הישיבה הארבע־מאות־ותשע־עשרה של הכנסת האחת־עשרה

יום רביעי, כ"ז באדר התשמ"ח (16 במרס 1988)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. הודעה על התפטרותו של חבר הכנסת שמחה דיניץ מחברותו בכנסת; הודעה על התפטרותו של חבר הכנסת ויקטור שם־טוב מחברותו בכנסת; הצהרת אמונים של חברי הכנסת יעקב גיל וגדי יציב

היו"ר ש' הלל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

חברי הכנסת, נפתח היום את הישיבה בהשבעתם של שני חברי כנסת חדשים במקומם של חברי הכנסת שמחה דיניץ — שכבר נפרדנו ממנו כאן בשבוע שעבר — ויקטור שם־טוב.

לפני שאקרא לחברים להצהיר את הצהרת האמונים שלהם אומר: בשבוע שעבר, כאשר נשא כאן חבר הכנסת שמחה דיניץ את דברו בהופעתו האחרונה כחבר הכנסת, היתה לי הזדמנות להיפרד ממנו, להביע הערכה על תרומתו ולהודות לו.

בינתיים, כידוע לכם, קיבלתי מכתב התפטרות גם מחבר הכנסת ויקטור שם־טוב. זו ההזדמנות הראשונה וגם האחרונה שיש לי להיפרד ממנו בפורום זה בשמכם, בשם כל חברי הכנסת, ובשמי. חבר הכנסת ויקטור שם־טוב שירת במשך שנים רבות בנאמנות, במסירות ובהגינות את הציבוריות הישראלית בפעילותו בכנסת ובממשלת ישראל. פעילותו ראויה להערכה והוא יכול, לדעתי, לשמש דוגמה לכולנו כך שידע ללחום על דעותיו, לעמוד על דעותיו תוך כיבוד דעותיו של הזולת. זאת בעצם משמעות הדמוקרטיה — להביע דעות, ללחום עליהן, ולכבד את דעות הזולת תוך גילוי סבלנות וסובלנות ראויות לשמן וראויות להערכה.

אני רוצה לאחל לחבר הכנסת לשעבר ויקטור שם־טוב שנים רבות של פעילות ציבורית פורה ושל כריאות טובה. אני מעריך שכולנו מודים לו על תרומתו לציבוריות הישראלית ולחיים הפרלמנטריים שלנו.

עתה אקרא בפניכם את הודעתי: בהתאם לסעיף 40 בחוק־יסוד: הכנסת, הנני מודיע בזה כי חבר הכנסת שמחה דיניץ הגיש ליושב־ראש הכנסת ביום ראשון, כ"ד באדר התשמ"ח — 13 במרס 1988, מכתב התפטרות מחברותו בכנסת. על־פי סעיף 43(א) בחוק יבוא במקומו מרשימת המערך מר יעקב גיל.

בהתאם לסעיף 15 בחוק־יסוד: הכנסת, אני מזמין את מר יעקב גיל לעלות על הבמה.

מר יעקב גיל, אקרא לפניך את הצהרת האמונים של חבר הכנסת, ואתה תשיב: מתחייב אני. זה נוסח ההצהרה: אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולמלא באמונה את שליחותי בכנסת.

יעקב גיל:

מתחייב אני.

היו"ר ש' הלל:

תודה. היום זה הולך בשיטת הסרט הנע.

עכשיו אני קורא לפניכם את ההודעה הזאת שנית: בהתאם לסעיף 40 בחוק־יסוד: הכנסת, הנני מודיע בזה כי חבר הכנסת ויקטור שם־טוב הגיש ליושב־ראש הכנסת ביום שני, כ"ה באדר התשמ"ח — 14 במרס 1988, מכתב התפטרות מחברותו בכנסת. על־פי סעיף 43(א) בחוק יבוא במקומו מרשימת המערך מר גדי יציב.

בהתאם לסעיף 15 בחוק־יסוד: הכנסת, אני מזמין את מר גדי יציב לעלות על הבמה.

מר גדי יציב, אקרא לפניך את הצהרת האמונים של חבר הכנסת, ואתה תשיב: מתחייב אני. זה נוסח ההצהרה: אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולמלא באמונה את שליחותי בכנסת.

גדי יציב:

מתחייב אני.

היו"ר ש' הלל:

תודה. יש מתנדבים נוספים בהזדמנות הזאת?

שבח וייס (המערך):

אנחנו מתכוונים להיכנס לכנסת השתים־עשרה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לפעם הבאה?

היו"ר ש' הלל:

יש מתנדבים מחרן לאולם.

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' הלל:

הודעה למוכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב־ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

א. לקריאה ראשונה — הצעת חוק לתיקון דיני הרכישה לצורכי ציבור (תיקון מס' 7), התשמ"ח — 1988 — מטעם הממשלה.

ב. החלטת ועדת האתיקה בעניין קובלנותו של מזכיר חברת העובדים נגד חבר הכנסת יעקב שמאי. תודה.

ג. החלטה בדבר מינוי ועדת חקירה על־פי סעיף 22 בחוק־יסוד: הכנסת בעניין הדלקה במתקני הגז בקריית־אתא*

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, לפני שבועות מספר התקיים במליאה דיון במסגרת הצעה לסדר־היום בדבר הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לבדיקת עניין הדלקה במתקני הגז בקריית־אתא.

בתום חילופי הדברים היתה הסכמה, על דעתם של חברי הכנסת, כי אנחנו נביא הצעה להחלטה בלבד, שתאפשר הקמתה של ועדת חקירה פרלמנטרית.

אמת נכון, בדיון נאמר שיוטל על ועדת הפנים של הכנסת לכהן כוועדת חקירה פרלמנטרית, אולם בעקבות חילופי דברים בין המציעים לבין נציגי הסיעות השונות, קיבלתי היום מכתב בחתימתם של חברי כנסת אחדים — חברי הכנסת יאיר צבן, אהרן נחמיאס, דוד מגן, מרדכי וירשובסקי, דב שילנסקי — ובו — — —

רבותי חברי הכנסת, אני מבין את ההתרגשות שלכם. האם אתם מסוגלים להתרגש בשקט?

חברי הכנסת שקראתי בשמותיהם שלחו בחתימתם מכתב ובו הם אומנם מציעים לקיים את הסיכום, שנתקבל במליאה בדבר הקמת ועדת חקירה, אבל הם מציעים שוועדת חקירה לא תהיה בהרכב של אחת מוועדות הכנסת, אלא בהרכב שאקרא בפניכם.

ההצעה שלהם, על דעת כולם, היא שהרכב הוועדה יהיה: חבר הכנסת דב שילנסקי — יושב־ראש; חברי הכנסת אהרן נחמיאס, עובדיה עלי, עדנה סולודר, מרדכי וירשובסקי, דוד מגן, אבנר חי שאקי, יאיר צבן ויצחק פרץ — חברים.

אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת יאיר צבן כדי שיקרא בפנינו את נוסח ההחלטה. אם הכנסת תאשר אותה, נקים בכך את ועדת החקירה הפרלמנטרית.

דן תיכון (הליכוד):

כל העניין לא ברור.

יאיר צבן (מפ"ם):

לא היית כאן.

דן תיכון (הליכוד):

אני מבין שמקימים ועדת חקירה. אי־אפשר להקימה תוך שנייה.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת דן תיכון, אל תצעק ושב בבקשה. היה דיון במליאה, דיון ממושך למדי. הודעתי על הסיכום שנתקבל במליאה, ולפיו נתבקשתי להביא בפני המליאה רק את נוסח ההחלטה על הקמתה של ועדת החקירה. אם מישהו לא נכח בדיון, אינני יכול לחזור לכבודו על כל הדיון. אני רק מבצע את החלטת ישיבת המליאה, שנתקבלה כאן כדת וכדין, ובה נתבקשתי להביא לפני המליאה הצעת החלטה.

אני מבקש מחבר הכנסת צבן לקרוא את הצעת ההחלטה.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב־ראש, אני מודה לך על הדברים. הצעת ההחלטה גובשה בהסכמת המציעים כולם ובהתייעצות עם היוצץ המשפטי של הכנסת. אקרא את ההצעה:

הצעת החלטה בדבר מינוי ועדת חקירה על־פי סעיף 22 בחוק־יסוד: הכנסת, בעניין הדלקה במתקני הגז בקריית־אתא.

בהתאם לסעיף 22 בחוק־יסוד: הכנסת, מחליטה הכנסת:

1. למנות ועדת חקירה לחקור את פרשת הדלקה שפרצה בליל 30 — 31 בינואר 1988 במתקני הגז בקריית־אתא.

2. להסמיך את ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת לשמש ועדת החקירה האמורה — הסעיף הזה משתנה על־פי ההודעה של יושב־ראש הכנסת.

3. סמכויות הוועדה יהיו כסמכויות ועדת חקירה על־פי חוק ועדות חקירה, התשכ"ט — 1968, והוראות החוק האמור יחולו בשינויים המחויבים.

4. הוראות סעיף 17 בחוק ועדות חקירה, התשכ"ט — 1968, יחולו גם על עורך־דין שהוא יועץ משפטי בכנסת.

5. תפקידי הוועדה יהיו לחקור ולקבוע בעניינים הבאים: (א) הדלקה במתקני הגז, גורמיה והתפתחותה; (ב) ההסדרים והמתקנים למניעת דלקות גז וכיבוין באתר האמור ובריכוזים אחרים של מכלי גז; (ג) היערכות הגורמים השונים, כגון מכבי־האש, משטרה, מגן־דוד־אדום, בתי־החולים וצה"ל, התיאום ביניהם למניעת אסונות גז בפרשה האמורה ובמקרים אפשריים דומים; (ד) ההיבטים התחיקתיים של הצורך להבטיח יעילות מרבית במניעת אסונות כאלה ובטיפול בהם אם יארעו; (ה) נושאים אלה ייחקרו ויוסקו לגביהם מסקנות בהתייחס לכל מוקדי הסכנה של דלקות גז או התפוצצויות גז — מתקני הגז המרכזיים, ריכוזי המכלים האזוריים, מתקני הגז בבתים ובמפעלים, הובלת גז וכו'.

הוועדה תמסור לכנסת, בכל אחד מהנושאים הנ"ל, תיאור המצב הקיים, הליקויים שנחשפו בחקירתה, האחראים להם, המלצות לתיקונם ולשיפור המצב הבטיחותי בתחום האמור, ובכלל זה — צעדי חקיקה, צעדים ארגוניים וגיוס משאבים וכן קביעת לוח זמנים לביצוע המלצות והאחראים לביצוען.

אדוני היושב־ראש, אני רוצה להזכיר לבית, שההצעה הזאת נתמכת גם על־ידי שר האנרגיה והתשתית.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רבותי חברי הכנסת, אנחנו לא נקיים דיון, כי כך החליטה הכנסת. עומדת בפניכם עכשיו האפשרות לאשר או שלא לאשר את־הקמתה של ועדת החקירה, שהיא תוצאה של דיון שלם שהתקיים כאן. אין חזרה על הדיון.

האם אפשר לבקש מחברי סיעת המערך להירגע? מה ההתרגשות הזו? אתם רוצים לדחות את ההצבעה? אינני מבין.

אין לפני שום בקשה אחרת, לכן אני מעמיד את הצעת ההחלטה להצבעה. מי בעד ההצעה לאשר הקמתה של ועדת החקירה בנוסח שקרא חבר הכנסת יאיר צבן? אבקש לספור את הקולות.

דן תיכון (הליכוד):

יש לכנסת תקנון.

מרדכי גור (המערך):

מי נמנע?

* "דברי הכנסת", חוב' י"ט, עמ' 1951; נספחות.

— החלטה בדבר מינוי ועדת חקירה על־פי סעיף 22 בחוק־יסוד: הכנסת בעניין הדלקה במחקני הגז בקריית־אתא; שאילתות בעל־פה —

		נמנעים	— 4
ה צ ב ע ה		ההחלטה בדבר מינוי ועדת חקירה על־פי	
בעד ההצעה למנות		סעיף 22 בחוק־יסוד: הכנסת בעניין הדלקה	
ועדת חקירה	— 11	במחקני הגז בקריית־אתא נתקבלה.	
נגד	— 8		

ד. שאילתות בעל־פה

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים לשאילתות בעל־פה. אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת מנחם פרוש להציג את השאילתא בעל־פה שלו לשר המשטרה.

413. התפטרות שוטרים ביהודה, בשומרון ובחבל־עזה

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבד להציג את השאילתא שלי לשר המשטרה.

היו"ר ש' הלל:

חברים בסיעת המערך, אם אתם רוצים לקיים ישיבת סיעה — לא כאן.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

בימים האחרונים התפטרו כמחצית מן השוטרים ביהודה, בשומרון ובחבל־עזה. הדבר השאיר את רוב תחנות המשטרה ללא כוח אדם ובלי אפשרות לטפל בנושאים שעליהם מופקדת המשטרה.

ברצוני לשאול:

1. כיצד נערכת המשטרה לטפל בנושאים המוטלים עליה נוכח המצב שנוצר עם התפטרות השוטרים?

2. מה בדעתך לעשות כדי למנוע התפטרות השוטרים שעדיין לא התפטרו?

3. האם בדעת המשטרה לסגור תחנות משטרה בחלק מהיישובים בשטחים?

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה ח' כורלב:

1. משטרת ישראל נערכת ומתאימה עצמה למצב שנוצר עקב התפטרות חלק מהשוטרים בנפות יהודה, שומרון וחבל־עזה, תוך על־ידי קביעה מחדש של סדר העדיפויות שלה. סדר עדיפויות חדש זה פירושו צמצום משמעותי בשירות הניתן לציבור בשטחים, בהתאם למספר השוטרים הישראלים והמקומיים הממשיכים לשרת בנפות.

כמו כן פנתה המשטרה לצה"ל וביקשה לסייע לה באבטחת תחנות המשטרה, כדי שתוכל להפנות את השוטרים לעיסוקים מקצועיים ולשחרר אותם מלעסוק באבטחת התחנות עצמן.

2. במישור ההסברה, אנו מנסים להבהיר לשוטרים המקומיים, כי הם עוסקים בתפקיד מקצועי חיוני, הנותן שירות לתושבים המקומיים, ולא בתפקיד פוליטי. הם עוסקים במתן שירותי משטרה בלבד. מוסבר להם, כי יהיה זה מעשה פזיז להתפטר, להיכנע ללחצים של גורמים קיצוניים ולוותר על פיצויים וזכויות שנצברו בעבודה קשה במשך שנים, אשר הפסקתה תפגע אך ורק באוכלוסייה שאותה הם משרתים.

כמו כן, מנסה המשטרה להניא את השוטרים שעדיין מהססים להתפטר מלעשות זאת. יתר על כן, אנו מנסים גם להדגיש בפני המנהיגות המקומית את חשיבות פעולת השוטרים המקומיים לאוכלוסייה המקומית.

3. המשטרה אינה מתכוונת לסגור תחנות משטרה ביהודה, בשומרון ובעזה. עם זאת, נקודות משטרה שאוישו על־ידי שוטרים מקומיים בלבד לא תאוישנה על־ידי שוטרים ישראלים. אם לא יימצאו שוטרים מקומיים כדי לאיישן, הן לא תופעלנה. לא כל שירותי המשטרה יינתנו בכל תחנה ותחנה, ייווצר מצב שבו התושבים המקומיים יאלצו לפנות לתחנות מרוחקות יותר על־מנת לקבל שירות.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פרוש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב־ראש, סלח לי, כבוד שר המשטרה, אם אציג לפניך שאלה נוספת — האם התפטרו שוטרים גם במזרח־ירושלים? אם כן, כיצד תפעל המשטרה בעניין זה?

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת גאולה כהן. אני רוצה להזכיר כי השאלה הנוספת היא במסגרת של דקה אחת בלבד.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני שר המשטרה, האם אין זו הזדמנות להוציא מתוך מעו ולהתחיל לבנות תשתית אחרת ביהודה, בשומרון ובעזה? במקום להסתמך על תשתית פלשתינית, שהשוטרים הם חלק ממנה, יש לאייש היום את המשרות בשוטרים יהודים, ובכל מקרה, צריך להזהיר ולהבהיר, שכל שוטר שלא יופיע למשטרה יראו אותו בחזקת מפוטר על־ידי משטרת ישראל.

היו"ר ש' הלל:

אני רוצה להזכיר שוב לחברי הכנסת, ששאלה נוספת היא במסגרת של דקה בלבד. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דב שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

כבוד השר, לשטחי ארץ־ישראל ששוחררו במלחמת הגאולה והישרעה של ששת הימים יצאו פטריוטים יהודים, כדי להפרות את אדמת המולדת ולהפריח את שממותיה. הם הקימו יישובים יהודיים שוקקי חיים. הגיל הממוצע של האוכלוסייה שם הוא צעיר, כולם משוחררי צה"ל, רבים רבים מהם קצינים ובעלי עבר מפואר בצה"ל.

שאלתי היא: האם כוונת כבוד השר לגייס מקרבם שוטרים שימלאו את מקום אלה שהתפטרו? אני מודיע כי ידוע לי שהאנשים האלה, בהיותם פטריוטים, מוכנים לצעד הזה. אני מוכן גם לקשר בין השר ובין אותם מועמדים.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה ח' ברלב:

לשאלה של חבר הכנסת פרוש — מקרב השוטרים הרבים המשרתים במזרח־ירושלים היו אחדים שהתפטרו. הרוב ממשיך לשרת.

— לשאלה של חברת הכנסת נאולה כהן — משטרה אינה ממלאה שום תפקיד פוליטי. משטרה נותנת שירות לציבור. את השירות המשטרתי לציבור הערבי כשטחים צריכים לתת אנשים היודעים את השפה, אנשים המכירים את התנאים במקום ויכולים לפעול בכל תחומי הפעילות המשטרתית. ישראלי שאינו יודע את השפה ואינו מכיר את הסמטאות במקום יוכל למלא תפקידי שיטור חלקיים ביותר בקומות אלה.

התשובה הזאת מתייחסת גם להצעתו או לשאלתו של חבר הכנסת דב שילנסקי. קודם כול, אני מבקש ממך שלא תפנה אלי את המתנדבים האלה למשטרה. קשר אותם עם לשכות הגיוס של המשטרה. אם יש פטריוטים כאלה או אחרים במקום זה או אחר הרוצים להתגייס למשטרה — אני שר המשטרה, איננו לשכת הגיוס. יפנו ללשכת גיוס, יבדקו שם מה הם ומי הם, ויגייסו אותם כפי שמגייסים כל ישראלי למשטרה. אני מסתפק בזה.

היו"ר ש' הלל:

אני מודה לשר המשטרה. אנחנו עוברים לשאילתא בעל־פה הבאה, שאילתא מס' 411. אני מבקש מחבר הכנסת מתתיהו פלד להציג את השאילתא שלו לשר החינוך והתרבות.

411. הקמת אוניברסיטה יהודית עולמית בשפה האנגלית בישראל

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

שאילתא לשר החינוך והתרבות: הקונגרס הציוני האחרון החליט על הקמת אוניברסיטה יהודית עולמית בנגב, ששפת ההוראה בה תהיה אנגלית.

ברצוני לשאול:

1. האם התוכנית הזו מוכרת לך לפרטיה — הנושאים שיילמדו בה, המרצים ותנאי העסקתם?

2. האם תהיה אוניברסיטה זו פתוחה אך ורק לסטודנטים מחוץ לארץ?

3. האם היא תהיה פתוחה רק ליהודים, או שיוכלו ללמוד בה גם לא־יהודים?

4. האם נעשה תשכון רווח והפסד כספיים ככל הנוגע לפרויקט הנזכר לעיל?

5. כיצד תשתלב אוניברסיטה זו במערך ההשכלה הגבוהה בישראל, והאם תהיה למועצה להשכלה גבוהה סמכות ביחס אליה?

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני שר החינוך והתרבות, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נצן:

על־פי חוק המועצה להשכלה גבוהה אין להשתמש בכינוי אוניברסיטה ללא אישור המועצה להשכלה גבוהה ואין לפתוח מוסד ולא לפרסם פתיחתו אלא אם הוכר המוסד לפי החוק האמור.

במקרה המסוים שחבר הכנסת פלד התייחס אליו, לא היתה כל פנייה למועצה להשכלה גבוהה כנדרש. אם תוגש בקשה כמקובל, ייבדק העניין לפרטיו, ואולי אז אוכל להשיב על השאלות שהצגת.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כהזדמנות זו הייתי רוצה להפנות את תשומת לבו של השר — ואולי ידוע לו הדבר — לכך שבעצם פועלת היום בכנסת ועדה, בראשותה של חברת הכנסת מרים גלוזר־תעסה, הבודקת את האפשרות, או את הכדאיות ואת ההיגיון, שבהקמת אוניברסיטה בישראל, אשר תוכל לענות על הצרכים של סטודנטים מחוץ־לארץ שאינם יודעים עברית.

הייתי רואה בדאגה מסוימת ריבוי יוזמות בעניין זה — פרויקט אחד יעלה על גבי פרויקט שני, ומכל העניין יצמח בלבול שיפריע לבדיקה ענינית ומעשית של פרויקט כזה; שעדיין לא ברור אם הוא חיוני או לא, אם יש צורך בו אם לאו. אם ייווצר בלבול של יוזמות ממקורות שונים, אני חושב שיהיה קשה לוועדה אפילו להגיע למסקנה האלמנטרית בדבר הצורך או הכדאיות שבהקמת אוניברסיטה כזאת.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני סגן ראש הממשלה ושר החינוך, העניין הזה של אוניברסיטה שתלמד בשפה אחרת נבדק בעבר כמה פעמים. אני יודע שלפתוח בעבר התקבלה הנוסחה, שלפיה מן הראוי לפתוח יותר ויותר מגמות ואפשרויות של "קרדיטס" בשפה שאינה עברית באוניברסיטאות הקיימות, כמעט עד לסיום הב"א, כאשר הדגש הוא באלה: 1. עירוב סטודנטים ישראלים וסטודנטים יהודים מחוץ־לארץ יכול לתרום לעלייה לארץ, אם כי יש בכך כמובן גם סכנות שיקרה ההיפך; 2. להשאיר את המסגרת הרב־לשונית באוניברסיטאות הקיימות, גם של מרצים וגם של סטודנטים. שאלתי היא אפוא, האם נבדק הענין גם בהקשרים האלה? תודה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת מרים גלוזר־תעסה.

מרים גלוזר־תעסה (הליכוד):

כבוד השר, אני מצטרפת לכל השאלות שקדמו לי, אולי פרט לשאלה אחת, של חבר הכנסת מתתיהו פלד. כפי שידוע לך, אנחנו מקיימים זה כמה חודשים דיון בקשר להקמת מסגרת להכנה לב"א כללי באחת האוניברסיטאות. היו פגישות עם נשיאי אוניברסיטאות חיפה, ירושלים, בר־אילן ובאר־שבע. הענין נמצא בשלבים די מתקדמים. עדיין לא מעשיים, אבל ברמה של דיונים והחלטות.

במצב הכספי הקשה שבו שרויים מוסדות ההשכלה הגבוהה, אין זה, לדעתי, מן התבונה לפתוח מסגרת חדשה, מהמסד עד הטפחות, כשיש מסגרות שיכולות לממש את הרעיון בתוך גבולותיהן. כארץ קולטת עלייה, הרוצה לבוא בדברים עם יהדות העולם, מן הדין שייעשה הדבר במהירות וימצא את מקומו באחת האוניברסיטאות הקיימות. מומלץ מאוד לממש זאת באוניברסיטה בירושלים. אני מבקשת לבדוק את הנושא הזה כדבעי. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

היה בעבר דיון בכנסת בנושא הזה, ואני התייחסתי אליו. אמרתי שאני אישית מחייב את הרעיון של הקמת מסגרת מיוחדת לתלמידים יהודים מחוץ־לארץ, הבאים כדי ללמוד כאן, ויש לאפשר להם ללמוד בלשונם שלהם. לא דיברנו אז על אופי המסגרת — אם זו מסגרת בתוך האוניברסיטה, או אוניברסיטה נפרדת. אינני מעריך שיש תכנון כלשהו לבנייה של אוניברסיטה. אבל, ייתכן שתימצא מסגרת נאותה לסוג זה של פעילות במסגרות הקיימות, תחת חסות של אוניברסיטה.

כעת בודקת ועדה את הנושא, יש דיונים, אך הענין עדיין לא הגיע למועצה להשכלה גבוהה. גם אם תבואנה הצעות שונות מיזמים שונים וממקורות שונים, יתועלו כולן למועצה להשכלה גבוהה. עד היום הזה לא הוגשה הצעה כזאת. אני מניח, שכאשר יבשילו היוזמות הללו, או אחת מהן, הן יופנו למועצה להשכלה גבוהה, ושם ידונו הן בצד התוכני של העניין והן בצדו התקציבי. המועצה להשכלה גבוהה חייבת לקבוע גם את המסגרות הכלכליות והארגוניות של מסגרות כאלה.

לא אתייחס עכשיו לנושאים מוגדרים יותר — כ"א כללי או לא. יש דעות לגבי שינויים בארץ עצמה בכל הנוגע להקמת מכללות וכדומה. זה נושא רחב.

אני מסתפק כעת בכך, ואני מסכם: כרגע אין הצעה לפני המועצה להשכלה גבוהה, לא לגבי אוניברסיטה נפרדת לחלמידים מחוץ־לארץ ולא למסגרת נפרדת. אם וכאשר תוכא הצעה כזאת, היא תידון בוועדה לתכנון ולתקצוב ויתייחסו אליה כמו ליחמות דומות. על כל פנים, אני מצדד בהקמת מסגרת מסוימת שתאפשר לסטודנטים יהודים מחוץ־לארץ ללמוד ולהשתלם בלשונם הזרה.

היו"ר ש' הלל:

אני מודה לאדוני השר. אנחנו עוברים עתה לשאילתא האחרונה בעל־פה. אני מזמין את חברת הכנסת אורה נמיר להציג את השאילתא שלה לשר התחבורה.

412. העברת אוניות לתיקונים בהונג־קונג

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, השאילתא שלי מופנית לשר התחבורה. נמסר לי כי הנהלת "צים" החליטה להעביר בחודשים מרס־אפריל שנה זו שלוש אוניות לתיקונים בהונג־קונג, במקום לבצע את העבודה ב"מספנות ישראל".

ברצוני לשאול:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?

2. האם נעשה הדבר בידיעתך?

3. האם הינך מודע למצב התעסוקה הקשה השורר ב"מספנות ישראל"?

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, בבכבוד.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הידיעה נכונה. ההחלטה לא הובאה לידיעתי, ולא היו צריכים להביאה לידיעתי. חברת "צים" היא חברה ממשלתית, הפועלת עם מועצת מנהלים. כך גם "מספנות ישראל", אף כי היום היא מופעלת על־ידי כונס נכסים. הנושאים האלו אינם צריכים להיות מוכאים לידיעתי.

עם זאת, עם קריאת הידיעה ביקשתי הסברים על כך מחברת "צים". חברת "צים" טוענת, שבדרך־כלל היא מכבדת את ההסכם. יש לה הסכם עם "מספנות ישראל" לעשות את כל תיקוני האחזקה ב"מספנות ישראל". אבל, לגבי שלוש האניות הללו, המחיר שביקשה "מספנות ישראל" גבוה ב־140% מהמחיר המבוקש בעבור תיקונים אלו במספנות בהונג־קונג.

מיניתי, על דעתה של חברת "צים", כורר, והוא יפסוק מהו המחיר ש"צים" צריכה להציע ל"מספנות ישראל". אני מקוה, שעם קבלת מסקנתו של הכורר תקבל זאת חברת "צים" ו"מספנות ישראל" תסכים לבצע את העבודה במחיר המוצע.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר. בבקשה.

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר, אין זה סוד שבהונג־קונג הכול זול הרבה יותר. אם השאלה היא איפה זול יותר ואיפה זול פחות ואם, כפי שאמרת, מדובר בחברה ממשלתית ולא בחברה פרטית — אולי אפשר היה להעביר את כל חברת "צים", על עובדיה, פקידיה, ובראש ובראשונה מנהליה, להונג־קונג. יש לי חדשות בשבילך, זה יהיה הרבה יותר זול מאשר אותה תוספת של 140% במדינת ישראל.

לכן, מאחר שמדובר בישראל, ומאחר שמדובר באזור תיפה, שמצב התעסוקה בו הוא מן הקשים ביותר בארץ, אני שואלת אותך, כחבר הממשלה, האם אתה מוכן להטיל את כל כובד משקלך בעניין זה, כדי שהשיקול הזה של עלות התיקונים לא יהיה השיקול המכריע, ובעת ובעונה אחת לנהל משא־ומתן עם "מספנות ישראל", על הורדת הסכום הנדרש על־ידם לתיקונים, כדי שבשום מקרה לא תעביר חברה ממשלתית אוניות שבבעלותה, בבעלות הממשלה והמדינה, להונג־קונג אלא תבצע את התיקונים במספנה ישראלית בחיפה, וכך תהיה עבודה ופרנסה למאות משפחות?

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בני שליטא.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני השר, עכשיו אני יודע לפחות מדוע המשק ההונג־קונגי פורח. אני סבור בהחלט, שזה מחדל. שאלתה של חברת הכנסת נמיר במקומה, והיא מוכיחה שיש כאן גם פרצות. נכון אולי שמבחינת הנוהל, מועצת מנהלים לא צריכה להתייעץ עם השר, אבל בלי שום ספק צריך לסתום את הפרצה הזאת, כדי שדברים כאלה לא יישנו.

אנחנו יודעים שחברת "צים", שהיא חברה ציבורית, היתה חברה מפסידה, היו לה חובות כבדים. אני רוצה לדעת אם חל שיפור במצבה הכספי. האם, לדעתך, יש זכות לחברה שהיא גם ציבורית וגם מפסידה לעשות שבת לעצמה?

אני שואל את כבוד השר, מה בדעתו לעשות על־מנת שמקרים כאלה לא יישנו בעתיד?

היו"ר ש' הלל:

עניין השבת לא שייך לכאן, זה נושא אחר.

אני מזמין את חבר הכנסת שבח ויס לשאול שאלה נוספת.

שבח ויס (המערך):

אדוני שר התחבורה, כידוע לך, יש פרלמנטים אחדים, למשל זה של בלגיה, שחוקקו חוקים מובהקים מאוד בעניינים האלה, מתוך כוונה להגן על הציי, על מספנות וכן הלאה וכן הלאה. האם מקרה כזה לא מעורר אצלך את המחשבה, שכדאי לעשות זאת במחכונת סטטוטורית? שהרי יש כאן מקרה

מובהק של אי־התחשבות בכלכלה של עיר, בכלכלה של סביבה, יש נטייה אנוצנטרית של חברה — והיא, אחרי הכול, חברה ממלכתית — בעוד האזור, כפי שציינה חברת הכנסת אורה נמיר, נגוע באבטלה קשה, באבטלה בסיסית, וצריך להיות לנו אינטרס לשמור על התשתית של התעשיות הכבדות והחשובות האלה.

לסיכום, שאלתי היא: האם לא כדאי היה ליזום כאן שינוי בחוק, שיחייב הידברות במקרים אלה?

היו"ר ש' הלל:
אדוני השר, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:
אני מוכן בהחלט להטיל בעניין זה את כובד משקלי — אם כי אני אחרי כמה תחדשי ריאטה, ייתכן שהוא לא יהיה ככד כל כך.

אורה נמיר (המערך):
זה לא ניכר בך.

שר התחבורה ח' קורפו:
בכל אופן, המדיניות הנקוטה בידי היא לעשות כל־שניתן לעשות כדי שאפשרות תעסוקה הקיימת בארץ לא תמושמ מארץ לגבולותיה. אני רוצה לומר, שב"מספנות ישראל" היה לנו בעבר ניסיון דומה — בניית גוררות בשביל רשות הנמלים. עשיתי מאמץ גדול, בדרך הרגילה והמקובלת עלי, והעברתי את כל העבודה הזאת ל"מספנות ישראל", אף כי המחירים שהוצעו בחוץ־לארץ לבניית הגוררות היו זולים יותר.

לשאלתו של חבר הכנסת שליטא: בחברת "צים" יש שיפור ניכר, מאזניה רווחיים מאוד זו השנה השנייה, זאת הודות לרה־אורגניזציה שנעשתה בחברה: התייעלות, צמצום ניכר בצוותים כחופים, שילוב של אוניות תכורות ואוניות ישראליות, מכירתם של עודפים. כפי שאמרתי, זו השנה השנייה שיש לחברה מאזנים רווחיים. צריך לברך על כך ולעודד את מנכ"ל החברה ואת מועצת החברה כדי שיוסיפו לפעול כך — בדרך הרגילה, כמובן, לא על השבון העסוקה של ימאים או של עובדים ישראלים.

בני שליטא (הליכוד):
מה בדבר חובות העבר?

שר התחבורה ח' קורפו:
החברה משלמת את חובות העבר שלה. היא לא ביקשה בינתיים שום מלווה, היא לא ביקשה ערבות. היא לא משתמשת בכל ערבות המדינה העומדת לרשותה. אני מעריך שבתוך שנים מספר היא תחסל את הגירעון המצטבר שלה ויהיה לה מבחינה זו, "שולחן נקי".

הערתו של חבר הכנסת וייס נכונה. כשמדברים על תעריפים ועל מחירים מביאים בחשבון את קיזוז הסבסוד. כשמישהו בודק אם יש במדינה מסוימת סבסוד למספנות, מורידים את שיעור הסבסוד כדי להשוות את המחירים. בישראל יש הגנה גם לעבודה "כחול־לבן", בשיעור 15%. יש מקרים שבהם אנחנו נמצאים הרבה מעבר לגבולות הללו. במקרים כאלה מכוונת התערבותי לשניים: למזמין העבודה, שיוסיף קמעה, ולמקבל העבודה, שיפחית קמעה. בדרך זו אפשר להגיע למתן תעסוקה וגם לנהלים נכונים מבחינת האחריות לחבורת המופקדות בידי שני הצדדים.

גם במקרה הזה מיניתי בורר, והוא יפסוק מהו המחיר שעל חברת "צים" להציע ל"מספנות ישראל". לא אמרתי שהמספנות יבצעו את העבודה. אם המחיר שיוצע למספנות לא יתקבל על דעתן, לא תהיה ברירה אלא לאפשר למנהלים לעבוד על־פי חוק החברות הממשלתיות, המחייב אותם לעשות שיקולים כלכליים ולא לחרוג מהם.

אני מקווה שהדבר הזה ימצא את פתרונו. האיש שמיניתי ישלים את מלאכתו. חברת "צים" הסכימה לכך. אני מניח שנמצא את הנוסחה לכך שהזאב יהיה שבע והכבשה תישאר שלמה.

היו"ר ש' הלל:
תודה. אני מודה לאדוני שר התחבורה.

ה. שאילתות ותשובות

היו"ר ש' הלל:
אנחנו עוברים עתה לשאילתות דגילות. אני מתכבד להזמין את סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון להשיב על כמה שאילתות.

3648. דירות דיקות העומדות ללא שימוש

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ' בחשון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

שעה ששורר בארץ מחסור בדירות להשכרה — לזוגות צעירים, לעולים, למקרים סוציאליים — מוסרים לי על דירות דיקות, המוחזקות על־ידי אנשים שעזבו את הארץ, או מיועדות כביכול לעולים הבושעים להגיע.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא מספר הדירות הדיקות העומדות לרשות משרד השיכון?

2. האם נערכות סריקות לגילוי דירות דיקות העומדות ללא שימוש?

3. מה הוא מספר הדירות הדיקות השמורות לעולים חדשים מהמערב?

4. האם נערכה או תיערך סריקה כללית בדירות "עמידר", "עמיגור" וחברות ציבוריות אחרות כדי לאתר את הדירות הדיקות ולהתמודד בדרך משפטית עם שאלת הבעלות על דירות ציבוריות העומדות ללא שימוש?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—4. ברשות החברות המאכלסות של משרד הבינוי והשיכון כ־10,000 דירות דיקות, המצויות באזורי הפיתוח בצפון הארץ ובדרומה. דירות אלה מרצעות בתנאי שכירות נוחים לזכאי משרד הבינוי והשיכון, בכללם עולים חדשים, זוגות צעירים חסרי דירה וכעלי דירה במרכז הארץ הרוצים להעתיק את מגוריהם לאזורי הפיתוח.

החברות המאכלסות של משרד הבינוי והשיכון בודקות באורח שוטף את האכלוס בפועל של הדירות על־ידי ביקור עובדי החברה בדירות. כל דירה נבדקת פעם אחת או פעמיים בשנה, כדי לבחון את מידת התאמתה לצורכי הדייר, וכן לוודא כי אכן השוכר מתגורר בה. החברות פועלות לקבלת דירות בחזרה במקרים שבהם מתגלה כי הדירה נטושה או שהדייר המתגורר בה אינו זה החתום על חוזה השכירות.

אין המשרד שומר דירות לעולים מארץ כלשהי, למעט עולים מאתיופיה. בפועל אין כל קושי לעולה חדש המבקש להתגורר בערי הפיתוח שנמצאות בהן דירות ריקות לקבל דירה בתנאי שכירות.

3947. שיקום שכונת עג'מי ביפו

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ה בכסלו התשמ"ח (16 בדצמבר 1987):

ב־18 בספטמבר 1987 צוטט במקומון "העיר" יגאל גריפל, מנהל מחלקת שיקום יפו והשכונות בעיריית תל־אביב־יפו, שאמר כי פרויקט שיקום שכונת עג'מי ביפו טרם התחיל, וציין: "עוד לא קיבלתי אגורה אחת ממשרד השיכון".

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא הועבר עד כה הכסף לביצוע שיקום שכונת עג'מי?

2. מתי יועבר הכסף?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

פרויקט שיקום שכונת עג'מי ביפו נמצא זה חודשים אחדים בשלבי הפעלה ראשונים. ביצוע השיקום הפיסי בכל השכונה, לא כל שכן בשכונה גדולה ובעייתית כשכונת עג'מי, שחשתיתה רעועה, מחייב הכנה מפורטת, הבוללת ריכוז חומר עובדתי, עריכת מדידות, הזמנת סקרים ותכנון ראשוני. תהליך הכנה זה נמצא בעיצומו, ועד כה הוצאה כמחצית מן התקציב שהוקצה לשכונה בשנת התקציב הזו, בסכום כולל של 300,000 שקלים. התקציב ינוצל במלואו עד סוף שנת התקציב הנוכחית.

בימים אלה מוצאות הזמנות חכנון לאדריכלים הפועלים בשטח, על־מנת לחכנן שיפוצים וטיפולים ראשונים בבתי השכונה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אדוני השר, אני מבקש להודות לך על האינפורמציה המעודדת הזו, המעידה על כך שפרויקט שיקום שכונת עג'מי אכן מתקדם.

הייתי מציע שהמידע הזה יעמוד גם לרשות האחראים בעיריית תל־אביב, ובייחוד לרשותו של מר יגאל גריפל וכן לרשותו של אלי בן בסט, מנהל הפרויקט; מתוך מה שאני מבין וממה שהתפרסם בעיתונות הם אינם מעודכנים בנעשה. האם אפשר לצפות לכך שהמשרד אומנם יעדכן אותם?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

בוודאי ובוודאי. אעמוד על כך שכל המידע הנמצא ברשות המשרד בסוגיה זו לא זו בלבד שיועבר, אלא גם יהיה תיאום עם כל הרשויות הפועלות במסגרת זו.

3974. קביעת שיעור המשכנתאות לזוגות חסרי דיור

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בטבת התשמ"ח (24 בדצמבר 1987):

בקביעת ניקוד לצורך מתן משכנתאות לזוגות חסרי דיור קובע גם מספר האחים והאחיות של הבעל והאשה.

ברצוני לשאול:

האם נשקלה האפשרות לכלול גם אחים ואחיות שנשארו בחוץ־לארץ — שהרי מדוע אשם הזוג אם אחיו של הבעל, למשל, נשארו בחוץ־לארץ בעוד הוא בחר לעלות ארצה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הקריטריונים לסיוע בדיור לעולים חדשים אינם מביאים בחשבון, בניגוד לכל המקרים האחרים, את מספר האחים והאחיות של בני הזוג הזכאים. הקריטריון הקובע את רמת הזכאות של העולים לסיוע בדיור מבוסס על גודלה של משפחת העולים, ולא על גודל משפחת המוצא של הזכאים.

טעמה של האבחנה בין עולים לשאינם עולים הוא זה: מערכת הקריטריונים לזוגות צעירים שאינם עולים מבוססת על ההכרה, שככל שמספר הילדים במשפחת המוצא גדול יותר, כן קטנה אפשרות ההורים לסייע בידי בניהם ברכישת דירה בארץ. אשר לעולים חדשים — ההנחה היא כי במקרים רבים מאוד גורמת העלייה להתנתקות העולה ממשפחת המוצא.

בכל מקרה נהנים העולים החדשים — בודדים, זוגות צעירים ובעלי משפחות — מסיוע מועדף, על רקע ההכרה כי ההתנתקות מארץ המוצא ותהליך ההתאקלמות בישראל כרוכים בקשיים ובהוצאות מרובות.

3975. שלילת כבישים בארץ

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בטבת התשמ"ח (24 בדצמבר 1987):

ברצוני לשאול:

1. כמה קילומטר כבישים בין־עירוניים נסללו בחמש השנים האחרונות בתחום "הקו הירוק"?

2. כמה קילומטר כבישים בין־עירוניים נסללו באותו פרק זמן בשטחי יהודה, שומרון וחבל־עזה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

האורך הכולל של כבישים אשר נסללו בשנים 1982 — 1987 מחוץ ל"קו הירוק" לשעבר במימון ובהשתתפות משרד הבינוי והשיכון הוא 93.5 קילומטר. האורך הכולל של כבישים חדשים שנסללו בתחום "הקו הירוק" — בגליל, בנגב ובמרכז הארץ — בשנים 1982 — 1987 הוא 384 קילומטר. נוסף על כך, שוקמו והורחבו כבישים באורך 48 קילומטר.

כן נבנו בשנים האמורות ארבעה מחלפים בגוש־דן ובמחוז תל־אביב, בעלות כוללת של 15.5 מיליון דולר; ואלה הם: מחלף גהה, מחלף מסובים, מחלף יגאי ומחלף יבנה.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה להשיב על שאילתא מס' 4126, של חבר הכנסת מנחם פרוש.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב־ראש, לחבר הכנסת דנינו יש שאילתא זהה.

היו"ר א' נחמיאס:

מספרה 4127.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני אשיב על שתיהן.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה.

4126, 4127. השתתת דירות בידי פועלים ערבים

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

בעיתון "מעריב" מיום כ"ח בטבת התשמ"ח (18 בינואר 1988) פורסם כי קבלנים מתלוננים שפועלים ערבים משחיתים

דירות חדשות בפטישים ומחבלים בצורות שונות בבניינים חדשים הנבנים ברחבי הארץ.

כרצוני לשאול:

1. האם התופעה מוכרת למשרדך?

2. אם כן — כיצד בדעתך לפעול למניעת המשך מעשי חבלה אלה?

3. האם נחקרו המעשים ונקטו צעדים נגד האחראים לכך?

חבר הכנסת ד' דינר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

העיתון "מעריב" ערך לאחרונה תחקיר על־אודות נזקים שפועלי בניין מהשטחים גרמו לבתים שבהם עבדו. מהתחקיר עלו עובדות אלה: מסמרים תקועים בצינורות גז, צנרת סתומה בבטון, אמבטיות, כיורים ואריחי קיר שבורים כתוצאה משבירה מכוונת, כתובות לאומניות ודגלי אש"ף על הקירות.

כתב העיתון מעלה חשדות, כי פועלים ערבים מחבלים באתרי בנייה וגורמים כל שנה נזקים במאות אלפי שקלים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים לו הדברים דלעיל, והאם כדק משרדו את נכונותם?

2. אם כן — מה הוא גודל הנזקים שנגרמו כפעולות אלה?

3. מה כדעת משרדו לעשות, בשיתוף עם משרדים האמונים על שמירת החוק והסדר, על־מנת למנוע הישנות מקרים כאלה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1. כן.

2 — 3. למשרד הבינוי לא ידוע על כל תלונה שנמסרה למשטרה בדבר מעשי חבלה שנעשו על־ידי פועלים ערבים בבניינים הנמצאים בתהליך בנייה.

מכל מקום, משרד הבינוי והשיכון מונע אפשרות פגיעה כמשתכנים עצמם על־ידי עריכת בדיקות מדוקדקות בכל בניין חדש באמצעות מכון התקנים קודם למסירת המבנה למשתכנים.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מנחם פרוש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב־ראש, כבוד השר, אני רוצה להגיד לך: הגיעו אלי תלונות ולכן הגשתי את השאילתא. בהזדמנות זו הייתי רוצה לשאול, מה חושב המשרד לעשות כדי לעודד יהודים לחזור לעבודת הבנייה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

זו אומנם שאלה נוספת בנושא אחר, וצריך להגיש אותה, אבל אני לא אהיה פורמליסט ואשיב לך. אכן, השאלה היא נכבדה. בזמן האחרון קיימתי פגישות והתייעצויות עם כל הגורמים בענף על־מנת לתאם ולהפעיל תוכנית שתכליתה עידוד החזרת יהודים לענף הבנייה; וזאת במסגרת של הכשרה מקצועית, תמריצים מיוחדים ודברים נוספים. בימים אלה תקום ועדה לנושא זה, והיא תכלול — כך הוריתי — נציגים של משרד הבינוי והשיכון, משרד האוצר, משרד העבודה והרווחה וענף הבנייה. למעשה, החילונו לקיים הכשרה מקצועית לחיילים משוחררים עוד לפני שהחלו המהומות. אנו מתכוונים להגביר את הפעולה הזאת במסגרת אותה תוכנית, שתכליתה לעודד יהודים לעבוד בענף הבנייה.

אשר לשאילתא עצמה, נוסף על מה שאמרתי, יש מדי פעם טענות על חבלות בשטח הבנייה, הן מיוחסות לפועלים ערבים מיהודה, משומרון ומעזה. מובן שהבונה עצמו צריך לפקח, וכאשר יש חלקה כזאת עליו לעשות את המוטל עליו — להגיש תלונה למשטרה, כדי שתהיה חקירה. אנחנו איננו יכולים לדעת את היקף הבעיה אם האנשים אינם מחלונגים. נוסף על כך אנו מצווים לעשות את המוטל עלינו, קרי — לדאוג למשתכנים. זאת אנו עושים: כל דירה עוברת בדיקה יסודית לפני שהיא נמסרת למשתכן — על־ידי מכון התקנים.

4164. התקנת מדרכות בכביש גהה

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב בשבט התשמ"ח (10 בפברואר 1988):

בימים אלה נאסרה הפנייה שמאלה בכביש גהה בצומת תל־השומר לפיכך, כל התנועה לתל־השומר מכביש גהה הוסטה לצומת בר־אילן ובית־החולים "תל־השומר". חלקו הגדול של כביש זה צר מאוד, חסר מדרכות, חסר שוליים, ושורת עצים משני צדדיו משיקה לכביש. אזרחים חיילים, העושים דרכם מתל־השומר לבר־אילן, מסתכנים, כי עליהם לצעוד על הכביש עצמו.

ברצוני לשאול:

1. הידועים לו הדברים דלעיל, והנכונים הם?

2. מה בדעת השר לעשות כדי שייסללו שוליים לכביש ויותקנו מדרכות על־מנת שהצועדים בו לא יסכנו עוד את חייהם, ובמיוחד כאשר נפח התנועה בכביש זה גדל בתקופה האחרונה, כאמור לעיל?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

המשרד מודע לצורך בהרחבת הכביש האמור, והוא נוקט עתה הליכים סטטוטוריים שיאפשרו לו להפקיע אדמות לשם ביצוע ההרחבה.

4193. תיקון כביש 805

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ט בשבט התשמ"ח (17 בפברואר 1988):

קטע הכביש ראשמה־לוטם־עראבה הושלם, אך מצרי בסביבה גם כביש 805 שהוא משובש. כביש זה משרת אוכלוסייה בת למעלה מ־40,000 נפש בכפרים עראבה, סח'נין, דיר־חנא, לוטם ועוד. ראוי היה לפתוח לסתם את הבורות ולשקם את שולי הכביש.

ברצוני לשאול:

1. האם שיקומו של כביש זה נמצא בתוכניות העבודה של מע"ץ לשנה זו?

2. אם לא — האם מוכן השר להורות על הכללתו בתוכנית העבודה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

מע"ץ מטפלת בשיקומו של הכביש האמור והשקיעה כ־400,000 שקל בהרחבתו. תנאי מזג האוויר הקשים בחורף זה גרמו להיווצרות בורות במקומות מספר בכביש, והניסיונות לתקנם לא עלו יפה בעקבות הגשמים הרצופים.

מע"ץ תמשיך לטפל בכביש גם בשנה הקרובה. תיקון המהמורות הקשות יבוצע בזמן הקרוב.

4212, 4271. דמי השכירות של גלריות לאמנות

חבר הכנסת כ' שליטא שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ז' באדר התשמ"ח (25 בפברואר 1988):

משרד הבינוי והשיכון הוציא תקנה, המוציאה את הגלריות לאמנות מכלל העסקים המוגנים, שחלים עליהם שיעורים מרביים של דמי שכירות, וחיברה אותן לקבוצה מצומצמת של עסקים גדולים, כגון בנקים, יבואני רכב ומפעלים המעסיקים מעל 30 עובדים, שהפכו עסקים מוגנים בלא תקרת דמי שכירות. התוצאה — עלייה משמעותית בדמי השכירות לעומת החנויות המוגנות, למעט פרוזות.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא יזכו הגלריות לאמנות למעמד מוגן?

2. מה היא הסיבה להגנה על־פי הענף, העשויה להיות שונה בין חנות אחת לאחרת?

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ט באדר התשמ"ח (8 במרס 1988):

תקנות הגנת הדייר כוללות את הגלריות לאמנות כסקטור שאינו מוגן בתחום השיעורים המירביים של דמי שכירות.

נמסר לי, כי עובדה זו כבר גרמה לסגירת כמה גלריות, שלא יכלו לעמוד בדמי שכירות גבוהים ביותר ולא מוגבלים. הדבר נעשה בלא הבחנה בין גלריות גדולות ורווחיות לבין גלריות קטנות ודלות הכנסה. הבחנה המצויה לגבי עסקים אחרים.

ברצוני לשאול:

1. האם נשקל להחקין תקנות שיכחינו בין גלריות לאמנות לפי הכנסותיהן ולהחזיר את הקטנות ודלות הכנסה למסגרת ההגנה של שיעורי שכירות מרביים?

2. אם לא — מה הם הנימוקים לכך?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

ועדת החוקה, חוק ומשפט המליצה בשעתה בפני הממשלה להוסיף את הגלריות לאמנות לרשימת בתי־העסק שעליהם לא חלה תקרת המקסימום. הממשלה קיבלה את המלצת הכנסת, ואכן זו הוציאה את הגלריות לאמנות יחד עם 21 סוגי בתי־עסק אחרים מתחולת השיעורים המרביים לפי תקנות הגנת הדייר.

לא ניתן לעשות הבחנה על יסוד רמת ההכנסה של הגלריה בין גלריה לאמנות הראויה להגנה לבין גלריה אחרת שאינה ראויה לה. איננו יכולים להיות מפקחים בעניין זה על ההכנסה של כל עסק, כאשר מדובר באותו תחום ובאותו עסק שהרצא מתקרת המקסימום.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בני שליטא.

בני שליטא (הליכוד):

ואת אומרת, אדוני השר, שנתתם הנחיה להוציא את הגלריות לאמנות מתחום תקרת המקסימום?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני רוצה לומר שלא נתנו הנחיה, אלא נתקבלה החלטת הממשלה לפני זמן רב, והיא מבוצעת.

בני שליטא (הליכוד):

תודה רבה.

4235. הפגיעה בענף הבנייה

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ג באדר התשמ"ח (2 במרס 1988):

מאז חלה ירידה במספר הפועלים מן השטחים העובדים בתחום "הקו הירוק" נפגע ענף הבניין באופן מיוחד.

ברצוני לשאול:

1. בכמה ירד מספר המועסקים בבניין בקרב עובדי השטחים המועסקים בישראל?

2. מה היא הערכת הנזק הכספי שייגרם למשק הישראלי עקב העיכובים החלים בתחום זה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין בידי משרד הבינוי והשיכון נתונים מדויקים על היקף ההיעדרות של פועלים ערבים בענף הבנייה עקב האירועים ביהודה, בשומרון ובעזה. אולם, על־פי מידת הדיווחים המגיעים אלינו מקבלנים שונים, ניתן לאמוד אותה בשיעור של 25% — 30% מכלל העובדים הערבים המועסקים בבנייה, וגם זאת לסירוגין.

מובן שלתופעת ההיעדרות החלקית הנמשכת זה כשלושה חודשים נודעת השפעה מסוימת על קצב הבנייה, אך יש לראותה כקשורה לעובדה שמשך זמן הבנייה הממוצע של דירה הוא למעלה משנתיים.

כדי לצמצם את הנזק האפשרי נוקט משרד הבינוי והשיכון כמה פעולות: א. הכשרת פועלי בניין חדשים, בעיקר מקרב חיילים משוחררים; ב. ייבוא פועלים מחוץ־לארץ, לפי שעה כהיקף מצומצם.

במקביל נוקט המשרד פעולה שתהיה לה השלכה על קצב הבנייה בעתיד הלא־רחוק — בדיקה נמרצת של אפשרויות הפיתוח של טכנולוגיות חדישות לקיצור הליכי הבנייה.

4236. אי־חידוש פסי הסימון בכבישים בין־עירוניים

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ג באדר התשמ"ח (2 במרס 1988):

מניסיוני בנסיעה בכבישים בין־עירוניים רבים וכן מניסיונם של ידידים מתברר, כי השנה לא נצבעו מחדש הסימונים — בלבן ובצהוב — על כבישים בין־עירוניים רבים, והדבר מגביר את סיכוני הבטיחות בהם.

ברצוני לשאול:

1. מה הן הוראות הקבע לחידוש צבעי הסימונים בכבישים?

2. באיזה היקף בוצע חידוש צבעי הסימונים השנה?

3. האם מוכן השר לפעול בדחיפות לתיקון המצב בתחום זה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תקציבי מע"ץ אינם מאפשרים לה לעמוד באמות המידה הנדרשות לסימון כבישים פעם אחת או פעמיים בשנה, על־פי נפחי התנועה העוברים בהם.

2. במסגרת תקציבי האחזקה העומדים לרשות מע"ץ, נצבעו השנה כ־80% מכלל הסימונים בכבישים הראשיים, כל זה בהיקף כספי של 1.9 מיליון ש"ח.

3. המשרד פועל להגדלת תקציבי האחזקה של רשת הכבישים הבין־עירוניים, ואנו מקווים כי בעתיד נוכל להוסיף ולשפר גם את תחזוקת צבעי הסימונים בלבן ובצהוב.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר הבינוי והשיכון על תשובותיו על השאילתות של חברי הכנסת. אני מתכבד להזמין את שר המשטרה להשיב על שאילתות.

3985. אלימות המשטרה נגד סוכן תיירות מצרי

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר המשטרה ביום ג' בטבת התשמ"ח (24 בדצמבר 1987):

בליל שבת, 12 בדצמבר 1987, עצרו שלושה אנשי משטרה סוכן תיירות מצרי ששמו מצטפא עותמאן. לפי מה שפורסם בעיתונות, האיש עונה, הוכה, הושפל ונפצע בכל חלקי גופו על לא עוול בכפו ובלא האשמה, אלא רק בגלל היותו אזרח מצרי.

1. מה הם פרטי האירוע הנ"ל?

2. מה הם הצעדים שהמשטרה נקטה בנינו עד היום?

3. כיצד מתכוון כבוד השר לפעול, ואילו אמצעים מתכוונת המשטרה לנקוט נגד שלושת אנשי המשטרה, אם אכן הוברר שפעלו שלא כדין?

תשובת שר המשטרה ח' בר־לב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ביום 5 בדצמבר 1987, סמוך לשעה 04:00, נהג סוכן תיירות מצרי ברכב כשהוא שיכור. משנדרש להודהות על־ידי שוטרי הבילוש, הוא תקף, קילל והעליב אותם, ועל כן נלקח לתחנת משטרה לחקירה.

2—3. המשטרה חקרה את תלונתו של סוכן התיירות המצרי, ומתוצאות החקירה עולה, כי המעצר היה חוקי. לא הוכח שימוש בלתי סביר בכוח וכן לא הוכח שהכסף נגנב על־ידי מישהו מהשוטרים.

ראש החוליה הארצית העביר את תיק התלונה לפרקליטות המדינה עם המלצה לסגרו כתלונה בלתי מוצדקת.

4109. אלימות שוטרים נגד תושב הכפר מכר

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר המשטרה ביום כ"ט בטבת התשמ"ח (19 בינואר 1988):

מר א"ע (שמו המלא מופיע במקור), תושב הכפר מכר, פנה אלי והתלונן על התנהגות שוטרים כלפיו. הנ"ל טוען שב־23 בנובמבר 1987, עת שנסע ברכב עם כמה אנשים, נעצר על־ידי שני שוטרים בלבוש אזרחי — אחד מהם מוכר בתור אסא. שני השוטרים העבירו אותו ואת מלוויו למשטרת עכו ושם, יחד עם עוד שלושה שוטרים אחרים, השפילו אותו ואף הכו אותו. הנ"ל נבדק על־ידי רופא מייד לאחר ששוחרר, והוא ציירף את דוח הרופא למכתב התלונה שלו לנציב תלונות הציבור.

כרצוני לשאול:

1. האם נבדקה תלונתו של האזרח הנ"ל?

2. אם כן — האם הועמדו השוטרים הנ"ל לדין? אם לא — האם מוכן השר לפעול לקיום חקירה כנושא?

3. נוכח הישנות מקרים כאלה במשטרת עכו, אילו צעדים ינקוט השר?

תשובת שר המשטרה ח' בר־לב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. תלונתו של מר אוסאמה אבו־עיישה מתבררת על־ידי החוליה הארצית. לכשתסתיים הבדיקה, אודיעך את תוצאותיה.

3. לפי הנתונים שבידי, אין במשטרת עכו אירועים חריגים יותר מביחידות משטרה אחרות.

במשטרת ישראל קיימות הוראות והנחיות ברורות, האוסרות שימוש בכוח באופן בלתי חוקי. כל תלונה על שימוש בכוח נבדקת, ואם השוטר נמצא אשם, נקטים הצעדים המתבקשים, בין השאר העמדתו לדין — משמעתי או פלילי — ובמקרים מסוימים מורחקים שוטרים מעבודתם עם הציבור, ולעתים אף מורחקים מן השירות.

4112. אי־הופעת שוטר להעיד במשפט פלילי

חבר הכנסת ד' דינו שאל את שר המשטרה ביום כ"ט בטבת התשמ"ח (19 בינואר 1988):

נמסר לי, כי שוטר שהיה אמור להעיד במשפט נגד נאשם בהחזקת סם מסוכן לא הופיע ולפיכך ויכה השופט את הנאשם. המקרה אירע בבית־משפט השלום בפתח־תקווה. בעבר הוצא צו להבאת השוטר לעדות, והשופט טימן אף קבע, כי אין מדובר בחוצפה וכזלזול בבית־המשפט אלא בחוסר אכפתיות של המשטרה להוכחת אשמה.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים האלה נכונים?

2. האם קיימות הוראות קבע במשטרה על הצורך להעיד בבתי־משפט כנדרש?

3. מה כדעת השר לעשות נוכח מקרה זה?

תשובת שר המשטרה ח' בר־לב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. התשובה חיובית.

3. השוטר הועמד לדין משמעתי בגין אי־התייצבותו למשפט כנדרש. מעבר לזאת הובא לידיעת השוטרים נוהל מפורט על חובתם להתייצב בבית־משפט בכל עת שיידרשו.

4145. משלוח דואר לעציר מינהלי

חבר הכנסת צ' ביטון שאל את שר המשטרה ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

הגברת כ"ב (שמה המלא מופיע במקור) שלחה כמה גלויות דואר בתקופה שבין התאריכים 22 באוקטובר 1987 ל־20 בדצמבר 1987 לעצור המינהלי פייסל אלחוסייני, ואף שנמסר לה בוודאות שהנ"ל נמצא בכלא־איילון (רמלה), הוחזרו אליה הגלויות בטענה שאין במקום אסיר הנושא שם זה.

כרצוני לשאול:

1. האם מוכן השר לבדוק מדוע הוחזרו הגלויות הנ"ל?

2. האם אסור לעצור מינהלי לקבל מכתבים?

3. האם כדעת השר למנוע הישנות מקרים כאלה?

תשובת שר המשטרה ח' בר־לב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העצור פייסל אלחוסייני לא נמצא בכלא־איילון. לכן, אם הגיעו מכתבים כלשהם לעצור במועדים המצוינים בשאילתא, הרי שאלה הוחזרו לשולח משום שהוא לא אותר בכלא זה.

העצור נמצא בבית־המעצר "ניצן", וכל המכתבים הנשלחים אליו לכתובת זו מגיעים אליו.

2 — 3. התשובה שלילית.

4146. התנכלות מתנחלים לפועל ערבי

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר המשטרה ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

כ־2 בדצמבר 1987 פנתה שופטת בית־המשפט המרכזי בתל־אביב שושנה ברמן בחזקיר למשרד המשטרה ובו פירטה מקרה של התנכלות שני מתנחלים מהתנחלות נטעים לפועל ערבי. שני המתנחלים התחזו לשוטרים ועינו את הפועל. בחזקיר שלה ביקשה השופטת לנקוט צעדים כדי למנוע הישנות מקרים כאלה.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. האם נדון החזקיר של השופטת?

3. האם ננקטו צעדים למניעת הישנות מקרים כאלה? אם כן — מה הם צעדים אלה?

4. האם התעמד לדין המתנחל מתי אשר, שהודה בביצוע ההתנכלות לפועל הערבי?

תשובת שר המשטרה ח' בר־לב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית, פרט לעובדה אחת: נטעים הוא מושב עובדים ולא התנחלות.

2. התשובה חיובית.

3 — 4. בעקבות אירוע זה נעצרו שני החשודים — מבוגר וקטין — והואשמו. התיקים הועברו לפרקליטות להגשת כתב אישום.

4147. תלונות נגד חבר הכנסת צ' ביטון ומערכת "פוליטיקה"

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר המשטרה ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

בזמני התלוננתי במשטרת ישראל על חבר הכנסת צ'רלי ביטון בגין פגישותיו עם נציגי אש"ף ועל מערכת "פוליטיקה", שפרסמה רשימה של מר עדי אופיר — כל זה לפי המלצת היועץ המשפטי לממשלה.

ברצוני לשאול:

1. האם חקרה המשטרה את שני המקרים הנ"ל?

2. האם תמלץ המשטרה על הגשת כתב אישום?

3. אם לאו — מדוע?

תשובת שר המשטרה ח' בר־לב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2 — 3. המשטרה המליצה בחקירתה נגד מערכת העיתון "פוליטיקה" להגיש כתב אישום. הנושא נתון כעת להחלטת היועץ המשפטי לממשלה.

בעניינו של חבר הכנסת צ'רלי ביטון, על פגישותיו עם נציגי אש"ף, נפתחה חקירה על סמך הנחייתו של היועץ המשפטי לממשלה. המשטרה סיימה את חקירתה והעבירה את החיק להמשך הטיפול ליועץ המשפטי לממשלה.

4148. משמרות זה"ב ביהודה ובשומרון

חבר הכנסת פ' גולדשטיין שאל את שר המשטרה ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

ראש המועצה המקומית אלפי־מנשה הביא לידיעתי כי בתי־הספר ביהודה ובשומרון אינם זוכים להדרכת משטרת ישראל בנושא משמרות זה"ב (זהירות בדרכים), הדרוכה הניתנת לילדי בתי־הספר היסודיים בכל רחבי הארץ.

משטרות קלקיליה וטול־כרם אינן ערוכות להדרכה מסוג זה ומשטרת מרחב־השרון טוענת שאינה מסוגלת לטפל בבתי־הספר ביהודה ובשומרון.

ברצוני לשאול:

1. האם דברים אלה נכונים?

2. אם כן — מה בכוונת השר לעשות על־מנת שגם ילדי בתי־הספר ביהודה ובשומרון יזכו למשמרות זה"ב?

שר המשטרה ח' בר־לב:
1. התשובה חיובית.

2. מאחר שכיום אין תקנים פנויים לנפות יהודה ושומרון, אין אפשרות לקיים הסברה בכתי־הספר באזורים אלה. בימים אלה אנו בודקים מהי כמות השוטרים הדרושים להסברת הנושא בקרב תלמידי בתי־הספר, ועם סיום הבדיקה אודיעך את תוצאותיה.

4149. תחנות כבלים פירטיות

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר המשטרה ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

לאחרונה מגיעים לציבור הדיו של מאבק אלים שמנהלים בעלי תחנות כבלים פירטיות ומפעיליהן נגד רשויות החוק.

ברצוני לשאול:

1. מה הם ממדיה האמיתיים של התופעה?

2. האם וכיצד נערכת המשטרה לטיפול בנושא?

שר המשטרה ח' בר־לב:
1. עד היום ידועים למשטרת ישראל עשרה מקרים של פגיעה בארונות־סעף של חברת הבזק.

2. שיוך הפגיעה בארונות־סעף למפעילי תחנות טלוויזיה בכבלים מבוסס על מידע מודיעיני והערכה, ואין לו עדיין הוכחה. ייתכן אף שהפגיעה היא פעולת נקם על ניתוק כבלים של מפעילי תחנות.

המשטרה פועלת מודיעינית ומבצעית לחשיפתם של האחראים לפעילות עבריינית זו.

היו"ר א' נחמיאס:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):
כבוד היושב־ראש, כבוד השר, אני אכן שאלתי לגבי הדיו של המאבק האלים, אבל, כידוע, התופעה הזאת, המתפשטת

הולכת, ומדובר על קרוב ל־450 תחנות וכ־250,000 מנויים, ובה מעורבים, לפי המשוער, בין 30 ל־50 מיליון דולר כסף שחור, נעשית בניגוד לחוק. לכן אני שואלת, כיצד נערכת המשטרה לאכיפת החוק בנושא זה, ומה הם הקשרים בין המשטרה לבין חברת הבזק בנושא הזה, אם קיימים כאלה.

שר המשטרה ח' ברלב:

אדוני היושב־ראש, אינני יודע אם להרגיש מוחנף או מקופח מכך שמפנים אלי, כשר המשטרה, נושאים ובעיות שאינם שייכים למשרדי. על הבעיה הזאת מופקד שר התקשורת ולא שר המשטרה. אינני יכול לשלוח שוטרים לגגות, שיתחילו לחתוך כבלים של טלוויזיות בלתי־חוקיות, חוקיות, טלפונים וכו'. כשם שאחריות להריסת בית איננה של המשטרה, כך האחריות לניתוק תחנה כזאת איננה של המשטרה. כל מה שהמשטרה עושה הוא מתן סיוע ואבטחה לגורם המופקד על העניין.

אשר לטלוויזיות הבלתי־חוקיות, אני רוצה לקוות שכאשר יעבור החוק וישראלי יוכל לרכוש חיבור חוקי ורשמי לטלוויזיה בכבלים תמורת תשלום אגרה, התמריץ שלו להיות עבריין, במרכאות ובלי מרכאות, יקטן.

על כל פנים, בכל מקרה שמשרד התקשורת או חברת הבזק מבקשים את סיוע המשטרה לניתוק הכבלים, המשטרה נותנת אותו.

בנוגע לעבירות של שרפת המסעפים — המשטרה חוקרת את העניין, ואנחנו יודעים שלא כל החקירות באות על פתרונן בזמן קצר.

4150. הפגנת "יש גבול"

חבר הכנסת ג' שפט שאל את שר המשטרה ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

בשבת, 16 בינואר 1988, קיימה קבוצת "יש גבול" הפגנה ליד מחסום ארז בנוכחות 250 — 300 איש. בין היתר השמיעו המפגינים קריאות כגון "רבין, כמה פליטים הרגת היום?". חילקו כרוזים הקוראים לחיילים לסרב לשרת ביהודה, בשומרון ובחבל־עזה. בעיתונות נמסר, שהמשטרה אפשרה להם לקיים מה שהוגדר כ"עצרת מחאה", אף שלא היה להם רשיון לכך.

ברצוני לשאול:

1. האם יש בידי המשטרה הוראות לאפשר קיום עצרות מחאה הכוללות 250 איש?

2. אם אין הוראות כאלה, מדוע אפשרה המשטרה את קיום הפגנת "יש גבול" ומה הן המסקנות שהסיק מכך שר המשטרה?

3. אם אומנם יש היתר להפגנות כאלה, האם מוכנה המשטרה לאפשר גם להבא קיום הפגנות כאלה ללא רשיון?

תשובת שר המשטרה ח' ברלב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. בעצרת שהתקיימה בשבת, 16 בינואר 1988, השתתפו כ־100 איש. במהלך העצרת לא נישאו נאומים פוליטיים ולא היתה כל הפרעה לסדר ולתנועה במקום.

על־פי החוק, ניתן לקיים עצרת מחאה ללא צורך ברשיון. המגבלה היחידה הקיימת היא, שלא יהיו נאומים בעלי אופי פוליטי ולא תהיה הפרעה לסדר ולתנועה.

3. התשובה חיובית.

4175. מעצר אזרח חרדי בשבת

חבר הכנסת ש' בן־שלמה שאל את שר המשטרה ביום כ"ב בשבט התשמ"ח (10 בפברואר 1988):

נמסר לי שהמשטרה עצרה ביום שבת קודש, י"א בשבט התשמ"ח, אזרח חרדי, תושב שכונת רמות, בחשד שזרק אבנים בשבת. זאת, בעוד עדי ראייה מסרו כי אותו אזרח יצא מביתו לגעור בילדים שזרקו אבנים. המשטרה הכתה את האזרח והסיעה אותו בשבת.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים הפרטים הנ"ל?

2. אם כן — כיצד יסביר כבוד השר את הצהרתו במליאת הכנסת, שהוראתו היא שאין לכפות על עצורים לחלל שבת?

3. מדוע נעצר אותו אדם?

4. האם נחקרו מעשיו של האזרח, ואם כן — מה העלתה החקירה?

5. האם הוכה אותו עצור, ואם כן — האם מוכן כבוד השר להעמיד לדין את השוטרים המכים?

6. אם יטענו השוטרים כי לא הוכה, האם מוכן כבוד השר לפגוש עדי ראייה שראו כיצד דרדרוהו במורד הגבעה תוך כדי הכאה?

תשובת שר המשטרה ח' ברלב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2 — 3. האיש הוסע בשבת לאחר שתקף קצין משטרה, הפילו ונשכב עליו. התנגדותו של האזרח והתפרעותו שנמשכה לללא הרף אילצו את השוטרים להוכילו ברכב, כיוון שהיה חשש, שאם יולך ברגל, ימשיך להשתולל.

4. האיש נחקר, ובסיום החקירה הוחלט להעמידו לדין בגין תקיפת שוטר.

5. האיש לא הוכה על־ידי השוטרים. ההיפך הוא הנכון: הוא תקף קצין משטרה.

6. אם יש עדי ראייה היכולים להעיד כי האיש הוכה, יפנו נא לקצין תלונות הציבור במרחב ירושלים תוך ציון מספר התיק הפלילי שנפתח בגדון — פ.א: 1723/88.

4176. ביטול כתב־אישום נגד חבר הכנסת ביטון

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר המשטרה ביום כ"ב בשבט התשמ"ח (10 בפברואר 1988):

בסוף חודש ינואר התפרסמה בעיתונות ידיעה על ביטול כתב־אישום נגד חבר הכנסת צ'רלי ביטון. לפי הפרסום הואשם חבר הכנסת צ'רלי ביטון בתקיפת אזרח אחר, מבירור העובדות עולה, שלחבר הכנסת ביטון אין שום נגיעה למקרה, ומקור כל הפרשה במשטרה.

ברצוני לשאול:

1. האם נחקר הנושא? מה הן העובדות?

2. מדוע קרה ששמו של חבר הכנסת צ'רלי ביטון נפגע?

3. אם התבסס כתב־האשמה על דברים לא נכונים — אילו צעדים ינקוט השר כדי לתקן את הפגיעה שנגרמה לחבר הכנסת ביטון?

תשובת שר המשטרה ח' ברי־לב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. מדובר בטעות אנוש מצד התובע המשטרתי.

3. התובע וממלא־מקום ראש לשכת התביעות ננזפו על חוסר תשומת־הלב. קצין אח"ק — אגף חקירות — של מרחב ירושלים התנצל בפני חבר הכנסת ביטון, וכן נמסר לעורך־דינו, שהמשטרה מצטערת על העוול שנגרם לחבר הכנסת ביטון. כמו כן מסר דובר המרחב לכל כתבי המשטרה, שחלה טעות במקרה הנ"ל.

4177. הפצת קלטות אנטי־ציוניות

חבר הכנסת מ' רייסר שאל את שר המשטרה ביום כ"ב בשבט התשמ"ח (10 בפברואר 1988):

לאחרונה פורסם, כי בחיפה מופצת קלטת וידיאו אנטי־ציונית.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לכבודו הנושא הנ"ל?

2. אם כן — מה בכוונת כבודו לעשות בנדון?

תשובת שר המשטרה ח' ברי־לב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. למשטרת ישראל לא ידוע על קיום קלטות וידיאו אנטי־ציוניות. לעומת זאת, נתפסו בחנות בחיפה שתי קלטות שהכילו שירים עממיים ופלשתיניים. מאחר שבקלטות אלה אין דברי הסתה נגד המדינה, לא יינקטו צעדים.

4200. הובלת שוטרים באמבולנס

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר המשטרה ביום כ"ט בשבט התשמ"ח (17 בפברואר 1988):

בעיתון "הארץ", 8 בפברואר 1988, פורסם צילום של אמבולנס ערבי רצונה העובדה, שהמשטרה השתמשה בו להובלת שוטרים על־מנת להפתיע מפירי סדר שלא שיערו כי האמבולנס ישמש למטרה זו.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסום נכון?

2. אם כן — האם מקובלת במשטרה תחבולה זו של הפרת הנייטרליות של אמבולנס בניגוד לאמנות בין־לאומיות?

3. אם לא — האם הוצאו הוראות המחייבות את השוטרים לכבד את מעמדו של אמבולנס, שנועד אך ורק להובלת פצועים וצוות רפואי?

שר המשטרה ח' ברי־לב:

1 — 2. התשובה שלילית. המשטרה לא פעלה בתחבולה ולא הפרה נייטרליות, אלא הוועקה למקום על־מנת לחלץ אמבולנס שהותקף על־ידי מתפרעים בג'בל־מוכבר. השוטרים נכנסו לאמבולנס על־מנת לסייע לצוות הרפואי לצאת מן המקום. קצין המשטרה, האחראי במקום הורה לשוטר לחלץ את האמבולנס על־ידי נהג שוטר, וזאת בהנחה שנראית לי סבירה, שנהג האמבולנס האוריגינלי אינו רגיל להתפרעויות ולסיטואציות כאלה ועלול לאבד את עשתונותיו.

3. אין מקום להוציא הוראות מיוחדות לשוטרים, שיכבדו את מעמד האמבולנסים, כי ממילא מעמדם מכובד, וידוע לכל שוטר שתפקידו וייעודו של אמבולנס הם נתינת סיוע רפואי לנזקקים.

היו"ר א' שוסטק:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
רציתי להפנות את תשומת לב כבוד השר לכך, שדיווחים על ניצול אמבולנסים באופן שתואר בשאילתא מתקבלים מכמה מקומות. דובר מגן־דוד־אדום, משה דיין, התבטא בפומבי ואמר, שהתמונות הללו יוצרות מצב מסוכן מאוד, כי האמבולנסים מאבדים בצורה זו את חסינותם.

כלי להיכנס לשאלה בדבר הנסיבות הספציפיות שחייבו את השוטרים להיכנס לאמבולנסים, האם אין השר חושב שהיה כדאי להבהיר לציבור, שבכל מקרה לא היתה שום כוונה לפגוע בחסינות האמבולנס? עד כה נותרו הידיעות ללא הסבר של המשטרה, והיום אני שומע בפעם הראשונה הסבר כלשהו לתופעה.

שר המשטרה ח' ברי־לב:
אני חושב שטוב יעשה מר משה דיין, כמו כל אדם האחראי לתחום ממלכתי, כאשר יש לו השגות כאלה — יעביר אותן לכחובת הרלבנטית, ובמקרה זה הכתובת הרלבנטית היא המשטרה או משרד המשטרה. לא קיבלתי שום פנייה כזאת, ויש לי ספק אם המשטרה קיבלה פנייה של אנשי מגן־דוד־אדום בעניין הזה.

מה שלי ידוע הוא, שבמקרה אחד, ואותו תיארתי כאן ואליו גם התייחסה השאילתא, אמבולנס נקלע לסיטואציה שבה הקצין המשטרתי האחראי במקום אמר לשוטר: חלץ את האמבולנס. מעבר לזה לא ידועות לי שום טענות ושום תלונות.

מאחר שקל מאוד לזכור את השם משה דיין, אברר עם מר משה דיין על סמך מה הוא מבסס את הטענות הללו.

4219. פגיעה במתפללים וחילול מצבות בירושלים

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר המשטרה ביום ז' באדר התשמ"ח (25 בפברואר 1988):

לאחרונה אירעו כמה מקרים של התנכלויות וזריקות אבנים לעבר מתפללים שביקשו להגיע לכותל המערבי ברגל ובאוטובוס בקו מס' 1, וכן חוללו מצבות בהר־הזיתים בירושלים (חלקת יהודי תימן ועוד).

ברצוני לשאול:

1. האם נחקרו ההתנכלויות שהיו עד כה, והאם נעצרו מבצעיהן?

2. האם הוגברה השמירה בדרך לכותל המערבי ולהר־הזיתים?

3. אילו צעדים נוספים ננקטו, ומה כדעת המשטרה לעשות כדי למנוע המשך ההתנכלויות הנ"ל?

שר המשטרה ח' ברי־לב:
1. במשטרת ירושלים נתקבלו שתי תלונות הקשורות בהר־הזיתים: א. תלונה על ניתוץ מצבות בחלקה החימנית — ובעקבותיה נעצרו שני קטינים החשודים במעשה; ב. תלונה על יידוי אבנים לעבר רכב של "חברה קדישא". במקרה זה לא נעצר איש והמשטרה עדיין חוקרת.

אשר ליידוי האבנים על אוטובוס בקו מס' 1 — היו שני מקרים וכתוצאה מהם נופצו שמשות אחדות. אומנם לא נעצרו

חשודים, אך החקירה עדיין נמשכת. לעומת זאת, בעניין ידוי אבנים לעבר מתפללים בדרכם לכותל הוגשו כמה תלונות תעצרו עשרות חשודים. חלקם הגדול יועמד לדין.

2 — 3. משטרת העיר העתיקה פרוסה באזורים ובמוקדים שונים בעיר, ואף הוצבו כוחות נוספים במקומות רגישים — כמו הר־הזיתים והכותל המערבי. הכוחות המיוחדים האלה מבצעים סיורים וחצפיות ומציבים מארבים, חאת כתגבור. במגמה לשמור על הסדר ולמנוע פגיעה באנשים וברכוש בירושלים בירתנו.

היו"ר א' שוסטק:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פרוש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב־ראש, כבוד השר, אני מרשה לעצמי לשאול אותך, לאור העובדה שיהודים רבים הולכים לתפילת "ותיקין" בכותל המערבי כאשר היום עוד לא האיר, וכן מתפללים בערב, בלילה ובמיוחד בלילות שבת — ידוע גם על הלוויות שמתקיימות בהר־הזיתים בלילות, כי אין מלינים את המת בירושלים — אילו דברים מיוחדים אתה חושב לעשות כדי להחזיר לנו את התחושה שירושלים מאוחדת, שאנחנו יכולים להתהלך גם בעיר העתיקה וגם בהר־הזיתים ללא פחד, כפי שהיה בעבר? חושבני, כפי שאתה התבטאת בתשובתך הראשונה, שעליך לעשות משהו מיוחד אשר יטיל אימה ופחד על מי שמעז להצר צעדינו בעיר העתיקה.

שר המשטרה ח' בר־לב:

אני הייתי מציע לישראלים, ובמיוחד לנציגי הציבור, להתייחס לבעיה הזאת בצורה מאוזנת, בצורה ריאלית; לא ליצור פניקה ולא להכניס אותנו להיסטריה. המשרד שלי נמצא במודיעין־ירושלים. בכל יום, פעמיים, שלוש, אולי יותר, אני עובר ונוסע — —

מאיר כהנא (תנועת כך):

אתה גבר.

שר המשטרה ח' בר־לב:

— — ואני רואה תיירים מטיילים, גם גברות. אני מציע שלא להכניס את עם ישראל לפניקה. אפשר ללכת לכל מקום בארץ־ישראל, בוודאי ובוודאי בירושלים. אומנם נתקלים מדי פעם בפעם בקיצונים גם בצד ההוא, לא רק בצד הזה, אבל אינני מציע שנכניס את עצמנו לפסיכוזה, כאילו אפשר להיכנס לירושלים המזרחית רק עם רכב משורין.

אני מציע לחבר הכנסת פרוש לגשת עכשיו לעיר המזרחית ולראות תיירים ותיירות וישראלים המבקרים ומטיילים בכל מקום כרצונם.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

הלוואי שהיה כדבריך.

מאיר כהנא (תנועת כך):

בושה וחרפה, תשובה כזאת.

היו"ר א' שוסטק:

אילו דיבורים אלה? אלה לא דיבורים.

תודה רבה על התשובות.

6. הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי־אמון לממשלה בשל השנאה למדינה באום־אל־פחם וואדי־ערה וסירובה של הממשלה לנקוט אמצעים הולמים

היו"ר א' שוסטק:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר־היום: הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי־אמון לממשלה.

מאיר כהנא (תנועת כך):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה: כחול המועד פסח הבא עלינו לטובה, ובעזרת השם, אני חוזר לוואדי־ערה; לאום־אל־פחם. ארבע שנים לאחר שנסעתי לשם לראשונה; לקופת השרצים, אני ועוד אלפי יהודים אחרים, וכרצוני להסביר לכם למה.

לפני 3,000 שנה ירד משה רבנו מהר־סיני ושני לוחות בידו, והנה קול העם, ההמון, נשמע. וישמע יהושע את קול העם ברעה, ויאמר אל משה: קול מלחמה במחנה. ויאמר: אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה; קול ענות אנכי שומע". משה רבנו יורד מהר־סיני. 40 יום, בקושי 40 יום לאחר שעם ישראל נתן כאומה: כעם השם, 40 יום לאחר שהעם, אנשים, נשים וטף, עמדו ביראה וברטט וראו עין בעין את כבוד השם הנגלה — "ויהי קלת וברקים וענן כבד על ההר וקל שפר חזק מאד — — — והר סיני עשן כולו" "וכל העם רואים את הקולת ואת הלפידים ואת קול השפר ואת ההר עשן, וירא העם וינעו ויעמדו מרחק" — 40 יום לאחר יום העצמאות האמיתי של עם ישראל עושים להם היהודים עגל, רוקדים מסביב לו במחולות ובקול ענות וצוחקים: אלה אלוהיך ישראל.

חברי הכנסת, 40 שנה לאחר היום הגדול והאלוקי, יום הגשמת החזון היהודי — הקמת מדינה יהודית עצמאית וריבונית, כאשר עין בעין ראינו את יד השם החשופה, שבאה לקדש את שמו ואת שם עמו המחוללים בגויים אחרי 2,000 שנות גולה, פרקו העם את עול מלכות שמים, ויתפרקו את נזמי הזהב אשר באוזניהם ויעשו עגל מסכה — מדינה חילונית, שנולדה — וישב העם לאכול ושתה ויקומו לצחק — והיום, לאחר 40 שנה, הפכה לקול ענות:

העם בישראל, על שני המחנות שכו, מסתובב, מתאסף, מפגין, צועק. שני המחנות — יונים ונצים. המערך וגרוריו המתייוונים, והליכוד, וגרוריו הקבצנים. פרס והצופות הדורסים; והשמיר והקוצים המקיצים. ושניהם, שני המחנות, מריעים. קול המחנה כרעה — "ברע שלו. ואנו מבוררים כי יש הבדל ביניהם, שקול מחנה הליכוד והימין־הוא קול ענות גבורה, ושל פרס והשמאל — קול ענות חלושה, כאשר האמת היא שאין הבדל כהוא זה ביניהם: אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה, סתם קול ענות — צעקות סרק, סממאות מבולבלות, קולות הבל אנוכי שומע.

המחנה הלאומי כביכול, אלה שמנגים את פרס, שמגדפים את המערך והשמאל והופכים את שמיר לגיבור האומה, מצילנו ומושיענו — ואוי לנו אם על הקטן הזה ייאמר: ויגבה מכל העם משכמו ומעלה — אנשי הליכוד והימין, שיוצאים לכיכרות למען שמיר, שמפגינים בהמוניהם לחזק את האיש האפור הזה, שהופכים אותו לקול ענות־גבורה, עם תוכניות שיצילו את המדינה. מדוע שובבה העם הזה? איך ייתכן שלא רוצים להבין כי שתיים רעות עשה עמי — האחת פרס והשנייה שמיר? איך לא רוצים להשכיל כי לגבי עתידה של המדינה

וגורלם של הילדים שלנו הישועה לא תבוא לא מזה שעליו נאמר "חה אשר לא תאכלו מהם, הנשר והפרס", ולא מזה שעליו נאמר "כי בערה כאש רשעה, שמיר ושית תאכל, ותצת בסבכי היער"?

חברי הכנסת, ודאי שוועידה בין־לאומית היא אסון בין־לאומי, אך האם עתידה של המדינה ייקבע סביב השאלה של ועידה בין־לאומית? ואם קול ענות שמיר יתגבר ולא תהיה ועידה כזאת, וכי ישתנה המצב הנורא והאיום שלנו במאומה? ואם יעלו שמיר ושית ולא נפקיר שטחים, וה"סטטוס" יישאר "קוו", כלומר, כמו היום, כמו עכשיו, יהיה לנו טוב? לא יהיה מרד ערבי? לא תהיה התקוממות? לא יהיו אבנים ובקבוקי מולוטוב ורימונים? לא תהיה חסיסה בכל העולם?

וכי מי יושב היום על כס ראש הממשלה, כאשר הערבים עולים מעלה מעלה ואנו יורדים מטה מטה? מי יושב היום על כס ראש הממשלה — פרס, המערך, או שמיר והליכוד? וכי מי שלט במדינה בעשור הזה של התדרדרות, התפוררות והתמוטטות — פרס, המערך, או הליכוד, בנין ושמיר? מי נתן למצב להגיע לאן שהגיע? מי ישב בממשלה ונתן לערבים להתקדם, להתחזק, להתחצף — פרס, המערך, או הליכוד ושמיר וארנס ושרון? מי נתן להם חופש גמור ואת האפשרות לתפוס ביטחון עצמי ולהתקומם נגד צה"ל — פרס, המערך, או שמא הליכוד, שמיר, ארנס ושרון? ומי הפקיר את סיני ובפעם הראשונה הרס יישובים יהודיים וגרר יהודים מבתיהם בכוח — פרס, המערך, או שמא הליכוד ובגין? מי היה שר הביטחון שהצביע בעד קמפ־דייוויד והפקרת סיני, שניצח על תזמורת הפינוי בכוח של יהודים מבתיהם — פרס, רבין, או שמא אריק שרון של הליכוד? ואת אלה הופכים הנערים והנשים והסכלים של הימין לגיבורים. את אלה הם הופכים להיות גיבורי האומה.

עם סכל ואין לב. עיניים להם ולא יראו, אוזניים להם ולא ישמעו. הפכו את שמיר ואת הליכוד ואת התחיה למצילי העם, וירפאו את שבר עמי על נקלה לאמור: שמיר, שמיר — ואין שמיר. אין הבדל בין ימין לשמאל, בין שמיר לפרס. זה יביא לאסון לאומי יותר מהר וזה פחות מהר, אך באמתחותיהם של שניהם רק קטסטרופה לאומית, חס ושלום. לשניהם אין תשובות. אלה ואלה דברי אלילים מתים. אלה ואלה מגששים בצוהריים כאשר יגשש העיוור באפלה. נביאי הליכוד ניבאו בשקר וכוהני התחיה ירדו אליהם, ועמי אהבו כן — ומה תעשו לאחריתו?

חברי הכנסת, הבעיה איננה השטחים, הבעיה איננה ערביי השטחים, הבעיה איננה בין־לאומית, הבעיה איננה עוד התנחלויות, כפי שזועקת האשה ההיסטרית. הבעיה שממנה מתעלמים ובורחים בחרדה, ימין ושמאל, ליכוד ומערך, תחיה ור"צ, פרס ושמיר, שריד וגאולה, "שלום עכשיו" ו"גוש אמונים" — הבעיה המאיימת להכחידנו, חס ושלום, לחסל את המדינה היהודית, חס ושלום, הסרטן שאוכל אותנו הוא הערבים של מדינת ישראל, האזרחים שוויי־הזכויות, המצביעים, היושבים כאן בכנסת, המכריעים, ובעיקר הפרים ורבים ועולים עלינו פי שלושה בילודה. זאת הבעיה. עם ערן היושב בתוכנו ושונא את הציונות ואת המדינה היהודית ואת העם השולט על אדמות פלשתין, כפי שהם רואים זאת.

הבעיה היא לא ערפאת ולא ג'ורג' חבש, כי אם חברי הכנסת תופיק ויאד, תופיק טובי, מוחמד מיעארי, מחמד ותד עבד דראושה. הבעיה איננה עזה או טול־כרם. קלקיליה או שכם. הבעיה היא נצרת, סח'נין, שפרעם, טייבה, טירה וכפר־קסם; חברי הכנסת, הבעיה היא ואדי־ערה, אום־אל־פחם. בלב לבה של מדינת ישראל, בעמק־יזרעאל, ממוקם ה"משולש". שם, לאורך הכביש הראשי מחדרה לעפולה וכסביכתו מרוכזים אלפי רכבות של ערבים ישראלים. וכאזור ואדי־ערה, כמרכזה של אוכלוסייה ערבית עצומה זו, נמצאת אום־אל־פחם, מרכז שנאה ושטנה לישראל, קן נחשים של "בני הכפר" ועקרבים של חומייני ואש"ף. אום־אל־פחם, כאשר ב"יום השלום" המדומה והמגוחך של ערביי ישראל, יום ההזדהות עם אש"ף והמרד בשטחים, חסמו אלפי ערבים מאום־אל־פחם וואדי־ערה למשך שלוש שעות את הכביש העובר בין חדרה לעפולה במחאה נגד ישראל וצה"ל. הם הבעירו צמיגים, השליכו אבנים על מכוניות יהודיות, רגמו באבנים את המשטרה, קראו קריאות, כגון: "איטבח־אל־יאהוד" ו"בכוח ובדם נפדה את פלסטין".

בידי תמונה של המון משולהב, המניף את דגלי אש"ף באום־אל־פחם. לא בעזה, כי אם באום־אל־פחם, במדינה שלנו. מאום־אל־פחם ומוואדי־ערה יוצאים ערבים משלנו, אזרחי ישראל, לזרוק בקבוקי תבערה על כלי־רכב יהודיים, לרכות אוטובוס של תלמידים מהקיבוצים; אגב, קיבוצים שהיו בין אלה שמיהרו לעמוד לצד הנחשים כאשר הגיע כהנא לאום־אל־פחם לפני ארבע שנים.

חברי הכנסת, יהודים פוחדים היום לנסוע בכביש ואדי־ערה. שומו שמים. במדינת היהודים פוחדים יהודים מערבים. אום־אל־פחם גברה על ירושלים. איזה חילול השם, איזו בושה וכלימה.

והליכוד והמערך והתחיה וכל השאר מופתעים. כל יום ויום אנו שומעים על עוד הפתעות ועל עוד מופתעים. מה ההפתעה הזאת? הרי כבר ב־20 בינואר 1980 נערכה התקפת דמים על חברי קבוצת כדורגל יהודית באום־אל־פחם. הושמעו קריאות: "הלאה הציונות" ו"חומייני". שוטרים נאלצו להפעיל גז מדמיע ואפילו לירות באוויר כדי לחלץ את השחקנים היהודים, בעוד מאות ערבים ישראלים מנסים לשבור את דלת חדר ההלבשה. קצין המשטרה שהיה שם אמר: "אין זו סתם מהומת כדורגל רגילה".

חברי הכנסת, אום־אל־פחם איננה מקום, כי אם סמל. באיבתה ליהודים, בשנאתה למדינת היהודים ולציונות, היא מסמלת את ערביי מדינת ישראל. אום־אל־פחם היא נצרת, אום־אל־פחם היא שפרעם, סח'נין, כפר־כנא, טייבה, בקה־אל־ע'רביה וכפר־קסם. אום־אל־פחם היא ערביי הגליל והמשולש, יפו ורמלה, עכו והנגב. אום־אל־פחם היא פצצת זמן הממתינה לרגע של אמת כדי להתפוצץ.

חברי הכנסת, משום כך נסעתי לפני ארבע שנים לאום־אל־פחם, ומשום כך נוסע אני בעזרת השם כחול־המועד פסח לאום־אל־פחם. כחזרה לוואדי־ערה, לתקוע בשופר גדול של אזהרה לעם ישראל: סכנה, אום־אל־פחם היא סכנה בקרבנו. ערבים השונאים את הציונות ואת מדינת היהודים בקרבנו ומחכים ליום של ההתקוממות, לחיסולה של המדינה היהודית.

מה אמר הקדוש ברוך הוא לנביא יחזקאל: "בן אדם, צופה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרת אותם ממני".

חברי הכנסת, דבר השם בדור וצלול: והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם. ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשיכים בעיניהם ולצינים בצדכם וצרו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה. "והיו לשכים ולצנים". אמת ואמונה. והיו לאום־אל־פחם בעיניכם ולוואדי־ערה בצדכם.

יהודים, זאת הבעיה, הצניעים והקוצים שבחוכנו והשמיר מסרב לכוון את הקוצים והתחיה מסרבת להודות כי זאת ולא עוד שש התנחלויות היא הבעיה האמיתית. "גוש אמונים" מרגיע לשמיר ודברי משה נשמעים, לא בקול ענות גבורה, סתם בקול ענות הכל, לאדם קטן שאין לו האומץ להכריז שאום־אל־פחם וואדי־ערה, ערביי המדינה הם הבעיה, הם שיביאו חס ושלום לחיסולה של המדינה היהודית.

בעזרת השם אני הולך לאום־אל־פחם, בחזרה לוואדי־ערה, לעורר את העם, להקיץ נרדמים ולכוון את הקוצים, להכריז לשונאינו השוכנים בחוכנו: לא לעולם חוסן, לא לעולם שמיה ופרס: בעזרת השם כהנא עולה, וכאשר בעזרת השם הוא יהיה ראש הממשלה אז יקוים הפסוק: וביערת הרע מקרבך.

ובינתיים, כדי להמחיש את הסכנה המשותפת למדינה מצד פרס ושמיר, אני מציע אי־אמון לממשלה.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה.

אהרן הראל (המערך):

אני מציע להסיר את ההצעה מסדר־היום, ולהסיר את הדמות של האיש הזה מהכנסת.

מאיר כהנא (תנועת כך):

"האיש הזה." שמאלני מטורף שכמוך.

היו"ר א' שוסטק:

ובכן, אנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת האי־אמון? מי נגד?

ה צ ב ע ה

הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי־אמון לממשלה לא נתקבלה.

היו"ר א' שוסטק:

הצעת אי־האמון לא נתקבלה.

7. הצעת חוק המקרקעין (תיקון מס' 11), התשמ"ח — 1988*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' שוסטק:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר־היום: הצעת חוק המקרקעין (תיקון מס' 11), התשמ"ח — 1988, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. חברת הכנסת שולמית אלוני תביא את החוק בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט. בבקשה.

שולמית אלוני (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב־ראש, רכותי חברי הכנסת, סדר־היום עמוס ואין צורך להרחיב את הדיבור. חוק זה עבר בקריאה הטרומית ובקריאה הראשונה פה־אחד בכנסת, וגם הוועדה הכינה אותו בלא השהיה על־מנת להקל על אנשים נכים להגיע לדירותיהם.

אני רוצה להפנות את תשומת לב חברי הכנסת לתיקון אחד, המגדיל למעשה את מספר הנהנים. לצורך חוק זה הגדרנו "נכה" — מי שיש לו מחלה, ליקוי גופני או מוגבלות אחרת המשפיעים באופן משמעותי על יכולתו להגיע לדיור מגורים", היינו, אין צורך בוועדות, אין צורך באחוזי נכות. הואיל והכול נעשה על חשבונו של הנכה ובאחריותו; ויש ביקורת של המהנדס ושל הוועדה המתאימה לתכנון ולבנייה, נראה לנו שאין צורך בביורוקרטיה נוספת ובקשיים נוספים.

אין שום הסתייגות, הכול בידכו על המוגמר; ואני מבקשת, אדוני היושב־ראש, להביא את החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. אנו עוברים להצבעה על החוק. בחוק זה יש רק סעיף 1. מי בעד סעיף 1 לפי הצעת הוועדה?

ה צ ב ע ה

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:

סעיף זה התקבל. בזאת סיימנו את ההצבעה על הצעת החוק בקריאה שנייה. אנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד חוק המקרקעין (תיקון מס' 11), התשמ"ח — 1988? מי נגד?

ה צ ב ע ה

חוק המקרקעין (תיקון מס' 11), התשמ"ח — 1988, נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:

החוק נתקבל פה־אחד.

8. הצעה לסדר־היום

חוסר יכולתם של זוגות צעירים לעמוד בתשלום משכנתאות

היו"ר א' שוסטק:

אנחנו עוברים להצעות לסדר־היום.

אני מזמין את חבר הכנסת אברהם יוסף שפירא לבסס את הצעתו לסדר־היום על חוסר יכולתם של זוגות צעירים לעמוד בתשלום משכנתאות. בבקשה.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, בעיית הדיור בישראל היא נגע ממאיר, לא עלינו, בחברה הישראלית. במשך 40 שנות המדינה לא הצליחו לפתור את הבעיה. זו בעיה הטומנת בחובה חומר נפץ חברתי. מצב שבו אין אפשרות לזוגות צעירים להסתדר בדיור מביא לירידה. אדוני השר, אני מעוניין שתשמע, הצעה זו לסדר־היום אינה באה כדי לצאת ידי חובה. "ארבעים שנה אקוט בדור ואומר עם תועי לבב הם, והם לא ידעו דרכי." ככל הסכם קואליציוני על הרכבת ממשלה יש סעיף האומר שיש לפתור את הבעיה על־ידי דיור. להשכרה, אבל אוכיח אכסורדים, שזוג צעיר שחייב לקחת משכנתה כדי לקנות דירה, עוד הנינים שלו ישלמו את המשכנתה הזאת.

* "דברי הכנסת", חוב' י"ט, עמ' 1972; נספחות.

אביא דוגמה בעלת חשיבות, של זוגות צעירים שהם חיילים משוחררים. זוג קיבל הלוואה בקיץ 1985 בשיעור 19,500 שקלים, שהיו אז 15,000 דולר. עד היום הוא החזיר 140 שקלים לחודש. בתוך 1988 הגיעה ההלוואה שלו ל־43,000 שקלים — שימו לב, במקום 19,500 — וכדולרים זה 27,500. הווי אומר, מ־1985 עד 1988 הזוג שילם 140 שקלים מדי חודש, וכשהוא לקח את ההלוואה היא הסתכמה ב־15,000 דולר, ואחרי שהוא שילם 140 שקלים מדי חודש, ב־1985, ב־1986, ב־1987 ועד חורף 1988, הוא חייב 43,000 שקלים, ובדולרים 27,500. זה דבר בלתי אפשרי, זו בושה לעצמנו.

מאז כניסתי לכנסת מדבר אני על נושא זה, והיום אני מרגיש כאן מצרין, כי אם אני מדבר על שבת קודש, או אם אני מדבר, לא עלינו, על בניית המרכז המורמוני — ועד היום לא גמרו את ההסכם עם המינהל — יהודים אומרים: שלחו אותו; אבל הפעם אני מדבר על משהו הנוגע לכלל ישראל. זה לא ייתכן. אנשים אינם מסוגלים לשאת בנטל הזה. כל אחד הופך להיות ממורמר. כשאני פוגש אותו בלוס־אנג'לס הוא אומר: מה, אני משועבד פה כל החיים. אני משלם, משלם ומשלם, ואני חייב כסף, זו דוגמה קלסית. בבקשה, יבדוק משרד השיכון: אדם לקח הלוואה. ביום ההלוואה הוא היה חייב 15,000 דולר ואחרי שהוא שילם במשך ארבע שנים הוא חייב 27,500 דולר.

ראשית, צריכים לפתור את הבעיה. באוקטובר עשה משרד האוצר מבצע, שכל מי שמשלם עד סוף דצמבר 1987 יקבל הנחה של 40%, אבל המבצע כלל רק חלק מן הלווים. מן הדין הוא שהאוצר יקיים את המבצע פעם נוספת. אני מציע לכנסת — זה כבר לא עניין של שמיר ופרס, זה לא עניין של שולץ — בואו נתאחד כולנו ונוריד מהחקציב 10% למען הזוגות הצעירים בארץ כדי שיוכלו להסתדר, כדי לבנות להם דירות להשכרה, אך לא בשכר דירה בסכום 300 שקל כשהאדם משתכר 600 שקל. אם עליו לשלם סכום כזה, הוא אינו יכול להתקיים.

מאז כניסתי לכנסת איני זוכר חודש שבו לא עסקתי בנושא הדיור להשכרה — במקום בגיזר להלכה עסקתי בדיור להשכרה. דבר לא זז, דבר לא מתבצע. נטל המשכנתאות המוטל על הזוגות הצעירים הוא לא רק בלתי נסבל, הוא לא כר־ביצוע. משפחות כורעות תחת המעמסה הזאת.

אני מסתובב בכל העולם ואינני מכיר מדינה שנוהגים בה כמו במדינת ישראל. מדינה שהיא כה ענייה ושכר העבודה בה די עלוב, אנסים בכוח — זוג צעיר יכול רק לקנות דירה ומחייבים את ההורים שאין להם כסף להיכנס לעול ההלוואות והחובות.

בחגיגות 40 השנה למדינה אנחנו יכולים לשאול: מה ניתן לעם הזה? — מורמונים, חילול שבת, סמים, לא עלינו. כמה אנשים צורכים סמים? עשרות אלפי איש? הכה נציע בשנה ה־40 למדינה פתרון לבעיית הדיור של הזוגות הצעירים.

ארוני היושב־ראש, אני מבקש לקיים דיון במליאה. אם לא, אני מבקש להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

היו"ר א' שוסטק:

אינך יכול להציע דיון בוועדה, אתה יכול להציע רק דיון במליאה.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

אני מציע לקיים דיון במליאה. תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:

אני מזמין את שר הבינוי והשיכון להתייחס להצעה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, הקשבתי קשב רב לדברי ידידי, חבר הכנסת שפירא. אין לי צל של ספק שמה שהוא כיטא כאן הוא תחושתו הכנה בסוגיה הזאת. עם זאת, לנסות ולהעמיד את המצב כאילו אנחנו עדיין בתקופה שבה רעשה וגעשה הארץ מהפגנות של חסרי דיור ואלה שהיו במצוקת דיור שהגיעו עד להבערת צמיגים — — —

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

אדוני השר, שכחתי לשבח את מה שעשיתם. דיברתי רק על מה שעוד לא נעשה ושכחתי להגיד שאלה ששילמו 140 שקלים בשנת 1985 משלמים עכשיו 366 שקל.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

תודה רבה. בסדר גמור.

נעשתה עבודה גדולה, גובשה מדיניות המושתתת על עיקרון שהוא מקודש בעינינו — פרוגרסיביות. ככל שהזוג הצעיר חלש יותר מבחינת סוציו־כלכלית, הסיוע מסיבי יותר. כך גם ההחזרים: ככל שמצבו חלש יותר ובינוני — כך גדלה הסובסידיה בתוך המשכנתה הניתנת לו וגם בהחזר. ככל שהוא חלש יותר — גדול חלק המשכנתה שאינו צמוד ואינו נושא ריבית כלשהי.

בדרך זו התפתחה מציאות שבה האדם ערוך לעצמו והמדינה עוזרת לו. בהתאם לביצוע המדיניות הזאת הבאנו לצמצומה הניכר של אותה מצוקה שידענו עד כדי ביטולה.

נכון, יש גם זוגות צעירים שאינם נוטלים את המשכנתה שהם זכאים לה. אני מחלק את הזוגות האלה לשלוש קטגוריות: האחת — אלה שאינם זקוקים למשכנתה זאת; השנייה — אלה שלמרות הניקוד שלהם הותרים לדירות חדשות וגדולות מעבר ליכולתם ומסתבכים. מעבר למה שניתן הם גם נוטלים הלוואות משלימות בבנק לתקופה קצרה ועד מהרה הם עומדים בנטל כבד מנשוא; הקטגוריה השלישית — אלה הבוחרים שלא לרכוש דירה עד תום שנים מספר לנישואיהם, וחלק ניכר מהם מקבלים מהמשרד סיוע בעד שכר הדירה שהם משלמים בשוק החופשי. זכאותם נשמרת, ללא הגבלת זמן, עד ליום שבו הם מחליטים לממש אותה.

מכאן אני יכול להצביע על שלוש תוצאות שגודלן כגודל ההישגים של התוכנית. תוצאה אחת — הוקלה מצוקת הדיור וכמעט נעלמה מהנוף שלנו; תוצאה שנייה — המדינה לא בונה עוד ישירות, ובכך היא הקלה על תקציב המדינה במאות מיליוני דולרים. האוצר מודה בכך. זה כיוון חדש, אבל יש בו גם ברכה מיוחדת. בשנים שבהן בנתה המדינה ישירות מתקציבה היא קבעה לאדם היכן יגור, היא קבעה במה יגור ולא רק היכן, היא מימנה מראש את הבנייה. הבנייה במקומות רבים לקויה מן היסוד. אם יש מזמין ויש מי שמתחייב ויש מי שקונה מראש — המדינה — גם הטיב הוא יודד, גם הפיקוח הוא פיקציה וגם הטיפול לאחר מכן, לרבות הטיפול החברתי, קשה, כי נוצר ריכוז גדול מאוד של בעיות. מכאן הגענו לצורך בשיקום השכונות ומכאן הגענו למצב של ליקויים חמורים במבנים שנבנו באותן שנים.

היום אדם בוחר לעצמו את המקום שבו יגור, הוא קונה את המוצר העדיף בעיניו, יש תחרות בריאה בענף, המוצר הוא בפיקוח מתמיד של הבונה, שאם לא כן הוא לא יימכר, והסיוע ניתן ישירות לוכאי.

נכון, הזכאי אינו מקבל כל מה שהוא זקוק לו. הלוואי שהאפשרות הזאת, שחבר הכנסת שפירא מייחל לה, היתה מתגשמת ויכולנו להעמיד לרשות כל זוג צעיר את כל הסכומים הדרושים לו כדי שיוכל לרכוש את דירתו, וההחזר היה קטן, לתקופה קצרה, ובא גואל על ישראל. הלוואי. אני הייתי הראשון השמח על כך ומודה לכל מי שהיה לו חלק בזה.

חבר הכנסת שפירא, אמרת שמאז כניסתך לכנסת טיפלת בנושא. מאז אני מצוי על המפה הפוליטית — זה הנושא שהנחה אותי ולמענו ניהלתי מאבקים קשים מעל במה זו, בהיותי חבר הכנסת, והמשכתי במאבקים קשים ומרים בממשלה, ואני ממשיך במאבקים מרים מאוד מדי שנה בשנה, כאשר הקיצוץ בתקציב הוא כורח, ואם אתה קם ומעלה את הסוגיה הזאת — אתה כמעט עוכר ישראל, מונע הבראת המשק, מונע עצמאות כלכלית, גורם לאינפלציה, מתעלם, דמגוג, כל זה עבר עלי, עלי היו כולנה.

רק בשלוש השנים האחרונות קוצץ תקציב המשרד ב־100 מיליון דולר. האם מישהו קם, האם מישהו זעק? האם הביע מישהו דאגה והרים קול צעקה?

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

אני רוצה לשאול אותך שאלה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

מייד יש לי הצעה: מן המפורסמות הוא, שכאשר חבר הכנסת שפירא מאמין במשהו ורוצה בו, הוא יודע לדחוף אותו קדימה ויודע גם לאחד את כולם מעבר לחילוקי הדעות הפוליטיים. אנא, חבר הכנסת שפירא, קח את היוזמה. אתה עומד בראש ועדה רצינית מאוד, ועדת הכספים, על פיה יישק דבר. תעלה את הנושא בוועדה — כי אני אציע גם להעביר את ההצעה לסדר־היום אל הוועדה שבראשה אתה עומד — ואני מבטיח לך שאהיה לך לעזר בנושא הזה. אחד את כולם סביב הנושא הזה, והציעו את הדרך הטובה ביותר כדי לפותרו. אני אהיה הראשון שיברך אותך, ואריע יד בכל פורום שהוא למען הסבת התנאים.

במצב הנוכחי ההחזרים גבוהים מאוד. בבנקים אין תקלות מאז הופעלה התוכנית הזאת, אדוני היושב־ראש, ואם יש שינוי כלשהו, במצב המשפחתי, אם האיש הפך, חלילה, נכה, נפגע בעבודה או פוטר מעבודתו — יש במשרד ועדת חריגים והוא יכול לפנות אליה. היא מטפלת בעניינו ומסייעת לו בהתחשב במצב החדש שאליו הוא נקלע.

אדוני היושב־ראש, משפחה ברוכת ילדים מקבלת היום משכנתה גבוהה ביותר. ההוצאות של משפחה כזאת על החזר המשכנתה הן בשיעור 10% מהשכר הממוצע במשק — 10%, כמחצית שכר דירה ביוניות כיום, ואני גאה על כך, כי צריך לראות גם את הצד השני של המטבע.

כמו־כן ניתן סיוע נרחב מאוד להכנסת הדירות שברשות חברות שיכון ממשלתיות או ציבוריות. ניתנת הנחה גדולה, ניתנת הלוואה גדולה ונוחה וכן הלוואה נוספת לשיפוץ ולהרחבה.

אותו דבר אנו עושים גם לגבי העולים החדשים. הכול מדברים על הצורך בסיוע לרכישת דירות, אבל עלי מוטלת החובה לפתור את הבעיה למרות הקיצוצים שהיו. ואכן יש עלייה גדולה מאוד במספר הפתרונות שניתנו על בעיותיהם של הפונים ובביצוע משכנתאות מועדפות, בהחזרים נוחים ומסובסדים. כך גם בערי הפיתוח לגבי הוזגות הצעירים: הסיוע במקרה זה הוא מעל 90% ממחיר הדירה וההחזר נוח ומסובסד.

אם רוצים לשפר עוד, ואני מצדד בזה בהחלט, הרי במקום שבו נתחכים העניינים האלה צריך להתאחד ולחפש יחד דרכים לשיפור. אין להתחפר ואין להפוך את הבעיה לבעיה של השר, שלי, בלבד. עם כל ההישגים, עדיין יש מה לשפר.

עתה אתייחס לדיור להשכרה. במתכונת שקבעה המדינה, ומשרד האוצר הוא המופקד על זה, קשה מאוד לבנות במדינת ישראל דירות להשכרה. כל אחד חושב שהדיור להשכרה הוא הפתרון לכל הבעיות שלנו. אני לא מקבל את זה. אני חושב שזה מסלול נוסף, שיכול לעזור, אינני מקבל את ההנחה שזה הפתרון העיקרי, מפני שמבחינה כלכלית, מי שיבנה היום דיור להשכרה יבנה אותו אולי בשביל ראשי קונצרנים או בשביל אנשים שהממשלה משלמת את שכר הדירה שלהם.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

לא לאלה התכוונתי.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני יודע, ואני רוצה להגיע לזה. אתה יודע היטב שכדי שתהיה תשואה נכונה, מינימלית, לבוני הדירות האלה חייב שכר הדירה להגיע ל־600 דולר בחודש. מי יכול לעמוד בתשלום הזה? האם אדם המשתכר 600 שקל בחודש יוכל לשלם שכר דירה של 500 או 600 דולר? לא. לכן אנשים לא הולכים לזה. יש דירות להשכרה בשוק החופשי.

נחרץ מסלול שיביא בחשבון גם סיוע רציני של המדינה, ואני צופה שאז יעדיפו אנשים ללכת למסלול הזה משום שאיש לא יכפה עליהם לרכוש, קודם כול, את הדירה. אינני מקבל את זה.

המדינה מעמידה תוכנית לשם סיוע לכל אזרח לרכוש את דירתו.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

ללא הבדל בין אזרח יהודי לאזרח ערבי?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

ללא הבדל. יש הבדל אחד — לאדם ששירת בצבא יש יתרון, בגלל אובדן אותן שנים. כי הרי למעשה אין פה שוויון, וגם בטענה הזאת אין שוויון. הדבר הזה מעוגן בהכרה הקיימת — — —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

מה שייך שירות צבאי לזכויות אזרחיות שצריך להקנות לאזרחים — לכל האזרחים, ללא הבדל לאום?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני, יהודי שלא שירת בצבא מקבל כמו ערבי שלא שירת בו. זאת התשובה — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

מכניסים את הדוד שלו, את האח שלו, את הסבא שלו, וכך תופסים ברשת הזאת — —

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני לא מכניס פה את הדוד, לא את הסבא ולא את הסבתא. יש לי חוק, אני פועל על־פיו. אני מקווה שיבוא יום וגם אזרחים ערבים ישרתו בצה"ל.

שבח וייס (המערך):

או שלא נצטרך כלל לשרת בצבא.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אמן. אז יהיה עולם אחר בכלל, של אידיאלים. זה החלום. זה המשיח, ואנו נמתין לו. גם אם יתמהמה בוא יבוא.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
השלום יהיה המשיח.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
שלום שנוכל לסמוך על כך שיגן עלינו, ושנוכל להגן עליו.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
— — — שייתן לכולנו את הזכויות האלה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
מי ייתן וישב איש תחת גפנו ותחת תאנתו באין מחריד. עד אז צריך לעמוד על המשמר כלי לאבד את התקווה.

אדוני היושב־ראש, אני תומך בדיון בנושא על כל פרטיו והיבטיו בוועדת הכספים של הכנסת, שמציעו הוא יושב־ראשה. שם ידונו בכל מה שאפשר לעשות כדי לשפר את תנאי הסיוע, כדי להגדיל את המשכנתאות, כדי לבנות דירות להשכרה — כמסלול נוסף, כלי שהיזם יפשוט את הרגל, ובלי שמי שיבחר במסלול הזה יצטרך להימנות דווקא עם בני השכבה האמידה. כל תוספת סיוע בתחום הזה תתקבל מצדי בברכה.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכספים.

היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת אברהם יוסף שפירא, האם אתה מסכים להעביר את ההצעה לוועדת הכספים?

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
כן.

היו"ר א' שוסטק:
לפנינו הצעה אחת בלבד — להעביר את הנושא לוועדת הכספים. אני מעמיד זאת להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים נתקבלה.

ט. הצעה לסדר־היום

יום האדמה 1988, שיצוין ב־30 במרס

היו"ר א' שוסטק:
אנחנו עוברים להצעה לסדר־היום מס' 7233: יום האדמה 1988, שיצוין ב־30 במרס. מטעם חבר הכנסת מתתיהו פלר. בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, עדיין אינני רוצה לפרש את העובדה ששר המשטרה איננו כאן. אני מקווה שהוא ייכנס במהרה.

ביום 30 למרס 1976 הפגינו תושבי הגליל הערבים במחאה על הפקעת שטחים נוספים מאדמותיהם. כזכור, היתה זו הפקעה ללא כל תכלית חיובית והיא לא באה אלא לשלול מערביי הגליל אפשרות לפתח את חלקותיהם לצורכי בנייה או עיבוד. מרבית אותן אדמות עומדות ללא שימוש עד היום. מי שיזם את מעשה ההפקעה ומי שאישרו סברו כי מה שהיה נכון בשנות ה־50, בעת ההפקעות הגדולות של אדמות הערבים, יהיה נכון גם בשנת 1976: כלומר, שהאוכלוסייה הערבית תשלים עם ההפקעה ללא אומר ודברים. אך ב־20 השנים שחלפו קם והתחנך בארץ דור חדש, דור של ערבים בני המדינה שלמדו, כי לאזרח יש זכויות שאין הממשלה רשאית להתכחש להן בשרירות לב. ואלה יצאו במחאה חוקית ומוצדקת נגד הפקעה שרירותית של קרקעותיהם, שנעשתה ללא כל צורך, אך ורק על־מנת לדחוק את רגליהם.

העובדה שחושבים ערבים יצאו למחות על מעשה, שמומחיה כביכול של הממשלה העריכו כי יעבור ללא מחאה, הפתיעה את השלטונות והרגיזה את המומחים. לכן הוחלט לרכז כוחות גדולים של צבא ומשטרה כדי לחסום את המפגינים. כפי שאנו יודעים כיום מפי אלה שהיו ממונים על כך — שר המשטרה דאז, יו"ר הכנסת דהיום, וראש הממשלה דאז, שר הביטחון דהיום — היה זה הצבא שהתליט על הפתיחה באש שגרמה למותם של שישה צעירים. מי שהיה אלוף פיקוד הצפון הורה לנהוג ביד קשה ובאצבע זריזה על ההדק. רבים וטובים העריכו אז, כי היה זה שיקול מוטעה שגרם להרג המיותר והבלתי־מוצדק. אבל כיום ברור לכול, כי היה מניע אידיאולוגי להוראות שניתנו, כי מי שהיה אז אלוף הפיקוד הוא כיום חבר כנסת המטיף להריגת ערבים מיניה וביה, ככל הזדמנות שנוצר עימות בין ערבים ליהודים. היום יודעים אנו כי בעל אידיאולוגיה זו, כשהיה בידו הכוח לכך, נהג על־פי אמונתו זו.

אך למרות האחריות הברורה של הממשלה למה שקרה, לא הוקמה ועדת חקירה ולא נפסקו פיצויים למשפחות הנופלים, הבעת צער על המעשה הושמעה רק לאחר שמונה שנים, מפי מי שהיה אז שר המשטרה.

מאז אותו יום מר ונמהר נהיה "יום האדמה" היום המוקדש לזכרם של הנופלים. אך נוסף על כך הוא הפך יום של הפגנת דבקות באדמה שלא תופקע עוד בשרירות לב. ראוי לזכור כי משטר הקרקעות בישראל, במידה שהדבר נוגע לאזרחים הערבים, מוסיף להיות משטר של עריצות ושרירות לב. רבים הם אזרחי המדינה הערבים שאדמותיהם מונחות לנגד עיניהם ואסור להם להשתמש בהן. רבים מחזיקים ברכוש קרקעי שהמדינה טוענת בעלות עליו בתירוצים חסרי שחר וממררת את חייהם בשל כך. האוכלוסייה הבדואית בחלקה הגדול חיה מנושלת מקרקעותיה ומרומה באמצעות תכסיסים ונכלים מכוערים. על רקע זה הפך "יום האדמה" בהדרגה ליום מרוע, שבו מתייחדת האוכלוסייה הערבית בישראל עם אדמתה, שנעשתה סמל לנחישות עמידתה על זכויותיה האזרחיות והלאומיות בישראל.

לאחר כל השנים הללו, ולנוכח העובדה כי איש אינו יכול להכחיש שנעשה עוול בשנת 1976 לאוכלוסיית ישראל הערבית, ראוי היה שהמדינה תכיר בשגיאתה וחפצה את האוכלוסייה הערבית על־ידי מעשה של נדיבות לב. ראוי היה כי נשיא המדינה, שלאחרונה נוקט, פעם אחר פעם, לשון פוגעת נגד אוכלוסייה זו ומאיים עליה בחזרה על הטרגדיה של 1948, יישא אליה דבר נועם ב"יום האדמה" ויקרא לכל תושבי הארץ לחיות באחווה למרות זיכרונות העבר. אין ספק כי מחווה כזה היה מעורר את האזרחים הערבים ומרגיע במידה כלשהי את רגשות הכעס וההשפלה. אלא שתחת זאת נוהגת הממשלה, שוב בעצת יועצי עצות אחיתופל, לראות בכל שנה את "יום האדמה" כיום שבו מביעה האוכלוסייה הערבית את

שנאתה ועוינותה למדינה. אותם יועצים מרחיקים לכת ומפתחים תיאוריות חסרות שחר, המצוטטות ללא בקרה גם על-ידי עיתונאים חסרי הבחנה, שמהן יוצא כי אוכלוסייה זו הולכת והופכת עוינת יותר ורדיקלית יותר. אולם האמת היא שהאוכלוסייה הערבית, שרובּ מניינה קיבל את חינוכו במסגרת המדינה, פשוט למדה לחיות בארץ הטוענת לשלטון החוק ומצפה כי החוק יישום כלפיה ללא אפליה. וזה הוא הקושי האמיתי שאתו אין המומחים יודעים להתמודד.

כי הלוא היחס המפלה כלפי האזרח הערבי ניכר על כל צעד ושעל. אנס יהודי יקבל עונש קל של כמה חודשי מאסר ואילו אנס ערבי יקבל בישראל עונש של שנות מאסר רבות. ילד יהודי אם יידה אבנים כשבת על מכוניות לא יובא אף למשפט, אך נער ערבי יענש על עבירה דומה בסכומי עתק ובתקופות מאסר ארוכות, כפי שראינו בעצם הימים האלה. ובזה לא תמה רשימת האפליות, כידוע לכול. לכן, באמצעות המחאה על האפליה בעניניי הקרקעות הופך "יום האדמה" יום מחאה על העדר שוויון אזרחי לאוכלוסי ישראל הערבים. ליום שבו הם מעידים על עצמם כי כאזרחים חובעים הם יחס הולם, כפי שמגיע לכל אזרח במדינה דמוקרטית שוחרת חוק וצדק. על מה, אם כן, מרעידים המומחים את אמות הספים? מה מקורה של אותה תיאוריה מטופשת: ההופכת את היצרות ורואה איבה במקום שיש לראות הזדהות?

הסכנה בסברות כרס אלה, שעליהן חתום בדרך כלל פקיד בכיר או קצין לשעבר, היא בכך שנובעות מהן מסקנות מסוכנות ביותר. הנה שמענו על הקמת גוף מודיעין חדש שתפקידו לעקוב אחר הנעשה בקרב האוכלוסייה הפלשתינית בשטחים ובגבולות המדינה כאחד. כך כופים בהיתף יד המומחים כביכול על כל אזרחי ישראל הערבים והות מלאה עם תושבי השטחים הכבושים. אחר כך הם יבואו ויטענו, כי מישטשטים הגבולות בין אלה לאלה. אומנם הערבים אזרחי המדינה חשים אהדה רבה כלפי מאבקם של אחיהם בשטחים על חירותם, ואין ספק כי יביעו אהדה זו בכל דרך שהחוק מאפשר אותה. אך מי שמטשטש את הגבולות הם אותם מומחים, שטחו עיניהם מראות את המציאות. משום כך החלו כוחות הביטחון במעצרי מנע בקרב האוכלוסייה הערבית בארץ לקראת "יום האדמה". הצבא והמשטרה מרכזים כוחות ולמעשה נוהגים באופן שיבטיח כי יהיה זה בלתי אפשרי למנוע התנגשויות בין אזרחים ערבים לבין כוחות הביטחון, וכך תהיה זו נבואה המגשימה את עצמה.

טענת חמורה השתררה בקרב הממונים על הביטחון בעקבות ההקוממות בשטחים, הטענה היא כי את ההתנגשויות גורמת הטלוויזיה. האמת היא כי את ההתנגשויות גורמת נוכחות מופרזת של הכוחות המוזנים במקום שאין הם צריכים להימצא בו. לכן, אם באמת רוצה הממשלה כי "יום האדמה" יעבור ללא תקריות, תניח נא היא לאוכלוסייה הערבית לנהוג בו כרצונה במסגרת החוק. יש צורך ברשיונות לעריכת תהלוכות ועצרות גדולות, ואין לי ספק כי תוגשנה בקשות לרשיונות אלה. במקום שנערכת עצרת במגזר היהודי נהגת המשטרה לסגור את צירי התנועה כדי למנוע הפרעות למתאספים — תנהג נא המשטרה כך גם הפעם ואל תיתן עילה למבקשים להשביח את החג לעשות זאת על-ידי נסיעה בתוך הכפרים או לידם שעה שנערכות בהם עצרות ותהלוכות. בקצרה, תנהג המשטרה באהדה וברצון טוב ותצמצם את נוכחותה למינימום הדרוש לשמירה על הסדר האזרחי ואל תרחיב אותה למדים שיעשו רושם כאילו לעימות עם אויב היא באה. תרציא בבקשה הוראות ברורות שלא להפעיל נשק — ממש כפי שהיא נוהגת בעצרות ובתהלוכות של יהודים.

מחר יתכנס ועד ראשי המועצות המקומיות להחליט כיצד יועלה זכר "יום האדמה" השנה. אני משוכנע שזהו גוף של מנהיגות אחראית והחלטותיו תהיינה שקולות. אני קורא למשטרה להתייחס בכבוד להחלטות אלה ולאפשר את יישומן בצורה מסודרת וללא הפרת הסדר. אין לי ספק שזו היא כוונת הוועד, ואין צורך להפציר בו לכל יחליט על שביתה או כל דרך אחרת להעלאת זכר היום. אני מקווה כי למשטרה תהיה די תבונה לסייע למארגני "יום האדמה" להעבירו בשקט ותוך שמירה על הסדר, ללא פגיעה בכבוד הנאספים ובלא לאפשר למתגרים לבוא וללבות את היצרים.

אני סבור כי דין במליאה ייתן לממשלה הזדמנות להגדיר את עמדתה בנושא זה ולתרום למניעת תקלות. תודה.

היו"ר א' שוסטק:

תודה. אני מזמין את שר המשטרה להתייחס להצעה.

שר המשטרה ח' כּוֹרלב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתקופה האחרונה היינו עדים לכמה אירועים חריגים של הפרות סדר והתפרעויות במגזר הערבי בישראל, ויש רושם כי גל עכור זה בא ומאיים על מרקם היחסים הטובים שהצלחנו לבנותו במשך 40 שנות קיום המדינה והוא שימש מופת של דו-קיום בין הציבור הערבי ליהודי בישראל.

דווקא בתקופה זו של חוסר רגיעה מדינית חייבים אנו להחליט אם כולנו נחרום ונעשה למען הדו-קיום או שמא ניתן לגורמים קיצוניים שוליים לנצל את האירועים האחרונים ולגרור את ערביי ישראל לנטילת חלק פעיל במעשים העלולים להביא לניפוץ מערכת היחסים הטובה הקיימת בין שני המגזרים.

משטרת ישראל וכוחות הביטחון ערים למצב ועורכים לאפשרות שגורמים אלה ינסו להחסיס ולגרום להפרות סדר בישראל ובשטחים ב"יום האדמה". החל בסוף חודש זה. המשטרה תרכז כוחות שיבטיחו את שמירת החוק והסדר. עם זאת, תימנע המשטרה מכניסה מראש ליישובים ערביים, כדי שלא לספק עילה להגברת המתח בין התושבים הערבים לבין כוחות המשטרה, והיא תתערב אך ורק במקרים שבהם תהיינה הפרות סדר.

אני מקווה ש"יום האדמה" יעבור בשקט, כפי שעבר אשתקד.

אודתי היושב-ראש, אני רוצה לנצל הזדמנות זו ולומר לציבור הערבי הישראלי: כי הגיעה העת לגלות אחריות ולא לשמש כלי שרת בידי גורמים אפלים. יש לשמור על החוק והסדר ולהוכיח לקיצונים, הערבים היהודים כאחד, כי ניתן להפוך יום זה לגשר לשלום ולדו-קיום בין שני העמים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לערביי ישראל זכויות ישראליות מלאות. זכותם להחזיק בדעה פוליטית, להביע את הדעה זו ולתמוך בצורה חוקית בעמדות כאלה או אחרות. אבל אין זו זכותם, וכך הדבר גם לגבי שאר אזרחי ישראל, לעשות זאת בדרך בלתי חוקית.

משטרת ישראל תעמוד גם ב"יום האדמה" הזה על המשמר, ואני רוצה לקוות שפרנסי היישוב הערבי בישראל יקטו את כל היזמות ואת כל הצעדים הנחוצים כדי ש"יום האדמה" הזה יעבור ללא הפרות סדר וללא צורך בהפעלת

הסמכות שהחוק מקנה למשטרה, וכולנו מחייבים את הפעלתה במקרים של הפרות סדר.

אדוני היושב־ראש, אני מציע להסיר את ההצעה הזאת מסדר־היום.

היו"ר א' שוסטק:
רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת דיראושה.

שבח וייס (המערך):
אולי אפשר להסתפק בהודעה?

שר המשטרה ח' בר־לב:
אם המציע מוכן להסתפק בהודעתי, אני אשמח מאוד.

היו"ר א' שוסטק:
האם מוכן המציע להסתפק בהודעה?

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
כן.

היו"ר א' שוסטק:
תודה רבה.

י. הצעות לסדר־היום

החלטת הפרלמנט האירופי והשלכותיה על היצוא החקלאי

היו"ר א' שוסטק:
אנו עוברים עכשיו להצעות לסדר־היום מס' 7211, 7218, 7224, 7228, 7235, 7239 ו־7243, שהגישו חברי הכנסת יוסי שריד, אמנון רובינשטיין, יאיר צבן, דוד מגן, יובל נאמן שבח וייס ודוד דינרו, בדבר החלטת הפרלמנט האירופי והשלכותיה על היצוא החקלאי. היות שיש לנו סדר־יום גדוש מאוד, מותר אולי לבקש מהמציעים שלא יעמדו על עשר הדקות המוקצבות להם, אלא יסתפקו בחמש־שש דקות. חבר הכנסת יוסי שריד, בבקשה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב־ראש, אני יכול להבטיחך שאני אשתדל מאוד למלא את משאלתך. אינני בטוח שאצליח, אבל אעשה כל מאמץ.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אנחנו קוראים מכאן לפרלמנט האירופי לבטל את ההחלטה שקיבל בשבוע שעבר, אשר פוגעת פגיעה קשה בחקלאי ישראל.

אנחנו קוראים מכאן לפרלמנטרים שלא לפקוד עוד ממשלת ישראל על חקלאי ישראל. לממשלה הזאת יש עוונות. זו באמת ממשלה איומה. עכשיו כבר אין בכך שום ספק, זו באמת ממשלה איומה, ממשלה מסוכנת, שסועה, נלעגת, נהגת בשיגעון, עיוורת, תוקפנית; מטומטמת, ממשלה מטומטמת שהיא אולי הגרועה בתולדותינו — למה "אולי"? הגרועה בתולדותינו. ראשיתה בחטא ואחריתה עוד מביישת את ראשיתה.

רכותי, אני שומע שהליכוד המטורף — אין לי ביטוי אחר לליכוד אלא "הליכוד המטורף", זה טירוף מדיני. הוא רוצה עכשיו שוב, באופן נלעג כל כך, להקים ממשלה צרה. אני רוצה לומר לליכוד: הממשלה הנוכחית היא כבר ממשלה צרה. היא צרת מוחין, היא צרת אופק, עולמה צר כעולם נמלה. היא לא רק ממשלה צרה, היא ממשלת צרה צרורה.

הממשלה הזאת — ושוו בנפשכם לאן צריך אדם להגיע גם אם הוא באופוריציה — הממשלה היא לא רק אויבת החקלאים, כפי שהסתבר בשבוע שעבר, היא גם אויבת העם והמדינה.

אני שומע את אריאל שרון מאשים אחרים בהחלטת הפרלמנט האירופי מן השבוע שעבר, ואני אומר: איזו חוצפה היא זו, מצח איש מופקר, מצח אשה זונה — אריאל שרון. הוא מדבר על בידודה של מדינת ישראל? — האיש שבודד אותה יותר מכל אדם אחר; האיש שדחף את מדינת ישראל לבדידות המסוכנת לה פעם אחת ופעמיים; האיש שדם 650 חיילים בראשו. כל אדם אחר במקומו כבר היה יושב נכלם בביתו ומתבייש להוציא את פניו החוצה. האיש הזה, יש לו עוד חוצפה להאשים אחרים כאילו הם אלה שהביאו, באיזה מעשה תככים, להחלטה הפוגעת והמיותרת של הפרלמנט האירופי.

אני רוצה לומר: אריק שרון הוא האיש שהוציא פעם אחת ופעמיים את ישראל מחרן לגדר, מחרן למשפחת עמי התרבות — והוא המדבר, המבודד הלאומי. אם הוא הנציג של ישראל, ישראל אבודה. אם הוא הפנים של המדינה, מה הפלא שמפנים לה עורף, גב ולפעמים, במחילה, מפנים לה גם אחוריים? מצח אשה זונה — אריאל שרון.

על שלושה פשעי הממשלה הזאת ועל ארבעה לא נוכל להשיב, לא נוכל לסלוח. הפשע הראשון: על שהביאה את שונאי ישראל לאהוב אותנו כשפלותנו. הם נהנים מאוד לאהוב אותנו עכשיו, כל שונאי ישראל, כאשר אנחנו נראים כפי שאנחנו נראים. לא היו ימים טובים יותר לשונאי ישראל מן הימים האלה, כאשר בכל העולם רואים אותנו יורדים לשפל המדרגה.

על שהביאה הממשלה הזאת את ידידי ישראל הנאמנים להתבייש בנו, במעשינו ובהתנהגותנו. רבותי, למדינת ישראל יש הרבה מאוד ידידים נאמנים, לא ידידים מן הפה לחוץ, לא ידידים של מס־שפתיים, אלא ידידים שהוכיחו את נאמנותם במבחנים קשים ביותר, ועכשיו הם מתביישים בנו ואנחנו גורמים להם הרבה עוגמת נפש. על החטא הזה שחטאה הממשלה אי־אפשר לסלוח.

ועל שהיא מאפשרת לאירופה — זה חטא כבד מנשוא — למרק את חטאי העמידה שלה על הדם, חטאי שיתוף הפעולה שלה, בחומרי ניקוי שישראל מספקת לה.

ועוד חטא על פשע — על שהממשלה הזאת מאפשרת לאנטישמים להרים ראש ולחגוג, להרגיש על חשבוננו כחסידי אומות העולם.

חבר טוב שלי חזר עכשיו מאירופה. הוא ציטט יהודי חשוב, שהיה גם ידיד נאמן, מובהק ומסור של מדינת ישראל — ממלא־מקום ראש הממשלה מכיר אותו היטב — שאמר: לעולם לא אסלח לממשלת ישראל על שהאנטישמים יכולים לגנות אותה ולהוקיע אותה על בסיס הומניטרי.

בימי תפקודה של הממשלה הזאת הופכת ישראל בהדרגה להיות מדינה מצורעת, שכל שומר עורו ירחק ממנה.

אני יודע שיש אצלנו הרבה אנשים — וזה לא יעזור להם — הרוצים לתרץ ולטהר את כל הדברים האלה באמירות המפורסמות והידועות, שכל העולם נגדנו, שאירופה היתה

ונשארה אנטישמית. הם רוצים לתרץ ולתאר את כל הדברים האלה בשנאת ישראל החובקת זרועות עולם ובאנטישמיות הנצחית. זה פשוט לא נכון. ישראל היתה הרבה מאד שנים, גם באירופה וגם בארצות־הברית ובמקומות אחרים בעולם, בקרב משפחה העמים־בני התרבות, ילדת השעשועים של העולם המערבי וילדת התפנוקים. גילו כלפיה הרבה אהבה ואהדה וידידות ומסירות. גם כאשר נהגנו שלא כהלכה, עצמו עין. הרי יש פה איזה עיוות היסטורי נורא. ההיפך הוא הנכון. נשאו אותנו על כפיים בגלל מה שיש בנו, בגלל המקוריות שלנו, בגלל הייחודיות שלנו, בגלל האנומליה, אם אתם רוצים, בעצם הקיום היהודי בישראל הריבונית. לישראל היו ועדיין יש הרבה ידידים שעמדו במבחן, אבל ידידותם — זאת צריך לדעת — שמורה לישראל כפי שהם הכירו אותה ולא כפי שהיא משתנה בעצם הימים האלה עד לבלי היכר.

אני יודע שלפעמים שופטים אותנו לחומרה, כפי שאין שופטים אולי מדינות אחרות. אבל, האם את הטוב, זאת אומרת *את היחס המועדף, את האהדה ואת האהבה ואת הסובלנות ואת הלפנים־משורת־הדין והלפנים־משורת־החשבון* — ולא אחת נהגו בנו גם לפנים משורת החשבון — האם את כל הטוב הזה נקבל ואת הרע לא נקבל?

מי שמתיימר להיות יותר טוב מאחרים, ואנחנו מתיימרים להיות טובים יותר מאחרים, מוסריים יותר ואנושיים יותר מאחרים — מה סח בן־גוריון כאשר אמר "אור לגויים" — האם נלין עכשיו כאשר אחרים שופטים אותנו על־פי היומרות שלנו? והיומרות הן שלנו. לכן אם יש לנו על מי להלין — אין לנו אלא להלין על עצמנו.

רבותי, יש בוודאי אנטישמים. הם היו ועודם, ופגיעתם רעה. אבל לא אנטישמיות אלא מעשינו הם שמקרבים אותנו והם שמרחיקים אותנו.

אדוני, ממלא־מקום ראש הממשלה, האלה מרחיקה אותנו, ומעשי הנבלה של המתנחלים מרחיקים אותנו. הרי בכל יום מתרחשים מעשי נבלה שהשיער סומר לשמעם. אתם שותקים, והמעשים האלה מרחיקים אותנו. והעוצר המוטל בכל לילה כל הלילה על 650,000 אזרחים, העוצר הזה מרחיק אותנו, והענש הקולקטיבי והלתץ הכלכלי וחרם הדלק ניתוק הטלפונים, כל אלה מרחיקים אותנו.

לכן, אדוני, אני רוצה לסיים ולומר, שאם יש בינינו מישהו שמקבל את התפיסה — ויש בינינו רבים כאלה — של עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב, אל יבוא אחר כך בטענות ואל יתקומם אם הוא מוצא את עצמו כאמת עם לבדד, עם לבדו, ואל יבוא בטענות אם אין מתחשבים בו.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת אמנון רובינשטיין להעלות את הצעתו.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, החלטת הפרלמנט האירופי שלא לאשר את ההסכמים עם ישראל היא חמורה גם בשל הנזק שהיא גורמת לנו, גם בשל התקדים שנוצר וגם ובעיקר משום שהיא מעידה על תפנית קשה וחמורה נגד ישראל בדעת הקהל האירופית.

ייאמר הדבר מראש, אנחנו מגנים ושוללים החלטה זו. החלטה זו מערבת עניינים פוליטיים עם העיקרון המקודש על השוק האירופי, שמסחר חופשי הוא טוב למדינות החברות בו והנספחות אליו, ואין להערים בדרכו מכשולים. אנחנו קוראים לחברי הפרלמנט, רבים מהם ידידים של ישראל, לחזור בהם מהחלטה זו.

אבל, גינוי לחוד ומציאות לחוד. והמציאות היא שבגלל, בין השאר, דברים שאנו עשינו הפכה האהדה הרבה שהיתה עד לפני זמן קצר שמורה לישראל באירופה לגינוי ולהתנגדות.

נכון, אנחנו כבר מתחילים לשמוע את המשפט "העולם כולו נגדנו". רבותי, עד לפני זמן קצר, בקונציה הראשונה של ממשלה זו, בגלל מעשים שהיא עשתה, שופר ללא היכר מעמדה של ישראל באירופה ובעולם כולו. חודשו יחסים דיפלומטיים, נתחמו הסכמים תקשרו קשרים שלא היו לנו במשך שנים. תוקן חלק מהנזק שנגרם לנו בעת מלחמת השולל והשקר והרמייה של לבנון והמצור על ביירות ושאר המעשים המטורפים שנעשו, שמחוללם משמיץ היום את מי שניסה להציל את ישראל מתוצאת הפשע האיום הזה. אין זה נכון שהעולם כולו תמיד נגדנו.

נכון, יש אנטישמיות, ואנחנו צריכים לגנות אותה, ויש איפה ואיפה, ואנחנו צריכים ללחום נגדה. אבל, כאשר ממשלת ישראל אומרת מראש "לא", "נייט", לכל יוזמת שלום, כאשר ראש הממשלה אומר לסופר "הארץ" יואל מרקוס, שבמסמך של שולץ, אחד הידידים הגדולים ביותר שהיו לישראל, ואני מעז לומר שיהיו אי־פעם לישראל, אין מלה אחת המקובלת עליו פרט לחתימת מזכיר המדינה, האם זה פלא ששונאי ישראל עושים בכך שימוש? אנחנו במו־ידינו נותנים נשק תעמולתי נגדנו.

אנחנו אומרים לחברי הפרלמנט האירופי — אף בקרב הצירים שהרימו את היד נגדנו יש ידידים מסורתיים שלנו, שרצו להפגין בכך את מורת רוחם מאתנו: עשיתם שגיאה קשה וחמורה, חזרו בכם. אבל אנחנו גם רשאים לומר לממשלת ישראל, ליתר דיוק לאותו חלק מממשלת ישראל שאינו נותן סיכוי למרצא האחד והיחיד שיש לנו ממעגל האלימות, המלחמה והשנאה, אנחנו רשאים לומר גם לו: חזרו בכם, שקלו מחדש את הענין.

מה הפחד? בצד הפעולות שאנו עושים להחזרת השקט על כנו, פעולות קשות מנשוא, מה הפחד לומר: אנחנו נותנים סיכוי לשלום, סיכוי לסיכוי לשלום, סיכוי לסיכוי לירושת שלום, שאנחנו גם כן לא בטוחים שהיא תגיב פרי, אבל בלעדיה אנחנו יודעים שיש כאן דרך ללא מוצא, מעגל קסמים. ולא יעזור דבר. לא אלה ולא כלכלה, שום דבר. הניסיון ההיסטורי מוכיח, שאין פעולות, חמורות ככל שתהיינה, היכולות להביא לפתרון בעיה של מאוירים לאומיים, לפתרון בעייתם של מיליון וחצי פלשתינים העורגים ושונאים את שלטוננו; זולת פתרון מדיני. אינני בטוח שהוא מאחורי הדלת. אינני שייך לאופטימיים האומרים, שאם ישראל תוותר יהיה מייד שלום. אני יודע רק דבר אחד, אני יודע את ההיפך, שאם אין מנסים, לעולם אין מגיעים. ואם יש דלת שהיא אולי חצי פתוחה, והיא יכולה להתגלות אותנו מתוך המבוך הזה, חובה לנסות ולעבור דרכה ולחפש דלת נוספת שתוציא אותנו מהמעגל הארור הזה של שנאה־טרור־בידוד, שסופו גם נזק כלכלי לישראל.

הלוואי שאתבדה, אדוני היושב־ראש, אך אני חושש מאוד שהחלטת הפרלמנט האירופי היא רק עורב ראשון, העלול חס וחלילה לבשר חורף כלכלי לישראל.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת יאיר צבן להעלות את הצעתו.

חבר הכנסת יאיר צבן, שמעת בוודאי את הבקשה, לרגל סדר־היום הדחוס, שלא לנצל את כל עשר הדקות.

יאיר צבן (מפ"ם):
אשתדל מאוד.

יאיר צבן (מפ"ם):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אנו עומדים נוכח החלטה חמורה מבחינה כלכלית, ואולי יותר מכך החלטה חמורה מבחינה מדינית, וייתכן שהחומרה הגדולה ביותר בהחלטה זו היא בכך שהיא עלולה להיות סימן ראשון להחלטות דומות נוספות בהיבט התרבותי־החינוכי. משום שההחלטה הזאת, אם נרצה ואם לא נרצה, ואם תבואנה דומות לה בעקבותיה — וכל החלטה כזאת מלווה בדברי הסבר, כדברי הצדקה, ולפעמים דברי ההסבר ודברי ההצדקה הם מעבר להחלטה עצמה — אינה יכולה שלא לעורר מחדש שאלות קשות מאוד לגבי היחס לעם היהודי באירופה, אירופה שתולדותיה ותולדות יחסינו עמה לשבט ולחסד זכורים לנו כל כך.

גם אנו, מי שיש להם ביקורת קשה ונוקבת על המדיניות של הממשלה הזאת, על מה שנעשה היום כשטחים, גם אנחנו איננו יכולים לקבל בשום אופן את המהלך הזה של הסנקציות וכל המתלווה אליהן.

התרעומת שלנו אינה על כך שנמתחת בעולם הגדול ביקורת חריפה על מה שקורה כיום בשטחים הכבושים; התרעומת שלנו אינה על כך שנמתחת בעולם הגדול ביקורת קשה על המדיניות של ממשלת ישראל, כל עוד ביקורת זו צמודה למציאות ולעובדות וכל עוד הביקורת הזאת אינה ביקורת חד־צדדית, הרואה רק בישראל את מי שנושאת באחריות למציאות הנוראה שאנו נתונים בה. לדעתנו, ביקורת זו מוצדקת, והיינו מתפלאים לולא היתה נשמעת. אבל, כאשר יש בביקורת הזאת לעתים אלמנטים של התנתקות מהמציאות, ובמיוחד יש בה לעתים חותם של חד־צדדיות, איננו יכולים לקבל זאת.

וגם אנו, שיש לנו, כאמור, ביקורת קשה על הנעשה בשטחים ועל מדיניות הממשלה, איננו פטורים מלשאול את הידידים שלנו באירופה: מתי בפעם האחרונה הטלתם סנקציות על מדינות ערב? מתי בפעם האחרונה נקטתם צעדים כלפי מדינות ערביות. שגם לכם היתה ביקורת קשה כלפיהן על מה שנעשה מצדן? איננו מוכנים שיהיה בזירה הלאומית דין אחד לישראל, דין אחד ליהודים, ודין אחר לכל השאר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אפילו נגד הטרור הערבי — — —

יאיר צבן (מפ"ם):
חברי הכנסת, הרקע להחלטה הוא מה שנעשה בשטחים שנכבשו במלחמת ששת־הימים. כמה סמלי וכמה טרגי לחשוב מה היתה האווירה הבין־לאומית בעולם בכלל, ובאירופה במיוחד, כאשר יצאנו למלחמת ששת־הימים ומה היא האווירה כלפינו באותה אירופה, באותן מדינות דמוקרטיות, היום, בחלוף 21 שנים. דבר והיפוכו, שחור מול לבן.

יבואו ויאמרו: יש כאן גם מניעים אינטרסנטיים של ארצות וגורמים מתחרים. ייתכן. יבואו ויאמרו: פה ושם יש גם מניעים אנטישמיים ואנטי־ישראליים. יכול להיות, ייתכן. יבואו ויאמרו: אפילו אצל מי שאין להאשימם באנטישמיות יש אותה תסמונת שהפרופסור טלמון בזמנו ניתח בצורה מעמיקה מאוד, של הרצון לאזן את תחושת האשמה מימי השואה ולומר: הנה גם ישראלים, גם יהודים, יכולים לעשות את הדברים שאנחנו, האירופים, הואשמנו בהם בימים השחורים ההם. יכול להיות.

חברי הכנסת, דבר אחד אינו מוטל בספק: כאשר ידידינו בנפש, אנשים שהפגינו את ידידותם לעם ישראל, לעם היהודי, לתנועה הציונית, לכל אורך הדרך במשך עשרות בשנים, עוד טרם קום המדינה, ובכלל זה בימים השחורים ביותר באירופה, כאשר אותם עמים שהיו תחת הקלגס הנאצי — ואני מדבר על העם הדני, ואני מדבר על העם ההולנדי, כאשר כתוף עמים כאלה — — —

קריאה:
— — —

יאיר צבן (מפ"ם):
אומר אחרת: כאשר באותם כוחות פוליטיים בארצות אלה ואחרות, שלכל אורך הדרך הפגינו את הנאמנות שלהם כלפינו, כאשר בכוחות פוליטיים כאלה מתרבה הביקורת, נשמעים גינויים כבדים, איזה מעטה של צדקנות אנחנו נעטה על עצמנו כדי להתגונן בפני ביקורת מצד הידידים שבידידים?

אני רוצה לומר לידידינו האירופים: אנחנו קוראים לכם מכאן, גם אנו, המסתייגים מכל מה שקורה היום במדיניות הישראלית — חזרו בכם. הביקורת לגיטימית, אבל חזרו בכם מהסנקציות. זכרו גם מה משפיע על ישראל — לא יד קשה, לא סנקציות. אם היה אירוע אחד מאז מלחמת ששת־הימים שהשפיע ותרם לשינוי יחסי הכוחות בזירה הפוליטית ופתח נתיבים ליתר נכונות לשלום עם העולם הערבי, ליתר הבנה — לצערנו, לזמן קצר — זה היה האקט הגדול שעשה אנואר סאדאת. על העם הזה ישפיעו דווקא מחוות של שלום, מחוות של נכונות להושטת יד. וכשם שנהיה שותפים כאשר תשפיעו על ישראל, על ממשלת ישראל, לשנות את מדיניותה, אנחנו קוראים לכם להשפיע גם על הפלשתינים לשנות את מדיניותם, ליצור תפנית דרמטית. זה מה שישפיע על תגובת דעת הקהל בישראל.

ולבסוף, אדוני היושב־ראש, פנימה: אנו עומדים בפני סכנה נוראה של בידוד. אנחנו עלולים, אם נתעקש על מדיניות זו, להביא לכך, שהבידוד והגינויים ייהפכו לתהליך מקיף מאוד ועמוק מאוד. ואז אנחנו עלולים להביא עלינו מחדש גילויים של אנטישמיות שאנחנו נתקומם נגדם, ניאבק בהם, נסתייג מהם, אבל לא נוכל להתכחש לתהליך שממנו הם צמחו. מדינת ישראל קמה כדי לתת תשובה על צרת היהודים. המדיניות הזאת עלולה להביא לכך, שמדינת ישראל תיצור במדיניותה את צרת היהודים.

היו"ר א' שוסטק:
תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת דוד מגן לבסס את הצעתו.

דוד מגן (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, אדוני ממלא־מקום ראש הממשלה ושר החוץ, חברי כנסת נכבדים, החלטת הפרלמנט האירופי ביום ה' האחרון באה לתת תזכורת לכולנו, לאותם תסידי הניירת של הסכמים בין־לאומיים, כי אין שום ערך — —

שבח וייס (המערך):
מנחם בגין חתם על הסכם כזה.

דוד מגן (הליכוד):
— — להסכמים בין ממשלות אם אין להם ערבויות מתאימות. אדוני שר החוץ, אני טוען, עם כל הכבוד, כי במקום

שמשרד החוץ נכשל — ועל כן אני מעלה הצעה דחופה לסדר־היום — הכנסת יכולה להצליח.

רק אמש בשעה מאוחרת אישרנו תוספת תקציב של כמיליון שקל, ליתר דיוק 930,000 שקל למשרד החוץ. לאותו משרד שבו מכהנים שני שרים, שני מנכ"לים, שיש בו מערכות כפולות והוא שואב הון עתק מקופת המדינה. ואותו משרד החוץ, אשר צריך לצאת חוצץ נגד המסע האנטי־ציוני, האנטישמי, האנטי־ישראלי, כפי שהגיע לידי ביטוי גם בפרלמנט האירופי, יושב, ומחריש. מותר לי, אדוני הישוב־ראש, גם לנחש, כי אני רואה איזה תרחיש הנרקם פה כאשר נציגי הכנף השמאלית של הפרלמנט שלנו מתגודדים בזוה הרגע עם שר החוץ — וכמעט הייתי אומר שהם אינם מצטערים על ההחלטה של הפרלמנט האירופי — כדי שהם יוכלו לבוא על הבמה הזאת ולומר: אמרנו לכם, אנחנו אשמים, מדינת ישראל אשמה, הניצחון במלחמת ששת־הימים אשם, מלחמת "שלום הגליל" — בכול אנחנו אשמים, האנטישמיות הגואה ברחבי העולם ובמערב־אירופה אינה נראית לעין, כולם מנסים להתעלם ממנה.

הממשלה הזאת, המסרבת באמצעות משרד החוץ להסביר את־מדיניותה בעולם, צריכה ללמוד־מהכנסת כיצד מנהלים מסע הסברה, ולא לומר כאן בהתחסדות שידידינו באינטרנציונל הסוציאליסטי לא כל כך יודעים להסביר את מדיניות ישראל, צריך לומר להם: ההצבעה שלכם בפרלמנט האירופי היתה מעשה תרמית, וממעשה התרמית של ההסכמים הללו אני מבקש להזהיר את הממשלה ולבקשה לחזור להסכמי קמפ־דייוויד.

אדוני היושב־ראש, אני רוצה להזכיר כי לא חלפו אלא תשע שנים מאז נחתמו הסכמי קמפ־דייוויד, והנה, גורמים בממשלת ישראל — שלא לדבר על ארגוני־הבחית ועל הפרטנרים האחרים שלנו למשא־ומתן — מכריזים בריש גלי: הסכמי קמפ־דייוויד מתו.

אני רוצה להזכיר משהו שנחתם לא מזמן גם בהסכמים בין מפלגות. רק לפני כ־17 חודשים כוננה הממשלה במתכונת הזאת, באוקטובר 1986. בסעיף 9 של קווי היסוד שלה נאמר, ואני מצטט: "הממשלה תפעל להמשך תהליך השלום על־פי מסגרת השלום במזרח התיכון שהוסכם עליה בקמפ־דייוויד". בסעיף 11 נאמר: "ערביי יהודה, שומרון וחבל־עזה ישתתפו בקביעת עתידם כאמור בהסכמי קמפ־דייוויד". לא חלפו 17 חודשים, והסכם הקואליציוני לא־קיים־וקווי־היסוד של הממשלה נתערערו, ומדברים על מושגים חדשים של מטרייה בין־לאומית, על יוזמות מדיניות חדשות.

למה לנו להרחיק תשע שנים אחורה, או 17 חודשים אחורה? רק בדצמבר האחרון, אחרי שהעלינו במשך שלוש שנים תשלום לשוק האירופי המשותף, ולאחר שקלוד שאסון אילץ אותנו לאשר ייצוא ישיר של תוצרת חקלאית ותוצרת אחרת של ערבים מיהודה ומשומרון לשוק האירופי, לאחר שהשוק האירופי המשותף חתם עם ממשלת ישראל על הסכם — לא חלפו שלושה חודשים וחצי והנה, מתכנס הפרלמנט האירופי, רובו מורכב בעיקר ממפלגות סוציאליסטיות הנפגשות עם האגף הזה מדי פעם באינטרנציונל, ובמקום לעשות פעולה טכנית פשוטה של אשרור ההסכם, מתוך תרגום לא נכון של התמונות בטלוויזיה, מתוך תרגום לא נכון של הגמגום בהסברה בממשלת ישראל, בשל אי־הצלחת משרד החוץ להסביר את מדיניות הממשלה — הוא מקבל החלטה אנטי־ישראלית, אנטי־ציונית, ובהלקה גם אנטישמית.

על־כן אני מציע, שהכנסת תיטול בעניין הזה יוזמה — כי מהממשלה בכלל וממשרד החוץ בפרט לא תצא ישועה בעניין הזה — ותדע להסביר לידידים שלנו בפרלמנט האירופי ול־12 הממשלות בשוק האירופי, המשותף את מדיניות מדינת ישראל בקו ברור, בהיר ונהיר. אין לנו מה להתבייש במלחמה על זכות קיומנו; ואין לנו מה להתבייש בהסכמים שתתמנו עליהם. עלינו להתעקש שאותם הסכמים שנחתמו — והסכמי קמפ־דייוויד נחתמו בערכות אמריקנית — אותם הסכמים יהיו שרירים וקיימים וכל משא־ומתן יתפתח רק על־פיהם.

אדוני ממלא־מקום ראש הממשלה, מרבים לדבר לאחרונה על מטרייה בין־לאומית, על ועידה בין־לאומית. אני רוצה להזכיר, כי ב־15 באפריל עשוי מוכיר האו"ם לזמן את הוועידה הבין־לאומית. אותו מזכיר האו"ם הוא מזכיר של האו"ם שרק ב־1975 קיבלו את החלטה 3379, האומרת כי הציונות היא גזענות. מהם אנחנו מבקשים זימון יוזמה מדינית?

ומי־הם משתתפי הוועידה הבין־לאומית, להוציא ידידתנו ארצות־הברית? משתתפי הוועידה הבין־לאומית הם: סין, שאינה מקיימת אתנו יחסים דיפלומטיים; ברית־המועצות, שאינה מקיימת אתנו יחסים דיפלומטיים; אנגליה, שהיא חברה בשוק האירופי המשותף ובגדה בנו בפרלמנט האירופי; וצרפת, שהיא חברה בשוק האירופי המשותף ובגדה בנו בפרלמנט האירופי.

כל הנושאים הללו צריכים להיות חומר למחשבה במשרד החוץ ובממשלה כולה.

משפט אחרון. אם מותר לי, אדוני שר החוץ, אני מקווה מאוד כי תאכזב אותי ותודיע לאותם נציגי הכנף השמאלית של הכנסת, כי הם שוגים באבחנה ובניתוח שלהם, בוודאי בגידופים וכדברי הנאצה שנאמרו כאן. חייבת להיות לויאליות וקולגיאליות בממשלה, גם כלפי אותם שרים אשר לגביהם נשמעו דברי נאצה וגידופים, וכדאי שהממשלה הזאת, אם אינה מסוגלת לתפקד בענייני הסברה תאמר את דברה לכנסת, תאמר שמלאו ימיה —

היו"ר א' שוסטק:

תהיה לך עוד הזדמנות.

דוד מגן (הליכוד):

הואיל והיושב־ראש מאיץ בי, אקטע את דברי בעניין הזה.

היו"ר א' שוסטק:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יובל נאמן.

יובל נאמן (התחיה):

כבוד היושב־ראש, אדוני שר החוץ, חברי הכנסת, איננו צריכים להיות מופתעים מהטיפול־שקיבל ההסכם אתנו בשוק האירופי. אחרי הכול, את הצעד המכריע בכיוון זה עשתה הקהילייה האירופית כאשר העבירה את החלטות ונציה — והן עדיין בתוקף, סעיף 9 של החלטות ונציה מדבר על הגדרה עצמית לפלשתינים, הם קבעו את מקומם; בזירה. בהתאם לאינטרס שלהם, שנדמה, שהוא האינטרס המתאים להם, והוא חמיכה בפלשתינים בידיעה מלאה שבישראל אין מפלגה; חוץ מן השמאל הקיצוני, שמסכימה למה שהם הכניסו להחלטתם, בכל זאת הם הכניסו את זה להחלטה; ולכן איננו צריכים להיות מופתעים מזה.

גם איננו צריכים להיות מופתעים מן ההשפעה של ענין זה על הנושאים הכלכליים. זה לא כבר רצו הטורקים להתקבל באיזה מעמד, ולמעשה השעו גם את ההחלטה ביחס לטורקים.

מפני שכמה ממפלגות השמאל האירופיות החליטו לבקר את מבנה המשטר בטורקיה, כנראה ביחמה יוונית. טורקיה, דווקא בזמן שניחכה עליה הביקורת הזאת, הראתה שהיא עשתה צעדים רציניים בכיוון של דמוקרטיזציה, ואז בדיוק היא קיבלה סטירת לחי מהפרלמנט האירופי. יש שם, אם כן, אינטרסים שמשחקים כפי שהם משחקים, וצריך, מבחינה מסוימת, להביע הערכה לאותם גורמים שם שעומדים איתן בתמיכתם בישראל ולא נגרפו בדרך הזאת.

יצא לנו, לכמה מחברי הכנסת, להיפגש אתם לא מזמן, ואני יודע, למשל, שהסוציאליסטים הצרפתים היו, בשלב הראשון של המפגש אתם, מאוד אנרסיביים. אנחנו ענינו והסברנו את הדברים בצורה חריפה לא פחות מזו שבה הם הביעו את עמדותיהם, ובסופו של דבר, אני חושב, הם הפנינו אחריות בכך שהיו בכל זאת בין אלה שהצביעו בעד הסכם הפרוטוקולים הנוגעים לנו.

אני חושב שאפשר לבוא בטענות לגורמים מסוימים. קראנו היום בעיתון שחבר הכנסת צ'רלי ביטון קורא בדנמרק להחרים את סחורות ישראל. כדאי שהפועלים בישראל, אותם עמלים — איני יודע אם יש כאלה, אינני חושב שיש יהודים רבים כאלה — הקשורים במפלגה הקומוניסטית הישראלית, יביאו בחשבון שאם הם יהיו מחוסרי עבודה, חבר שלהם הוא זה שקורא לעשות את זה. על כל פנים, לגישות האלה אנחנו גם רי רגילים.

השאלה היא, מה הם הצעדים שאנחנו צריכים לנקוט. הייתי אומר, קודם כול: היות שהנשק המנוצל נגדנו הוא הנשק שמספקת התקשורת, מסכי הטלוויזיה, אנחנו מעלים פה, מעל הדוכן הזה, בפעם העשירית לפחות, את הבקשה, ההצעה, התביעה, להפסיק זאת. כאשר רואיין השר גד יעקבי ברדיו ביחס להוצאת הטלוויזיה מיהודה, משומרון ומעזה הוא אמר, שזוהי כביכול שבירה של הראי מפני שהפנים מכוערות, וזה לא עוזר לפנים. אני לא מודאג לגבי הפנים, אני מודאג רק לגבי הראי, ואני חושב שהנזק לישראל בא רק מהראי. אנחנו יכולים להסתדר עם מה שקורה ביהודה, בשומרון ובעזה. הנזק לישראל קשור לא בראי אלא במסך של הטלוויזיה, ומי שלא רוצה להישמע לעמדות התחיה, אולי, לאחר שקיסינג'ר אמר, אינני יודע כמה פעמים, אותו דבר, ולאחר שאר קרן־

— —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

— — —

יוכל נאמן (התחיה):

— — אמר אותו דבר ועוד אחרים, מי צריך עוד לומר זאת כדי להפסיק את העניין הזה?

עכשיו אני בא לצעדים הקשורים בשוק עצמו. דבר ראשון: היות שהסיבה לכך שהמשא־ומתן ביחס לפרוטוקולים האלה נמשך זמן כל כך רב היתה קשורה ביצוא של יהודה, שומרון ועזה לאירופה, אני חושב שאנחנו צריכים להודיע, שאנחנו משעים את ההנחות שעשינו בעניין זה. אנחנו ויתרנו כמה ויתורים לגבי סימון שונה של סחורות הבאות מיהודה, משומרון ומעזה לעומת סחורות הבאות מישראל. העניין נכפה עלינו, כי רצינו את ההסכם. אם אין הסכם, אין סיבה שנעמוד במחויבות הזאת, וצריך להיות ברור שאנחנו לא מקיימים את ההסכם הזה כל עוד הפרוטוקולים האלה אינם מאושרים שם. אם הם דואגים באמת לפלשתינים, ידעו זאת גם מי שמשעים את הפרוטוקולים. אולי למען הפלשתינים הם ייעתרו בכל זאת להצביע בעד האישור.

אני דורש מהממשלה שתשעה את הסעיפים שנוגעים ליהודה, לשומרון ולעזה בפרוטוקולים עם השוק האירופי. עצם העניין מנקודת הראות של ההיקף שלו אינו מזעזע — 50 מיליון דולר כרוכים בסעיפים האלה. ביחס להפרש האדיר שיש במאזן התשלומים בינינו לבין אירופה, זה סכום שמתגמד. אני חושב שאנחנו צריכים להבהיר לאירופים, שאם הם נוקטים צעדים מסוג הצעדים של הרשתות בדנמרק, הרוצות להפסיק את רכישת הסחורות בישראל ודברים מהסוג הזה, למעשה הם מביאים אותנו לידי כך שנסיק את המסקנה, שאולי בלאו הכי צריך היה להסיק אותה, והיא — להרבות קשר עם ארצות־הברית לעומת הקשר עם אירופה.

אנחנו סובלים באמת מזה שאנחנו קונים בדולרים ומוכרים במטבעות האירופיות. היו כמה שנים שבהן נגרמו לחקלאות הפסדים אדירים גם מסיבה זו. לכן יש טעם לאזן ולסדר את הדברים כך שנקנה פחות ועוד פחות באירופה וגם נחשוב על תוספת קשרים עם יפן. יכול להיות שזה רעיון טוב לגבי מי שמוכר לנו סחורות באותן ארצות, ואפשר שגם הנציגויות הישראליות תעסוקנה בארגון ה"לובי" המתאים. אם יסתבר להם שמדובר כאן באפשרות של הפסדים רציניים, בקנה־מידה הרבה יותר גדול, פי עשרים גדול יותר מההפסד שלנו בגלל עניין הפרוטוקולים האלה, אולי הם ישקלו את הדבר פעמיים.

אני רוצה לסכם ולומר: השעיית הסעיפים בפרוטוקולים הנוגעים ליהודה, לשומרון ולעזה, כל עוד לא יאושרו הפרוטוקולים; עם הפנים לארצות־הברית, אם האירופים אינם מוכנים לסייע באוחה קשירת קשרים הנראית טבעית. אם הם אינם רוצים בה, יש לנו בכל זאת אפשרויות תמרון אחרות; ויתירה מכל זה — נקיטת צעדים, ואני מדבר על צעדים לגבי התקשורת ולא לגבי מה שנעשה בשטחים.

מה שנעשה בשטחים צריך להיעשות היום בצורה קשה וחריפה הרבה יותר. זה אולי לא מה שהאירופים מבקשים, אבל זה האינטרס הישראלי הישיר, וצריך להחריף את הצעדים. לצערי, כל מה שקורה הוא too little, too late. אנחנו כל הזמן מגיעים לצעדים, אבל מגיעים שלושה חודשים מאוחר מדי לניתוק הקשר הטלפוני שלהם, כפי שהתבשרנו היום. הנושא נוגע למצב בשטחים, שם צריכה להיות החרפה של הטיפול מצדנו ועשיית כל אותם צעדים, שניגרר אליהם בלאו הכי, אבל לו עשינו אותם מוקדם יותר, היה הכול מסתיים מהר יותר.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב־ראש, אדוני ממלא־מקום ראש הממשלה ושר החוץ, ביום רביעי בשבוע שעבר היתה לי הזכות לייצג את הכנסת בכנס של הוועדה המדינית של מועצת אירופה שנערך בלוקסמבורג. אין זה המקום שבו נפלה ההחלטה האנטי־ישראלית. שם נעשה דווקא על־ידי ניסיון למנוע החלטת גינוי, והיתה לי הצלחה חלקית.

כאותו בוקר של ישיבה היו שם שני דיונים: הראשון עסק במלחמת המפרץ בין עיראק לאירן. באיזו והירות דיברו, על אילו בהונות הם הילכו, לא הושמעה כמעט מלה על רצח העם ההדדי המתרחש שם, לא נאמרה כל הערה על הטילים הנעים שם בין שתי העריס, לא התכר עניין הילדים הנרצחים שם כידי שני הצדדים.

שעה קלה לאחר מכן עלה הנושא הישראלי, ושלושה נציגים — של ספרד, של יוון ושל איטליה — עשו השוואה

שיטתית בין מה שקורה בשטחים לבין מעשי הנאצים. הם עשו שם "יהודנאצי־פיקציה" שלנו. ועם כל הסלחנות שכמה מחברי כאן גילו כלפי *יחסה* של אירופה, אני רוצה לפתוח ולומר שאירופה, שהיתה במשך אלף שנים מחוז חפץ שלנו ואנחנו תרמנו לה לאין שיעור יותר מאשר היא תרמה לנו — על אדמתה הוכחד עמנו. אם אשתמש במלים משירו של פול צלאן, המשורר היהודי הנודע: "אירופה נמצאת גם היום על אגם־דם קפוא". לכן, אינני מקבל את הסלחנות הזאת.

יש שם חללות חרם כלפינו. התגובות שלהם כלפינו תמיד קיצוניות, הם כאילו ממתינים למשהו שלנו כדי להיתלות בו ולחזור על המוטיבים הישנים. ואנחנו עושים משגים, אף־על־פי שהיו לממשלה הזאת, בשתי שנות כהונתו של שמעון פרס כראש הממשלה, הישגים יוצאים מן הכלל באירופה. היתה לי הזכות לייצג את הכנסת במועצת אירופה גם בתקופה ההיא עם חברי הכנסת דאק אמיר, רוני מילוא ושרה דורון. אנחנו היינו באים ויוצאים בשטרסבורג, והיתה אווירה אחרת. נוכח הניסיון הנלח של חבר הכנסת דוד מגן להציג את העניין הזה ולהעיר כאן הערות מסוימות לגבי אריק שרון ואחרים, אני רוצה רק לומר לו, שלא תמיד כאשר אירופה היא נגד אריק שרון היא אכן נגדנו. כי הרי גם אריק שרון נגדנו.

עם זאת, יש פה עניין בסיסי, יש פה חרם. אני מציע לנקוט בעניין זה מדיניות תקיפה, ואני יודע שמשרד החוץ נוקט מדיניות תקיפה; מגוחכות הן כל ההאשמות של חבר הכנסת מגן, שהפך בחודשים האחרונים להיות מתחסד קבוע על הבמה הזאת. לפני עלותו לכאן ואחרי רדתו מהבמה הזאת מפורים הוא ומחנהו מלות גידוף, תוך ברוטליזציה של החיים הפרלמנטריים, וולגריזציה של כל חיינו הציבוריים, חיזהום שפה פתולוגי. וכאן הוא עולה באיזו תמימות כזאת: "אם ירשה לי אדוני שר החוץ", וכן הלאה.

משרד החוץ עושה שם מלאכה ממשית, אך הפלרמנט האירופי מצא כאן פשוט הזדמנות לעשות מעשה לא צודק; אנחנו ניאבק, ואני מקווה שנשכנע אותו שיחזור בו. זה מעשה לא צודק. הפרלמנט האירופי תרגם מהר מדי את הביקורת שיש שם כלפינו למדיניות נגדנו, דבר שהוא לא עושה כלפי אחרים.

אני מציע לעמיתים מהאגף שלי, שלא להיות סלחנים כל כך כלפי אירופה. אמר חברי, חבר הכנסת יוסי שריד, שאנחנו היינו ילדי תפנוקים של אירופה. אירופה היתה בת תפנוקים שלנו, והיא שחטה את בני התפנוקים, שהזכיה שריד. אחרי השואה היו לנו כמה שנים טובות, משום שהם עמדו כולם אל מול האסון הנורא הזה ורצו לטשטש קצת, במעט, את שותפותם בזוועה.

עם זאת, חברים יקרים: באירופה פועלים מוסדות דמוקרטיים. היום אירופה היא דמוקרטית. היא דמוקרטית עד כדי כך, שאוסטריה בחרה באופן דמוקרטי נשיא נאצי, ואני מקווה שבאופן דמוקרטי היא גם תוריד אותו. יש לנו שם על מי להשפיע, יש לנו ידידים.

דוד מגן (הליכוד):

לפחות אפשר לומר שכנושא הזה הכנסת שלנו לא — —

שבח וייס (המערך):

לתנועתי יש שם ידידים רבים, ביניהם חברים יקרים, ידידים של יהודים ושל ישראל לאורך זמן ובאופן יציב. שר החוץ שמעון פרס חרש שם חריש עמוק, חריש מצוין, כאשר היה ראש הממשלה, ועניין יש לכך אותות. אסיים אולי באחד האותות האלה.

כאשר היה כוועדה המדינית של מועצת אירופה ניסיון לגנות את ישראל, ניסיון שהיתה לי הזכות להדוף אותו — וזה היה *קטע חשוב פחות*, כי *הקטע החשוב יותר* היה כאותו יום בדיוק דווקא בפרלמנט האירופי — אני נעזרתי שם בידידים פוליטיים ובידידים אישיים של שמעון פרס. שר החוץ הולקסמבורגי, פוס, שבעבר לא הצטיין בידידות כלפי ישראל, שינה את עמדתו בשנים האחרונות. בעקבות קשריו עם שמעון פרס כשהיה האחרון ראש הממשלה והתאמץ להשיג שלום, והוא שמנע שם החלטת גינוי. יש, אם כן, גם פנים כאלה.

אירופה של היום תומכת ברובה ביוזמת שולץ, כי היא תושבת מן הקיפאון, היא תומכת גם במטרייה בין־לאומית, כי היא רוצה להיות באמצעותה שותפה לתהליך. אני תומך בה, לא כהכרח כדי לשתף את אירופה, אלא משום שאני רואה בה דרך חיונית לגרום היום לכך שתחתיה תתקיימנה שיחות ישירות ותתאפשר יציאה מן הקיפאון המתעתע והמסוכן. הזה ומהדרך ללא מוצא הזאת.

אדוני שר החוץ, אדוני היושב־ראש — או, ליתר דיוק, רבותי היושבים־ראש המתחלפים — אני ממליץ על כך שאנחנו נפעל פעילות נמרצת ביותר לביטול ההחלטה. אני ממליץ שבפעילות הזאת נשתמש בכל כוחנו הפוליטי, המוסרי והכלכלי. המאזן המסחרי בינינו לבין אירופה. הוא כזה, שבעניינים כגון אלה, של כמה עשרות או אפילו מאות מיליונים, יש לנו כוח מיקוח.

היו"ר ד' תיכון:

אתה יודע, אגב, אני בדקתי את הנושא. היבוא שלנו מארצות השוק מסתכם ב־20 מיליארד דולר בשנים שחלפו מאז חתמנו על ההסכם, ואילו היצוא שלנו מסתכם ב־10 מיליארד דולר בלבד. זאת אומרת, שיש להם עודף של 10 מיליארד. הם נהנים מ־10 מיליארד.

שבח וייס (המערך):

טוב, אנחנו לא נצא למלחמת חרם — — —

היו"ר ד' תיכון:

לא, לא אמרתי זאת.

יעקב דאק אמיר (המערך):

אבל 10 מיליארד לעומת 20 מיליארד זה הרבה.

שבח־וייס (המערך):

אני אומר שלא ננהג באירופים כפי שהם נוהגים בנו.

אני ממליץ על כך שתהיה דרך של תבונה, גם אם היא מתבצעת בחלקה מאחורי הקלעים, בלי לוותר על גאוותנו ובלי להתרפס בפני אירופה, בכל מיני הערות שבאמצעותן נסיר ממנה את כתם האנטישמיות המבצבץ בכל הזדמנות ובא לביטוי בחרם הזה. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. הצעת נוספת באותו נושא לחבר הכנסת אבנר חי שאקי, בבקשה.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית־לאומית):

אדוני היושב־ראש, אדוני ממלא־מקום ראש הממשלה ושר החוץ, חברי הכנסת, אפתח במלים האחרונות של חבר הכנסת שבח וייס, שאני מזדהה אתן לחלוטין. אין ספק בכך שהגרעין הבולט ביותר בהחלטה הזאת של הפרלמנט האירופי הוא מידה מסוימת של אנטישמיות.

שבח וייס (המערך):

אבל תזדהה אתי גם ברבר הצורך בשלום ובוועידה בין־לאומית.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית־לאומית):

לא אתה כלבד יזמת את השלום בארץ הזאת, אני שוחר שלום לא פחות ממך, ואני בטוח, שדרך השחירה של השלום שאני שותף לה תביא, בעזר השם, שלום אולי עוד לפני הזמן שאתה צופה אותו בו.

אני מזדהה כהחלט עם הדברים שאמרת בסוף נאומך, כי אני סבור שיש מידה גדושה של צביעות באופן הפעולה, בצורה, באיזון, בסגנון. ואני קורא שהסיבה לכך היא הפגיעה בזכויות האדם בשטחים — איזו מידה של צביעות יש בכך. אם ישוו את נוכחותו של צה"ל ב־20 השנים האחרונות ביהודה ובשומרון, בחבל־עזה ובגולן לנוכחותם של צבאות אירופיים או אחרים בשטח אחר כלשהו, באירופה או בעולם כולו — האם נמצא משטר נאור יותר, צבא נאור יותר, הומני יותר, אנושי יותר, מתחשב יותר מצה"ל? וזה מעבר לחילוקי הדעות לגופה של השאלה מה הוא הפתרון הרצוי בסופו של דבר, מעבר לוויכוח על השאלה אם יש לקיים או אין לקיים ועידה בין־לאומית ובאיזו מתכונת.

שבח וייס (המערך):

צה"ל נקלע למצב של התגוננות.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית־לאומית):

צה"ל נקלע למצב של התגוננות על הקיום ועל השרידה, כי ההתקוממות היא נגד החפץ היהודי להתקיים כמדינה ריכונית ועצמאית, ולא שמעתי עדיין מדינה ערבית אחת — שלא לדבר על ארגון טרור ערבי אחד — שבפה מלא, בלשון ברורה, ללא גמגום וללא טשטוש אמרה, אומרת ומכריזה: בשבילנו ישראל היא עובדה קיימת, העם היהודי זכאי למדינה משלו וזכאי לגכולות בני הגנה משלו. שכחו משום־מה שכהחלטות 242 ו־338 יש תנאי בל יעבור של היות המדינה בת־הגנה, והרי ההתנגדות של המתנגדים הגדולים היא, בין השאר, משום שהם סבורים כי גבולות מקוצצים, כי נסיגה גדולה יותר מיהודה, משומרון ומעזה, יקצצו בסיכוי ההגנה על הקיום, ההגנה על החיים, פשוטו כמשמעם.

יש יהודים שעייפו מלשמוע את הטענה בדבר סכנת השואה או את זכר השואה או את מי שמביא את השואה לעתים קרובות לזיכרונם של בני הנוער ושל העם כולו. אבל הרי זו האמת הבסיסית ביותר. מה שמעוגן עמוק בלבו, בנפשו ובנשמתו של כל יהודי בישראל, קטן כגדול, הוא החשש, הפחד המחריד שמא, חלילה, אם ניחלש ואם נוחלש ואם נקטן ואם נצומצם ואם ניסוג, סיכויינו להתגונן הגנה שתאפשר לנו קיום של ממש בעתיד יקטנו לפחות. וכשמדובר בעיקר — ואין לך עיקר גדול מעצם החיים, והכוונה כמובן לחיים של חירות — הרי החשש הוא לפחות מוצדק, החשש הוא לפחות לא מלאכותי, החשש הוא לפחות אמיתי, טבעי, הוא מקנן בלבבות ובנפשות. ובחקופה ובעם של שרידי שואה ובתקופה ובעם של בורחים מכל ארצות ערב, מפני שלא רחוקים היו ממצב של שואה או של שואה בדרך, אין לבוא בטענות, ודאי שלא הפרלמנט האירופי, על כך שיש בארץ זו באלה הסוברים שאל לנו להיכנע לתכתיב של האכנים, של־הסכינים, של הצמיגים המובערים ושל כל מה שסובב אותם.

לכן הדיבורים הללו הם דברי שווא. הדיבורים על פגיעה בחוק הבין־לאומי גם הם דברי שווא. ככר כתבו גדולי המשפטנים האמריקנים, ובהם ג'וליוס סטון, שמבחינת המשפט הבין־לאומי זכותה של ישראל ביהודה, בשומרון ובעזה אינה נופלת במאום מזכותה של ירדן ב־19 השנים שבהן שהתה שם.

לכן חשוב שנאמר דברים קשים באחני חבריגו באירופה. כל הטענה שזוהי סיבה לפגוע בנו כלכלית פירושה בלשון גסה יותר: סנקציות כלכליות על ישראל, אמצעי ענשין. אנו דוחים את הסנקציות הללו. אנו קובעים שמונחת ביסודן צביעות שאין כמותה, מפני שאותן מדינות אירופה יודעות יפה — ולכמה מהן יש להן חלק היסטורי בזיכרון שלא יימחק לעולם — מדוע הטראומה הזו של יהודי ישראל מביאה אותם לחשוש כל כך לחייהם ולכיטחונם ולעתידם. לכן היינו יכולים לצפות מהן לפחות לא להיגרר אחר הסגנון האש"פי, או זה של סרבני השלום האמיתיים, שהם מדינות ערב.

עלינו להזכיר לידידינו באירופה, שכבר הקרבנו למען השלום, למען הוכח לעצמנו, לערבים ולעולם, על מזרחו ועל מערבו, שאין חפצי שלום כמונו בעולם הזה כולו, אין מי שהקריב יותר למענו — הקרבה במובנים של סיני, של תשחית אסטרטגית, של נפט, של יישובים יהודיים, של כל מה שסבב ונקרא עומק אסטרטגי. האם כל זה אינו הוכחה שאין עליה עוררין שרצוננו עז בשלום, שאנחנו רוצים להתקיים פה בתנאי שלום עם שכנינו? האם אנו ראויים לעונש, או מי שגרמו למצב הזה?

אנחנו צריכים לומר באוזני מדינות אירופה, שצעדן זה מהווה פרס לטרור, פרס לטרוריסטים. לומר להן: ככל שאתן לוחצות על ישראל, אתן משלימות את המלאכה: הטלת סנקציות כלכליות על ישראל פירושה עזרה לאש"ף, פירושה מתן עזרה להגשמת מטרות השמדת ישראל.

אני מאמין באמונה שלמה, שאם יישמע, בנושא הזה לפחות, קול אחיד של העם, של הכנסת ושל הממשלה; ואם גרמניה, צרפת, ארצות בנלוקס וכל חברות הפרלמנט האירופי האחרות ילמדו לדעת, כי בנושא הקיומי הזה אין מחלוקת בישראל והכול רוצים להבטיח שהסכינים והאבנים ביהודה ובשומרון לא יהיו הגורם לניהול אותו משא־ומתן עתידי — ייתכן מאוד שהם יחזרו בהם בהקדם. אני רואה סימן טוב בכך שהגרמנים לפחות — כך למדנו היום מהעיתונים — לוחצים לביטול הגזירה, לביטול ההחלטה הזאת של דחיית אשרור ההסכם, שתגרום נזק, כך נאמר, של כך וכך מיליוני דולרים לשנה — ולא שיעורו של הסכום מטרידנו כל כך כמו עצם קיומו, עצם הסנקציה המוטלת עלינו, תחת שם זה או תחת שם אחר.

לכן, הקריאה האחת שאנחנו צריכים להפנות מכאן, מן הכנסת ומעל כמה זו, היא לכל חברות הפרלמנט האירופי לנהוג בנו בשוויון, ללא צביעות, ללא איפה ואיפה. יתפנו נא למה שמתרחש במפרץ הפרסי, יתפנו נא להרג האדיר והנורא של מאות ושל אלפים מדי יום, יתפנו נא לשפך הדמים הממלא את כל המרחב הזה יום יום לא על־ידי יהודים ולא ביוזמת יהודים, ואז אולי ילמדו לדעת שהדרך הנכונה היא לתקן את המעוות, להיות יותר מוסריים, יותר הומניים — אותו דבר שהם מבקשים מאתנו — יותר שוחרי החוק הבין־לאומי — דבר שהם מבקשים מאתנו — ואז אולי הם יתקנו את המעוות הזה, וככל שיקדם, ייטב ליחסים שבינינו לבינם.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה. שר התרן ישיב, בבקשה.

שר התרן ש' פרס:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, נוהג הוא בכנסת, שכל דיון בנושא רציני הקשור במדיניות התרן הופך בחלקו מערכת

השמצות טיפוסית. גם הפעם זה קרה, ולא אכנס לוויכוח ארוך.
אני רוצה רק לתקן כמה דברים.

חבר הכנסת דוד מגן, במשרד החוץ אין שני שרים. יש רק שר אחד.

דוד מגן (הליכוד):
מה עושה השר ריצמן?

שבת וייס (המערך):
מה עושה השר שפירא?

שר החוץ ש' פרס:
השר ריצמן הוא שר כלי חיק, ומותר לחבר הכנסת לדעת את הרכב הממשלה.

בכל אופן, כפמליתו של ראש הממשלה יש שני חברי הכנסת, אין שני שרי חוץ.

שנית, אין במשרד החוץ שני מנכ"לים. יש מנכ"ל ויש מנכ"ל מדיני, הממלא את מקום סגן שר החוץ. שהיה גם קודם לכן. תתייחס בכבוד גם לעבודת אחרים. לא רק אתה עובד קשה.

דוד מגן (הליכוד):
ציינתי עובדה שיש מערכות כפולות.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מגן, אני פונה אליך.

שר החוץ ש' פרס:
לא צינית שום עובדה.

דוד מגן (הליכוד):
אני רואה ששר החוץ עצבני, ואני מודיע מראש, שעל כל שאלה שהוא יפנה אלי הוא יקבל תשובה. אם אינו רוצה לשמוע — — —

קריאות:

שר החוץ ש' פרס:
אינני עצבני. ההשמצות האלה — —

היו"ר ד' תיכון:
רבותי חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק.

דוד מגן (הליכוד):
— — —

שר החוץ ש' פרס:
הבריגדה של ההשמצות לא תוביל אותי.

דוד מגן (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, צריך לכבד את הנרשא. ההחלטות הללו הן מחדל של משרד החוץ. יסביר משרד החוץ — — —

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת דוד מגן, רבותי, אינני רוצה לפעול ביד קשה. חבר הכנסת מגן, הואל לשמוע.

שבח וייס (המערך):
חבר הכנסת מגן, מה אתה עשית?

היו"ר ד' תיכון:
אינני רוצה לפעול ביד קשה. אני מבקש לאפשר לנאום לומר את דבריו ללא קריאות ביניים. לא אסתפק באזהרות אלא אפעל מייד, רבותי.

שר החוץ ש' פרס:
היה משרד חוץ, לא של ממשלת האחדות הלאומית, אלא רק של מפלגת הליכוד. אני מציין שבאותה תקופה הוחלט באירופה על מסמך ונציה. אז היתה ההסברה נהדרת, לא היו שום בעיות של הסברה. באותה תקופה — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):
מה היתה אז המדיניות של ראש הממשלה?

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, צר לי, נתתי שתי אזהרות לכל חברי הכנסת.

שר החוץ ש' פרס:
באותה תקופה עובדה תוכנית־רייגן, ב־1982, ושגריר ישראל, שישב באותה תקופה בוושינגטון, השגריר משה ארנס, לא ידע כלל על קיום התוכנית. הוא למד עליה מהעיתונים. אז לא היו שתי ממשלות, היתה רק ממשלה אחת והיתה הסברה נהדרת.

אולם, אני מוכרח להגיד, לשיא ההישגים — דבר שהוא חסר תקדים — הגיעה הממשלה הזאת בלבנון. שם היא השיגה מלחמה ושם היא השיגה שלום: שלום מדומה ומלחמה אמיתית. ומי שסיכך אותנו בעניין הזה מטיף לנו היום מוסר. מלחמה שעלתה לנו ב־650 קורבנות, ב־4,000 פצועים; שלום שעשה "פיאסקו" ממדינת ישראל. אז היתה הסברה נהדרת. כל העולם התפעל מאתנו, מהיד הקשה, מהלשון הברורה, מהחוכמה המדינית הבלתי רגילה ומהיציבות שהפגנו.

— משרד החוץ, מסביר את מדיניות ממשלת ישראל, לא את מדיניות הליכוד. יש כאן ניסיון לתאר את מדיניות הליכוד כאילו היתה מדיניותה של ממשלת ישראל. לא דובים ולא יער. מדיניות ישראל חותרת לשלום והיא תביא שלום. ולא מפני שהאמריקנים מבקשים שלום ולא מפני שמזכיר האו"ם מבקש שלום, אלא מפני שישראל רוצה שלום. היא רוצה שלום לטובתה ולא לטובת הערבים.

אני רוצה להעיר כמה הערות בלשון רגועה יותר. חבר הכנסת אבנר, שאקי מתווכח — בכל הכבוד, אין לי טענות על שיש לו דעות אחרות. יש לי טענות לכמה חברי כנסת שנכנסו ל"טרנס" של השמצות ואינם יכולים לצאת מזה. בריגדה של השמצות, פסטיבל של הכפשות. לפי דעתי הם פוגעים בכבוד הכנסת, בכבוד המלה, והם גם ישלמו על כך בבחירות. אל יחשבו שכל העם יעמוד ויתפעל מהלשון הקלילה, המקולקלת, הקלוקלת הזאת. הם לא ירשימו איש. הענין רציני.

חבר הכנסת אבנר שאקי, אם אכן נפסיד עכשיו את הסיכוי לשלום, אינני רואה באופק פתרון אחר. אולי אתה רואה. אז־אז נכה כולנו על חטא על שמרוב חוכמה וגבורה לא ראינו, לאן אנחנו מובילים את העם הזה.

חבר הכנסת אבנר שאקי, יש כאן דבר אחד שאני מוכרח להסביר לך. יש פה טענה שאני שומע השכם והערב. אינני יודע מה הערבים רוצים. גם לא באתי הנה לספק את רצונם. אבל אם הם רוצים במקרה את חיפה או את יפו, או את ירושלים — שישכחו מזה. יש אחדות דעים בעניין הזה. אל תיכהל מהם כל כך. למה כל היום אתה חושש ליפו? למה כל היום אתה חושש לחיפה? למה כל היום אתה חושש לירושלים ולבאר־שבע? חפסיק לחשוש. הגנו על זה, נגן על זה. זו הארץ שלנו, זה המקום שלנו. דרך אגב, גם אין ויכוח על זכותנו על ארץ־ישראל. אני אפילו מסכים שזכותנו על ארץ־ישראל כוללת גם את עבר־הירדן, כפי שהליכוד אומר. נו, אז מה, אז תובעים את עבר־הירדן? הליכוד תובע את עבר־הירדן?

הוויכוח איננו על זכות. הויכוח הוא אכן על ביטחון המדינה. יש שאלה נוקבת: האם, למשל, 360 קילומטרים של רצועת־עזה, או 650,000 תושבים ברצועת־עזה, אם נספחם למדינת ישראל, מוסיפים לביטחון המדינה? זאת השאלה. אל תדבר בשם הביטחון. אני מכיר אנשי ביטחון מעולים החושבים שלמען ביטחון ישראל, למען אופיה היהודי, ישראל אינה צריכה לשלוט על מיליון וחצי ערבים; אינה צריכה. זה רק נטל. זה אינו נותן לנו שום דבר. למה אתה מדבר בשם הביטחון? על זה הוויכוח?

אתה אומר שזה יפגע, ואני אומר שזה יועיל. אני אומר שיציאה מעזה תועיל לביטחון המדינה, בתנאי שלא נרשה כניסת צבא אחר לשם. כשם שאני חושב שהיציאה מסיני שנעשתה — איני זוכר היכן, במיגון או בקמפ־דייוויד, באחד משני המקומות האלה, ואיני זוכר מי עשה זאת, צ'מברליין או יהודי ישראל, שכחתי, אין לי זיכרון כל כך טוב, אולי אי־פעם יתקפו גם את המיגון ואת הצ'מברליין הזה — אני חושב שמצרים ריקה מטנקים, מתותחים, מטילים, ממטוסים — —

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית־לאומית):

סיני.

שר החוץ ש' פרס:

סיני, סליחה. — — היא לטובת מצרים, לטובת ישראל, לטובת השלום. תאר לך שהיינו מחזיקים שם צבא גדול, מה זה היה מועיל לנו? אף לא חייל מצרי אחד לא נפל, אף לא חייל ישראלי אחד לא נפל. יש אנשים שעיניהם חקועות כל היום בעננים וכסמלים. בכלל, יש לנו בעיה להחזיר חלק מהציבור ומנציגי הציבור למציאות חיינו. הם בעננים, בעולם מדומה.

נאמר שנדחה את יוזמת שולץ, נו, ומה? נחזור להסלמה, למירוץ חימוש, למירוץ טילים? למה?

יובל נאמן (התחיה):

ניישב יהודים.

שר החוץ ש' פרס:

תיישב. איפה יש לך יהודים ליישב? אני ראיתי את היהודים בהתנחלויות, ואינני רוצה עכשיו לחוות את דעתי על כך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, נדמה לי שדברי היו ברורים.

שר החוץ ש' פרס:

אמרו שההתנחלויות תתרומנה לדו־קיום בינינו לבין הערבים. אני רואה את התרומה ואני רואה את הדו־קיום, יום יום.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

שורפים מכוניות — — —

שר החוץ ש' פרס:

אלה יידו אבנים בנו ואנחנו ניידה אבנים בהם? זה דו־קיום של אבנים? על האבנים האלה נחיה? מה זה הוסיף לדו־קיום? מה זה הוסיף לביטחון? אי־אפשר להכביר סתם מלים. חבר הכנסת יובל נאמן, עם כל הכבוד, אני מכבד את דבריך אבל לא מסכים להם, בכל אופן מקובל עלי הסגנון הזה, בניגוד לסגנון ההכפשות וההשמצות שהפך להיות אופייני לחלק מחברי הכנסת.

וככן, חבר הכנסת אבנר שאקי, אין לך שום דבר ביד. אני תושב שלטובת ביטחון מדינת ישראל מוטב שנהיה מדינה יהודית, מוטב שנשלוט רק על יהודים, מוטב שלא נבזבז את האנרגיה שלנו על שליטה על עם זר, זה לא מוסיף לנו שום דבר, זה מחליש אותנו. אני תושב שלמען ביטחון המדינה עדיף שנלך למשא־ומתן לשלום ולא נפנה את גבנו לשלום ואחר כך נגיד שהצלחנו, אפילו אם דחינו את התשובה בכמה ימים. זה לא משנה הרבה. אינני עושים טובה לאיש. אין צורך בשלום ביניינו לבין ארצות־הברית. יש צורך בשלום בין ישראל לבין ארצות אחרות.

הואיל ואני יודע שאתה מקשיב בתשומת לב, חבר הכנסת שאקי, ואתה יהודי דתי, אני בא לתבוע ממך את עלבון היהדות הדתית. איך תיתכן יהדות דתית בלי חזון של שלום? איך תיתבן יהדות דתית שכל־כולה התכוונה בפינה אחת של טריסוריה, שמתירה דם של מי שאינו מסכים אתה?

אדוני היושב־ראש, לגופו של עניין, פתיחת משא־ומתן לפתרון הסכסוך במזרח התיכון היא בראש ובראשונה אינטרס ישראלי ושאיפה יהודית. אין ישראל, במאמציה למצוא הסדר מדיני לבעיה, עושה זאת כדי לספק דרישות של עמים אחרים או של יבשות אחרות. השלום דרוש לישראל יותר משהוא דרוש לזולתה, יותר משהוא נדרש על־ידי זולתה.

אין ספק שעמים אחרים יכולים לסייע לתהליך השלום כפי שהם יכולים להפריע לו. הם עלולים להפריע לתהליך השלום גם כאשר הם טוענים שרצונם כביכול לסייע לו.

אדוני היושב־ראש, אני רואה באי־אשרור הפרוטוקולים על־ידי הפרלמנט האירופי מכה לתהליך השלום, לא עידוד לו. אני רואה מכה לתהליך השלום מפני שבהחלטה הזאת יש סימנים של הענשה או כפייה. שום עם המכבד את עצמו לא יפעל מתוך הפחד מעונש ולא יגיע להכרעות בגלל ניסיון לכפותן עליו.

המשא־ומתן לשלום חייב להיות חופשי ולהתנהל בין צדדים המסוגלים לנהלו, ללא כפייה חיצונית. מעורבות חיצונית יכולה לגשר ולסייע, אך אם היא תנסה לכופף את הצדדים היא רק תקומם אותם. זה מעורר שאלות לגבי כיבוד עקרונות השוק האירופי המשותף, המבוססים על פתיחות הסחר, על הסרת מחסומים ועל פתיחת גבולות.

הפרוטוקול המשלים איננו בבחינת טובה מיוחדת שהאירופים עושים כביכול לישראל. הוא לכל היותר פיצוי חלקי על התוצאות השליליות העלולות לפגוע בייצוא החקלאי של ישראל כתוצאה מהצטרפותן של ספרד ופורטוגל לקהילייה האירופית. מטרת הפרוטוקול היא, כפי שצוין במפורש במבוא שלו: לשמור על זרמי הסחר המסורתיים בין ישראל לבין הקהילייה.

הפרוטוקול נועד לתקופה של 10 שנים. שנתיים כבר חלפו מאז כניסת ספרד ועד היום. מועצת השרים אישרה את הפרוטוקול ברצמבר אשתקד, והוא נדחה והלך בפרלמנט האירופי. הפרוטוקולים הטכניים נחוצים לא רק לנו אלא גם למדינות הקהילייה, שכן כל עוד — אני מודיע זאת בכנסת — לא ייכנסו לתוקף, לא ייהנו מרצרי יבוא מסורמים, כגון מכוניות מספרד, מהנחות מכס בישראל.

אי־אשרור הפרוטוקולים עומד גם בסתירה להסכם שלנו עם הקהילייה האירופית, שממנה אנו קונים כ־6 מיליארדי דולר לשנה, ויש לנו דפיציט של 2.5 מיליארדי דולר, ולעקרונות גאט"ט, שבו חברים גם אנו וגם המדינות האירופיות.

על היוצעים המשפטיים של הקהילייה האירופית לחפש את המוצא מן הסכך ולהשיב לאחור את הסתירה שבין העקרונות לבין תוצאות ההצבעה. ישראל תכבד את הסכמיה עם הקהילייה, אך היא מצפה שגם הקהילייה תכבד את הסכמיה עם ישראל. בסיס של הדדיות הוא חיוני.

אינני בטוח שהפרלמנט האירופי התחזק או הוסיף תרומה לאיחוד אירופה כאשר השתמש בפעם הראשונה בסמכויות החדשות שהוענקו לו דווקא להעניש את ישראל. אך אני מודאג עוד יותר מההשלכה של אי־החלטה זו על המצב במזרח התיכון, כפי שכבר אמרתי.

קראתי את דברי המתווכחים בפרלמנט האירופי, קל לדבר על זכות ההגדרה העצמית של העם הפלשתיני ועל הצורך לנהל משא־ומתן עם אש"ף. אך האומנם וזהי הבעיה היחידה הניצבת בפנינו באזור זה? ומה בדבר ביטחון ישראל? האין זה לגיטימי שישראל תשקול מה יקרה לביטחונה אם היא תסכים לנהל משא־ומתן עם אש"ף, מה יקרה לביטחונה אם צבא פלשתיני חמוש בנשק סובייטי יחנה בשערי ירושלים?

יותן, שהתייצבה בראש המחנה העוין לישראל, אינה מוכנה לוותר על אינץ' בים האגאי, על סנטימטר באי של קפריסין. מדוע היא סבורה שלאחר שהותקפנו חמש פעמים אסור לנו שלא להתפעל יתר על המידה מיאסר ערפאת. הרוצה לעשות מרצח נשים אסטרטגיה, מסירוב לשלום תנועת שחרור?

ומתי התקבלה ההלטת הפרלמנט האירופי? כאשר אש"ף אסר על נציגים פלשתינים להיפגש עם שולץ; כאשר הוא שלח את אנשיו לרצוח אנשים חפים מפשע באוטובוס הדמים שנסע בין דימונה לבאר־שבע; כאשר הוא עושה שוב להגברת הטרגדיה של הפלשתינים על־ידי לחץ על השוטרים להתפטר ולהפקיד את החברה הערבית לפשע ולסמים. הלחץ של אש"ף על תושבי השטחים לא ירחיק את השלום. הוא יביא ייאוש, הוא יגביר את העוני, הוא יעמיק את השנאה בקרב אלפי פלשתינים חפים מפשע שימצאו את עצמם ללא מוצא על־ידי שוב, אותו ארגון שהחמיץ כל רכבת וכל שיירה שיכלו להוביל לשלום.

הקהילייה האירופית הזמינה את המלך חוסיין להשמיע את דבריו. חוסיין ניהל משא־ומתן עם אש"ף, ותוצאותיו ידועות לכול. מדוע סבור הפרלמנט האירופי שעליו ללחוץ עלינו ללכת למשא־ומתן עם אש"ף אשר הכשיל את המשא־ומתן עם ירדן, במקום לסייע בעדנו לנהל משא־ומתן עם ירדן ועם משלחת ירדנית־פלשתינית אחראית יותר ומחפשת שלום יותר?

הפרלמנט האירופי מוכרח גם להסתכל על המריניזת האירופית. מה בעצם רוצים, האם לעודד את אש"ף, המוביל לשום מקום?

אני רוצה להגיד לחברי הכנסת, כי למען ביטחון ישראל, לא למען יוסיה, חכם יהיה מצדנו שלא לנסות ולשלוט על 1.5 מיליון ערבים מעבר ל"קו הירוק", כאשר יש גם בקרבנו 800,000 תושבים ערבים, מצב לגמרי לא פשוט, כאשר העולם המזרח־תיכוני נכנס למדיניות של רכישת טילים, כאשר יש פיתוי גדול לאנשי המלחמה. מי שאומר "טרנספר" בישראל, גם הוא מטיף למלחמה. בתנאי שלום אין "טרנספר", ומי שאומר "טרנספר" אומר מלחמה.

אנחנו נאבקים כאן היום על אמירת האמת לעם לפני שיהיה מאוחר. בעוד כמה חודשים, אם ייעלם חס ושלום הסיכוי האחרון לפתיחת משא־ומתן לשלום ואנחנו נישאר עם, השטחים, עם עולם העומד. מנגד או עולם העומד נגדנו, ותתחיל ההסלמה, האיומים, מה נגיד או? שהיינו נורא חכמים?

אני קורא לפרלמנט האירופי להיות אחראי. איננו רוצים לדכא ערבים, איננו רוצים לירות בערבים. אין אנו שונאים ערבים. האויב שלנו איננו העולם הערבי ואיננו הערבי היחיד. האויב שלנו היא האיבה עצמה בינינו לבינם. זה גם האויב שלהם.

אנחנו מוכנים לתת לערבים את כל החירויות האנושיות, פרט לחירות אחת, שלפי דעתי היא לא אנושית, חה לירות בנו.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת דראושה, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדימוקרטית הערבית):

מה אתה ממהר כל כך — — —

היו"ר ד' תיכון:

פעם שנייה.

שר החוץ ש' פרס:

אני אקשיב לחבר הכנסת דראושה כאשר הוא יוכל להשפיע על מישהו שלא ירצחו נשים באוטובוס. אז אני נורא אכבד אותו.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדימוקרטית הערבית):

אני נגד זה — — —

שר החוץ ש' פרס:

לא אמרתי שאתה בעד. אמרתי רק שאין לך השפעה במקום שאתה מתיימר להשפיע.

אני בעד מתן זכויות מלאות לערבים בפנים, לאלה שהם אזרחי ישראל, גם הזכות להיות ערבים, גם הזכות לחוש כערבים, וגם ברגע קשה זה.

כיהודי וכאדם הדואג לביטחון ואיננו זקוק ל־licence משום משמיצן בכנסת או מחוצה לה, ויודע מה הוא עומק המושג ביטחון ישראל, אני אומר שלמען ביטחון המדינה עלינו לחתור לשלום; למען ביטחון המדינה עלינו להימנע מלשלוט על ערבים; למען ביטחון המדינה עלינו לדבר בבהירות. אין ריכוח על ירושלים, אין ויכוח על יפו, אין ויכוח על חיפה, גם אם כל הערבים יבקשו זאת. שיבקשו. על זה נגן כולנו. השאלה היא אם באותו להט אנחנו צריכים להגן על הצורך בביכול לשלוט על 1.5 מיליון ערבים שאינם אזרחי ישראל ואינם רוצים בשליטתנו. זו שטות מבחינה ביטחונית. אני אומר זאת, איש לא יבהיל אותי רימנע אותי מלומר זאת. גם לא אתרשם מגאוני הדור שחושבים שכולנו שכחנו את לבנון, את המלחמה רצופת הדם ואת השלום רצוף החיוך והדמיון. לא נלך אחרי זה.

הנושא שורי בוויכוח. זמן רב כבר אין. אני גם תובע מהפרלמנט האירופי שלא לשלול מאתנו את הזכות לבחור במשא־ומתן עם ירדן, שהיא הריבון של האנשים החיים ביהודה ובשומרון, שכולם אזרחים ירדנים, עם משלחת ירדנית־פלשתינית על גורל הייעוד הפלשתיני כפי שהם רואים את זה, ולא עם הארגון של ערפאת ספוג הדמים, הבנוי על הטרור וכל מה שיש לו זה חמקמקים מדיניים.

אנחנו, כפי שאמרתי, נכבד את כל ההסכמים שחתמנו עליהם. אנחנו מצפים גם שיכבדו את כל ההסכמים שחתמו אתנו. ללא בוז, אך גם ללא פחד, נאמר שם את מה שצריך לומר. אנחנו תובעים לכבד הסכמים, להפריד בין קשרים כלכליים למדיניים, לא לנצל הסכמים כלכליים כדי להפעיל לחץ פוליטי, מפני שזה ישיג את ההיפך.

אדוני היושב־ראש, אני מציע להסתפק בהודעתי זו.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת יוסי שריד, אתה מסתפק בתשובת השר? כן או לא?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש לי כמה הסתייגויות.

היו"ר ד' תיכון:
תענה לי בלי הסתייגויות. אנחנו לא פותחים דיון נוסף.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הדברים שאמר סגן ראש הממשלה על ירדן — — —

היו"ר ד' תיכון:
שמעתי את ההערה שלך. תגיד כן או לא.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מסכים.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, אתה מסתפק בתשובת השר?

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):
כן.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת יאיר צבן, אתה מסתפק בתשובת השר?

יאיר צבן (מפ"ם):
תוך הסתייגות אני אומר: כן.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת יובל נאמן, אתה מסתפק בתשובה?

יובל נאמן (התחיה):
אני רוצה דיון בוועדה.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת דוד מגן, אתה מסתפק בתשובה?

דוד מגן (הליכוד):
אני ביקשתי דיון במליאה אבל אני מוכן להסתפק בדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת שבח וייס, אתה מסתפק בתשובה?

שבח וייס (המערך):
מסתפק בהחלט.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת אבנר שאקי, האם אתה מסתפק בתשובה?

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית־לאומית):
כן.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת יובל נאמן, אתה מבקש להעביר את הנושא לוועדה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אין הצעה כזו.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת דוד צוקר, אל תעזור לי.

חבר הכנסת דוד מגן, אתה מבקש להעביר את הנושא לוועדה.

דוד מגן (הליכוד):
לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ד' תיכון:
האם אתה יודע שהנושא הוא כלכלי?

דוד מגן (הליכוד):
הנושא הוא מחדלי משרד החוץ. זהו הנושא.

בני שליטא (הליכוד):
אני מציע להעביר את ההצעה של חבר הכנסת דוד מגן לוועדה.

היו"ר ד' תיכון:
אני מעמיד להצבעה שתי הצעות.

דוד מגן (הליכוד):
אני רוצה לתקן. ממלא־מקום ראש הממשלה ביקש לפעול לפי ההסכם הקואליציוני.

(קריאות מספסלי המערך)

דוד מגן (הליכוד):
— — —

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת דוד מגן, שמענו.

הצעה אחרת לחבר הכנסת נחמיאס, המציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת מגן מסדר־היום.

דוד מגן (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, לא הבנת אותי.

היו"ר ד' תיכון:
האמן לי שהבנתי אותך.

דוד מגן (הליכוד):
נוכח דבריו של שר החוץ, שיש לקיים בירור בהנהלת הקואליציה, אני מוכן להסתפק בתשובה ואני תובע בירור בקואליציה. אבל זה לא עניין של המליאה.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת יובל נאמן, אני פונה אליך — — —

דוד מגן (הליכוד):
— — —

אורה נמיר (המערך):
— — —

היו"ר ד' תיכון:
חברת הכנסת אורה נמיר.

עדנה סולודר (המערך):
זו קריאה ראשונה.

היו"ר ד' תיכון:
זו לא קריאה ראשונה. אני עובר הפעם לשלישית.

חברי הכנסת, מי בעד הכללת הנושא שהעלה חבר הכנסת יוכל נאמן בסדר־היום של המליאה? מי נגד?

ה צ ב ע ה

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת י' נאמן בסדר־היום של הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

הנושא שהעלה חבר הכנסת יוכל נאמן לא נכלל בסדר־היום של המליאה.

הכנסת מסתפקת כמובן בתשובתו של שר־החוץ.

יא. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 27), התשמ"ח—1988*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר־היום: חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 27), קריאה שנייה וקריאה שלישית. יושבת־ראש ועדת העבודה והרווחה, חברת הכנסת אורה נמיר, תביא את הצעת החוק.

חברי הכנסת, יש לנו יום ארוך ואנחנו רק בתחילתו, תאמינו לי, לכן אל תפריעו.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבדת להגיש לכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 27), התשמ"ח—1988.

הצעת החוק היא פרי יוזמתה של חברת הכנסת חייקה גרוסמן.

החוק נדון בקריאה מוקדמת ביום 29 ביולי 1987 כהצעת חוק תע"א — חוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב] (תיקון), התשמ"ז—1987.

ועדת העבודה והרווחה הכינה את הצעת החוק לקריאה ראשונה.

החוק נדון בקריאה ראשונה בכנסת ביום 14 במרס 1988 כחוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 28), והוחזר לוועדה להכנתו לקריאה שנייה וקריאה שלישית.

חברי הכנסת, הצעת החוק באה להיטיב עם עולים חדשים שאינם מקבלים קצבת פרישה מעבודה או תשלומי ביטוח סוציאלי ממדינה אחרת. לפי המצב כיום, עובד מדינה שפורש משירות המדינה לאחר 10 שנות עבודה זכאי לפנסיה בשיעור של 20% ממשכורתו הקובעת, לפי חישוב של 2% לכל שנת עבודה. לפי החוק המוצע עולה חדש שנתקבל לשירות המדינה בתוך שנתיים מיום עלייתו ארצה, שירת לפחות 10 שנים עד למועד פרישתו, וביום התקבלו לשירות היה בן 50 לפחות, יקבל קצבה מינימלית של 35% ממשכורתו הקובעת. זאת בתנאי שאינו מקבל קצבת פרישה מעבודה או תשלומי ביטוח סוציאלי ממדינה אחרת. בעד כל שנת עבודה מעבר ל־10 שנים תשולם לו קצבה בשיעור של 2% נוספים לכל שנת עבודה, עד למקסימום המקובל של 70%.

החוק יחול כאמור על כל עולה חדש שפרש מעבודתו לאחר 31 במרס 1987.

חברי הכנסת, לחוק אין הסתייגויות, ואבקש לאשרו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. אני רואה שהיושבת־ראש של הוועדה הזדרזה, ובתוך יומיים נסתיימו הדיונים.

אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה. מאחר שאין הסתייגויות אני מעמיד להצבעה את סעיפים 1 ו־2 לחוק, כנוסח הוועדה.

ה צ ב ע ה

סעיפים 1 ו־2 נתקבלו.

היו"ר ד' תיכון:

ככך הצבענו על הצעת החוק בקריאה שנייה. ואנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד אישור החוק בקריאה שלישית?

ה צ ב ע ה

חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 27), התשמ"ח—1988, נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

החוק אושר בקריאה שלישית. תודה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן. אני חוזר בי מדברי הביקורת שהשמעתי בדיון בקריאה הראשונה. אבל, כמובן, את אשר אמרתי,

יב. הצעה לסדר־היום

יוזמת המערך ליצירת לחץ אמריקני על ראש הממשלה בעת ביקורו בארצות־הברית

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו מתקדמים, רבותי חברי הכנסת, ועוברים להצעה לסדר־היום מס' 7209 בנושא: יוזמת המערך ליצירת לחץ אמריקני על ראש הממשלה בעת ביקורו בארצות־הברית — מאת חבר הכנסת עוזי לנדאו. בבקשה.

אני חוזר ומזהיר, רבותי, על קריאות ביניים כאילו הזהרתי בשתי קריאות.

חיים רמון (המערך):

אין נוהג כזה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, נא לשמור על קור הרוח ועל לוח הזמנים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, נתחיל מפרשת מרד אבשלום בדוד המלך, כפי שמסופר בספר שמואל ב' פרק ט"ז. כל האמצעים

* "דברי הכנסת", חוברת זו, עמ' 2303; נספחות.

כשרים בעיני אבשלום להשגת השלטון. המלך דוד נמצא במצוקה, ופסוקו של יום מתוך הפרק הזה: "וילך דוד ואנשיו בדרך, ושמעי הולך בצלע ההר לעומתו הלוך ויקלל, ויסקל באבנים לעומתו ועפר בעפר".

ראש הממשלה יצא למסע קשה בארצות־הברית. כבר יצאו ראשי ממשלה למסעות גורליים בארצות־הברית. אך זו הפעם הראשונה בהיסטוריה של מדינת ישראל, שמלווה אותו ישב־ראש ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, הולך בצלע ההר לעומתו ומסקל באבנים ומעפר בעפר.

זו הפעם הראשונה ב־40 שנותיה של מדינת ישראל שאת פני ראש הממשלה בארצות־הברית מקבלות לא רק הפגנות אש"ף — ולהבדיל, לא רק הפגנות נטורי־קרתא מחוגי הרבי מסאטמר — אלא גם הפגנות שבראשן עומד יושב־ראש ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, מר אבא אבן.

חיים רמון (המערך):
באילו הפגנה הוא השתתף?

עודי לנדאו (הליכוד):
תיכף תשמע באיזו הפגנה.

היו"ר ד' תיכון:
המתן בבקשה. חבר הכנסת לנדאו, אל תענה. רבותי, אני חייב להכהיר: הנושא שנדי בלאו הכי במחלוקת, הדיון מתוח, לכל אחד יש מה לומר. ביקשתי לקיים דיון רגוע עד כמה שאפשר גם כשהנושא שנוי במחלוקת. אין סוף לקריאות הביניים. לכן, חבר הכנסת רמון, קפצתי לאזהרה השלישית.

קריאה:
לא קראת קריאה ראשונה וקריאה שנייה.

היו"ר ד' תיכון:
אני יודע, אני יכול לקרוא במהירות את הקריאות הראשונה והשנייה.

חיים רמון (המערך):
אני מבקש אינפורמציה.

היו"ר ד' תיכון:
תאמין לי שתהיה אינפורמציה, חבר הכנסת רמון. סיימנו. בבקשה.

עודי לנדאו (הליכוד):
נוכח השיתוק שאוחז בהסברה הישראלית בארצות־הברית, בקונסוליות, בשגרירות, בולט המרץ הניכר במסע המאורגן ליצידת לחץ אמריקני על ראש ממשלת ישראל בביקורו בארצות־הברית, ובראש המסע הזה צועד אבא אבן.

"ידיעות אחרונות" מן השבוע שעבר מספר, כי אבא אבן יישא נאום־נגד בכל מקום בארצות־הברית שבו ינאם שמיר. אדוני היושב־ראש, אין בכך כל חידוש, משום שבחודשים האחרונים מופיע מר אבן לא רק בכנסים יהודיים סגורים להצגת עמדותיו, כפי שהוא טוען, אלא הוא גם נפגש עם חברי קונגרס, עם אישי ציבור ועם עיתונאים. מר אבן מופיע לפני הציבור הכללי בראיונות מחוץ אל תוך בטלוויזיה בארצות־הברית, תוקף את ראש הממשלה ומציג אותו, חבר הכנסת רמון, כסרבן שלום השופך שמן על מדורת המהומות בשטחים וכמחוסר סמכות לייצג את מדינת ישראל.

חיים רמון (המערך):
זו האמת, אדוני.

עודי לנדאו (הליכוד):
במאמרים ב"ניו־יורק טיימס" מציע מר אבן — —

חיים רמון (המערך):
— — —

עודי לנדאו (הליכוד):
— — למשלת ארצות־הברית לנקוט צעדים עצמאיים אפילו נגד עמדתה של ממשלת ישראל. לדעתי, חבר הכנסת רמון, אלה הם דברים חמורים מאין כמותם.

חיים רמון (המערך):
הוא אומר אמת.

עודי לנדאו (הליכוד):
כולנו רוצים בשלום.

חיים רמון (המערך):
לא היה ולא נברא.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת רמון, אם אתה תגיב, אני אשלול את זכות התגובה של חבר הכנסת נחמיאס. כי הרי לא ייחכנו שתי תגובות של אותה סיעה. הוא משתמש בסעיף מיוחד בתקנון, ואני מאפשר לו לעשות כן. אבל לא יהיו תגובות שונות ומשונות.

מרדכי גור (המערך):
לאור המפולת באיומים — — — היושב־ראש, תן לנו לנהל דיון.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מוטה גור, אתה יודע שבדרך כלל אני נותן לעשות זאת, אבל הפעם אני יודע לאן נגיע תוך דקה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זו עניינה קולקטיבית.

היו"ר ד' תיכון:
נכון, חבר הכנסת צוקר. בבקשה.

עודי לנדאו (הליכוד):
אני חוזר ואומר כי כולנו רוצים בשלום. התומכים ביחזמת שולץ עושים זאת משום שלדעתם היא תקרב את השלום; אלה שאינם מקבלים את היוזמה הזאת עושים זאת משום שלדעתם היא תרחיק אותו.

ראש ממשלת ישראל נמצא בחוץ־לארץ בשליחות המדינה כולה. הוא ראש הממשלה של כולנו וצריך לסייע לו נוכח מתקפת התקשורת בחוץ־לארץ על ישראל. הוא איננו מסתיר שם את חילוקי־הדעות, והוא המייצג בארצות־הברית את שאיפת כולנו לשלום.

אבל מר אבן מציג אחרת את הדברים בארצות־הברית ובאירופה. המכשול לשלום איננו הערבים, המכשול לשלום הוא ראש הממשלה: מי ששופך שמן על גל המהומות בשטחים איננו אש"ף, אלא מר שמיר; סרבן השלום האמיתי איננו הנשיא אסאד מסוריה אלא ראש הממשלה מטעם הליכוד; והגוף המתון הוא לא הליכוד, הגוף המתון הוא אש"ף. זה ממש מדהים.

חיים רמון (המערך):
גם זה וגם זה.

עודי לנדאו (הליכוד):

זו עשיית התעמולה הערבית בידי יהודים. זוכים רשעים שמלאכתם נעשית בידי אחרים. והאחר כאן הוא יושב־ראש ועדת החוץ והביטחון של כנסת ישראל. הרי בציטוטים מפי מר אבן מנגחים שונאי ישראל לא את הליכוד, אלא את מדינת ישראל כולה. יושב־ראש ועדת החוץ והביטחון הפך כלי הנשק החד ביותר שבו משתמשים שונאי ישראל נגדה בכל העולם.

חיים רמון (המערך):

הם מצטטים את שמיר.

עודי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת צוקר, איך אפשר להאשים את רשת הטלוויזיה NBC, הרואה בישראל חלום גוע, כאשר אבן אומר ב"ניו־יורק טיימס" כי הכיבוש מעוות את חברתנו? איך אפשר לנהל מערכת הסברה יעילה למען מדינת ישראל אם חבר הכנסת אבן, מנהל מערכת תעמולה נגדה? ואל מר אבן, חבר הכנסת רמון, מצטרפים במסע הזה נגד מדינת ישראל תנועת "שלום עכשיו", פרופסורים ומנהיגים בקהילה היהודית האמריקנית. ולא רק הם. למסע הזה מצטרף גם חנא סניורה, ששר הביטחון הגדיר אותו טוכן של אש"ף: מר אבן נפגש אתו בארץ. חנא סניורה מפגין עכשיו עם כל החבורה בוושינגטון נגד ראש ממשלת ישראל.

רצוי שנזכור כי העמקת הפילוג בתוכנו היא אחת המטרות המוצהרות של אש"ף בימים אלה. חנא סניורה מקיים את הוראות הממונים עליו במטרה להעמיק את הסדקים בתוכנו. מר אבא אבן נותן לכך יד במעשיו.

אבא אבן הוא חסידה הגדול של דמוקרטיה במדינת ישראל. אבל קהל הבוחרים שלו — כך אני מבין — קהל הבוחרים שלו ושל כל דמוקרט צריך להיות כארץ, ואותו הוא צריך לשכנע. מדוע הוא מבלה זמן כה רב בחוץ־לארץ? מדוע הוא פונה בעיקר אל הקהל בחוץ־לארץ? אם אינו יכול לשכנע את הציבור בארץ, הוא פונה "לסובב את ידו" באמצעות לחץ מבחוץ? זאת הדמוקרטיה שמציע לנו יושב־ראש ועדת החוץ והביטחון של הכנסת?

אורה נמיר (המערך):

כל הכבוד לו.

עודי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, זה ערעור חמור של נורמות שעליהן גדלנו. כל השנים היה מקובל כי בארץ אנחנו מתווכחים אבל בחוץ־לארץ אנחנו מאוחדים. גם בתקופות הקשות של הוויכוחים המרים ביותר בין בן־גוריון לבין בגין לא העז כל איש אופוזיציה, כל אדם, לתקוף את ממשלת ישראל בחוץ.

פרס עצמו, כששהה פעם אחת בשליחות בחוץ־לארץ, זעם ונקט צעדים חריפים כאשר חשב ששרים מן הליכוד תקפו אותו בארץ. היכן קולו של מר פרס עכשיו? במאי האחרון, כוויכוח חריף במפלגת העבודה בין מר פרס לבין מר אבן — כך כתוב בעיתון — זעק שמעון פרס לעבר אבא אבן: איפה המצפון שלך? את הזעקה הזאת היית צריך, מר פרס, להשמיע עכשיו כאוזני מר אבן ובאחני אנשי "שלום עכשיו". ומשלא עצרת את מר אבן, יש להפנות אליך, כמנהיג המערך, כמי שמציג את עצמו כמדינאי ולא כפוליטיקאי, את השאלה: איפה האחריות שלך? לי יש תשובה על השאלה הזאת.

אהרן הראל (המערך):

מיום כינון הממשלה הזאת לא אמרת עליה ולו מלה טובה אחת.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת הראל, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. פשוט לא אתן להפריע.

עודי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת הראל, אתה פשוט לא צודק. תיקח את המסמכים, תקרא ותראה.

אהרן הראל (המערך):

איך דיברת נגד שמעון פרס.

היו"ר ד' תיכון:

אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

עודי לנדאו (הליכוד):

התשובה שלי: מר פרס אינו נוזף במר אבן משום שמר פרס עצמו הוא יוזם המסע ליצירת הלחץ הציבורי והפוליטי בארצות־הברית על ראש הממשלה שמיר. משום שמר פרס עצמו מציג בראיונות לתקשורת הזרה את מר שמיר כסרבן ומשום שכל חוטי הפילוג והפיצול, מאלכסנדר שינדלר ומארתור הרצברג, מסטיב שלום ומריצ'רד דרייפוס, מיעל דיין ומאבא אבן, מכל הפרופסורים והסופרים, מכל המאמרים למערכת ומכל המכתבים של הסנטורים — כל החוטים כולם מובילים אל המנצח העליון על התזמורת כולה, אל שר החוץ של ממשלת ישראל. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת נחמיאס, אתה מנצל את הסעיף?

אהרן נחמיאס (המערך):

כן.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, לפי סעיף 88(ז) בתקנון מבקש חבר הכנסת נחמיאס לקבל את זכות התשובה בשם סיעתו. יינתנו לו 10 דקות. נא להקפיד על לוח הזמנים.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת עודי לנדאו סיגל לעצמו מנהג לנהל ויכוחים פוליטיים בדרכי הכפשה, הוצאת דיבה והתרת דם.

בנושא הצעתו לסדר־היום: יוזמת המערך ליצירת לחץ אמריקני על ראש הממשלה בעת ביקורו בארצות־הברית — שם עצמו חבר הכנסת לנדאו חוקר, מאשים ושופט פוסק. הוא חקר ודלה והעלה שמפלגתי ישבה ודנה וזממה יצירת לחץ. לאחר מכן הוא מאשים בלשון בוטה, בהכפשה, באלימות מילולית אשר לא נשמעה דוגמתה מאז ההאשמות שבאו אף הן מקרב מפלגתו, על מרעילי בארות ותוקעי סכינים בגב האומה.

אתה, חבר הכנסת לנדאו, הולך בדרך אלימות זו זמן לא מועט, כבר למעלה משנתיים, ואתה מנצל כל סדק ופרצה כדי להעלות את הדבר.

אני שואל אותך: איך קורה דבר כזה, כאשר אדם —

עודי לנדאו (הליכוד):

אהרן נחמיאס (המערך):
תסלח לי, אדוני, אני מבקש את סליחתך. הרי אנחנו יושבים יחד בכנסת ישראל, בקואליציה, בממשלת אחדות לאומית. איך קורה הדבר, שאתה משמיע דברי בלע מעין אלה כלפי מפלגה היושבת עם מפלגתך בממשלת אחדות לאומית?

עוזי לנדאו (הליכוד):
מה זה דברי בלע? תאמר איפה לא צדקתי מבחינה עובדתית.

אורה נמיר (המערך):
אתה לא צדקת כשום דבר.

אהרן נחמיאס (המערך):
אתה לא צדקת אף לא במלה אחת מדבריך. לא צדקת ביחס ליוזמה — — —

קריאות:
— — —

היו"ר ד' תיכון:
חברי הכנסת, חבר הכנסת לנדאו. חבר הכנסת דו"י צוקר, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אהרן נחמיאס (המערך):
אתה, מעל הבמה הזאת, הרצאת דיבה ולעז על אדם, אשר במשך שנים רבות — מאז כינונה של מדינת ישראל ואף לפני כן — שירת את העם היהודי בנאמנות, במסירות, בגאווה, הביא את קול מדינת ישראל לכל עמי העולם, ואתה קם ואומר עליו את אשר אמרת. האם אינך מתבייש?

בני שליטא (הליכוד):
— — —

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת בני שליטא, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אהרן נחמיאס (המערך):
איך אין פניך מאדימות מבושה?

עוזי לנדאו (הליכוד):
אתה פשוט לא מבין את החומר.

אהרן נחמיאס (המערך):
אדוני היושב־ראש, קמתי כדי להדוף את דברי הבלע אשר נאמרו על מפלגתי, מפלגת העבודה.

היו"ר ד' תיכון:
תודה. שר החוץ ישיב על ההצעה, בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת דוד מגן הבטיח קודם, שיעיף אותנו מפה ויעיף אותנו משם, והוא "ייקח" את הבחירות. אני רוצה להרגיע את חברי הליכוד: אין לכם שום סיכוי לנצח בבחירות אם במקום להתוות תוכנית פעולה חבואו יום יום בהשמצות, בהכפשות, בהלשנות ובהמצאות.

מר עוזי לנדאו הציג שוב הצגה כחבר בריגדת המשמיצים בפסטיבל ההכפשות של הליכוד — בהעדר תוכנית. ואני אהיה ספציפי מאוד.

למשל, הוא ציטט את חבר הכנסת אבא אבן כאילו אמר שהגוף המתון הוא אש"ף. תראה לי מתי הוא אמר את זה.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אני אומר לך — — —

שר החוץ ש' פרס:
שהגוף המתון לעומת ממשלת ישראל הוא אש"ף? זו המצאה שלך.

עוזי לנדאו (הליכוד):
— — —

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת לנדאו, חבר הכנסת לנדאו.

שר החוץ ש' פרס:
דובר הליכוד ממציא דברים מראשו רק לשם הכפשה בשעת הביקור של ראש הממשלה, רק כדי להרבות מפולת, להרבות פילוג, להרבות דם רע. זו דרכו, אם הוא בכלל מעלה בדעתו שמישהו מארץ־ישראל אמר לסנטורים לחתום על הדבר הזה. אולי אתה ידעת על זה, אני לא. תתנהג בכבוד. אני לא יודע מהי תרומתך האדירה לארץ הזאת, אני יודע מה אדירה תרומתו של אבא אבן לארץ. עפר אתה לרגליו.

עוזי לנדאו (הליכוד):
כולנו עפר לרגליכם.

שר החוץ ש' פרס:
אף אחד אינו עפר. בתוך הליכוד יש אנשים היודעים —
— —

קריאות:
— — —

שר החוץ ש' פרס:
חבר הכנסת לנדאו, האם אני הפרעתי לך?

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, חבר הכנסת מצא.

יהושע מצא (הליכוד):
שידבר בכנות ובכבוד.

שר החוץ ש' פרס:
בתוך הליכוד יש בהחלט אנשים היודעים להתווכח בצורה תרבותית.

יהושע מצא (הליכוד):
— — —

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת יהושע מצא, חבר הכנסת יהושע מצא, רבותי חברי הכנסת.

אורה נמיר (המערך):
למה אתה מאיים עלינו?

היו"ר ד' תיכון:
תאמיני לי שאני מאיים. זה לא מתאים לך. זה פשוט לא מתאים לך.

שר החוץ ש' פרס:
בליכוד יש חברים, כמו, למשל, דוד לוי — ואני לא מסכים אתו — המתווכחים בצורה תרבותית. יש גם בריגדה של משמיצים, והם חושבים שישכנעו את העם. כך לא ייעשה הדבר. העם צריך להחליט אם הוא בעד תהליך השלום או לא.

עכשיו אני רוצה להגיד כמה משפטים על הנושא העומד על הפרק, ואני קובע שכל הטענות על כך שלישראלי אחד

היתה יד במכתב הסנטורים הן פרי דמיונו הרע והקלוקל של מי שדיבר כאן קודם לכן. הוא צריך להיות זהיר בהפרחת השמצות. בכלל, מה־רוצים חברי הליכוד שנלך להסביר — שחצי מהעם בוגדים? שחצי מהעם בעד מהומות בשטחים? מה הם רוצים שמשרד החוץ יסביר?

גאולה כהן (התחייה):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת גאולה כהן.

שר החוץ ש' פרס:

אני רוצה להזכיר, שכשאני יצאתי לחוץ־לארץ, היה מישהו שאיחל לי שאכשל בשליחותי. לא ראיתי שמישהו בליכוד התרגש מברכה בלתי שגרתית זו. אני, למשל, איחלתי לראש הממשלה הצלחה.

יהושע מצא (הליכוד):

ושלחת את אבא אבן.

אורה נמיר (המערך):

הוא לא יכול היה לשלוח אותך.

יהושע מצא (הליכוד):

בוודאי לא אותי.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יהושע מצא. חברת הכנסת אורה נמיר.

שר החוץ ש' פרס:

אני רוצה להגיד לדובר הכריזגה של הליכוד, שלא יהיה ראש ממשלה שלנו אם לא תהיה ממשלה שלנו: לא יהיה מצב שבו נהלל כולנו את ראש הממשלה, ובו זמנית יגידו חלק מחברי הממשלה על חלק אחר של הממשלה שהם בוגדים. תשכחו מזה. תלמדו לדבר, להתנהג, לחשוב, לדייק, לכבד את הזולת. לא תפחידו איש מאתנו, והעם ישפוט אתכם כראוי על כל הדיבורים האלה.

אשר לחנא סניורה, הוא קיבל רשות מראש הממשלה לנסוע לוושינגטון לפי בקשת שר החוץ של ארצות־הברית. מדוע כשר הדבר אם הוא מקבל רשיון בדרך זו, וכשאחר מסכים הוא לא כשר?

אדוני היושב־ראש, חבר הכנסת אבא אבן הוא הדובר המבריק והמזהיר ביותר שהיה לעם היהודי מדורי דורות.

גאולה כהן (התחייה):

גם הוא חושב כך.

שר החוץ ש' פרס:

גם הוא חושב כך. בניגוד לאחרים, שאינם חושבים כך. הוא צודק. הוא עולה אפילו עלייך. וכן על אחרים. הוא חינך דור של תומכים במדינת ישראל בארצות־הברית ובאירופה. התרגשתי מאוד כאשר — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת עוזי לנדאו.

אוריאל וינשטיין (הליכוד):

שלחתם את אבא אבן — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת וינשטין.

שר החוץ ש' פרס:

כמשלחת שהיתה כאן עכשיו עם מזכיר המדינה שולץ היה אמריקני שאמר לי: אדוני, אבא אבן ונאומיו כאלה הם שעשו אותי פרו־ישראלי.

בדבריו ובנאומיו רכש אבא אבן לישראל, יהודים והשיג הכרעות ששום מדינה במצבה של ישראל לא היתה רוכשת ומשיגה.

יהושע מצא (הליכוד):

אבא אבן יצא — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יהושע מצא, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת יהושע מצא — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת חיים רמון, אני קורא גם אותך לסדר בפעם הראשונה.

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יהושע מצא, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

חיים רמון (המערך):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת חיים רמון, אני קורא אותך לסדר־בפעם השנייה.

שר החוץ ש' פרס:

אני רוצה לשאול את חברי הכנסת: ה"Young Leadership" מציין מלאות 40 שנה למדינת ישראל. האם בהזדמנות זו רשאי רק ראש הממשלה להופיע? האם אין ישראלים אחרים יכולים להופיע שם? האם הם לא לגיטימים? האם הם טעונים אישור של הליכוד? לאירוע הזה הזמינו את יצחק רבין, את שמעון פרס, את אבא אבן, גם את יצחק שמיר, מדוע — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת לנדאו, אני מבקש ממך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הוא לא מדבר לעניין.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת לנדאו, הואל בטובך להשאיר זאת לי.

שר החוץ ש' פרס:

מדוע צריך בכלל אבא אבן לבקש רשיון ממישהו כדי לציין 40 שנה למדינה? האם יש לאבן פחות זכויות מאשר למישהו אחר? האם יש לו פחות מה להגיד?

עכשיו אני רוצה להסביר מהו דבר ממלכתי, מה נהוג בתחום הזה בדמוקרטיה הבריטית, למשל. אילו היה ראש הממשלה נוכח באירוע כזה, הוא היה צריך להזמין את אבא אבן, או מישהו אחר, המייצג 50% מהכנסת, לשאת את דבריו. הוא צריך היה לעשות זאת. גם בגין עשה זאת לפעמים. מה פתאום אתם הופכים 50% מהכנסת לאויבים? למה אתם עושים דה־לגיטימציה לקולו של אבא אבן? מי אתה, שאתה חושב שהוא צריך את רשותך?

עזרי לנדאו (הליכוד):
זה הסגנון. זה הסגנון.

שר החוץ ש' פרס:
אתה תשמור על כבודו של אבא אבן, ואז נכבד גם אותך, אף־על־פי שיש נימוקים רבים יותר לכבד את אבא אבן.

40 שנה למדינה, וקולו של אבא אבן לא יישמע? הוא צריך אישור ממרכז חרות?

וראש הממשלה יכול היה לנסוע עם החלטת ממשלה. הוא לא נסע עם החלטת ממשלה.

דב שילנסקי (הליכוד):
ציון 40 שנה למדינה הוא רק אמתלה. זה היה תירוץ, זו לא היתה הסיבה.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת דב שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):
זו היתה רק אמתלה, זו לא היתה הסיבה.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת דב שילנסקי, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

שר החוץ ש' פרס:
בממשלה של אחדות לאומית צריך אולי, כשנוסעים למסע כזה, לייצג את שתי הדעות. האם מופעל לחץ? כן, הופעל לחץ להפסיק את תהליך השלום, כאשר נסע השר כלי תיק משה ארנס בשנה שעברה לארצות־הברית כלי לספר לחברי הממשלה — סיפרו לחברי הממשלה שהוא נוסע בגלל ה"בונדס" — כלי לספר לי, לשר החוץ, שהוא נוסע לראות את שר החוץ האמריקני שולץ כדי להפעיל עליו לחץ. שיפסיק את תהליך השלום. איזו צורה יש לזה? מי עשה דבר כזה? האם היה זה אבא אבן שנסע להפעיל לחץ על שולץ? עשה זאת מישהו אחר. ואל תחשבו שבדיבורים בקול רם תטשטשו את העובדות. האמת חזקה יותר מכל קול, שחצני ככל שיהיה.

אני חוזר ואומר: אין החלטה של ממשלת ישראל לגבי תהליך השלום. גם מר שמיר עצמו אמר את זה, ובצדק. יש שתי עמדות. מר שמיר נסע כשבארץ מתנהל ויכוח לגיטימי, לא על השלטון — דובר הליכוד — אלא על שלום. אבא אבן לא הלך לחפש את השלטון בשבילי השלום, הוא נסע לחפש את השלום מתוך שכנוע פנימי עמוק, לא פחות מזה שלך, ומתוך אחריות לגורל ישראל שאינה פחותה מזו שלך. הוא מצויד בידע מדיני ובאחריות פרלמנטרית שאינם נופלים משלך וברקורד אישי שאין מושלו.

אי־אפשר לעלות בכל פעם על הדוכן ולהכפיש מישהו שלא לעניין. אני עצמי הייתי מכבר שלא נתווכח בכנסת כאשר מר שמיר נמצא באמריקה. מי מעלה את כל הוויכוחים? — דווקא חברי סיעתו של מר שמיר. לא יכולת לחכות שבוע נוסף כדי לנסות להטיל האשמות שווא באבא אבן?

אדתי היושב־ראש, אנחנו נאים באישיותו של אבא אבן. המדינה צריכה להתברך בכשרונותיו. הופעתו בפני ה־"Young Leadership" לגיטימית, ושליחות השלום אינה חשובה פחות משליחות הספקנות בשלום. שליחות השלום אינה נופלת מכל האופציות האחרות, שהן, לפי דעתי, קשות למדי.

אני מבקש להוריד את ההצעה מסדר־היום.

היו"ר ד' תיכון:
תודה. רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת יהושע מצא.

חיים רמון (המערך):
אדתי היושב־ראש, אני ביקשתי רשות הדיבור להצעה אחרת.

היו"ר ד' תיכון:
אתה ביקשת להציע להסיר את ההצעה מסדר־היום.

חיים רמון (המערך):
לא, להעביר לוועדה.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת יהושע מצא, נא להקפיד על לוח הזמנים — שלוש דקות. בבקשה.

יהושע מצא (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אי־אפשר לחיות עוד בבית הזה עם הלהטוטנות של ממלא־מקום ראש הממשלה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה יכול לעזוב.

יהושע מצא (הליכוד):
אי־אפשר. אנחנו היינו סבלנים אתו וסובלנים כלפיו יותר משנחיים, כאשר כיהן כראש הממשלה.

אורה נמיר (המערך):
מה אתה אומר?

יהושע מצא (הליכוד):
עתה, כשאנחנו נוכחים לדעת בכל פעם שהוא מתייצב על הבמה הזאת במהלך השנה האחרונה, שהוא מוליך שולל את העם הזה, שהוא מובילו בכזבים, אנחנו מגיעים — — —

השר לקליטת העלייה י' צור:
— — —

היו"ר ד' תיכון:
אדוני השר, אדוני השר. נשמעים דברים קשים, לכל אחד יש מה לומר.

יצחק פרץ (המערך):
— — —

היו"ר ד' תיכון:
תשאיר את זה לי.

יהושע מצא (הליכוד):
די אם אציין את הולכת השולל בכל נושא הוועידה הבין־לאומית. "פתיחה", "מטרייה" — איך לא קראו לכך? ועדיין הוא מנסה לאחז עיני העם בטענה שזו לא ועידה בין־לאומית.

על אף זכויותיו הרבות של אבא אבן — וכולנו מוקירים אותו ומעריכים את כל זכויותיו — אני חייב להשמיע מכאן את

קריאת הביניים: זיקנותו מבריאה את צעירותו. לא היה תקדים עלי אדמות, לא היה תקדים מאז הקמת המדינה הזאת, לכך שנשלח — בעת שהותו של ראש הממשלה — — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):
— — —

יהושע מצא (הליכוד):
אדוני, לא מאפשרים לי לסיים.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת גרנות, הואל בטובך להירגע.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
— — —

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת גרנות, רק אתה היית חסר לי בדיון הזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — —

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת רן כהן, שלום.

יהושע מצא (הליכוד):
מאז הקמת המדינה לא היה כדבר הזה, שבעת שליחות של ראש הממשלה נשלח נציג מסלגה בכיר להפריע לו בוויכוח מדיני. ארוני שר החוץ, הקשבתי לריאיון עם חבר הכנסת אבא אבן ביום שישי. הוא אמר: בכל מקום שבו יופיע ראש הממשלה, אתייצב שם מולו ואומר את הדברים האחרים. מה זה אם לא הכשלת מדיניות? ואתה מעז לבוא לכאן ולספר לנו שהוא נסע לוועידה? אבא אבן עצמו אמר שהוא נסע להכשיל את ראש הממשלה. על זה אתם תיתנו את הדין, על כך שאתם יוצרים עימות בעם הזה. לכן מושמעות אותן מלים קשות. אתה הוא הגורם לכך.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ד' תיכון:
תודה.

דוד מגן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, הגשתי, בהתאם לתקנון — — —

היו"ר ד' תיכון:
אתה תאמר רק מה שכתבת לי.

רשות להצעה לסדר הדיון לחבר הכנסת דוד מגן — אבל רק לסדר הדיון.

דוד מגן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש להציע הצעה לסדר. בניגוד להחלטות רשמיות של הנהלת הקואליציה, שבה שותף ממלא-מקום ראש הממשלה — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה עניין הקואליציה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — —

היו"ר ד' תיכון:
הואל להירגע; הוא יקבל תשובה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — —

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת דוד מגן, אני מבקש ממך לקרוא את ההודעה שמסרת לי.

דוד מגן (הליכוד):
ההצעה לסדר שלי היא כזאת: להכריז עכשיו על הפסקה, כדי שממלא-מקום ראש הממשלה ישתה מים קרים, יתעשת וינהג לפי החלטות הנהלת הקואליציה.

היו"ר ד' תיכון:
תודה. רבותי, אנחנו עוברים להצבעה.

דוד מגן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש שני מונים. ידע ממלא-מקום ראש הממשלה — — —

קריאות:
— — —

היו"ר ד' תיכון:
רק רגע. רבותי, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):
— — —

קריאות:
— — —

היו"ר ד' תיכון:
אדוני שר החוץ, בבקשה.

קריאות:
— — —

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, אני מפסיק את הדיון לחמש דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 15:23 ונתחדשה בשעה 15:30.)

היו"ר ש' הלל:
אני מתכבד לחדש את הישיבה.

אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה, מה רצונך?

שר החוץ ש' פרס:
היות שקודם נפסקה הישיבה, אני רוצה להגיד שני דברים: א. הנהלת הקואליציה איננה מחייבת את הנהלת הכנסת. התפלאתי מאוד שבגלל הנהלת הקואליציה נפסקה ישיבת הנהלת הכנסת; ב, נאמר לי — — —

קריאות:
— לא שומעים — — —

דן תיכון (הליכוד):
אני לא הפסקתי את הישיבה בגלל הנהלת הקואליציה.

יצחק פרץ (המערך):
הפסקת את הישיבה בגלל זה.

היו"ר ש' הלל:
חבר הכנסת דן תיכון, חבר הכנסת יצחק פרץ, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה, ואינני מתכוון לנהוג בגינוני טקס מרובים. מי שיפריע ואני אקרא אותו לסדר שלוש פעמים — יצא החוצה בלא כל גינוני טקס. אל תהיה כאן כל אי-הבנה. אנחנו לא נהפוך את הכנסת לאחת הכיכרות בארץ.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תגיד את זה לישיב־ראש הקודם.

היו"ר ש' הלל:
אני קורא אותך לסדר, חבר הכנסת דוד צוקר. קראתי אותך לסדר כפעם הראשונה.

שר החוץ ש' פרס:
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מוחה בתוקף על עניין פרוצדורלי, שכן הישיב־ראש הקודם הפסיק את הישיבה מפני שחבר הכנסת דוד מגן אמר שהנהלת הקואליציה החליטה כך או אחרת. זה לא נימוק התופס לגבי ניהול ישיבת הכנסת.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
הוא הפסיק בגלל ההפרעות.

היו"ר ש' הלל:
אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. אני מבקש מכם: תפסיקו את העניין הזה. תהיו מסוגלים להתגבר קצת.

שר החוץ ש' פרס:
כדי שלא ייווצר רושם לא נכון: דוד מגן לא דייק בעניין הנהלת הקואליציה. הנהלת הקואליציה הודיעה לי, כפי שהיא מודיעה לכל שר, שיש להצביע בהתאם למה שהיא מודיעה. זהו הנוהג בקואליציה, וכך נהגתי. אינני רוצה שייווצר הרושם
— — —

דוד מגן (הליכוד):
תראה מה כתוב ומי חתום.

שר החוץ ש' פרס:
אני חייב להעמיד דברים על דיוקם.

כמו כן, לא ייתכן שהדוברים ינסו שוב להפוך כל הצעה לסדר־היום להזדמנות להשמיץ. השמצות לא תועלנה. גם הסדר בכנסת וגם הנושא שעל סדר־היום הלאומי יתברדו כהלכה.

היו"ר ש' הלל:
אני רוצה לקבוע חד־משמעית: אין שום קשר להנהלת הקואליציה — —

יאיר צבן (מפ"ם):
בדיוק.

היו"ר ש' הלל:
תודה רבה, אתה מפריע לי באמצע דברי.

אני קובע: א. אין ולא תהיה להחלטות, לדיונים, למסקנות או להמלצות הנהלת הקואליציה כל השפעה לגבי אופן ניהול ישיבות הבית. זה עשוי, במקרה הטוב ביותר, לחייב את חברי הקואליציה בינם לבין עצמם; ב. אדוני ממלא־מקום ראש הממשלה, שמעתי את הדיון בחדרי, וכפי שהבנתי, חבר הכנסת דן תיכון, שהיה יושב־ראש הישיבה, מצא לנכון להכריז על הפסקה של חמש דקות, אך ורק כדי להרגיע את הרוחות.

עתה נעבור להצבעה. אני קורא לחבר הכנסת יצחק פרץ
— — —

דוד מגן (הליכוד):
הצעה לסדר — — —

היו"ר ש' הלל:
סליחה, כבר אמרתי: הצבעה. אין שום הצעה לסדר.

דוד מגן (הליכוד):
הצעה לסדר ההצבעה.

היו"ר ש' הלל:
אני קורא לחבר הכנסת יצחק פרץ ולחבר הכנסת עובדיה עלי להיות מוני הקולות.

בבקשה, קודם כול שב. ועכשיו, מה רצונך לומר בהודעה?

דוד מגן (הליכוד):
הצעתי לסדר ההצבעה היא, שממלא־מקום ראש הממשלה, המכהן עכשיו כראש הממשלה, יכריז על הצבעה זו כעל הצבעת אמון או אי־אמון בממשלה.

היו"ר ש' הלל:
לא, לא, סליחה. שמענו.

קריאות:
— — —

דוד מגן (הליכוד):
אני מבקש להצביע את ההצעה הזאת.

היו"ר ש' הלל:
אתה יכול לבקש זאת עד מחר. עכשיו שב.

אנחנו עוברים להצבעה, ואני רוצה לומר לכם את סדר ההצבעה לפי הנוהל הקבוע אצלנו. חבר הכנסת דוד מגן, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

דוד מגן (הליכוד):
בבקשה?

היו"ר ש' הלל:
קראתי אותך לסדר פעם ראשונה. עליך לשמוע את זה לפחות.

אני רוצה להודיע לכם את סדר ההצבעה: תחילה נצביע על ההצעה להסיר את הנושא מעל סדר־היום, כי זו ההצבעה המרחיקה לכת ביותר. אם יוחלט להסיר את הנושא מעל סדר־היום — בזה ייגמר העניין. אם יוחלט נגד הסרת הנושא מעל סדר־היום — נצביע זה מול זה: דיון במליאה או דיון בוועדה.

יהושע מצא (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, יש הצעה שלי להעביר את הנושא לוועדה.

רפאל אדרי (המערך):
אדוני היושב־ראש.

היו"ר ש' הלל:
כן, מה הבעיה?

רפאל אדרי (המערך):
היושב־ראש הקודם של הישיבה אפשר להביע את עמדת הנהלת הקואליציה, מתוך מטרה — — —

קריאות:
— — —

היו"ר ש' הלל:
אני מצטער, אני מבקש ממך, חבר הכנסת רפי אדרי.

רפאל אדרי (המערך):
אבל ניתנה אפשרות — — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת רפי אדרי, אנחנו עכשיו בשלבי ההצבעה. מי להסרת ההצעה מעל סדר־היום? מי נגד הסרת הנושא מעל סדר־היום?

יהושע מצא (הליכוד):

מי לוועדה, אדוני?

היו"ר ש' הלל:

אל תפריע. תקרא, לפחות, את התקנון לפני שאתה מפריע זו הפעם השלישית.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר־היום של הכנסת — 29

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר־היום של הכנסת — 24

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר־היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

ההצעה הוסרה מעל סדר־היום.

יג. הצעה לסדר־היום

הופעתו של צחי הנגבי בכלי התקשורת נגד ממלא־מקום ראש הממשלה ושר החוץ

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר־היום, הצעה לסדר־היום מס' 7210 בנושא: הופעתו של צחי הנגבי בכלי התקשורת. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב־ראש, עמיתי חברי הכנסת, לא בלב קל מעלה אדם כמוני, שצמח מתוך ציבור עובדי התעשייה, הצעה לסדר־היום, שנושאה הוא עובד מדינה, אשר מעל באמון הציבור ונתן דרור ללשונו להשמיץ ולהכפיש את ראש ממשלת ישראל לשעבר, מר שמעון פרס, שהוא ממלא־מקומו של ראש הממשלה הנוכחי, מר יצחק שמיר, ואף משמש כשר חוץ בממשלתו.

התקפות פרועות אלה בכלי התקשורת מצדו של מר צחי הנגבי, יועץ ראש הממשלה, עברו את גבול הטעם הטוב ופגעו קשות בנוהל הציבורי התקין שהוא מחריב המציאות כמדינה דמוקרטית. אדם המשמש בתפקיד בכיר של יועץ ראש הממשלה היה צריך להכיר ולדעת את מגבלותיו ואת התחייבויותיו כעובד מדינה. מר צחי הנגבי פגע בעיקרון חשוב בכך שהוא חרג מסמכותו ונתן דרור ללשונו בלא הבחנה ובלא בקרה עצמית. על כן, לדעתי, אין מקומו של צחי הנגבי בשירות המדינה.

אדוני היושב־ראש, חמש שנים של עינוי דין נגרמו על־ידי צחי הנגבי, הממלא היום תפקיד בכיר במשרד ראש הממשלה, משום שטפל על שבעה מחבריו האשמה פלילית. הוא האשים אותם כהאשמות חמורות, בעבירות מרמה, בקבלת טובות הנאה ובהפרת אמון. חמש שנים ארוכות של עינוי דין נגרמו בעטיו.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, נדמה לי שנושא ההצעה לסדר־היום הוא התבטאות מסוימת של הפקיד, ואין לתקוף אותו מעל במת המליאה בנושאים אחרים, כשהוא אינו יכול להתגונן.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אתה תלמד אותי עבודת הכנסת מהי?

חיים רמון (המערך):

כמה פעמים תקפתם את יוסי ביילין?

אורה נמיר (המערך):

— — —

היו"ר ש' הלל:

רגע אחד, אני לא מבין. מה הבעיה? אולי לא תפריעו? חבר הכנסת חיים רמון, בבוקר קראתי אותך לסדר בפעם הראשונה, עכשיו אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

חיים רמון (המערך):

לא הייתי כאן כלל הבוקר, לא אותי קראת לסדר.

היו"ר ש' הלל:

לא הייתי? — טוב.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אם יורשה לי להעיר: המציע העלה הצעה לסדר־היום לדון בהתבטאות מסוימת של הפקיד נגד ממלא־מקום ראש הממשלה ושר החוץ. בדבריו עכשיו הוא מציין מעשים שאינם קשורים כלל לנושא ההצעה. הוא משמיץ את הפקיד כשהפקיד אינו יכול לעלות לדוכן ולהגן על עצמו. אני מבקש שחבר הכנסת אמיר יתרכז אך ורק בנושא הצעתו לסדר־היום.

עדנה סולודר (המערך):

מי שמדבר.

היו"ר ש' הלל:

שמעתי את ההערה. לצערי, אין לי יכולת לומר לאנשים מה ידברו. אם הוא יעלה נושא פסול לדיון — אני אומר לו זאת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

חבר הכנסת דוד מגן — — —

היו"ר ש' הלל:

לא, לא עכשיו, כלי ויכוחים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני לא מתווכח, אני רק רוצה לענות תו זכותי.

חבר הכנסת דוד מגן, צר לי שאינך מכיר את העבודה הפרלמנטרית כראוי. אני מביא דוגמאות מן העבר הלא־רחוק, כדי להוכיח את אי־אמינותו של צחי הנגבי.

דוד מגן (הליכוד):

וזה הוגן?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

הוגן מאוד.

היו"ר ש' הלל:
לתפש גם הגינות בשעה כל כך מאוחרת — זה מוגזם.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
היא תהיה קיימת אצלי גם בשעות הקטנות של הלילה.

במשך חמש שנים ארוכות נשאו אנשים מכובדים אלה, הממלאים היום תפקידים ציבוריים חשובים, תחושת עלבון, עינוי ועוול שנגרם להם, וכמובן גם למשפחותיהם, עקב פיזורו של צחי הנגבי. בית־המשפט קבע מעל לכל ספק שהנאשמים, כביכול, לא עברו כל עבירה שיוחסה להם בכתב האישום והוא זיכה אותם מכל אשמה.

אך, רבותי חברי הכנסת, עוד לפני שפסק בית־המשפט את פסיקתו לזיכוי הנאשמים, פנה מר צחי הנגבי אל נשיא אוניברסיטת בר־אילן בדרישה להשעות מתפקידו אחד מהאנשים שכיהן אז בתפקיד בכיר באותה אוניברסיטה, מתוך נימוקים חסרי כל יסוד, כפי שהוכח בבית־המשפט.

רבותי חברי הכנסת, אחסוך מכם תיאורים קשים שנמסרו על־ידי הנאשמים על מה שעבר עליהם. הם עברו ניהינום ועינויים במשך שנים, הם ובני משפחותיהם.

פרשה זו היא אחת מני פרשיות רבות שבהן היה מעורב צחי הנגבי. אין לאפשר לאדם כזה ניצול יתר של הכוח וההשפעה המרוכזים בידיו היום. אוי לנו אם הוא יהיה אחד המנהיגים המובילים את המדינה הזאת. לאן היא תגיע?

כפי שכבר אמרתי, התקפותיו של צחי הנגבי בתפקידו כעובד מדינה נגד ממלא־מקום ראש הממשלה הגדישו את הסאה ואין מקום להמשך תפקידו כעובד מדינה.

מר שמעון פרס הוא אדם שכל חייו הוקדשו לביצורה ולחיזוקה של מדינת ישראל. אדם שהקים את התעשייה הביטחונית המפוארת שבה מועסקים היום רבבות עובדים, שחיזק את ביטחונה של המדינה והקים את המתקן רב־החשיבות שליד דימונה, שהביא את דבר ישראל בפני מדינות העולם כולו, שהוכיח את יכולתו ואת מנהיגותו הלאומית והבין־לאומית בשמשו כראש ממשלת ישראל — ואני חשתי בזה לפני ארבע שנים, כשנבחרתי על־ידי הכנסת לשמש משקיף במועצת אירופה. אני יודע איך התייחסו אלינו קודם לכן. אני גם יודע שהשינוי ביחס אל נציגי ישראל במועצת אירופה נגרם הודות לתבונתו המדינית של ראש הממשלה דאז, שמעון פרס.

כראש הממשלה הוא הוציא — יחד עם יצחק רבין — את צה"ל מהברוך הלבנוני. הוא נאבק להוריד את רמת האינפלציה שהגיעה כמעט לארבע ספרות, והביא אותה לרמת אינפלציה של שתי ספרות.

השר י' מודעי:
מי? מי עשה זאת?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
שמעון פרס כראש ממשלה.

השר י' מודעי:
כן? הוא ייצב את המשק? הרי הוא אפילו לא ידע מה זו אינפלציה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
לו הוא לא נתן לך את הגיבוי המתאים, היית נכשל כישלון טוטלי.

השר י' מודעי:
— — —

היו"ר ש' הלל:
אדוני השר, לא מקובל ששרים יתערבו בוויכוח כזאת. זה מאוד לא מקובל.

דוד מגן (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, שעת הבדיחות היא, בדרך כלל, השעה 17:00. מה קרה שחבר הכנסת ז'אק אמיר מתחיל לספר בדיחות כבר עכשיו?

היו"ר ש' הלל:
זהו שעון קיץ.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
צר לי לומר לך, חבר הכנסת דוד מגן, שאתה בדיחה אחת גדולה.

דוד מגן (הליכוד):
אני לא ארד לרמה הזאת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
שמעון פרס הוא שהביא לשקט תעשייתי במשק. אדם זה, שהוכיח מנהיגות מופתית מובילה ונוטעת ביטחון; אדם זה, שנלחם בכל מאודו למען השלום בין ישראל לכין שכנותיה, ואשר שמו מעורר כבוד, הערכה והערצה בארץ ובעולם כולו בקרב אישי מדינה ופוליטיקאים במדינות דמוקרטיות ברחבי העולם — אדם זה אתם מעיזים להשמיץ בצורה כל כך זולה?

צר לי שראש ממשלת ישראל יצחק שמיר לא נזף בעוזרו צחי הנגבי ולא התריע בפניו שהוא פועל בניגוד לכללים ולנורמות של עובדי המדינה.

על כן, אין אפשרות אחרת אלא להציע לכנסת להצטרף לדרישתי שצחי הנגבי, שאותו ראיתי על המגדל ביום האחרון להריסת ימית, אותו צחי הנגבי שמעל באמון שניתן בו, יתפטר מתפקידו לאלתר.

היו"ר ש' הלל:
חבר הכנסת ז'אק אמיר, למען הסדר הטוב, כאשר אתה מעלה הצעה לסדר־היום אתה צריך להציע דיון במליאה ומישהו אחר יכול להציע את העברת הנושא לדיון בוועדה, או את הסרתו מעל סדר־היום.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אני מסכים לדיון בוועדה.

היו"ר ש' הלל:
לא, אתה לא יכול להסכים עכשיו לדיון בוועדה. אתה צריך להציע דיון במליאה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
בסדר.

היו"ר ש' הלל:
אני רק מפרש את מה שהיית צריך לומר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
בסדר, לא הייתי צריך להוסיף על הקבוע בתקנון.

היו"ר ש' הלל:
תודה. רשות הדיבור לכבוד השר יעקב צור להשיב בשם הממשלה.

השר לקליטת העלייה י' צור:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, לצערי הכנסת נמצאת היום בפרק: "אלו משמיצין". אני משוכנע שמה שקרה פה היום אינו מקרי, אלא יש לו רקע מכוונת ופה מכוון והוא גם אינו פרץ רגשות, אלא זהו ניסיון מאורגן ומתוכנן מלמעלה.

בממשלה הזאת ידענו משברים וריכוזים קשים וכואבים. אולם בימים האחרונים אנו עדים למצב חדש, מסרים מאין כמוהו, שלא היה לו משל ודוגמה בכל שנות כהונתה של הממשלה הזאת. זהו מצב שבו מתארגן מסע, ודאי לא ספונטני, בקרב נציגים מן הימין, ובעיקר מן הליכוד, שתכליתו לגרום להסתה, לאלימות נגד ראשי המערך, ובראשם סומן כמטרה מועדפת ממלא־מקום ראש הממשלה שמעון פרס.

עם כל הכבוד, הנושא אינו צחי הנגבי. לפקיד בשירות המדינה, יהא עברו הציבורי אשר יהא, אסור על־פי חוק לעסוק בפעילות מפלגתית, לא כל שכן בהשמצות ובהטפות פוליטיות בשעת מילוי תפקידו, ועל כן נתבע את העמדתו לדין משמעתי בנציבות.

רבותי חברי הכנסת, הנושא אינו צחי הנגבי, וזאת משום שגם הוא, וגם אחרים, אומרים, מה שנאמר להם להגיד. אות הפתיחה בא מגבוה. כל מי ששמע את דברי אריאל שרון בימים האחרונים מבין לאן מוביל אותנו הליכוד. ההתקפות האישיות על שמעון פרס, כמי שאשם במצב בשטחים ובמצב בישראל בשוק המשותף, עד כמה שהן לקוחות מעולם האכסורד, תכליתן היא אחת: להחיר את דמו, להוקיע אותו אל עמוד הקלון, ללכלך את שמו ואת שם ראשי המערך.

האוגדות והחטיבות יוצאות לקרב, וממחסן הגרוטאות הפוליטי נשלפים הגידופים וניכולי הפה. ה"קופמנים" וה"מצאים", מכירים היטב את המלאכה הזאת. הם המומחים לה. ככל שהבעיות אשר בפניהן ניצבת מדינת ישראל הן קשות ומורכבות יותר — גוברת הנטייה שלהם להסוות אותן על־ידי הגברת מסעי ההתקפות; ככל ששעת האמת קרבה יותר — הולך וליוים ההסתה וגובר. חזה לא יעבור.

שלשום היינו עדים — לצערי, ללא תשומת הלב הציבורית הראויה — לאחד הימים האפלים בחיינו הציבוריים, שבו הושמעו דברי הסתה פרועים, הלקוחים מחקופה שאותה כה רצינו לשכוח, כאשר קם חבר הכנסת מן הליכוד וקורא לבער את החמץ מן הממשלה — אין לזה כל קשר עם ויכוח פוליטי, זוהי סתם הסתה פרועה וגסה של אספסוף; כאשר קמה חברת כנסת אחרת מן הליכוד ותובעת בקול זעקה היסטרי להוציא את הצפעים מהממשלה — מה זה אם לא התרת דמים והסתה שלוחת רסן? מה יש לעשות בצפע, רבותי חברי הכנסת? לא צריך להיות זואולוג או חקלאי כדי להבין שאת הצפע מוחצים. הורגים. ומה מצווה כל יהודי לעשות עם החמץ בפסח? — להשליכו, אך גם להעלותו באש.

לא רק אנשי צמרת משחקים במסע הצלב הזה. שמענו את רוני מילוא מדבר בכיכר אל המון משולהב ומדביק ללא היסוס את תווית הבוגד, ה"צ'מברליין", לשמעון פרס — —

דוד מגן (הליכוד):

הוא עכשיו בשליחות. תכה שהוא יחזור.

חיים קופמן (הליכוד):

מי קרא שלוש פעמים לראש הממשלה בקול היסטרי "סרכן השלום"? מי קרא לו "רוצח השלום"?

השר לקליטת העלייה י' צור:

אני, אני, אני. יש הכדל — —

חיים קופמן (הליכוד):

אתה אשם בסכסוכים האלה. אתה לא מתבייש?

השר לקליטת העלייה י' צור:

בפניך קשה להתבייש.

חיים קופמן (הליכוד):

אתה פושט רגל — —

השר לקליטת העלייה י' צור:

בפניך קשה להתבייש, כי אתה הוא הבושה עצמה.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת קופמן, עד עכשיו ישבת בחרן. מה פתאום נכנסת?

חיים קופמן (הליכוד):

שמעתי שיעקב צור עלה לדבר, וזה משך אותי להיכנס לאולם.

השר לקליטת העלייה י' צור:

האוגדות הגיעו לשטח.

חיים קופמן (הליכוד):

מה עשית אתה במלחמה — — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת קופמן, אל תאלץ אותי לקרוא אותך לסדר. אתה יודע שלא נוח לי, ואני לא רוצה לקרוא אותך לסדר.

השר לקליטת העלייה י' צור:

ובעוד רוני מילוא מסיים את דבריו הוא ממהר לשדה התעופה, להצטרף אל משלחת השלום הנוסעת לארצות־הברית ומתיימרת לייצג, לכאורה, את כל העם הזה.

האם חפץ הליכוד להשיב את האווירה הקשה ששררה במדינה ערב הירצחו של אמיל גרינצווייג? האם נהיה עדים מעתה יום יום לגלי גידופים והשמצות נוסח אלו שגדשו בשנות ה־20 וה־30 את דפי "חזית העם"? האם זוהי האחריות הממלכתית שבשמה מבקשים אתם את אמון העם?

מתקבל הרושם שתעמולת הבחירות שרקה לנו הליכוד הפעם הזאת תתבסס על התפריט המבאיש והמוכר הזה: הוקעת המערך ואחרים כמי שתוקעים סכין בגב האומה. נעמוד בזה. נעמוד בזה, כי אני משוכנע שהעם הזה כבר יודע להבחין באמת.

רבותי חברי הכנסת, אני מודה שגם אני התווכחתי לא פעם אחת ולא פעמיים, לעתים ויכוח, נוקב ואף אישי, עם שרים בליכוד ואף עם ראש הממשלה יצחק שמיר. נכון, זו ממשלה קשה ומסכסכת, שההצדקה להמשך קיומה מוטלת בספק גדול, אבל ממדים כאלה של הסתה אישית, שתכליתה אינה יכולה להיות אלא התרת דם — זהו משחק בכללים חדשים לגמרי, ומסוכנים מאין כמותם.

מרים גלזר־תעסה (הליכוד):

אין כיטוי חמור יותר מאשר "רוצח השלום".

השר לקליטת העלייה י' צור:

זהו קולם של הצפעים.

מרים גלזר־תעסה (הליכוד):

מי שאומר "רוצח השלום" — מותר להגיד עליו הכול — — —

השר לקליטת העלייה י' צור:
זהו קולם של הצפעים.

יצחק פרץ (המערך):
האם את זה לימדת את תלמידייך?

השר לקליטת העלייה י' צור:
זוהי שעת אמת גורלית למדינת ישראל ולאזרחיה.

היו"ר ש' הלל:
חבר הכנסת פרץ, אינך מרגיש שאתה מפריע לשר?

השר לקליטת העלייה י' צור:
זוהי שעת אמת גורלית למדינת ישראל ולאזרחיה. אנו קרובים היום, יותר מאשר אי־פעם בשנים האחרונות, לסיכוי להביא מפנה של ממש במצבנו המדיני באזור ולקרב את השלום. אולם כה בסידה קיים החשש שנחמיץ סיכוי זה לדורות.

בשעה גורלית זו, אולי בדקה התשעים, דקה לפני שעלולים להתרחש דברים הרי־אסון, אני פונה לחברי הכנסת מן הליכוד: הרפו מן הסגנון זה, צאו מזה, מצאו לכם גיבורים אחרים.

נדמה לי שאם יחברר שממשלה זו אינה מצליחה להביא שלום, אזי החסד הגדול ביותר, אולי היחידי, אולי חסד אחרון של אמת שנעשה כולנו הוא, שנחליט ללכת אל העם ולבקש את אמונו בבחירות מוקדמות ככל האפשר.

מרים גלזר־תעסה (הליכוד):
נכון, מסכימים.

השר לקליטת העלייה י' צור:
אני מציע לבעל ההצעה להסתפק בדברי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — — מוקדם?

היו"ר ש' הלל:
האם המציע מסתפק בדבריו של השר?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
כן.

היו"ר ש' הלל:
יפה, תודה רבה. אנחנו עוברים עכשיו לסעיף הבא בסדר־היום.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חלפו ארבע שנים — — —

היו"ר ש' הלל:
חבר הכנסת שריד, האם יש פה איזה קול המהלך באולם? מה זה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רוצה לדעת מה פירוש הדבר "מוקדם"?

יד. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראות מעבר) (תיקון), התשמ"ח—1988*

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

היו"ר ש' הלל:
אנחנו עוברים עכשיו לסעיף הבא בסדר־היום. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן להציג ממקומו בקצרה את הצעת חוק תרמ"ז. בבקשה.

אורה נמיר (המערך):
אין הצבעה על ההצעה לסדר־היום?

היו"ר ש' הלל:
לא, אין הצבעה, משום שהמציע הסכים להסתפק בתשובת השר.

יאיר צבן (מפ"ם):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להניח הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראות מעבר) (תיקון), התשמ"ח—1988, לקריאה טרומית.

עניינה של הצעת החוק הוא זה: בשנת 1971 נקבעה הוראה בחוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראות מעבר), התשל"א—1971, שלפיה אלמנה שבחרה לקבל תשלום חד־פעמי במקום קצבת שאירים, רשאית לחזור ולקבל קצבה אם התמלאו בה שני תנאים: 1. החזירה לאוצר המדינה את סכום המענק שקיבלה; 2. היתה עובדת מדינה.

מוצע לאפשר גם לאלמנה שאינה עובדת מדינה את הזכות להחזיר את המענק ולקבל קצבת שאירים לפי אותם עקרונות וכללים החלים על עובדת מדינה, שכן אין שום צידוק להפלות ביניהן.

מוסכם ביני לבין שר האוצר שמועד התחולה של החוק ייקבע בוועדה על־פי הסכמה עם משרד האוצר. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:
תודה. האם סגן שר האוצר רוצה לומר משהו בעניין זה?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
הואיל והמציע הסכים מראש שעניין התחולה, ובכללו בעייית הרטרואקטיביות, יהיה בהסכמה עם האוצר, אני מסכים להצעת החוק.

היו"ר ש' הלל:
תודה. לפנינו הצעה אחת: להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה. מי להצעה זו — ירים את ידו. מי נגד? — אין.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראות מעבר) (תיקון), התשמ"ח—1988, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:
אני קובע שהכנסת אישרה את החוק בקריאה טרומית והעבירה אותו לוועדת העבודה והרווחה.

* נספחות.

טו. הצעה לסדר־היום
יום האשה הבין־לאומי

היו"ר ש' הלל:

אני מתכבד להזמין את חברת הכנסת מרים גלוך־תעסה להציג לפנינו את הצעתה לסדר־היום מס' 7093 בנושא: יום האשה הבין־לאומי.

מרים גלוך־תעסה (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, בשבוע שעבר, כ־8 בחודש מרס, חל יום האשה הבין־לאומי. לבקשת היושב־ראש הסכמתי לדחות את הדיון בנושא זה בשבוע.

ראשית ברצוני לציין שהשנה, ובעיקר בכנס האחרון של הכנסת, היתה חקיקה נרחבת, נחקק חוק שוויון הזדמנויות בתעסוקה והנושא פורט בסעיפים מספר. תחיקה זו מוכיחה מודעות והתייחסות טובה הרבה יותר לנושא לעומת שנים קודמות. בראש ובראשונה אני חייבת לומר, שמצב זה קיים הודות לשר קצב, שר העבודה והרווחה, אבל גם הודות לעידוד ולתמיכה היפה והעקבית שקיבל החוק בוועדת העבודה והרווחה בראשותה של חברת הכנסת אורה נמיר.

השנה נתקבלו ואושרו על־ידי המשרד חוקים מספר. אני מקווה שהם יהוו פתח לא רק להרגשה טובה, אלא גם ליישומם בשטח, שיורגש במציאות היומיומית. אני מתכוונת בעיקר להרחבה של חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, לנושא גיל הפרישה ולנושא היתרי העבודה בלילות לנשים.

אי־אפשר שלא להרגיש את ההתקדמות הניכרת שחלה בנושאים אלה. לא כך קרה בממשלה, בהרכבה לא חל, כמובן, כל שינוי. לדעתי מעליב הרכב זה קודם כול את הממשלה, כי בקרב כל שריה יש שרה אחת, וגם היא נבחרה כאופן מקרי ביותר. מכאן נובעים כל ההסדרים, הנהלים והתקדימים לראשי רשויות — אף לא אשה אחת בכל מדינת ישראל; ובכנסת — כ־8% מחברי הכנסת הן נשים.

העיוות הזה גרר עיוות במקום אחר, ואפילו שיש בו משום פגיעה בדמוקרטיה, הוא היה צריך להיות משוחרר הרבה יותר מכל מיני לחצים, וכוונתי לשריון. גם תנועתי הגיעה למסקנה, שללא שריון של מועמדות לנציגות לכנסת לא תהיינה ברשימות יותר נשים. אני שמחה לומר, שלפני כעשרה ימים קיבלה הוועדה למעמד האשה, בראשותי, שליד מרכז התנועה, החלטה לשריין כ־25% מן הנציגות לכנסת לנשים, וכמובן גם בשביעיות, ואני לא אעמוד על כך.

ביום האשה הבין־לאומי ברצוני להעלות על נס את עבודתם של ארגוני הנשים מכל התנועות, מכל המפלגות — "נעמת", ויצ"ו, ארגון נשי חרות, "אמונה", נשים ליברליות ואחרים. לדעתי הם הם אשר בנו את הנדבך הראשון בחינוך הילדים, וכוונתי להקמת מעונות־היום. על־ידי כך מתאפשר לנשים רבות, לאמהות רבות, לצאת לעבודה ולהיות חלק ממערך הכוחות במשק ובחברה שלנו.

ביום זה ברצוני להעלות על נס את פעילותן של כל האגודות להתנדבות, המורכבות ברובן מנשים — "הוועד למען החייל", "האגודה למלחמה בסרטן" ועוד; והיום התבשרנו שיש גם אחוז עצום של נשים באגודה לבטיחות בדרכים.

אני קוראת מעל דוכן זה לחברות להגיע עוד ועוד לצמתי־הכרעה ולא להיות רק המתנדבות בחלקים שונים של המדינה או בחלקים שונים בעם; להיכנס ולחתור להיות בצמתי־הכרעה.

מדוכן זה ברצוני לשגר תודה לג'ין קירקפטריק על אומץ רוחה. היא זימנה את רשתות הטלוויזיה על־מנת לומר מלים כדרכונות בקשר לדיווח המעוות שלהם מהשטחים. היא שלחה לסטייט־דפרטמנט מחאה על כך שהוא נמהר להוציא הוראה שלא לבקר במזרח־ירושלים; לא נעשה דבר כזה בשום מדינה אחרת שיש כה מהומות, אלא כעבור כמה שנים; לצערי הרב, פנייתה לרשתות הטלוויזיה נענתה בשלילה, ואף לא רשת טלוויזיה לא הגיעה כדי לשמוע את דבריה. עובדה זו מוכיחה רק איזה חופש מידע ואיזו זכות הציבור לדעת שוררים גם בעולם הנקרא עולם מערבי. כאשר ג'ין קירקפטריק רצתה לומר דבר אמת.

מדוכן זה ברצוני לשגר בקשה בשם חברות רבות מאוד שחתמו על עצומה, ולאו דווקא חברות הכנסת אלא חברות בארגון שלי ובארגונים אחרים, וביקשו להקל את תנאי המעצר של אן פולארד עקב בריאותה הלקויה, וכל זה — על בסיס הומניטרי.

ברצוני לשגר מדוכן זה ברכת "יישר כוח" למסורבות העלייה, ששבתו רעב ביום האשה הבין־לאומי. אנחנו, "נשים למען נשים מסורבות עלייה", ארגון שקם לפני חודשים מספר בראשותה של מאשה לובלסקי, ובראשותי, נפעל יחד, מכאן, לשם ומשם לכאן על־מנת לקדם את נושא העלייה למדינת ישראל, מדובר בקבוצה של מסורבות עלייה הרוצות לעלות לציון.

ברצוני לפנות לאשה הערבייה ביהודה, בשומרון ובעזה: שמרי על ילדייך, אל תיתני להם להיות מכשיר פעולה הרסני בידי כוחות אופל ושחור המסתתרים מאחורי שולחנות מרווחים, בתי־מלון מפוארים וברכות שחייה מתוממות ושולחים את ילדייך להבעיר צמיגים ולהשליך בקבוקי תבערה. אנחנו אמהות, ילדנו ילדים לחיים ולשלום. אל תיתני לילדייך להוות כן שיגור של כלי משחית.

אני מאמינה שאם האמהות במגזר הערבי, ובעיקר, כמובן, ביהודה, בשומרון ובעזה, תחשובנה היטב מה גורל מחכה להן, לבעליהן ולילדיהן, הן תחשובנה פעמיים, תיקחנה את ילדיהן ותטפלנה בהם, תחנכנה אותם ותשלחנה אותם ללמוד, ולא ליהפך לכן שיגור של כלי משחית. תודה רבה.

טז. הצעה לסדר־היום
יום האשה הבין־לאומי

היו"ר ש' הלל:

אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת תופיק זיאד להעלות הצעה לסדר־היום מס' 7167 בנושא: יום האשה הבין־לאומי.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הדרישה העיקרית המהותית ביום האשה הבין־לאומי היא לשוויון וכבוד של

האשה. זו הנקודה המרכזית במאבקן של הנשים ובמאבקה של כל חברה דמוקרטית. צריך להגשים את השוויון הזה, בראש ובראשונה בחקיקה מתאימה אבל גם במציאות.

ישראל מפגרת אחרי רוב מדינות העולם בביטול אפליית האשה לרעה, במתן שוויון וזכויות לאשה. הנושא הזה הוא חשוב מאוד, כיון שמדובר בבעיה חברתית הנוגעת בשאלת הדמוקרטיה בכללה. שהרי אפליית נשים היא, בסופו של דבר, תוצאה של אפליה חברתית ומעמדית.

אני רוצה לשלוח מכאן היום ברכות חמות לא רק לציבור הנשים בארץ, אלא גם לציבור הנשים במדינות הסוציאליסטיות, אשר בהן קיים שוויון מלא גם בחקיקה וגם במציאות. הנשים במדינות הללו נהנות מאי־תלות כלכלית, מעצמאות, מתעסוקה מלאה ומחינוך ממשלתי הניתן בלא תשלום בכל הרמות.

ממשלת ישראל לא תחמה על אמנת האו"ם בנושא איסור אפליית נשים. היא לא חתמה כיון שחתימתה על האמנה הזאת אומרת שהממשלה והכנסת מתחייבות להתאים את החקיקה בארץ לעיקרי האמנה בכל הנוגע לזכויות נשים בארץ ולשמירה על עקרון השוויון.

אני מצטט במיוחד את סעיף 16 באמנה האומר: "ננקוט את כל האמצעים המתאימים לבער אפליה נגד נשים בכל העניינים הנוגעים לנישואין וליחסי משפחה". ברור שכאן מוטלת הדרישה להפרדת הדת מהמדינה ולקיום נישואין וגירושין אזרחיים. לעומת הכתוב באמנה, הרי המצב הקיים משאיר את האשה קורבן לחוקים, שאפשר להשוותם לחוקים של ימי הביניים, וזאת בחקופה שבה צועדת האנושות לקראת שנת האלפיים. נוסף על כך, המצב הקיים הוא מקור כוח למפלגות הדתיות לסחטנות מכל הכיוונים, להשגת הישגים כספיים או פוליטיים ולהעמקת הכפייה הדתית בנושאים הקשורים לנשים.

באמנה הבין־לאומית השלום הוא בראש סולם העדיפויות מבחינת חשיבותו. וכאן אני רוצה להפנות את תשומת לב חברי הכנסת לכך שממשלת ישראל לא חתמה על אמנת האו"ם מפני שזו קוראת להשגת שוויון המותנה — ואני מצטט: "בחיזוק של השלום והביטחון הבין־לאומיים, בפירוק נשק גרעיני ובמימוש זכותם של העמים הנתונים בשליטה זרה וקולוניאלית ותחת כיבוש להגדרה עצמית ולעצמאות".

בראש דאגתן של הנשים הישראליות, כמו בראש דאגתה של החברה הישראלית, עומד המשך הכיבוש ושפיכות הדמים. הבנים הורגים ונהרגים בשטחים הכבושים, הכיבוש הורס את נפש החייל, את נפש האדם שבחייל, והוא מביא לשליטת האלימות והתוקפנות, לזלזול בחיי אדם ולהרס הערכים האנושיים.

לכן, הדרישה החשובה ביותר שצריכה לעלות היום היא דרישה להשגת השלום ולקיומו, וברוח שהדבר אפשרי על בסיס של נסיגה כוללת מהשטחים שנכבשו ב־1967 ועל בסיס זכות ההגדרה העצמית של שני הצדדים.

הנשים בשטחים הכבושים הן שותף פעיל במאבק נגד הכיבוש, בהקרבה וגם בהגנה על בניהן. כתשובה על דבריה של חברת הכנסת גלוזר־תעסה, אני קורא ממכתבה של אם ברמאללה לאם ישראלית ששמה סילביה עובדיה. היא כותבת: "ב־7 בפברואר 1988 זעקות של שכנותי הרציאו אותנו מהבית. במשך 20 דקות אנו נאבקות להרציא מידי החיילים ילד הסופג מהלומות אכזריות. אנחנו יודעות שהחיילים יכולים לירות, אבל דבר לא עוצר בעדנו. כאשר המנהיגים הצבאיים פקדו להכות ילדים, האם הם תיארו לעצמם שהאמהות שמעניקות את החיים לילדים אלה לא יגנו עליהם? אני בטוחה שאתן, האמהות והרעיות של החיילים שנשלחים לבתינו, הייתן נוהגות בדיוק כמונו".

ספרתי את הנשים שנהרגו במהלך החודשים האחרונים, עד סוף חודש פברואר. 15 נשים נהרגו בהתקוממות, ואני אקרא את שמותיהן, אציין את מקום מגוריהן ואת גילן: סוהילה קאמי מבלאטה, בת 57; סחר ג'רמי מבלאטה, בת 17; נג'ווא מסרי מבית־חנון, בת 17; הניה גוואוזנה מאל־ראס, בת 25; וג'דאן פארס מחאן־יונים, בת 35; ליבנה סוויקי מדיר־עמאר, בת 13; רפעה עפיפי מעזה, גיל לא ידוע; אמנה דרוויש מעזה, גיל לא ידוע; סביחה חשאש מבלאטה, בת 47; פאטמה סלמאן מבית־ספאפא, בת 55; אסמא סבוכה מענבתא, בת 25; אסמא שריף מאל־עורב, בת 17; פאטמה דראג'לה מבני־נעיסו, בת 33; רודה נגיב מבקה־אל־ע'רביה, בת 15; רשיקה דראגמה מטובאס, בת 60.

כמו כן, ב־7 וב־8 בפברואר, ביום האשה הבין־לאומי וביום שלפניו, 11 נשים עברו הפלות כתוצאה ממכות וכתוצאה מפגיעת גז מדמיע. אני גם רוצה להפנות את תשומת הלב לדיכוי האכזרי של הפגנת הנשים בירושלים המזרחית לרגל 8 במרס.

אני מסיים. אני פונה אל הכנסת ומבקש לבדוק בצורה רצינית את הצורך לאשרר את אמנת האו"ם בנושא זה ולתוקק חוקים מתאימים. אנחנו מעלים גם את הדרישה לנסיגה מלאה, שהיא הדרך לשלום צודק במזרח התיכון. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת תופיק זיאד.

יז. הצעת חוק־יסוד: זכויות האשה*

(הצעת חברת הכנסת ש' אלוני)

היו"ר ש' הלל:

רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני להביא הצעת חוק תרע"ט: הצעת חוק־יסוד: זכויות האשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, חברי כנסת נכבדים, אני עומדת פה לפניכם, בפני כנסת כמעט ריקה לחלוטין, מבוישת ונעלבת ופגועה כאזרחית במדינה הזאת.

ראשית, כשבוע שעבר לא דנו במעמד האשה מפני שצריך היה לדון ברבי יוסף קארו, לציון 500 שנה להולדתו. איזו ציניות. ב"שולחן ערוך" מהמאה ה־16 — שהיה מתקדם אולי לזמנו — נקבעו נורמות שעל־פיהן מופלית היום האשה לרעה במדינת ישראל, והוא הפך לנזר הדיון ביום האשה הבין־לאומי. לדיון בזכויות הנשים לא היה מקום ולא היה פנאי. אבל מסתבר

* נספתות.

שאין כלל ענייני, ביום כזה או ביום אחר, במעמדה של האשה ובזכויותיה.

ב־1951 נתקבל חוק שיווי־זכויות האשה, שעליו אמר בזמנו השופט זילברג — — —

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן, אני יודעת. מאז המצאת הדפוס וקביעת חינוך חובה, הזכרות שלך לא נותנת לך שום יתרון עלי.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חשבתי שאין לך עוד עם מי להתקוטט, שכבר התקוטטת עם כולם.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חשבת שיש לך יתרון עלי. אני מבקשת ממך, אל תפריע לי.

היו"ר ש' הלל:

ההערה נקלטה ונרשמה. אפשר להמשיך הלאה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — אמר השופט וילברג, שזהו חוק אידיאולוגי־מהפכני, חוק המשנה את סדרי החברה ומבקש לעקור מן השורש כל עניין שבו יש. לפי החוק הקיים, קיפוח משפטי בלשהו של האשה, זה היה ב־1951. מאז התקבלו בארץ הזאת, בזה אחר זה, חוקים רבים המפלים את האשה לרעה בחברה שלנו בפילות וצביעות שהדעת אינה סובלתן, הן בתחום המעמד האישי, הן בתחום השיפוט, הן בתחום דיני עדות, הן בתחום המסים והן במערכות אחרות.

ב־1975 עבר חוק שוויון המינים בקריאה טרומית, ברוב של הכנסת — ונתקע בוועדה; ב־1985 התקבלה בכנסת זאת פה־אחד החלטה להעביר לוועדת חוקה, חוק ומשפט את נושא מעמד האשה ובדיקת התאמתו לסעיפי האמנה הבין־לאומית — והדבר הזה קבור.

אנחנו נכנסים למאה ה־21 כאשר בכל הקשור למעמד האשה ולזכויותיה אנחנו נסוגים אחורה, לימי הביניים. רק עכשיו שמענו על החלטת מפלגה ציונית־דתית שלפיה אסור לשמוע ומרת נשים משום "קול באשה ערווה", ועל הפרדת בתי־הספר. יתירה מזאת, יש שתי שופטות של בית־המשפט העליון הפסולות לישב על כס הדין בבית־דין לענייני משפחה.

כל הצידוקים לכך, אם הם קיימים, הרי הם מופרכים מעיקרם. וכבר אמר רבה הראשי של תל־אביב, הרב חיים דוד הלוי, שבמצב הקיים היום עולה מספר הממזרים, גוברות הצביעות והפגיעה, שעה שנישואין אזרחיים היו מונעים מצב זה. שהרי, במקום שבו אין קידושין, אין גם צורך בגיטין, ואז אין עגונות ואין ממזרים ואין כל אותם איסורי נישואין ופסולי חיתון, אשר לפי החוק הקיים הם קיימים.

המצרכת הזאת משפיעה, כפי שאמרתי, גם על מערכות פוליטיות. רחבות יותר, וכבר בשתי מערכות־הבחירות האחרונות נגרר קואליציות בהליכה לבחירות ובלבד שנשים לא תהיינה מועמדות לכהונה כלשהי ברשויות מקומיות.

אם היום, במלאות 40 שנה למדינה, אנחנו מלמדים בבתי־הספר את הכרזת העצמאות שבה נקבעה אי־אפליה מטעמים של מוצא, גזע, דת ומין; אם ארגונים גדולים יוצאים למאבק על שוויון זכויות לאשה ולאיש; אם תיקנו כמה תיקונים בתקופה האחרונה העוקרים חלק מן האפליה המשפיעה על מערכות החיים — מן הדין הוא שוועדת החוקה, חוק ומשפט תיתן את דעתה על ניקוי ספר החוקים שלנו מאנכרוניזמים שיש בהם אפליה. דרך אגב, אני מציעה תיקון לשם החוק — שוויון זכויות המינים, והחוק הוא קצר מאוד. סעיף אחד בחוק בא לומר: יקרים שוויון מלא וגמור של האשה האיש בחיי המדינה, החברה והמשק ובכל מערכת החוקים, לכל זכות ולכל פעולה משפטית. הבחנה שהיא ממין הענייו לא תיחשב לאפליה. הסעיף השני בא לומר: כל הוראת חוק העומדת בסתירה או שתעמוד בסתירה לחוק זה בטלה ומבוטלת, ותחילתו של חוק זה־שישה חודשים מיום פרסומו, על־מנת לאפשר בדיקת החוקים שיש לעשות בהם תיקונים. אפשר גם לקבוע פרק זמן ארוך יותר.

יהא זה מזר אם בשנת ה־40 למדינת ישראל, המתקראת מדינה דמוקרטית, יידחה הרעיון של קביעת שוויון המינים בחוק ובזכויות משפטיות על־ידי ממשלת ישראל, על־ידי ממשלת האחדות הלאומית, זאת כשהמניע האחד והיחידי לדחייה זאת הוא פסילת החוק על־ידי המפלגות הדתיות, שלא היוו מעולם בכנסת יותר מאשר 10 עד 15 אחוזים, זאת ועוד, איש לא הציע, גם לא בהצעות שהיו עד כה להנהגת נישואין אזרחיים, לשיטתי על כל פנים, שום פגיעה בהוספש המצפון ובחופש הדת, שפירושו הוא חופש לשמירת אותן מערכות שאנשים חפצים בהן לשיטתם, בכלל זה חופש פריזה ורבייה, בכלל זה חופש האשה לבחור בתפקיד של עקרת בית. מה שאנחנו מבקשים הוא הזכות שלא לעסוק רק בעניינים אלה, הזכות למתן הזדמנות שווה בכל מערכות החיים והתייחסות שווה לאיש ולאשה.

זוהי הצעת החוק, ואני מקווה שהכנסת, בשנת ה־40 שלה, תחפנה לפחות לדון בה. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחברת הכנסת שולמית אלוני. רשות הדיבור לכבוד השר יצחק מודעי להשיב על שתי ההצעות לסדר־היום ועל הצעת החוק של חברת הכנסת שולמית אלוני.

השר י' מודעי:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, יש לי הכבוד להשיב על שתי הצעות לסדר־היום שעניינן הוא: יום האשה הבין־לאומי.

עמדתן של ממשלות ישראל, ובכלל זה ממשלה זו, היתה מאז ומתמיד עשייה לקידום מעמדה של האשה בחתירה לשוויון ובדאגה לרווחתה של האשה העובדת. במסגרת מדיניות זו נחקקה לאחרונה שורה ארוכה של חוקים בתחום השוויון וקידום מעמד האשה העובדת, החל בחוק שוויון זכויות האשה, עבור לחוק שכר שווה לעובד ולעובדת וכלה בחוק שוויון הזדמנויות בתעסוקה.

הכנסת קיבלה את חוק שוויון הזדמנויות בתעסוקה, אשר בא ללחום נגד תופעת האפליה, בין השאר על בסיס של מין. חוק זה אף הגדיר הטרדה מינית כאפליה האסורה על־פי החוק. החוק החדש פתח לראשונה פתח לאשה העובדת שלא לפרוש לחופשה לאחר לידה, ולבעלה, אם הוא עובד שכיר, ליטול על עצמו את תפקידי ההשגחה על הרך הנולד ולקבל את פיצוי הפרישה מעבודתו.

עוד קיבלה הכנסת הנוכחית חוק המשווה את גיל הפרישה לעובד ולעובדת ובכך הוסרה אפליה שהיתה נפוצה בהסכמים קיבוציים לרעתה של האשה העובדת. אנחנו באים לומר בכך, שאומנם לא מיצינו את הראוי להיעשות בתחום זה ועדיין רחוקה הדרך. אך עלינו לחתור לביצור מעמדה של

האשה. חוק־יסוד: זכויות האדם יהיה צעד משמעותי ביותר גם לעניין זה.

בהחלטות מספר פעלה הממשלה להקמת מסגרות פעולה לקידום מעמד האשה, בין השאר במינוי היועצת למעמד האשה במשרד ראש הממשלה ובמינוי אחראיות לנושא זה בכל משרד ממשלתי. לאחרונה הוקם צוות מיוחד ליד נציבות שירות המדינה לטיפול בתלונות על הטרדה מינית של נשים עובדות מדינה, ובמשרד המשפטים פועלת ועדה לקביעת מדיניות חקיקה ותביעה בסוגיית הנשים המוכות. אלה הן מקצת הדוגמאות למודעות, לעירנות ולנכונות לטפל בבעיות השונות הנוגעות לשאלת מעמד האשה.

באומרנו כל זאת, אנו ערים לעובדה שבישראל, כביתר ארצות תרבות המערב, יש פער ניכר בין שאיפותיו המתקדמות של המחוקק לבין המצוי, בין כוונות טובות לבין יישומן הלכה למעשה. המלחמה האמיתית לקידום מעמדה של האשה היא בתחום התינוך, לביצור דעות קדומות, להחדרת מודעות השוויון, לפיתוח ההבנה לצרכיה ולבעיותיה המיוחדות של האשה כאשה, ולהפצת ההכרה שקידום מעמדה של האשה הוא יסוד מוסד לקידום מעמדה של הדמוקרטיה ולחיזוק המרקם החברתי.

בעניין זה כולנו במערכה אחת — הממשלה, הכנסת והחברה כולה. עלינו להשקיע את מיטב כוחנו למען קידום אמיתי של מעמד האשה בישראל. זה ישחלב במאמץ הבין־לאומי הנעשה בארצות שונות בנושא קידום מעמד האשה.

היו"ר ד' תיכון:

מה אתה מציע לגבי ההצעות לסדר־היום?

השר י' מודעי:

אני מציע להסתפק בדברי השר. הלוא אין פה ניגוד.

היו"ר ד' תיכון:

אתה צריך לומר לי אם יש ניגוד או אין ניגוד.

השר י' מודעי:

הצעת החוק שהגישה שולמית אלוני, ואף בצודה של חוק־יסוד, אינה רצויה, אינה נחוצה, אינה מועילה, ואני מציע להסיר אותה מעל סדר־היום.

אין הצדקה לבודד כיום את עניין השוויון בין המינים כנושא לחוק. השוויון בין המינים הוא רק חלק מהעיקרון הגדול של שוויון הכול לפני החוק, וגם המציעה עומדת על כך בודאי. עיקרון זה איננו מצדיק חוק מיוחד, שכן הוא קשור רק לאחת מזכויות היסוד של האדם, שמן הראוי לכנסן במסגרת חוק־יסוד: זכויות האדם, שוועדת התוקה, חוק ומשפט אמורה לדון בו ולהניחו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אני מודה שהעניין מתמשך, ואולי גם יתר על המידה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בכאב רב אני מודיעה שאין סיכוי שהחוק הזה יתקבל.

השר י' מודעי:

אבל הוא מצוי בוועדה.

יש לזכור, כי לעומת זכויות יסוד שלא זכו להסדרה בחוק והן מעוגנות בפסיקת בית־המשפט העליון, עניין שוויון האשה והאיש או המינים מעוגן היטב בחוק שיווי זכויות האשה, התשי"א—1951, שסעיף 1 הימנו קובע לאמור: "דין אחד יהיה לאשה ולאיש לכל פעולה משפטית; כל הוראת חוק המפלה לרעה את האשה באשר היא אשה לכל פעולה משפטית — אין נוהגים לפיה".

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת שולמית אלוני, תוכלי לעלות ולהשיב לשר, אם תרצי. זו זכותך.

השר י' מודעי:

זהו החוק מהתשי"א — 1951, חוק שיווי זכויות האשה.

יש להזכיר גם את ההכרזה על הקמת מדינת ישראל, המדגישה את עקרון השוויון ואיסור האפליה מטעמי מין.

יתר על כן, האפליה על בסיס המין נאסרה במפורש בחוקים שהזכרתי קודם בתשובה על ההצעות לסדר־היום — חוק שירות התעסוקה וחוק שוויון הזדמנויות בתעסוקה, שהכנסת קיבלה רק לפני זמן קצר. יש להזכיר גם את חוק שכר שווה לעובד ולעובדת, התשכ"ד — 1964.

עינינו הרואות שהחוק המוצע אינו בא לענות על צורך דחוף. נהפוך הוא, הוא בא לפגוע במצב משפטי קיים, ראשית, כבואו לשנות את דיני המשפחה, ולגביהם יש הסכמה רחבה ביותר בכנסת, שאין לשנותם בעת הזאת. שנית, החוק המוצע בא לשנות במחי קולמוס אחד, ובסיטוטות, חוקים שונים שהכנסת חוקקה. הנה רק לפני שנה קיבלה הכנסת את חוק גיל פרישה לעובדת ולעובד, התשמ"ז—1987, המקנה לעובדת זכות עדיפה על זו של העובד, וזכות זו תלך לאיבוד בחוק שוויון המינים, כי לפיו אין עדיפות. והוא הדין בתוקי עבודה אחרים.

חקיקת הוראה כמוצע מבטלת חוקים קיימים כלי לפרטם ומשאירה בסימן שאלה מערכת שלמה של חוקים: האם הם קיימים או בטלים? אין זו דרך חקיקה רצויה, שכן היא מגלגלת להכרעת בית־המשפט את השאלה האם הערפה שניתנה בחוק לאשה היא הבחנה ממין הענין או שמא יש בה אפליה. וזהי שאלה של מדיניות חברתית, והכנסת צריכה לקבוע את עמדתה לגביה. אין זה מתפקידו של בית־המשפט להכריע בעניין שבמדיניות, שהרי הוא לא צויד להתמודדויות עם בעיות מסוג זה.

הדרך הנכונה, חברת הכנסת שולמית אלוני, לחקיקה להבטחת זכויות האשה בישראל היא הדרך הפרטנית ולא הכוללנית. צריך לחוקק חוקים ספציפיים ולא כמוצע, בהכרזה גורפת, שלצד חוסר התועלת שבה היא פוגעת ביסודות של הסכמה כללית.

לפיכך, אדוני היושב־ראש, אני מציע להסיר את הצעת החוק מסדר־יומה של הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חברת הכנסת שולמית אלוני, האם את רוצה להשיב?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא, אני מוותרת.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, לגבי ההצעות לסדר־היום: חברת הכנסת מרים גלזר־תעסה ישנה? איננה. חבר הכנסת תופיק זיאד ישנו. האם אתה מסתפק בתשובת השר?

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא.

כ"ז באדר התשמ"ח (16 במרס 1988)

— הצעת חוק־יסוד: זכויות האשה: הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 3): הצעות לסדר־היום —

היו"ר ד' תיכון:
אתה רוצה להעביר לוועדה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא לא יכול.

היו"ר ד' תיכון:
בסדר. אדוני השר, מה אתה מציע?

השר י' מודעי:
אני מציע להסתפק בתשובת השר.

היו"ר ד' תיכון:
הוא לא קיבל את ההצעה. אתה צריך לומר אם אתה מציע להסיר או להעביר לוועדה.

השר י' מודעי:
אני מציע להסיר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מציע להעביר לוועדה.

היו"ר ד' תיכון:
אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הנושא לוועדה? מי בעד הסרת הנושא מסדר־היום?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה — 8

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ת' זיאד בסדר־היום של הכנסת — 14

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת תופיק זיאד בסדר־היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:
ההצעה לסדר־היום אינה עוברת לוועדה.

אנחנו עוברים להצבעה על חוק־יסוד: זכויות האשה. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדה? מי בעד הסרת ההצעה?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה — 9

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר־היום — 12

ההצעה להסיר את הצעת חוק־יסוד: זכויות האשה מסדר־היום, נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:
החוק אינו עובר לוועדה.

יח. הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 3), התשמ"ז — 1987 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, אני עובר לסעיף הבא: הצעת חוק תקפ"ג לתיקון פקודת החברות (מס' 3), התשמ"ז — 1987, חבר הכנסת שפירא איננו, אני עובר הלאה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
כמגיש אני יכול לנמק?

היו"ר ד' תיכון:
לא.

דוד מגן (הליכוד):
אני הגשתי הצעה לסדר.

היו"ר ד' תיכון:
איפה? לא ראיתי. תגש במדויק. אני רוצה לדעת מה אתה אומר במדויק.

רבותי, הצעת חוק הליכי חשלום, התשמ"ז — 1986, מאת חבר הכנסת בני שליטא לא תעלה על סדר־היום, משום שחבר הכנסת איננו.

יט. הצעות לסדר־היום

רווחיות הבנקים

היו"ר ד' תיכון:
הצעות לסדר־היום מס' 7221 ו־7234: רווחיות הבנקים — מאת חברת הכנסת חייקה גרוסמן. סגן השר איננו. את רוצה בכל זאת להעלות את ההצעה?

פסח גרופר (הליכוד):
אני מציע לסגור את הישיבה. אין אף לא שר אחד.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אני שאלתי לפני חצי שעה אם אני יכולה להעביר את הנושא ליום שני, ואמרו לי שלא.

היו"ר ד' תיכון:
את חברת הנשיאות ואת יודעת שאין בשבוע הבא הצעות לסדר־היום.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אני מוכנה להביא את ההצעה שלי.

היו"ר ד' תיכון:
בבקשה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אדוני היושב־ראש, השנה הזאת תירשם בתולדות המדינה לא כשנת ארץ־ישראל היפה; גם לא כשנת ארץ־ישראל הנקייה, גם לא כשנת הבריאות, לצערי גם לא כשנת השלום. היא תירשם כשנת הבנקים.

הנה התפרסמו עכשיו הנתונים על רווחי הבנקים, וחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות מציגות רווחים של 300 מיליון דולר ב־1987 לעומת 19 מיליון דולר ב־1986. גידול הרווח בא

אף שבאותו זמן נוסף גם גידול בהפרשות של הבנקים לחובות מסופקים, וההפרשות לחובות האלה הם גדולים למדי, ולא אלאה את הכנסת בכל הנתונים.

שנת 1983 היתה שנת משבר המניות הבנקאיות, ששחקו 223 מיליון דולר מהתם של הבנקים. ב־1984/85 כבר היתה התאוששות. עד כאן הבנקים הגדולים. מובן שיש גם הבנקים הקטנים, והרווח שלהם גדל גם הוא בשנה האחרונה.

הרשמעה כאן קריאת ביניים, וכנראה רק אני שמעתי אותה: מה, אסור להרוויח? מותר להרוויח, אלא השאלה היא על חשבון מה ומאין נובעים הרווחים הגדולים האלה.

התוצאות של שנת הבנקים היו גם טובות במונחים של תשואה להון. על הון עצמי של 3 מיליארדי דולר הניבו הבנקים תשואה ממוצעת של 10%, זוהי תשואה שחברות תעשייתיות רבות היו מוכנות להתברך בה.

הגורמים החשובים שתרמו לרווחיות הבנקים הם הרפורמה בשוק ההון, הורדת שיעורי המס על רווחי הבנקים ומסי החברות, שירדו מ־66% ל־52%, והם נהנו מהקלות בתשלומים אחרים. הרפורמה הגדילה את כמות הכספים שלא נספגו בידי הממשלה וגולגלו ככסף חופשי על־ידי הבנקים. בעקבות כל אלה הועדף רווח כספי על פני התחבות וגידול במאזן. קהל היעד הורחב מן הלווים הגדולים אל הצרכנים ומשקי הבית. הפחתות המסים והגבייה אמורות היו לעכור להשקעות בייצור, אך לא כך קרה.

אדוני סגן שר האוצר, אני זוכרת שענית על הצעה לסדר־היום והוכחת, שהכול גדל והצמיחה מחקדמת. אבל, מהי האמת? מה קרה בתעשייה? הכול הפוך מן המצופה. ב־1987 היו רווחי התעשייה והחקלאות בגבולות האפס. השאלה המתעוררת היא: האם ניתן לקיים לאורך זמן משק שרגליו היצרניות צולעות ורק הזרועות הפיננסיות והמסחריות פועלות כשורה?

האמת היא, שהריבית אכלה את התשואות. הריבית בישראל גדולה פי עשרה מן המקובל בעולם המערבי. גם כאן לא אכנס לפרטים. הריבית הפכה בידי הממשלה ובידי בנק ישראל מכשיר מיסוי על הפעילות היצרנית. מדיניות זו גרמה להעשרת הבנקים ובעיקר להעשרת בעלי הפיקדונות הכספיים השקליים.

רווחיות זו טומנת בתוכה סכנות, שכן קשה להערך כיצד יעמדו חברות שונות בהחזרים. לא רק המושבים. הסכנה אורבת, כמובן, גם לקיבוצים — ואולי זה כבר מעבר לסכנה — לתעשייה הכבדה, ובעיקר ליצואנים לנוש הדולר, שעלולים להסתבך יותר ויותר.

כ־200 מפעלי תעשייה מצויים במצוקה קשה. בשנה האחרונה נסגרו תשעה מפעלים הנחשבים לגדולים, רובם באזורי הפיתוח, ומפעלים נוספים עומדים בפני סגירה ופיטורי עובדים. חברות רבות נתונות בקשיים. בשנתיים האחרונות גדל מספרן ב־232%, שהם פי שניים ושליש.

אדתי היושב־ראש, הפרופסור בן־שחר אמר בריאיון לעיתון "ידיעות אחרונות", שהוא רואה תהליך של חזרה ל"ארידוריזציה", הורי אומר מכירת העתיד הכלכלי תמורת הנאות הרגע. לדעתו לא מורגשת ההתדרדרות במאזן התשלומים, כיוון שעדיין אין מחסור במטבע־חוץ בגלל הסיוע האמריקני, בגלל ירידת מחירי הנפט, בגלל זרימת הדולרים הספקולטיביים והריבית הגבוהה. אם כן, תחת מסווה הצמיחה רוחשת למעשה הצריכה.

מספר החברות שחשבונותיהן הוגבלו בשל שיקים בלא כיסוי עלה מינואר עד נובמבר 1987 ב־86%. חלק מן החברות האלה, שנפגעו כתוצאה ממדיניות הריבית, פנה לשוק האפור. חבר הכנסת וינשטיין צדק.

הצעד הבא הוא התמוטטות. התביעה המיידית היא: הפחתת הריבית ופריסת חובות. זוהי התרופה האמיתית נגד התמוטטות של מפעלים ונגד סכנה של פיטורי עובדים נוספים, ולא אי־תשלום תוספת היוקר. הפער הבלתי־נסבל בין העלויות לבין התשואות לא *ייסתם על־ידי אי־תשלום תוספת היוקר*, אלא על־ידי הפחתת הריבית.

אדוני היושב־ראש, מי שמניף יד על תוספת היוקר במקום לרסן את רווחי הבנקים, מי שאיננו שם לב לפשיטת הערר של המשק היצרני הוא אומנם מעשיר את הבנקים, אך הוא גם מוביל אותם על חבל דק, שכן בנקים משגשגים לא יוכלו להתקיים בצד משק הרוס.

בשנים 1986—1987 עלתה הצריכה הפרטית ב־3.2 מיליארדי דולר, ואילו התוצר הלאומי עלה רק ב־1.7 מיליארד דולר. למעשה, למרות כיבוש האינפלציה לא הושבה היציבות במשק ולא הושבה הצמיחה.

מנתונים של האוצר נובע, כי גם מאזן התשלומים נמצא בנסיגה. הגירעון, שאמור היה להיות לפי החיזוי 1.9 מיליארד דולר, הוא 2.9 מיליארדי דולר. היבוא בכללו בשנת 1987 גדל ב־125% לעומת שנת 1986. אכל היבוא האזרחי גבוה בשנה זו ב־2.5 מיליארדים לעומת היבוא החזוי. השקענו פחות בבסיס וחסכנו פחות מן הצפוי.

בסך־הכול, מה אנחנו רוצים? — אני מדברת בשמי — אנחנו רוצים לאותת לפני שתהיה מפולת. העשרת הבנקים בשלב זה עדיין לא מבטיחה שלא תהיה מפולת גם בבנקים. זה מה שרציתי לומר. אנחנו יודעים שהייצור נמצא במצוקה גדולה מאוד. לא אחת שמעתי את שר התעשייה והמסחר, שהוא לא כריוק השר שאני אוהבת לצטט אותו, מתריע בנושא זה. מה הוא עושה בעניין זה אינני יודעת. יכול להיות שהוא אומר את הדברים כדי לנגח את שר האוצר. זה לא ענייני. לגופו של עניין הדברים שהוא אומר נכונים. הדוגמה הטובה ביותר היא החקלאות. איך הגיעה החקלאות למצב כזה? האם לא על־ידי הריבית? עכשיו החקלאים רוצים שתורד ריבית ויפרסו את חובותיהם.

לכן, אדוני היושב־ראש, לפי רעתי הנושא הוא רציני מאוד, חשוב מאוד וראוי בהחלט לדיון מעמיק.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. הצעה לחבר הכנסת גרשון שפט באותו נושא.

בעצם, אינני יודע אל מי פונים כאן. נדמה לי שכתב האשמה מופנה אל בנק ישראל, ולא משום הריבית הגבוהה אלא משום הרווחים הגדולים. כך יש להבין את הרווחיות הגדולה, כי הריבית הרי הולכת בסופו של דבר לבנק ישראל ולא לבנקים. הרווחיות — — —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

המתקפה שלי היא לא כלפי הבנקים אלא כלפי שר האוצר.

היו"ר ד' תיכון:

ניסינו לשנות את המדיניות המונטרית הזאת פעמים מספר ולא הצלחנו. נדמה לי שגם האוצר ניסה.

בבקשה, חבר הכנסת גרשון שפט.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, חלק מהדברים שרציתי לומר כבר נאמרו על־ידי יושב־ראש הישיבה, כי בעניין זה כתב־האשמה מופנה ישירות כלפי בנק ישראל. אבל, אני אינני רוצה להסיר לגמרי את האשמה מעל הארגז, כי מדיניות כלכלית נקבעת במשותף על־ידי בנק ישראל ועל־ידי הארגז.

במשך שלוש השנים האחרונות לא הצלחנו בוועדת הכספים הזו, כמות שהיא היום, על כל חסרונותיה, לשכנע, או לגרום לכך לא על־ידי שכנוע, שיורידו את שיעור הריבית, כאשר הוא היה אסון וקטסטרופה למשק — לתעשייה, לחקלאות ולכל גורם יצרני אחר.

אם מנחתים במקצת את הרווחים של הבנקים, שפורסמו על־ידם בשבועות האחרונים, רואים שהם לא באו כתוצאה מייעול, וזה מה שחשוב, אלא מהריבית ומהרווחים של העמלות.

היו"ר ד' תיכון:

גם על־ידי מימוש רכוש.

גרשון שפט (התחיה):

נכון. אבל במידה קטנה ביותר, לא מאות מיליונים כאן ממימוש רכוש.

אגב, העמלות הן בגובה בעל שיא כזה, שאין כמוהו בעולם.

היום או אתמול קראתי בעיתון, שלחובות אבודים הוקצו כ־800 מיליון שקל. 300 מיליון שקל בבנק לאומי, 300 מיליון שקל בבנק הפועלים, 100 מיליון בבנק היסקונט, 45 מיליון בבנק הכין־לאומי וכ־50 מיליון בבנק המזרחי. אינני יודע אם אני מדייק בפירוט. אבל בסך־הכול הוקצו 800 מיליון שקל לחובות אבודים. היה מתוכנן סכום של 400 מיליון שקל או 500 מיליון שקל, והוקצה סכום מעבר למה שהיה מתוכנן. אינני יודע אם הסיכה היא מסים או מצב קשה של מפעלים נוספים על אלה שהיו ידועים מראש. אבל, אני מצטער לומר, שבמסגרת ההקצאה של 800 מיליון שקל לחובות אבודים, לכל החקלאות הוקצו בסך־הכול 150 מיליון שקל. ואני מצטער על כך, כי אני חושב שהחקלאות נכנסת עכשיו לשלב קריטי יותר מהשלב שהיתה קודם לכן; עכשיו משקים טובים ומשקים שבעבר תפקדו איכשהו נכנסו לקשיים גדולים, והיות שלא חותמים על ההסדר מניחים שונים, התהליך יהיה מסוכן מאוד.

אני חושב שצריך לשקול מחדש את ההסדר עם ההתיישבות. צריך לתת פרס למי שבכל זאת יחתמו על ההסדר, לא למי שאינם רוצים לחתום עליו. ואז יכול להיות, שאם יבואו ליישובים, ובעיקר למושבים, ויאמרו: רבותי, יש פה תנאים קשים, נכון, אבל אם יתחילו להפעיל את ההסדר, יכול להיות שבעתיד, מתוך רווחי הבנקים — ואני קורא לדברים בשמם — מתוך הכספים המוקצים לחובות אבודים, אנחנו נקצה לחקלאות יותר משהוקצה עד היום.

אדוני היושב־ראש, יש סכנה נוספת. עובדי הבנקים אינם חיים בחלל ריק, והם רואים מה נעשה כלפי אחד בתוך הבנק שלו. כבר יש רצון לפרוץ את הסכם השכר ולקבל בונוס ותנאים מיוחדים, דבר שיגרור אחריו את כל המשק, והוא לא יהיה מסוגל לשלם את זה. אם אני זוכרים, גם לפני שנים מספר היו הבנקים וחברות הביטוח המובילים בהעלאת השכר, שלא היתה צריכה להיות, ואנחנו איננו רוצים להיות שוב במצב שהשיירות יעמדו מול התעשייה, או שהסקטור הבנקאי, או הסקטור הקרוב לבנקאי, יוכל לעשות יותר מהסקטור התעשייתי והחקלאי והתיירותי, או כל סקטור יצרני אחר. שוב נעמוד בפני אותה תופעה. הבנקים לא יוכלו לעמוד בלחץ, מפני שיש רווחים — מה יגידו לאותם אלפי אנשים? הרי יש רווחים, לכן צריך להעלות. אילו הושגו הרווחים האלה על־ידי ייעול הבנקים, אני חושב שהיתה מלוא ההצדקה לעובדים לבוא ולקבל חלק מהם, כי גם הם תרמו לכך. אבל, אם זה בא רק על חשבון העמלות והריבית, ולא על חשבון ייעול, יש בזה סכנה גדולה.

בעקבות מה שקורה, גם בנק ישראל וגם הארגז צריכים לדעתי, לפקח על העניין הזה, במידה שזה ניתן. ככל זאת אנחנו רוצים משק חופשי ולא עשיית הכול על־ידי צווים. אבל יש 21,000 דרכים שבאמצעותן יכולים בנק ישראל והארגז לשכנע את הבנקים להוריד את הריבית ולהקטין את העמלות.

אני יודע שיגידו, שבסוף השנה מגיעות מניות הבנקים לפדיון.

היו"ר ד' תיכון:

מה זה קשור? מי פורע את המניות?

גרשון שפט (התחיה):

זה בדיוק מה שרציתי לומר. יש טענה כזאת, קראתי אותה, אבל היא אינה נכונה. אתה אומר בדיוק מה שאני אומר. אין לזה כל קשר. זה מה שרציתי לומר. לכן הטענה הזאת לא יכולה להישמע. זה לא שייך כלל לכל הענייו של מניות הבנקים.

אני אומר שוב: לא תמיד, לא כל שנה יש רווחים כאלה בבנקים ויש הקצאה כזאת לחובות אבודים. נשתמש בכספים האלה השנה בשביל לנסות לשפר את מצבו של אותו סקטור יצרני, כדי שלא יתמוטט וכדי שיגרום לצמיחה אמיתית ולא רק לצמיחה זמנית, וכדי שנצא מהמצב שאנו נמצאים בו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. סגן שר האוצר ישיב. בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, נכון אמר חבר הכנסת גרשון שפט, שענייה של המדיניות המונטרית מופקד בידי בנק ישראל. נאמר שזה צריך להיות במסגרת המדיניות הכוללת של הממשלה. אבל האחריות והניהול, גם ההתוויה וגם הביצוע, הם בידי בנק ישראל. ויש במדינת ישראל, כמו במדינות מתוקנות, שיטת ה"check and balance". זה באמת מסור בלעדית לבנק ישראל והדרך היא שבנק ישראל מבקר את הממשלה ולא הממשלה את בנק ישראל. לכן אני חייב להביא את תשובת בנק ישראל, שאינו מיוצג כאן.

ברשות היושב־ראש, אני זוכר שבספר הפתגמים או החידודים של חנניה ריימכן היה המוטו: "מהים הגדול וטיפה משלי". אני אביא את תשובת בנק ישראל ואוסיף טיפה משלי. אתחיל בתשובת בנק ישראל.

קשייו של המגזר החקלאי נובעים במידה רבה מהתנהגות בלתי־זהירה בתקופה שקדמה לתוכנית הייצוב שהופעלה ביולי 1985. התמודדות עם קשיים אלה מחייבת, מחד גיסא, התאמה של הסקטור החקלאי לנסיבות החדשות, ומאידך גיסא, סיוע תקציבי במתכונת שסוכמה במסגרת סדר העדיפויות הלאומי.

המדיניות המונטרית שנוקט בנק ישראל אינה מתערבת בשיקולי הקצאת האשראי החופשי לענפים - וללקוחות ספציפיים ואינה קובעת ישירות את שיעורי הריבית במשק. הבנקים מפרסמים בימים אלה את מאזניהם לשנת 1987. לאחר

השלמת פרסום המאזנים יתייחס בנק ישראל, כמקובל, ללקחים השונים הנובעים מהם.

כשלעצמי איני מקבל את הצגת התמונה של חברת הכנסת חייקה גרוסמן, ולו מהטעם שעל־פי הדוחות הכספיים, רווח והפסד, של החברות שהתפרסמו עד היום — אנחנו נמצאים היום באמצע מרס — מתברר שרוב החברות במשק, בכל הסקטורים, פרסמו לשנת 1987 דוחות שהוכיחו זינוק גדול ברווחים, אפילו בשני הענפים שנחשבו לענפים הקשים במשק: אלקטרוניקה ובנייה. שתי חברות אלקטרוניקה גדולות דיווחו על שיפור ועל רווחים. שר החקלאות אומר, שהשנתיים האחרונות היו שנים טובות מאוד גם לחקלאות.

אני מציע לחברת הכנסת חייקה גרוסמן לא להתווכח עם נתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. בשנת 1987 הגדיל הסקטור העסקי את התוצר שלו ב־6.2%, לאחר שנים של קיפאון. לא אנחנו מודדים את זה. בשנת 1986 זה היה 3.7%, לעומת 2%, 1.5% ו־2.1% בשנים קודם לכן, או פחות.

יש דבר נוסף שאולי לא שמת לב אליו, לפני כמה ימים התפרסמו התוצאות של החודשים ינואר־פברואר והראו זינוק גדול מאוד בייצוא. אני עדיין לא הבנתי את החשבון שלהם, אם זה 14% ריאלי או 17% ריאלי בסחורות, להוציא יהלומים, שכן בענף היהלומים יש מעט ערך מוסף. אנחנו שמחים על המאזן המסחרי, אבל היות שהיבוא התייצב, אומנם ברמה גבוהה, והיצוא גדל, אזי הגירעון במאזן התשלומים ירד בחודשיים הראשונים של השנה לעומת החודשיים האחרונים של השנה שעברה ב־25%. אם זה יימשך, נהיה מסודרים. אנחנו יכולים רק לקווות.

מבדיקת הנתונים מתברר האמת, שהקבוצה שהיתה המפגרת ביותר, הנקראת בסטטיסטיקה של היצוא "מכונות, מחכת ואלקטרוניקה", יש בה שיפור גדול, ואני מקווה שהוא לא זמני.

חברת הכנסת חייקה גרוסמן, האבטלה, שהיתה רק לפני חמישה חודשים 6.9%, ירדה בינואר ל־5.2% או ל־5.3%. זו בודאי צמיחה, אף שאלפי עובדים פוטרו בתעשייה האווירית וכ"סוללי־כונה". כ"סוללי־כונה" אפשר להגיד שהם החליפו פועלים ערבים, אבל בתעשייה האווירית ובמפעלים אחרים? זאת אומרת, שמפעלים כושלים מפטרים עובדים, ואילו מפעלים חזקים — — —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

כאשר בדקנו מה קרה עם מי שנפלטו מהתעשייה האווירית התברר שחלק גדול מהם פתחו קיוסקים וחנויות מכולת.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

חברת הכנסת גרוסמן, אני מקשיב למה שאת אומרת. את אומרת שהפירמות מפסידות, שהייצור מפסיד והצריכה הפרטית עולה; כלומר, היא לא עולה בגלל הפירמות אלא בגלל השכירים שלהן; כלומר, מה שמזין את הביקוש בקיוסקים וכיוצא בהם הוא השכר. אגב, אני לא כל כך מסכים לזה. אבל המוסד לתפוקה אומר שאכן 98% מהתפוקה הלכה לשכירים ורק 2% להון. זה לא כל כך מתקבל על דעתי, אבל כך הם אומרים. אני יודע שבשנתיים האחרונות עלה השכר ב־20%, ואם את אומרת שהפירמות הפסידו — להוציא בנקים כל היתר הפסידו — המצב הוא שהשכר הורס את המשק, כפי שטוענים הכול וגם לפי הנתונים שלך. אינני מסכים עם התמונה שמצטיירת אצל המוסד לתפוקה, המשותף להסתדרות, אבל לא זה הוויכוח. לי די במידע של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

אני חוזר עכשיו לענייננו. חברת הכנסת חייקה גרוסמן, את צריכה להבדיל בין שני דברים, היושב־ראש העיר על זה. יש רווחי בנקים הנובעים מהמרווח. את הבנק זה מעניין כשלג דאשתקד אם הריבית נמוכה או גבוהה. אותו מעניין המרווח בין הריבית למפקיד לבין הריבית ללווה, מה שקוראים בלעז המרווח בין הריבית הקרדיטורית לריבית הדביטורית.

לצערי הרב, ואני אומר זאת לתשומת לב היושב־ראש וחברי הכנסת הנוכחים כאן, נגיד בנק ישראל אמר אתמול, שהמרווח בשנה שעברה היה 15%. אני גורס, וטעמי עמי, שהוא היה בין 20% ל־21%. אני אומנם חולק על דברי הנגיד, אבל די לי במה שהוא אמר.

גרשון שפט (התחיה):

בשום מקום בעולם אין דבר כזה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

לצורך הוויכוח די לי במה שהנגיד הודה בו. אני חושב שזה מרווח לא מתקבל על הדעת. מדוע? לו הייתם אומרים לי שהוא נועד לכסות חובות אבודים — ניחא, אבל זה קיים אחרי הפרשה לחובות אבודים.

גרשון שפט (התחיה):

בדיוק.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

הדבר השני הוא הריבית הגבוהה. הריבית הגבוהה נובעת משלוש סיבות; אני רוצה שחברי הבית ידעו פעם אחת מה דעתי. אנשים חשובים במשק הצהירו, שהאינפלציה תהיה גבוהה, והם נקבו בעשרות אחוזים. כשאדם מפקיד כסף והוא שומע שהאינפלציה תהיה גבוהה, הוא רוצה לקבל פיצוי — לכסות את האינפלציה ועוד 5% לשנה. אם אמרו שהאינפלציה תהיה, נניח, 20%, הוא רוצה לקבל 25%. אם אמרו 30% — אזי 35%, ואם 40% — אזי 45%. כסופו של דבר האינפלציה הסתכמה ב־16%. הוא הרוויח המון כסף, הבנק הוסיף על זה את המרווח הגבוה, וכך יצא — ועכשיו אני קובע עובדה — שבאמצע השנה שעברה היתה הריבית הריאלית בחשבונות חח"ד — חשבון חוזר דביטורי — וחריגה 39%. בסוף השנה, או על השנה כולה, היתה הריבית 32.2% בערך. לפני שלוש שנים היתה הריבית הזאת 10% — 11 מנפח האשראי, ועכשיו היא כבר 30% מנפח האשראי. הריבית על הסל של כל סוגי האשראי, לרבות האשראי השלילי, היתה 11% בממוצע. זו, כמובן, ריבית גבוהה.

הסיבה השנייה היא, שעל 30% מהאשראי יש באמת מרווח גדול מאוד, זה האשראי מהאמצעים העצמאיים של הבנקים לטווח קצר. אבל כסעיפים אחרים אין מרווח, ופעולות רבות נעשו בעמלות שהיו מוקפאות, ואז הבנק פיצה את עצמו על האשראי בחשבונות חח"ד, כחריגות ובאוברדרפטים שבחשבונות העו"ש — עובר ושב. מה יצא? אבל אנחנו הרי יודעים שהחלטות כלכליות נחתכות לפי השולי, לפי הנוסף. ועוד, מי שנמצא במצב של פשיטת־רגל אין לו כרירה, הוא משלם כל ריבית. אתמול אמרתי בדיון של שרים שיש רווחיות גדולה לבנקים. מה היא רווחיות? הם הרוויחו ריביח והם מסכנים את הקרן, משום שהריבית הזאת נרשמת כתוספת לקרן אצל מי שלא פורע אותה.

הסיבה השלישית היא המדיניות של בנק ישראל, שמטעמים של ניהול מדיניות קבע ריבית גבוהה, ובשנתיים

האחרונות היא היתה גבוהה מדי לטעמי. חלק מזה נובע מכך, שאחרי הפיחות האחרון, בשנה שעברה, הם לא, העריכו שהממשלה תצליח לעקר אותו, ולקראת פברואר בשנה שעברה הם העלו באחרו את הריבית לחודש. היא הגיעה ל-2.5% בחודש והאינפלציה היתה 1% בחודש. השנה האינפלציה היא אפילו 0.8% בחודש והריבית גבוהה, ורק לאחרונה מנסים להוריד אותה.

לכן, גם אני חושב שהריבית גבוהה מדי, וצריך לעשות להורדתה. אם חברי הכנסת מסתפקים בדברי — בסדר. אם לא

— — —

גרשון שפט (התחייה):

מה זה נקרא "צריך לעשות להורדתה"? מה צריך לעשות להורדתה?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

הלוא אתה ואני יודעים.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני סגן השר, יש לי הצעה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אני מוכן לשמוע.

היו"ר ד' תיכון:

אני רוצה לערוך לך עצה, אם מותר לי. בהיותי בימים האחרונים יושב-ראש, זמני של ועדת הכספים, כמה מן החברים, בהם חברת הכנסת עדנה סולודר, העלו הצעה לדיון בנושא הרווחיות המופרזת, לדעתם. אני השבתי להם שאני יודע שיש הצעות לסדר-היום ואני מניח שהן יועברו לוועדה. אמרתי שלכשהן יהיו בוועדה, נקיים דיון בנושא. לפיכך אני מציע שתציע להעביר לוועדה, כי בלאו הכי הוועדה תקיים דיון בנושא הזה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

בסדר. אנכי, אני רוצה להביא לידיעת הבית, שוועדת השרים לענייני כלכלה דנה אתמול בשאלה של הריבית הגבוהה והמדיניות המונטרית. אבל אם חברי הבית רוצים וועדת הכספים רוצה, אני מוכן שההצעות יעברו לוועדה. והמציעים יוכלו להופיע בפני הוועדה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, שני חברי הכנסת מסכימים להעברת הנושא לדיון בוועדת הכספים. מי בעד העברת ההצעה לדיון בוועדת הכספים? מי נגד?

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים נתקבלה.

כ. הצעה לסדר

היו"ר ד' תיכון:

הצעה לסדר של חבר הכנסת דוד מגן, לפי הנוסח שהוגש.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הצעתי לסדר קשורה לענייני מים. חברת "מקורות" הודיעה באופן רשמי למועצה המקומית נתיבות, שהיא עומדת לסגור, בתוך שעות ספורות, את מקורות המים לתושבי נתיבות בגלל חוב של 67,000 שקל של המועצה המקומית. אני מציע שלנוכח הדחיפות הקיימת בעניין והסבל הצפוי לתושבים, תתערב הכנסת בדחיפות באמצעות ועדת הפנים ותיישב את המחלוקת בין המועצה המקומית לבין חברת "מקורות", לבל יסבלו תושבי נתיבות מצמא.

היו"ר ד' תיכון:

יושבים כאן שני חברי ועדת הפנים, חבר הכנסת דוד מגן וחבר הכנסת בני שליטא, והם ידאגו להסב את תשומת לב —

— —

עדנה סולודר (המערך):

גם אני, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

סליחה, וחברת הכנסת עדנה סולודר. שלושת חברי הכנסת הללו ידאגו לכך שוועדת הפנים והיושב-ראש שלה יקיימו דיון דחוף, עם מנכ"ל "מקורות".

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אודה לך מאוד אם הצעתך תקבל גושפנקה של הצבעת הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:

אני ממלץ, ודי בכך בשלב זה.

כא. הצעת חוק הליכי תשלום, התשמ"ז — 1986*

(הצעת חבר הכנסת ב' שליטא)

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו עוברים לנושא הבא — הצעת חוק תרפ"ז: הצעת חוק הליכי תשלום, התשמ"ז — 1986, מאת חבר הכנסת בני שליטא.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על הצורך בהצעת חוק זאת למדתי במסגרת תפקידי כיושב-ראש הוועדה לפניות הציבור של הכנסת. קיבלתי הרבה מאוד פניות ותלונות מאנשים על כך שכאשר עליהם לשלם תשלום כלשהו, או כאשר עוצרים אותם לפתע פתאום והם חייבים לשלם קנס מסוים — ולפעמים הם ידעו עליו ולפעמים לא — אם הבנקים סגורים, בנק הדואר סגור, ואין בידם מזומנים, אין הם יכולים לשלם.

באתי והגשתי הצעת חוק. כשבאתי להגיש את הצעת החוק הראה לי צבי ענבר, היועץ המשפטי של הוועדה, שכבר יש נייר כחול של יושב-ראש הכנסת שלמה הלל, שהגיש הצעה כזאת בדיוק בכנסת השישית. שמחתי שכיוונתי לדעת גדולים. הלכתי ליושב-ראש הכנסת וביקשתי את רשותו. קיבלתי את ברכתו, ובברכתו אני בא ומגיש את ההצעה הזאת היום. ברכת יושב-ראש הכנסת ניתנה לי רק כשבוע שעבר.

* נספחות.

הלכתי להנהלת הקואליציה, רציתי להיות בסדר. ישבו שם משפטנים של האוצר, שקלו וטרו והיו להם הערות. קיבלתי את ההערות שלהם והוצאנו את הסעיף המכשיל שהיה שם לגבי כרטיסי אשראי. קיבלנו כל מה שהאוצר אמר והצענו הצעה חדשה בהתאם לתיקונים האלה.

בהצעת החוק מדובר בקנסות שאינם עולים על 1,000 שקל, כלומר, היא עונה על בעיותיו של האיש הקטן, האיש החלש, ולא על בעיותיהם של לווייתנים, או כרישים, או מתחמקים ממסים. עשינו כל מה שמשפטני האוצר רצו. לכן אין היום שום סיבה להתנגדות. ואם יש התנגדות, היא נובעת מרוע לב, רוע לב לשמו. אין לזה שום הצדקה. חיקנו הכול בהתאם להערות, הוצאנו את הסעיף שדיבר על כרטיסי האשראי, אדוני סגן השר, הוצאנו את כל הדברים. עשיתי את זה בשיתוף פעולה עם המשפטנים שלכם. הנהלת הקואליציה נחנה את ברכתה. אני מבקש מהכנסת לאשר את ההצעה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת בני שליטא. רשות הדיבור לסגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש מחבר הכנסת שליטא לא לחשוד בכשרים ומציע לו לשמוע את הנימוקים שהניעו את שר האוצר וועדת השרים לעניני חקיקה להציע לו הסדר אחר ולא חקיקה, וזה מהטעמים האלה:

הצעת החוק מטילה חובה על רשויות המדינה לקבל שיקים בסכומים קטנים יחסית בכל מקרה וללא הבחנה.

גם כיום משרדי הממשלה מקבלים את מרביתם של התשלומים באמצעות שיקים, הן בבנקים המסחריים, הן בבנק הדואר והן בקופות המשרדים. כתוצאה מכך מתקבלים בכל חודש אלפי שיקים ללא כיסוי ויש לטפל בהם באופן אינדיבידואלי ולנקוט הליכי אכיפה יקרים. אתה שומע, חבר הכנסת בני שליטא? מתקבלים אלפי שיקים ללא כיסוי.

ההחלטה באילו אמצעים ניתן לקבל תשלום חייבת להיות מותאמת לנסיבותיו של אותו תשלום. מאחר שיש אלפי שיקים ללא כיסוי, שמתקבלים כיום במערכת המדינה כתשלום חובות, יש מערכות שלא מוכנות לקבל שיקים. למשל, מערכת בתי־המשפט אינה מסכימה כיום לקבל שיקים בסוגים מסוימים של קנסות, כשקנס בא במקום עונש אחר, כי אין בידיה הכלים לטפל בשיקים כלא כיסוי. אם יש עבירת קנס ומישהו משלם בשיק ללא כיסוי ולמערכת אין כלי אכיפה, הוא פטור מעונש, גם מקנס.

יש לציין עוד כי בשנים האחרונות התפתחו הכלים המאפשרים למשוך מזומנים באמצעות כרטיסים בנקאיים בכל שעות היממה, וכך מצטמצם הקושי של האזרח לשלם סכומים קטנים במזומן. אם זה סכום קטן — ייגש לבנקומט ויוציא את הכסף.

לפיכך אנו מציעים כי הנושא לא יסדר בחקיקה נוקשה אלא בנוהלי העבודה של המשרדים השונים, כשהמטרה היא מצד אחד להקל עד כמה שניתן על האזרח, ובמקום שניתן לקבל שיקים, ומצד שני, כמו במקרה של מערכת המשפט, למנוע נזקים חמורים לקופת המדינה ולהוציא ללא עתש וללא קנס את מי שעברו עבירות.

אבקש להסיר את ההצעה הזאת מסדר־היום.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. חבר הכנסת שליטא, אתה רוצה להגיב? בבקשה.

בני שליטא (הליכוד):

רבותי, ההמחאה מהווה הילך תשלום חוקי במדינת ישראל. מה שמציע שר האוצר — ואין לי ריכוח אתך — זה לא לעשות כלום. לא ייתכן שבגלל העובדה שאחד או שניים עלולים לחת המחאה ללא כיסוי, אנחנו נכה את רוב האזרחים הישרים וההגונים הרוצים לשלם כחוק.

זהו חוק שבא לענות, כפי שאמרתי, רק על בעיותיו של האיש הקטן. הוא מוגבל בסכום של עד 1,000 שקל. מדובר בסכומים קטנים, בקנסות, בכל מיני בעיות קטנות שאזרח נתקל בהן מדי יום. אין שום סיבה שלא לעשות זאת פרט לעובדה ששר האוצר רוצה שאנחנו נעדיף היום את המגנון על פני טובת האזרח הקטן.

אני מזכיר שוב, שההצעה הזאת היא של יושב־ראש הכנסת. כשבוע שעבר הוא הזמין אותי, בירך אותי וביקש ממני להעלות את ההצעה הזאת לדיון ולהביא אותה לקריאה מוקדמת. זאת הצעתו של שלמה הלל, והוא לא הספיק לטפל בה בגלל בחירתו ליושב־ראש הכנסת. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק הליכי תשלום, התשמ"ז — 1986, בקריאה טרומית.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה — מיעוט

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר־היום של הכנסת — רוב

ההצעה להסיר את הצעת חוק הליכי תשלום, התשמ"ז — 1986, מסדר־היום של הכנסת נתקבלה.

כב. הצעה לסדר־היום

הפקת לקחים מאירועי 21 בדצמבר 1987

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא — הצעה לסדר־היום מס' 6768 בנושא: הפקת לקחים מאירועי 21 בדצמבר 1987. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אני מבקש לצמצם את נושא הדיון למתרחש בתחומי מדינת ישראל, בחלקם של כמה מהערבים אזרחי מדינת ישראל בליבוי מהומות ואלימות ובעידוד מעשי טרור.

ב־4 בינואר השנה, סמוך למהומות שהיו בשטחי מדינת ישראל ב־21 וב־22 בדצמבר 1987, לאחר שנוכחתי כי הממשלה לא קראה נכונה את הכתובת שעל הקיר, או סירבה לקרוא את הכתובת שעל הקיר, ביקשתי לכלול את הסעיף בסדר־היום של הכנסת. ההצעה שלי היא, שהכנסת תדון

בניסיון לעבור לסדר־היום על אירועי 21 ו־22 בדצמבר 1987, בלי להפיק מהם לקחים אמיתיים.

ההזדהות האלימה של חלק מערביי ישראל עם אחיהם ביהודה, בשומרון ובחבל־עזה מצריכה הערכת מצב מחודשת בדבר המדיניות כלפי המגזר הערבי בכל חלקי ארץ־ישראל. באותם ימים, המכונים "ימי השלום", נחשפו התארגנויות חתרניות מסוכנות בלב הישוב היהודי, והסכנה לקיומו של גיס חמישי מחתרתי הפכה מוחשית. הגילויים הללו והאלימות החמורה שליוותה אותם צריכים להוליד מדיניות חדשה, וראוי כי הכנסת תיזום ותציע מדיניות זאת לממשלה, אשר ככל הנראה חותרת למחיקת התופעות הללו מהזיכרון הציבורי. הכנסת צריכה לעודד את הממשלה לעבד ולהפיק את הלקחים האמיתיים ולהימנע משיקול דעת מוטעה.

הניסיון להתעלם מהמצב המתפתח בשטח ומהווה סכנה קיומית למדינת ישראל, אסור שיימשך. בימים האלה, המעבר בכביש נחל־עירון הפך מסוכן.

עודנה סולודב (המערך):

לא נכון.

דוד מגן (הליכוד):

המגורים בערים כגון נצרת־עילית, עכו, יפו, רמלה ולוד כרוכים בסכנה של ממש. הגורמים החתרניים ומעודדי הטרור בין ערביי ישראל הולכים ומתחזקים. אני מבקש להדגיש כאן, שאינני מאשים את כל ערביי ישראל אלא רק חלק שהיה מיעוט הפך להיות חלק ניכר. הוא עלול כהחלט להתגבש ככוח בוגדני, כגיס חמישי, אשר יוטל למערכה בשעה שתיראה לו נוחה. אני מבקש להזהיר מפני אותו חלק באוכלוסייה הערבית.

כמובן, בסיעת שיש לנו מאחינו הדרוזים, בסיעת שיש לנו מהבדואים בצפון ובדרום, הוכחנו שמיעוטים המודהים עם מדינת ישראל הם אזרחים שווי זכויות, ואותם אזרחים אכן הפגינו נאמנות למדינה בכל שעל ובכל שעת משבר. אבל, בפרלמנט הישראלי, בכנסת ישראל, יושבות שתי מפלגות — אחת בדמות רקיח, הקוראת לעצמה בשם חדש, "חד"ש", והשנייה נקראת "הרשימה המתקדמת לשלום", וכל מי שבודק את העניין יודע, שבחתרנות ובליברי היצרים, בהסתה ובגרימת האלימות הנמשכת היום ומופיעה בפיגועי קבועות בעיתות היומית — למי ששם לב, יש מדורים קבועים — האלימות במה שנקרא השטחים והאלימות בתחומי מדינת ישראל הן פרי באושים של הסתה חתרנית של שתי המפלגות הללו. כואב הלב כאשר רק"ח עורכת את הועידה שלה בנצרת, ונשיא המדינה מחייצב ומכבד אותה ועידה. כואב הלב כאשר על רקע המהומות הללו יש גורמים בממשלה המנסים לפייס את ערביי ישראל על־ידי פתיחת המכללה האסלאמית בבקה־אל־ע'רביה.

כאן, בכנסת, אני רוצה להתריע מפני חברים מסרימים בכנסת משתי המפלגות הללו, ומאלה הנקראים "בני הכפר", אשר תחתם ביחד תחת אושיות קיומה של מדינת ישראל, ל"חבורה הנכבדה". הזאת צריך להוסיף אותו גוף הנקרא "הוועד הארצי של הרשויות הערביות", ועד אשר מופקד כאילו על שירותים מוניציפליים, אבל בתוככי תוכם הם קוראים לוועד הזה "ממשלת אבו־תאתם", על שמו של אבראהים נימר חוסיין, העומד בראש עיריית שפרעם ומכוון כביכול את המדיניות המוניציפלית של אותו ועד. הגודמים הללו — רק"ח, הרשימה המתקדמת, "בני הכפר" והוועד הארצי של הרשויות הערביות, הקורא לעצמו גם "ועדת המעקב", הוא שיזם את "יום השלום", אשר הפך יום של פורענות, של טרור ופוגרומים — כל הגורמים הללו צריכים להיות תחת פיקוח קפדני של כנסת ישראל וחרועותיה.

לאחרונה, כדי להצביע על התמתנות מסוימת כביכול, הצטרף לוועד הזה השיח' עבדאללה דרוויש מכפר־קסם, שאינו אלא מנהיג המוסלמים הקיצונים, וכל החבורה הזאת מנהלת קשרים הדוקים עם אש"ף.

ארוני היושב־ראש, אני מצפה לכך שנציגי רק"ח או הרשימה המתקדמת ינסו להכחיש דברים אלה מעל במת הכנסת. נוצר תיאום ושיתוף פעולה ביניהם לבין גורמים בכנף הפוליטית היהודית השמאלית. התרומות הכספיות זורמות אליהם בסכומי עתק, עד־כדי כך שהגורמים השפויים בקרב ערביי ישראל חרששים, והיו לי שיחות עם חלק נכבד מהם, לבטא בקול את דעתם למען דו־קיום בשלום.

אני מבקש להזהיר את הכנסת מפני התארגנותו של גיס חמישי, המסתתר תחת אצטלות תמימות של ועדות מוניציפליות ורשויות אחרות. הכנסת צריכה לדון בכך במליאתה, או בוועדה מורעותיה, לחקור את ההתפתחות הזאת, לקרוא לממשלה לפקוח עיניים ולהפיק את הלקחים האמיתיים.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן. בבקשה, אדוני השר חיים קורפו.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ההצעה שהעלה חבר הכנסת דוד מגן משולבת במאורעות שהחלו בחודש דצמבר ונמשכים זה החודש הרביעי. האירועים החלו בשטחי יהודה, שומרון וחבל־עזה והתפשטו לעבר יישובים ערביים בתוך שטח מדינת ישראל. אבל מסוכן לדבר בהכללות בכל הקשור, להתנהגותם של ערביי ישראל. אפילו הנואם עצמו ציין קבוצות מספר שוודאי אינן נמנות עם מי שמפירים את הסדר או חותרים תחת אושיות המדינה. אני מעריך שהאוכלוסייה ברובה היא אוכלוסייה ליאלית, אך היא נתונה תחת לחצים של קבוצות מסיתים, ואין ספק ששירותי הביטחון והמשטרה חייבים לפקוח את עיניהם על כל הנעשה, ויש לראות בברכה את הצעדים והמאמצים הנעשים גם בשטחי יהודה, שומרון וחבל־עזה וגם בשטחי מדינת ישראל כדי להדביר את המאורעות האלה.

אני תמים דעים עם הנואם — מסיתים מנצלים את המצב, חלקם כדי להפיק תועלת פוליטית, חלקם מתוך חתרנות. אין ספק שהדבר הזה חייב להיות לנגד עיני המופקדים על הביטחון.

אני רוצה לומר, שבממשלה הועלתה הצעה, ששר המשטרה ישקול הפעם הזאת אם לאשר את הפגנות "יום האדמה", בגלל העובדה שהכוח המשטרתי פרוס היום במתיחות רבה על פני כל הארץ ואין לו עודף של כוח אדם. אנחנו יודעים מהניסיון, שההפגנות הללו מיתרגמות בסיומן להפגנות אלימות ולהתפרעויות. אני מעריך ששר המשטרה, המופקד על העניין הזה ורשאי לשקול שיקולים של שלום הציבור, ישיב בישיבה הקרובה של הממשלה על ההצעה הזאת, ואני מעריך שההצעה תובא בחשבון כדי למתן, ככל האפשר בימים הללו את ההתסססה, שייתכן שיש בה גם החסכה פוליטית.

אני מעריך שאנחנו נמצאים בשלבים של ריסון המאורעות. אני רוצה להאמין שהאמצעים שננקטו ונקטים ישיגו את

מטרתם. אכל איני רואה מניעה שהצעה זו, שהעלה חבר הכנסת מגן, תועבר לוועדה המתאימה בכנסת, כדי שאפשר יהיה לבדוק ולעקוב אחר הצעדים הננקטים ולהגיע לתוצאות הרצויות. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני, השר חיים קורפו. חבר הכנסת דוד מגן, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

דוד מגן (הליכוד):

כן, אדוני.

היו"ר א' נחמיאס:

אני חושב שבמקרה זה צריך להעביר את הנושא לוועדת הפנים של הכנסת.

דוד מגן (הליכוד):

ביקשתי להעביר את הנושא לוועדת הפנים.

היו"ר א' נחמיאס:

מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת דוד מגן לוועדת הפנים?

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

ההצעה תועבר לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

כג. הצעת חוק למניעת זיהום הים (מקורות יבשתיים), התשמ"ח — 1988*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר־היום — הצעת חוק תרנ"ז: הצעת חוק למניעת זיהום הים (מקורות יבשתיים), התשמ"ח — 1988 — מטעם חברי הכנסת עדנה סולודר ודוד צוקר. חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, כבוד השר, בעצם כמעט שאין פה חברי כנסת.

שר התחבורה ח' קורפו:

סוף סוף יש נוכחות מסיבית של הממשלה.

עדנה סולודר (המערך):

עשינו חשבון והגענו למסקנה שזה רבע מהנוכחים באולם.

בראשית דברי אני רוצה להתנצל בשם חבר הכנסת דוד צוקר, שנקרא לישיבה וביקש להתנצל על שהוא לא יהיה בעת הגשת החוק.

אני מבקשת להגיש הצעת חוק למניעת זיהום הים (מקורות יבשתיים), התשמ"ח — 1988.

עניינו של חוק זה הוא במניעת זיהום הים. הים וחופי הים מהווים אחד ממשאבי הטבע החשובים של המדינה והם מוקד עיקרי לפעילויות נופש ותיירות. בעבר נהוג היה לראות בים מאגר בעל כושר קיבול אין־סופי, אך כיום ככר ברור כי הדבר אינו נכון וכי הים וחופיו הם משאב טבע פגיע מאוד, העלול להיהרס ולהתכלות ויש לשמור ולהגן עליו.

סוגים רבים של פסולת ושפכים, תוצרי לוואי של פעילות האדם בעידן המודרני, מוצאים את דרכם אל הים ומזהמים את מימיו ואת חופיו. הזיהום פוגע קשות בחי ובצומח הימי ומפריע לדיג, לשיט ולפעילויות קיט ונופש, ואף מהווה סכנה לבריאות האדם.

זיהום הים ממקורות שונים מהווה בעיה כלל־עולמית. אולם לים התיכון בעיות ייחודיות בתחום זה, הנובעות מהיותו גוף מים סגור, אשר כמויות גדולות מאוד של מזהמים נכנסות אליו. מצב קשה זה גרם לכך שמדינות אגן הים התיכון התאגדו במסגרת אמנה ותוכנית פעולה אזורית לשמירת איכות הים התיכון. ישראל, בהיותה חברה באמנת מדינות הים התיכון, חתמה ב־1980 על הפרוטוקול החשוב ביותר של האמנה, הוא הפרוטוקול העוסק במניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, אשר נכנס לתוקף ב־1983; אולם, ישראל אינה יכולה לאשרר אותו ולקיים התחייבויות בין־לאומיות בנושא זה בהעדר חקיקה מקומית בנושא.

אין בישראל חוק האוסר הטלת פסולת או הזרמת שפכים מהיבשה לים. החוקים הקיימים — פקודת מניעת זיהום מי הים בשמן [נוסח חדש], התש"ם — 1980, וחוק מניעת זיהום הים (הטלת פסולת), התשמ"ג — 1983 — מתייחסים בעיקר למניעת זיהום הים מכלי שיט ואינם כוללים הסדרים הולמים ומקיפים למניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים. הצעת החוק המוצעת מיועדת לענות על הבעיות האמורות.

כאשר עסקתי בהכנת החוק הביא משרד התחבורה לידיעתי את קיומם של הסדרי חקיקה הנוגעים לשמירת איכות הסביבה ומניעת זיהום ים בנמלים ומעוגנים בחקנות לפי פקודת הנמלים. אין ספק שבהכנה לקריאה ראשונה נצטרך להביא זאת בחשבון על־מנת למנוע כפילויות ולדאוג לתיאום.

אני רוצה לומר, שהאמנה שאנחנו מדברים עליה נקראת "אמנת ברצלונה", ועל הפרוטוקול החשוב ביותר עדיין לא חתמנו מהסיבות שעמדתי עליהן קודם לכן; ויש בידינו כל החוקים והחקנות שבכוחם לתת בעצם תשובה על דרישות האמנה, ואין צורך לערוך שינויי חקיקה גדולים לשם ביצוע הפרוטוקול הנדון.

הצעת החוק, כפי שאמרתי, משקפת גישה העולה בקנה אחד עם הוראות האמנה הבין־לאומית, אשר לפיה ניתן לסלק לים סוגי פסולת מסוימים, אבל יש לעשות זאת בזהירות מרובה ועל סמך בדיקות ושיקולים מקצועיים. לפיכך מוצע הסדר דומה לזה שכבר קיים בחוק מניעת זיהום הים (הטלת פסולת).

מוצע להטיל את ביצוע החוק על שר הפנים, כמי שאחראי כיום לחופים ולשמירת איכות הסביבה הימית, ובמשרדו קיימים פיקוח וכוח־אדם מקצועי בנושא זה. במשרד הפנים מופעלת גם הקרן למניעת זיהום הים, ובמסגרתה ניתן יהיה לבצע את הפעילויות הכרוכות בהפעלת חוק זה. תודה רבה.

* נספחות.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. אדוני השר חיים קורפו, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, נושא זיהום הים בישראל והפיקוח על מניעתו מבוצע בישראל באמצעות שני חוקים: חוק למניעת זיהום הים בשמן וחוק למניעת זיהום הים על־ידי השלכת פסולת מכלי שיט ומכלי טיס. הצעת החוק שלפנינו באה למנוע הזרמה והשלכה של פסולת ושפכים מהיבשה לים.

היום אין למעשה הגבלה חוקית על שפיכת מזהמים מהיבשה לים, וכתוצאה מכך נגרמים לא אחת זיהומים הפוגעים באין מפריע בים, בחופים ובאוכלוסייה המשתמשת בים. נזק נגרם לא אחת לשמורות טבע ייחודיות ולאתרי נוף וכן קיימת פגיעה בשיט ובדיג.

בשנת 1980 חתמה מדינת ישראל על פרוטוקול של האמנה למניעת זיהומו של הים ממקורות יבשתיים. פרוטוקול זה קיבל תוקף ב־1983, אך ישראל טרם אשררה אותו בשל העדר חקיקה שתאפשר ביצוע האמור בפרוטוקול.

הצעתה של חברת הכנסת עדנה סולודר באה למעשה למלא חסר זה. לאור העובדה שהדבר הזה דרוש גם מבחינת חתימתנו על האמנה, אני מסכים להעביר את הצעת החוק לוועדה, על־מנת להכינה לקריאה ראשונה.

אני רוצה לציין, וכבר אמרה זאת חברת הכנסת עדנה סולודר, שבלקוחה הזאת יש קטע אחד המכוסה כיום על־פי מערכת חקיקה, דהיינו השטח של הנמלים בישראל הנמצאים באחריות שר התחבורה ולגביהם כבר קיימים חוקים למניעת זיהום והזרמת פסולת. כל החקיקה המוצעת קיימת למעשה בשטח הנמלים. על כן נצטרך להבטיח בוועדה שהקטע הזה של נמלי ישראל יוצא מהצעת החוק, והחוק יתייחס למעשה לכל שטח חופי המדינה האחרים.

אני מציע, על כן, להעביר את הצעת החוק לוועדה להכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני השר חיים קורפו. אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק למניעת זיהום הים (מקורות יבשתיים), התשמ"ח — 1988. מי להצעה יצביע. מי נגד? אין נגד.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק מניעת זיהום הים (מקורות יבשתיים), התשמ"ח — 1988, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הצעת החוק תועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנתה לקריאה ראשונה.

כד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר א' נחמיאס:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב־ראש, הנני מתכבדת להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק החיילים משוחררים (מענק הסתגלות), התשמ"ח — 1988, שהחזירה הוועדה המשותפת של ועדת הכספים וועדת החוץ והביטחון, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

החלטת ועדת הכספים כדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטל. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה.

כה. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון), התשמ"ח — 1987* (הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים להצעת חוק תקס"ח: הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון), התשמ"ח — 1987. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, התיקון הראשון שאני מציע הוא, שהתאריך יהיה התשמ"ח — 1988, כי חלף בינתיים זמן.

אני מציע לתקן את סעיף 9 לחוק הרשויות המקומיות. הרעיון הגלום בהצעה הוא ביטול הצורך בסיכוב בתירות נוסף בין שני המועמדים לראשות רשות מקומית שצברו במבחן הרגיל את רוב הקולות, אולם איש מהם לא חצה את מחסום 40% מהקולות.

ייאמר מייד כי לפי מידע שקיבלתי מגורמים ממשלתיים יש מחשבה אחרת, והיא להעמיד את האחוז החוסם הזה, אם אפשר להגדיר אותו כך, על 50% ועוד קול.

הכוונה שלי היא לא לקדש את המספר של 40% ולהגיע לחוק אשר יקבע אחת מן השתיים: או לבטל לגמרי את המחסום — מי שיקבל את רוב הקולות הוא זה שיהיה ראש הרשות; או לקבוע 50% ועוד קול, דהיינו מי שיהיה לו רוב הקולות הוא זה שייבחר כראש הרשות.

אני מקווה שבמסגרת הדיונים עם — — —

היו"ר א' נחמיאס:

לפי זה יכול להיבחר ראש רשות ב־10% מהקולות.

דוד מגן (הליכוד):

כן. לכן אני אומר שהואיל ויש משא־ומתן מתקדם עם הממשלה בעניין הזה — — —

היו"ר א' נחמיאס:

כראש רשות לשעבר אתה מבין שאם ראש רשות ייבחר ב־10% מכלל הקולות, הדמוקרטיה תסבול מאוד.

* נספחות.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, ההנחה שלי היא, שחיקון כזה לחוק יגרום לשידוד מערכות בכל העניין הזה. אני מדגיש בכוונה: החוק יצביע בהמשך, אם הכנסת תאשר אותו בקריאה טרומית, על אחת משתי האפשרויות: או ביטול המחסום של 40%, או קביעת מחסום של 50% ועוד קול.

בהמשך הדיונים אהיה, כמובן, פתוח להצעות. אני מקווה שההצעה תגובש לקראת קריאה ראשונה וועדת הפנים תגבש עמדה חד־משמעית לגבי אחת משתי האלטרנטיבות שעליהן אני מצביע, ואז נוכל להתקדם בהתאם.

היו"ר א' נחמיאס:

השר קורפו, אתה רוצה להשיב, בבקשה?

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, העיקרון המנחה של בחירת ראש רשות מקומית לפי החוק הקיים, חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), הוא שכדי שראש רשות ייבחר, הוא צריך לקבל את המספר הגדול ביותר של הקולות, או לפחות 40% מהקולות הכשרים שניתנו בבחירות. מאחר שלעתים שום מועמד לא מקבל 40% מן הקולות הכשרים, הנהיגו סיבוב שני, כדי לברר במי הציבור או חלק משמעותי של הציבור נותן את אמונו.

חבר הכנסת מגן איננו שבע רצון מרעיון הסיבוב השני. לפי דברי ההסבר להצעתו הוא רואה בו בזבוז משאבים ובחירת מועמדים בלתי ראויים.

הבעיה של בזבוז משאבים לא נראית לנו. אבל צריך לבדוק האם הרעיון שהועלה על בחירת מועמדים בלתי ראויים קיים אומנם בפועל.

שאלת האחוז הדרוש לבחירת מועמד בבחירות אישיות היא שאלה שיכולות להיות לגביה דעות שונות. יש לזכור כי באחת החלופות הראשונות של חוק הבחירות נדרש רוב מוחלט כדי להיבחר. במאמר מוסגר ייאמר, שהועלו אז הצעות של 50%, 51%, והדרישה בסיכום, של 40%, היא אשר קיבלה את תמיכה מרבית הסיעות, ולמעשה היא באה כדי להבטיח שאכן האיש המתאים הוא זה שייבחר כראש הרשות המקומית.

דרישת 40% בסיבוב הראשון וצמצום מספר המתמודדים לשניים בלבד בסיבוב השני מבטיחה תמיכה ציבורית משמעותית בראש הרשות. אך לא רק זאת. אנו עדים היום למכת המועצות ה"לעומתיות" — אותן מועצות שלראש הרשות אין בהן רוב יציב של תומכים מקרב חברי המועצה. למדנו לדעת שברשויות מקומיות אלה יש מתח מתמיד, ולעתים ניהול כושל בשל אי־יכולת לקבל החלטות במועצה, לפעמים עד כדי צורך בהקמת ועדת חקירה, פיזור המועצה והקמת ועדה קרואה.

אם תתקבל הצעתו של חבר הכנסת דוד מגן כפי שהיא, לעתים ייבחרו ראשי רשויות שיקבלו מספר קטן יחסית של קולות, במיוחד אם יהיה מספר גדול של מועמדים. ייתכן מאוד שבמקביל תהיה התמיכה הפוליטית בראש הרשות במועצה קטנה הרבה יותר אף מן הכוחות שהצביעו בעדו למעשה.

חבר הכנסת דוד מגן הציע בישיבת הנהלת הקואליציה לבחון את העניין בראש פתוח, בלי להיות קשור לעמדות שהועלו על־ידו, ולהיות קשוב לדעות שיועלו.

אני נאמן להחלטת הנהלת הקואליציה להציע להעביר את הצעת התיקון לחוק בקריאה טרומית, ועד שהיא תידון נצליח, במגעים שנקיים עם חבר הכנסת מגן, לשכנע או להשתכנע הדדית בדבר הדרך הנאותה והמתאימה שיש ללכת בה בהצעת התיקון לחוק.

היו"ר א' נחמיאס:

אולי תסכמו ביניכם לדחות את ההצבעה?

יהושע מצא (הליכוד):

אין בעיה, ההצבעה היא בקריאה טרומית בלבד.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון). מי להצעה — יצביע. מי נגד?

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון), התשמ"ח — 1987, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

ההצעה נתקבלה והיא תועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, שתבחן את הנושא בכללותו.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה — ביום שני במועדה. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 17:50.

נספחות

א. סדר־היום לישיבות תי"ז — תי"ט

א. שאילתות בעל־פה.

ב. שאילתות ותשובות.

ג. הצעת ועדת הכנסת להוסיף סעיף 18א, 18ב ו־18ג לתקנון הכנסת.

ד. אישור החלטות ועדת הכספים לפי חוק מס מכס ובלו (שינוי תעריף).

ה. הצעת חוק המלוות (הארכה מרצון), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).

ו. הצעת חוק למימון מבצע "שלום הגליל" (תיקון), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).

ז. הצעת חוק מלווה מלחמה על שבח מקרקעין, התשל"ד — 1974 (תיקון מס' 2), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).

ח. הצעת חוק שמירת־הניקיון (תיקון), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

ט. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 28), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).

י. הצעת חוק רישוי עסקים (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).

יא. הצעת חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (אישור חוקי עזר ופרסומם), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).

יב. הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 21), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).

יג. הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 26), התשמ"ח — 1988.

יד. הצעת חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 10), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).

טו. ציון יום הבריאות העולמי וסקירת שרת הבריאות על פעולות משרד הבריאות.

טז. הצעת חוק רשות השידור (הוראת שעה) התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

יז. הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי־אמון לממשלה בשל השנאה למדינה באום־אל־פחם ובוואדי־ערה ובשל סירובה של הממשלה לנקוט אמצעים הולמים.

יח. הצעות לסדר־היום.

יט. הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית על־פי סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת, לנושא דלקת הגז בקריית־אתא — הצעות חברי הכנסת י' צבן, מ' וירשובסקי וד' מגן.

כ. מאזן הגירה שלילי בגליל — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.

כא. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 14), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).

כב. הצעת חוק־יסוד: הכנסת (תיקון מס' 18) (קריאה ראשונה).

כג. הצעת חוק־יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15) (קריאה ראשונה).

כד. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).

כה. הצעת חוק לשכת עורכי־הדין (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).

כו. הצעת חוק הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).

כז. פיטורי מורים והשיבושים בעקבותם במערכת החינוך — הצעות חברי הכנסת מ' פלד, ד' דנינו, ד' מגן ור' איתן.

כח. עיצומים והשבתות במערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.

כט. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ־לארץ (תיקון מס' 3), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).

ל. הצעת חוק חגורות בטיחות ברכב, התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).

לא. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).

לב. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).

לג. הצעת חוק בנקס הבוחרים (הוראת שעה), התשמ"ו — 1985 (קריאה ראשונה).

לד. הצעת חוק לתיקון פקודת זיכיונות החשמל, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).

לה. עידוד שירות קבע של קצינים זוטרים בצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.

לו. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי התושבים בשטחים — הצעות חברי הכנסת ז' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, כ' בן־אליעזר, מ' איתן וג' כהן.

לז. נאום חוסיין ומשמעויותיו — הצעות חברי הכנסת אמ' לין, ד' כהן, י' צבן, מ' מיצארי וי' נאמן.

לח. הקמת מנזר הכרמליטים באושביץ — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי וח' גרוסמן.

לט. העלאת מחירי הדלק לתעשייה — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.

מ. הצהרת ישראל בעצרת האו"ם על הפסקת אש בלבנון ועל נסיגה הדרגתית מדרום־לבנון — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.

מא. הפסקת זרם המים לעיר אום־אל־פחם — הצעת חבר הכנסת ת' טובי.

מב. בקשה מארצות־הברית לבטל מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מברית־המועצות — הצעת חברי הכנסת א' גרנות וש' בן־שלמה.

מג. החבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.

מד. לימודי מדעים מדויקים בבתי־הספר — הצעות חברי הכנסת י' צבן וי' ארצי.

מה. שינויים באמנה בין הסוכנות היהודית לממשלת ישראל — הצעת חבר הכנסת ח' רמון.

מו. לקראת כינוס הקונגרס הציוני — הסוכנות היהודית, עתידה ומטרותיה — הצעת חבר הכנסת מ' שטרית.

מז. ועידת הפסגה הבין־ערבית בעמאן, תוצאותיה והשלכותיה — הצעות חברי הכנסת ש' דיניץ, י' צבן, ת' טובי וי' שריד.

מח. עשור לביקורו של אנואר סאדאת — הצעות חברי הכנסת א' הראל, א' ורדיגר, מ' איתן וי' נאמן.

מט. הצתת כנסיית "סנט־פאול" בירושלים — הצעות חברי הכנסת א' סרטני ות' טובי.

נ. ביטול החזה עם המרכז המורמוני — הצעת חבר הכנסת א"י שפירא.

נא. האנטישמיות הגואה ברחבי תבל — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.

נב. הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא מגפת הסמים בישראל — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.

נג. גידול מרהיב בשימוש בסמים — הצעת חבר הכנסת א' ולדמן.

נד. יוזמת השלום האמריקנית — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.

נה. הצעת חוק רשות הנמלים (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).

נו. הצעת חוק חינוך מיוחד, התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).

נז. הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי־אמון לממשלה בשל מדיניותה בשטחים, התנכלות המתנחלים לחושבים ועקירת מאות עצי זית באזור ג'נין.

נח. הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1987, התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

נט. הצעת חוק המועצות האזוריות (בחירת ראש המועצה), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).

ס. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 27), התשמ"ח 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

סא. הצעת חוק המקרקעין (תיקון מס' 11), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

סב. הצעות חוק של חברי הכנסת.

כ. הצעות לסדר־היום לישיבות תי"ז — תי"ט

314. היחידה לפיקוח על שעות עבודה ומנוחה במשרד העבודה והרווחה — הצעת חבר הכנסת ש' בן־שלמה.

315. המשבר בענף האבוקדו — הצעת חברת הכנסת ע' סולודר.

316. חוסר יכולתם של זוגות צעירים לעמוד בחשלום משכנתאות — הצעת חבר הכנסת א"י שפירא.

317. יום האדמה 1988, שיצורין כ־30 במרס — הצעת חבר הכנסת מ' פלד.

318 — 324. החלטת הפרלמנט האירופי והשלכותיה על היצוא החקלאי — הצעות חברי הכנסת י' שריד, א' רובינשטיין, י' צבן, ד' מגן, י' נאמן ש' ריס וא"ח שאקי.

325. יוזמת המערך ליצירת לחץ אמריקני על ראש הממשלה בעת ביקורו בארצות־הברית — הצעת חבר הכנסת ע' לנדאו.

326. הופעתו של צחי הנגבי בכלי התקשורת נגד ממלא־מקום ראש הממשלה ושר החוץ — הצעת חבר הכנסת י"ז אמיר.

327 — 328. יום האשה הבין־לאומי — הצעות חברי הכנסת מ' גלוזר־תעסה ות' זיאד.

329 — 330. רווחיות הבנקים — הצעות חברי הכנסת ח' גרוסמן וג' שפט.

331. הפקת לקחים מאירועי 21 בדצמבר 1987 — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.

ג. הצעת ועדת הכנסת לתיקון תקנון הכנסת

1. אחרי סעיף 18 לתקנון הכנסת יבוא:

"18א. שינויים בהרכב הסיעתי של הכנסת

שינויים אלה טעונים אישורה של ועדת הכנסת:

(1) ההרכב הסיעתי של הכנסת;

(2) שמה של סיעה;

(3) מספר חבריה של סיעה.

318. הודעה לירושב־ראש הכנסת ולכנסת

ועדת הכנסת תודיע ליושב־ראש הכנסת על כל שינוי כאמור שאישרה ועל כל התפלגות שחלות עליה הוראות סעיף 13א(ג) לחוק מימון מפלגות, התשל"ג — 1973; הודעה תודיע על כל שינוי לכנסת.

18ג. הודעה, פרסום והוראות יושב־ראש הכנסת

(א) יושב־ראש הכנסת יודיע ליושב־ראש ועדת הבחירות המרכזית על כל שינוי בפרטים האמורים בסעיף 18א, וירפרסם עליהם הודעה ברשומות.

(ב) יושב־ראש הכנסת יורה את חשב הכנסת כדבר השינויים המתחייבים כמימוש ההוצאות השוטפות של סיעה כתוצאה משינויים שחלו בהרכב הסיעתי של הכנסת.

ד. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטל

בהתאם לתקנה 3 לתקנות שעת־חירום (תשלומי חובה), התשי"ח—1958[1], וסעיף 2 (א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), התש"ט — 1949[2], מחליטה ועדת הכספים של הכנסת, באישור הכנסת, לאשר אותן הוראות בצו שעת־חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 9), התשמ"ח—1988[3], שכתוצאה מהן מוגדל היטל או מוטל היטל על טובין שהיו פטורים ממנו.

[1] ס"ח התשכ"ד, עמ' 175.
[2] ס"ח התש"ט, עמ' 54; התשמ"ד, עמ' 161.
[3] ק"ת — שיעורי מק"ח 660, התשמ"ח, עמ' 1715.

ה. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מכס ומס קנייה

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), התש"ט—1949[1], וסעיף 3(ב) לחוק מסי קנייה (טובין ושירותים), התשי"ב—1952[2], מחליטה ועדת הכספים של הכנסת, באישור הכנסת, לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 6), התשמ"ח—1988[3], שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מס קנייה או מוטל מכס או מס קנייה על טובין שהיו פטורים מהם.

[1] ס"ח התש"ט, עמ' 154; התשמ"ד, עמ' 161.
[2] ס"ח התשי"ב, עמ' 344; התשכ"ב, עמ' 44.
[3] ק"ת — שיעורי מק"ח 658, התשמ"ח, עמ' 1704.

ו. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מכס ומס קנייה

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), התש"ט—1949[1], וסעיף 3(ב) לחוק מסי קנייה (טובין ושירותים), התשי"ב—1952[2], מחליטה ועדת הכספים של הכנסת, באישור הכנסת, לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7), התשמ"ח—1988[3], שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מס קנייה או מוטל מכס או מס קנייה על טובין שהיו פטורים מהם.

[1] ס"ח התש"ט, עמ' 154; התשמ"ד, עמ' 161.
[2] ס"ח התשי"ב, עמ' 344; התשכ"ב, עמ' 44.
[3] ק"ת — שיעורי מק"ח 658, התשמ"ח, עמ' 1704.

ז. הצעת חוק שמירת הניקיון (תיקון), התשמ"ח—1988

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק שמירת הניקיון, התשמ"ד—1984[1] (להלן — החוק העיקרי), במקום הגדרת "השלכה" יבוא:

""השלכה" — לרבות זריקה, שפיכה, נטישה, השארה או גרם לכלוך באופן אחר".

2. הוספת סעיפים 8א עד 8ד

אחרי סעיף 8 לחוק העיקרי יבוא:

"8א. השארת רכב ברשות הרבים

(א) הושאר רכב ברשות הרבים במקום אחד במשך תקופה העולה על שישים ימים, רשאית הרשות המוסמכת להורות על גרירתו מהמקום.

(ב) לא תשתמש הרשות המוסמכת בסמכותה כאמור בסעיף קטן (א), אלא לאחר שדרשה מבעל הרכב לפנותו תוך תקופה שתיקבע בדרישה, והודיעה לו כי אם לא יעשה כן ככוונתה לגרור את הרכב ולהעמידו במקום שיפורט בהודעה.

(ג) הודעה כאמור בסעיף קטן (ב) תודבק על הרכב במקום הנראה לעין ותישלח בדואר רשום לבעל הרשום של הרכב, אם ניתן לזהותו, לפחות ארבעה־עשר ימים לפני הגרירה.

8ב. מכירת רכב שנגרר או החזרתו לבעליו

(א) נגרר רכב לפי האמור בסעיף 8א, ובעליו לא בא לקבלו בתוך חודשיים מהיום שבו נמסרה לו הודעה כאמור בסעיף 8א(ג), תהא הרשות המוסמכת רשאית למכור את הרכב.

[1] ס"ח התשמ"ד עמ' 142.

(ב) ביקש בעל רכב לקבל את רכבו, תהא הרשות המוסמכת זכאית לדרוש החזר כל הוצאותיה בגין גרירת הרכב והחזקתו ותשלום כל קנס בגין עבירה הכרוכה בשימוש באותו רכב.

(ג) נמכר רכב כאמור בסעיף זה, תעמוד תמורת מכירתו לרשות בעל הרכב, בניכוי הסכומים המפורטים בסעיף קטן (ב).

(ד) תעודה מאת הרשות המוסמכת המפרטת את ההוצאות כאמור בסעיפים קטנים (ב) ו־(ג), תהא ראיה להוצאותיה.

38ג. עידוד מסירה לסילוק

רשות מוסמכת רשאית, לשם עידוד סילוק גרוטות רכב ורכב שאינו בשימוש, לשלם לבעל רכב אשר יביא את רכבו לאתר לסילוק גרוטאות, סכום שייקבע על־ידה.

38ד. דין גרוטות רכב

רכב שהובא או נגרר כאמור בסעיפים 8 עד 38ג, יראו אותו כגרוטאה לעניין חוק זה ולעניין פקודת התעבורה, והוא יהיה לקניינה של הרשות המוסמכת."

ח. הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1987, התשמ"ח — 1988

1. שינוי סכומים

נוסף על הסכומים שהממשלה רשאית להוציאם על־פי חוק התקציב לשנת 1987, התשמ"ז — 1987 (להלן — החוק העיקרי), רשאית היא בשנת הכספים 1987 להוציא סכום של 1,160,000 אלפי שקלים חדשים.

2. החלת הוראות

הוראות החוק העיקרי יחולו גם על הסכומים לפי חוק זה.

3. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום תחילתו של החוק העיקרי.

תקציב נוסף לשנת הכספים 1987

ריכוז התוספת הראשונה

(באלפי שקלים חדשים)

		תקציב נוסף
סה"כ כללי		1,160,000
חלק א':	תקציב רגיל	1,096,754
חלק ב':	תקציב פיתוח וחשבון הון	63,246
חלק ג':	החזר חובות לבנק ישראל	
חלק א':	הוצאה רגילה	1,096,754
	ממשל ומינהל	121,686
01	נשיא המדינה	103
02	כנסת	870
03	חברי ממשלה	400
04	משרד ראש הממשלה	1,236
05	משרד האוצר	1,349
06	משרד הפנים	658
07	משרד המשטרה	34,936
08	משרד המשפטים	6,836
09	משרד החוץ	920
10	משרד הכלכלה והתכנון	64
12	גמלאות ופיצויים	74,289
19	משרד המדע והפיתוח	25
	ביטחון	—31,103
15	משרד הביטחון	—31,803
17	השתתפות בהוצאות המינהל האזרחי	700
18	רשויות מקומיות	40,000
	שירותי חברה	959,142
20	משרד החינוך והתרבות	221,500
23	משרד העבודה והרווחה	287,678
24	משרד הבריאות	48,150
29	משרד הבינוי והשיכון	1,400
30	המשרד לקליטת עלייה	414
32	תמיכות במחירי מצרכי יסוד ובייצור חקלאי	400,000
	כלכלה ומשק	7,029
33	משרד החקלאות	4,760
34	משרד האנרגיה והתשתית	370
37	משרד התיירות	673
40	משרד התחבורה	876
43	מחלקת המדידות	350
חלק ב':	תקציב פיתוח וחשבון הון	63,246
	תקציב פיתוח	30,000
	השקעות בענפי משק	30,000
76	פיתוח התעשייה	30,000
87	רזרבה להוצאות פיתוח	33,246

תקבולים ומלוות נוספים לשנת 1987

(באלפי שקלים חדשים)

		תקציב נוסף
	1. סה"כ כללי	1,160,000
חלק א':	תקבולים שוטפים	1,096,754
חלק ב':	תקבולים ממלוות וחשבון הון	63,246
חלק א':	תקבולים שוטפים	1,096,754
	מסים ותשלומי חובה	1,357,900
	מיסי הכנסה ורכוש	914,000
001	מס הכנסה	650,000
002	מס ערך מוסף על מלכ"רים ומוסדות פיננסיים	74,000
003	מס שבח	28,333
004	מס רכישה	56,667
005	מס רכוש	15,000 —
007	מס מעסיקים	120,000
	מסי הוצאה	443,900
011	מכס והיטל על היבוא	130,743 —
012	מע"מ כולל מע"מ על יבוא ביטחוני	257,643
013	מס קנייה	278,000
015	בלו	18,000 —
018	מס דלק	124,000 —
019	מס נסיעות לחו"ל-לארץ	5,000
020	מס בולים	100,000
021	היטל על רכישת מטבע חוץ	15,000
024	אגרות כלי רכב	14,280
025	אגרות ורשיונות אחרים	15,720
026	הפקדות יבוא	20,000
027	היטל יבוא שירותים	9,000 —
028	היטל אשראי במטבע חוץ	30,000
	הכנסה מועברת ממסים ותשלומי חובה	31,398
032	לרשויות מקומיות במישרין	8,249
	2) אגרות כלי רכב (21%)	8,249
033	דרך המענק הכללי במשרד הפנים	23,149
	1) מס קנייה (5%)	14,900
	2) אגרות כלי רכב (21%)	8,400
	העברה מחלק ב'	261,146 —
	חלק ב': תקבולים ממילוות וחשבון הון	63,246
	מלוות בארץ	350,000
081	מלווה מהמוסד לביטוח לאומי	350,000
	מלוות ומענקים מחו"ל-לארץ	198,000 —
	מלוות ומענקים מארצות-הברית:	
902	ביטחון	198,000 —
	מקדמה מבנק ישראל למימון הוצאות	349,900 —
093	מקדמה מבנק ישראל למימון הוצאות	349,900 —
	העברה לחלק א'	261,146
	2. סה"כ מקדמות מבנק ישראל	349,900 —
	מקדמה למימון הוצאות	349,900 —

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 1

לתוספת הראשונה

חבר הכנסת ד' טוביי מציע:

במקום "1,160,000 אלפי שקלים חדשים" יבוא: "700,000 אלפי שקלים חדשים".

חבר הכנסת ד' מגן מציע:

למחוק סעיף 09 — משרד החוץ: 920

חבר הכנסת י"ז אמיר מציע:

למחוק סעיף 04 — משרד ראש הממשלה: 400.

ט. הצעת החלטה בדבר מינוי ועדת חקירה על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת בעניין הדלקה במתקני הגז בקריית-אתא

בהתאם לסעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, מחליטה הכנסת:

1. למנות ועדת חקירה לחקור את פרשת הדלקה שפרצה בליל 30—31 בינואר 1988 במתקני הגז בקריית-אתא.
2. להסמיך את ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת לשמש בתפקיד ועדת החקירה האמורה.
3. סמכויות הוועדה יהיו כסמכויות ועדת חקירה על-פי חוק ועדות חקירה, התשכ"ט—1968, והוראות החוק האמור יחולו בשינויים המחויבים.
4. הוראות סעיף 17 לחוק ועדות החקירה, התשכ"ט—1968, יחולו גם לגבי עורך-דין שהוא יועץ משפטי בכנסת.
5. תפקידי הוועדה יהיו לחקור ולקבוע בעניינים הבאים:
   (א) הדלקה במתקני הגז, גורמיה והתפתחותה;
   (ב) ההסדרים והמתקנים למניעת דלקות גז וכיבוין באתר האמור ובריכוזים אחרים של מכלי גז;

(ג) היערכות הגורמים השונים (כגון: מכבי־אש, משטרה, מגן־דוד־אדום, בתי־החולים וצה"ל) והתיאום ביניהם למניעת אסונות גז בפרשה האמורה ובמקרים אפשריים דומים;

(ד) ההיבטים התחיקתיים של הצורך להבטיח יעילות מרבית במניעת אסונות כאלה ובטיפול בהם אם יארעו;

(ה) נושאים אלה ייחקרו ויוסקו לגביהם מסקנות בהתייחס לכל מוקדי הסכנה של דלקות גז או התפוצצויות גז (מתקני־הגז המרכזיים, ריכוזי המיכלים האזוריים, מתקני הגז בבתים ובמפעלים, הובלת גז וכו').

הוועדה תמסור לכנסת בכל אחד מהנושאים הבאים — תיאור המצב הקיים, הליקויים שנחשפו בחקירתה, האחראים להם, המלצות לתיקונם ולשיפור המצב הבטיחותי בתחום האמור, וכלל זה — צעדי תקיקה, צעדים ארגוניים וגיוס משאבים וכן קביעת לוח זמנים לביצוע ההמלצות והאחראים לביצוען.

י. הצעת חוק המקרקעין (תיקון מס' 11), התשמ"ח — 1988

1. הוספת סעיף 59ג

בחוק המקרקעין התשכ"ט — 1959[1], אחרי סעיף 59ב יבוא:

"59ג התקנת מעלין

(א) בעל דירה שהוא או בן משפחתו הגר עמו הוא נכה, רשאי, בכפוף לאמור בסעיף קטן (ג), להתקין בחדר המדרגות שהוא רכוש משותף מעלין לנכים (להלן — מעלין), ובלבד שנתקיימו כל אלה:

(1) הוא קיבל היתר להתקנה לפי חוק התכנון והבנייה, התשכ"ה — 1965[2], ומילא אחרי תנאי ההיתר;

(2) מהנדס הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה אישר בחוזדה בחתימתו, כי התקנת המעלין אינה מונעת מבעלי הדירות האחרים להשתמש בחדר המדרגות שימוש סביר;

(3) התקנת המעלין תיעשה בדרך שתצמצם ככל האפשר את הפגיעה בדיירים האחרים ובחזות הבית.

(ב) "נכה" לעניין סעיף זה — מי שיש לו מחלה, ליקוי גופני או מוגבלות אחרת, המשפיעים באופן משמעותי על יכולתו להגיע לדירת מגוריו.

(ג) לא יינתן היתר כאמור בסעיף קטן (א), אלא לאחר שניתנה הסכמת רוב בעלי הדירות האחרים להתקין את המעלין; ובלבד שאם מצא המפקח שבעל דירה אחרת התנגד מטעמים בלתי סבירים או התנה את הסכמתו בתנאים בלתי סבירים והחליט להרשות את התקנת המעלין, תבוא החלטתו במקום הסכמתו של בעל אותה דירה.

(ד) בעל דירה שהתקין מעלין בבית משותף יישא בכל ההוצאות של התקנת המעלין, ובהוצאות השוטפות של החזקתו התקינה, וכן בהוצאות של החורת המצב לקדמותו, לאחר שהנכה הפסיק לגור בדירה."

[1] ס"ח התשכ"ט, עמ' 259; התשמ"ח, עמ' 6.
[2] ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.

יא. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 27), התשמ"ח — 1988

1. תיקון סעיף 20

בסעיף 20 לחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל — 1970[1], בסופו יבוא:

"(ד) מי שנתקבל לשירות בתוך שנתיים מיום עלותו ארצה ושירת עשר שנים לפחות עד פרישתו, ואינו מקבל קצבת פרישה מעבודה או תשלומי ביטוח סוציאלי ממדינה אחרת, וביום התקבלו לשירות היה בן חמישים שנה לפחות, לא תפחת קצבתו מ־35% ממשכורתו הקובעת; עובד כאמור יהא זכאי לתוספת קצבה של 2% ממשכורתו הקובעת בעד כל שנת עבודה נוספת מעבר לעשר שנים, ובלבד שקצבתו לא תעלה על 70% ממשכורתו זו."

2. תחילה ותחולה

תחילתו של חוק זה ב־1 בחודש שלאחר פרסומו ותחולתו לגבי מי שפרש אחרי יום א' בניסן התשמ"ז (31 במרס 1987).

[1] ס"ח התש"ל, עמ' 56; התשמ"ז, עמ' 124; התשמ"ח, עמ' 44.

יב. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראות מעבר) (תיקון), התשמ"ח — 1988

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

1. תיקון

בחוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראות מעבר) התשל"א — 1971[1] — סעיף 4(ג)(2) — יימחק.

[1] ס"ח התשל"א, עמ' 102.

דברי הסבר

בשנת 1971 נקבעה הוראה בחוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראות מעבר), התשל"א — 1971, שלפיה אלמנה שבחרה בתשלום חד־פעמי במקום קצבת שאירים רשאית לחזור ולקבל קצבה אם התמלאו בה שני תנאים: (1) החזירה לאוצר המדינה את סכום המענק שקיבלה; (2) היתה עובדת מדינה.

מוצע לאפשר גם לאלמנה שאינה עובדת מדינה את הזכות להחזיר את המענק ולקבל קצבת שאירים לפי אותם עקרונות וכללים החלים לגבי עובדת מדינה, שכן אין שום צידוק להפלות בין אלו לאלו.

יג. הצעת חוק־יסוד: זכויות האשה

(הצעת חברת הכנסת ש' אלוני)

1. שוויון האיש והאשה

יקוים שוויון מלא וגמור של האשה והאיש בחיי המדינה, החברה והמשק, בכל מערכת החוקים, לכל זכות ולכל פעולה משפטית. אבחנה שהיא מן הענין לא תיחשב לאפליה.

2. דין חוק סותר

כל הוראת חוק העומדת בסתירה או שתעמוד בסתירה לחוק זה, בטלה ומבוטלת.

3. תחילה

תחילתו של חוק זה שישה חודשים מיום פרסומו.

דברי הסבר

במגילת העצמאות הוצהר, כי בישראל יקוים "שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה כלי הבדל דת, גזע ומין". בקורי היסוד של הממשלה הראשונה כפי שאושרו על־ידי הכנסת ביום 8 במארס 1949 נאמר: "יקוים שוויון מלא וגמור של האשה — שוויון בזכויות ובחובות, בחיי המדינה, החברה והמשק ובכל מערכת החוקים".

חוק שיווי זכויות האשה, התשי"א — 1951, הוא חוק חסר משמעות בשל סעיף 5 שכו וכן בשל חוקים מאוחרים יותר שנתקבלו הן בתחום דיני המסים, הן בתחום החקיקה הסוציאלית והן בחוזי עבודה ובהסדרי הפנסיה, אף שחוקה על מדינת ישראל שתהיה בין החלוצות בהבטחת שוויון זכויות לאשה, נשתכשו הדברים והיום אנו נמנים עם המפגרות שבמדינות הדמוקרטיות בנושא זה. בייחוד מעציב הדבר כי במסגרת שירותי הסתדרות העובדים אנו עדים להפלייתה של האשה בתנאים שהם בסיס לקבלת שירותים אלה. אי לכך יש צורך לענן בחוק את עקרון שוויון האשה.

"מדינת ישראל חתמה על האמנה הבין־לאומית בדבר מעמד האשה וזכויותיה, ומין הדין לאשור אמנה זו. כן יש לקבוע בחוק שוויון זכויות מלא לאשה ולאיש כפי שקבוע למדינה דמוקרטית.

יד. הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 3), התשמ"ח — 1987

(הצעת חברי הכנסת א' ויינשטיין וא"י שפירא)

1. תיקון סעיף 123א

בסעיף 123א לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג — 1983[1], אחרי "נושאי המשרה שכיהנו בה" יבוא "והם בעלי עניין".

2. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום תחילת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 2), התשמ"ז — 1987[2].

[1] ד"י, נ"ח 37, עמ' 764; ס"ח התשמ"ז, עמ' 6, עמ' 72.
[2] ס"ח התשמ"ז, עמ' 72.

דברי הסבר

במסגרת הדיון בקריאה שנייה ושלישית של החוק לתיקון פקודת החברות (מס' 2), התשמ"ז — 1987, נתקבלה הסתייגות חברי הכנסת דן תיכון ודוד צוקר והוסף סעיף 123א לפקודת החברות, המטיל חובת הגשת דוח על הכנסות חמשת נושאי השכר הגבוה ביותר בחברה שניירות הערך שלה נמצאים בידי הציבור.

הוספת סעיף 123א מטרתה העיקרית היתה למנוע מצב שבו בעלי עניין בחברה שניירות הערך שלה בידי הציבור יצליחו את מעמדם להעניק לעצמם הטבות מופלגות. חובת מסירת הדוח מאפשרת לציבור לדעת מה השכר וההטבות של בעלי השכר הגבוה. סעיף 123א הינו רחב ביותר, ובנוסחו הנוכחי הוא חל גם על עובדי החברה שאינם בגדר "בעלי עניין" כמוגדר בסעיף 96א לפקודה, היינו, "מי שמחזיק בעשרה אחוזים או יותר של הון המניות המנופק של תאגיד או מכוח הצבעה בו או מהסמכות למנות דירקטור אחד או יותר או את המנהל הכללי, ומי שמכהן כדירקטור או כמנהל כללי".

החלת הוראות פרסום שכר והטבות של עובדי החברה שאינם בעלי עניין פוגעת ברשות היחיד שלהם, ונוגדת את זכותו של האזרח לשמירה על סודיות המידע האישי שלו. אם תוטל חובת הפרסום גם על מי שאיננו בעל עניין, יהיה בכך כדי

לפגוע בעובדים בכירים בחברות שניירות הערך שלהן נסחרים בבורסה, וזאת כאשר חוקים אחרים, כגון פקודת מס הכנסה, מקפידים לשמור על סודיות הכנסות הפרט.

יתר על כן, עצם המטרה המוצדקת של פרסום שכר הטבות של "בעלי עניין" איננה יכולה לגרור בעקבותיה את עובדי החברה שאינם בעלי עניין. אם לא תוגבל חובת הדיווח ל"בעלי עניין" בלבד, עלול פרסום השכר וההטבות של העובדים הבכירים בחברות להביא לדרישות שכר מצד עובדים אחרים ולגידול משמעותי בשכר הריאלי. סביר להניח כי בעקבות פרסום הדוחות הראשונים תבוא דרישה מצד עובדי אותן חברות להעלאות שכר משמעותיות, וזאת כתוצאה מפרסום השכר של חמשת נושאי המשרה שאינם בעלי עניין, והדבר יגרום לעליית השכר הריאלי. תופעה זו עומדת בניגוד למדיניות הכלכלית של הממשלה. לפיכך, רצוי להגביל את חובת מסירת הדוח על־פי סעיף 123א לחמשת נושאי השכר שהם "בעלי עניין" בחברה.

טו. הצעת חוק הליכי תשלום, התשמ"ח — 1988

(הצעת חבר הכנסת ב' שליטא)

1. הליכי תשלום

בכל מקום שבו חויב אדם לשלם לאוצר המדינה, לידי עובד מעובדיה, קנס אגרה, היטל או כל תשלום אחר, בסכום שאינו עולה על 1,000 שקלים חדשים יכול התשלום להיעשות באחת הדרכים האלה:

(1) במזומנים;

(2) בשיקים, לאחר שזיהה עצמו בתעודה מזהה הנושאת את תמונתו.

2. הצמדה למדד

הסכום האמור בסעיף 1 ישונה ב־1 באפריל של כל שנה לפי שיעור העלייה של מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אשר פורסם לאחרונה לפני יום השינוי, לעומת המדד שפורסם לאחרונה לפני יום 1 באפריל הקודם.

4. מועד הפירעון

למועד הפירעון של תשלום שנעשה בשיק, ייחשב המועד שבו ישולם הסכום הנקוב בפועל לאוצר המדינה.

5. שמירה

חוק זה לא יגרע מכל חוק אחר הקובע דרך תשלום.

6. ביצוע ותקנות

שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

דברי הסבר

מטרת הצעת החוק לפשט הליכי התשלום הקיימים כיום ולכך להקל על האזרח בביצוע תשלומים שונים — קנסות, אגרות, תשלומי מכס וכדומה.

המצב כיום הוא שבעת תשלום קנסות במשרדים רבים אין האזרח יכול לבצע את התשלום בשיק, והדבר גורם לו אי־נעימות וטרדה רבה.

קיימים מקרים חמורים שכהם נוצר מצב אבסורדי, כגון מקרי הליך שיפוטי מהיר כשאדם נשפט מייד לאחר ביצוע עבירת תנועה, אין בכיסו כסף מזומן לתשלום הקנס, ושיק אינו מתקבל. אותו אדם נמצא במצב בלתי נסבל; אין הוא יכול להשתחרר כדי ללכת לבנק ולהביא את הסכום הנדרש לתשלום (ייתכן אף שאין זו שעה שבה הבנקים פתוחים), וכל עוד לא שילם הוא נמצא במעצר. ברור מאליו שלא לכך התכוון המחוקק.

על־פי החוק המוצע יוכל האזרח לשלם חובו בשיק לאחר שזיהה את עצמו בתעודה מזהה. רק במקרים מיוחדים יוכל עובד המדינה לסרב לקבל את התשלום בשיק, ואז מוטלת עליו חובת הנימוק בכתב.

מאז שהתקבל חוק שיקים ללא כיסוי, התשמ"א — 1981, התחזקה יכולת הפיקוח על שיקים ללא כיסוי. הבנקים הפכו ל"זרוע ארוכה" של החוק ובכך מוקטנת באופן מהותי אפשרות קיומן של תופעות שליליות של חשלומים ללא כיסוי והמחאות חחרות.

טז. הצעת חוק מניעת זיהום הים (מקורות יבשתיים), התשמ"ח — 1988

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. הגדרות

בחוק זה —

"אמנה" — אמנה בין־לאומית, או חלק ממנה, שעניינה הסדרת מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים ושישראל צד לה;

"היתר" — היתר על־פי חוק זה;

"השר" — שר הפנים;

"ים" — הים התיכון, ים־סוף ים־המלח לרבות חופיהם עד לקו המים המתוקים;

"מקור יבשתי" — כל מקור ביבשה לרבות מתקן ימי קבוע;

"פסולת" — חומר מכל סוג, צורה או תיאור;

"שפכים" — פסולת המורחקת בהזרמה, לרבות ביצה ומוצקים בתרחיף.

2. איסורים

לא ישיל ולא יורים אדם לים פסולת או שפכים ממקור יבשתי, בין במישרין ובין בעקיפין, אלא על־פי היתר ובהתאם להוראות חוק זה ותקנות שהותקנו מכוחו.

3. ועדה למתן היתרים

(א) שר הפנים ימנה ועדה למתן היתרים שזה הרכבה —

(1) נציג שר הפנים, והוא יהיה היושב־ראש;

(2) נציג שר הביטחון;

(3) נציג שר הבריאות;

(4) נציג שר התעשייה והמסחר;

(5) נציג שר החקלאות;

(6) נציג שר התיירות.

(ב) הודעה על מינוי הוועדה ועל מענה תפורסם ברשומות.

(ג) הוועדה תקבע את סדרי עבודתה במידה שלא נקבעו בחוק זה; הוועדה רשאית, לאצול מסמכויותיה לגבי סוגי היתרים ליושב־ראש שלה או לצוות מתוכה.

4. דיווח על ביצוע היתר

מי שקיבל היתר דיווח באופן שנקבע על ביצועה של הטלת הפסולת או הזרמת השפכים, לפי הענין.

5. מפקחים

(א) השר ימנה מפקחים לעניין חוק זה.

(ב) לצורך אכיפת הוראות חוק זה רשאי מפקח להיכנס לכל מקום שיש לו יסוד סביר להניח שממנו מוטלת פסולת או מוזרמים שפכים לים, אולם לא יכנס —

(1) למקום המשמש למגורים בלבד, אלא על־פי צו של בית־משפט;

(2) למקום המוחזק על־ידי מערכת הביטחון, אלא ברשות שר הביטחון או מי שהוא יסמיך.

(ג) נכנס מפקח למקום כאמור בסעיף קטן (ב) רשאי הוא לקחת דוגמאות מכל פסולת או שפכים העלולים, לדעתו, לגרום לזיהום הים.

(ד) שר המשטרה רשאי להסמיך מפקח לערוך חקירות וחיפושים כדי למנוע עבירות על חוק זה או כדי לגלותן; בהשתמשו בסמכות כאמור —

(1) יהיה מפקח רשאי להשתמש בכל הסמכויות הנתונות לקצין משטרה בדרגת מפקח לפי סעיף 2 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) וסעיף 3 לפקודה האמורה יחול על הודעה שרשם מכוח סמכות זו;

(2) דין מפקח לעניין סעיף 24(א)(1) לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט — 1969, כדין שוטר.

6. עונשין

(א) העובר על הוראות סעיף 2, דינו — מאסר שנה אחת או קנס 50,000 ש"ח, ואם היתה העבירה נמשכת — קנס נוסף של 1,000 ש"ח לכל יום שבו נמשכת העבירה אחרי הרשעתו.

(ב) העובר על הוראה אחת בחוק זה או בתקנות או כהיתר שניתנו לפיו, דינו — קנס; ואם היתה העבירה נמשכת — דינו קנס נוסף של 100 ש"ח לכל יום שבו נמשכת העבירה אחרי הרשעתו.

(ג) נעברה עבירה לפי חוק זה בידי חבר־בני־אדם, ייאשם בעבירה גם כל מנהל, שותף — למעט שותף מוגבל — או פקיד אחראי של אותו חבר.

7. חיוב בהוצאות ניקוי

(א) בית־משפט שהרשיע אדם בעבירה על חוק זה רשאי בגזר־הדין, נוסף על כל עונש שישית, לחייב בתשלום ההוצאות המפורטות להלן, יהיה סכומן אשר יהיה, אם הוגשה לו על כך בקשה מאת מי שהוציאן:

(1) הוצאות לניקוי הים, החוף וכל אשר זוהם בפסולת שהוטלה לים אגב ביצוע העבירה;

(2) הוצאות לאיתור הפסולת שהוטלה לים, כדי למנוע, זיהום הים ממנה ולצמצם את הנזק שנגרם.

(ב) לעניין ערעור ולעניין גביית הסכום שנפסק, החלטה לפי סעיף זה כמוה כפסק־דין של אותו בית־משפט שניתן בתובענה אזרחית.

(ג) הורשעו בעבירה יותר מאדם אחד, רשאי בית־המשפט, בהחלטה לפי סעיף זה, להטיל את תשלום ההוצאות על כולם או חלקם, יחד ולחוד, או לחלק סכום זה ביניהם, הכול כפי שנראה לבית־המשפט בנסיבות העניין.

(ד) לא פסק בית־המשפט בבקשה לפי סעיף זה לגופה, לא ייגרע הדבר מזכותו של מי שהוציא את ההוצאות לתובען בתובענה רגילה.

8. ייעוד אגרות וקנסות

אגרות שישתלמו לפי תקנות מכוח חוק זה וקנסות שיוטלו בשל עבירה לפי חוק זה ישולמו לקרן שהוקמה לפי סעיף 13 לפקודת מניעת זיהום מי הים בשמן [נוסח חדש], התשכ"ם — 1980.

9. התנית רשיונות

כל רשיון על־פי חוק רישוי עסקים או רשיון הנדרש לפי כל חיקוק להקמת מפעל ולניהולו יראוהו כאילו הוא מותנה בקיום הוראות חוק זה.

10. שמירת דינים

הוראות חוק זה אינן באות לגרוע מכל דין אחר.

11. תחולה על המדינה

חוק זה יחול גם על המדינה.

12. ביצוע ותקנות

(א) השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי, באישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, להתקין תקנות בכל הנוגע לביצוע, ובכלל זה תקנות בעניינים אלה:

(1) סוגי החומרים האסורים או המותרים בהטלה או בהזרמה לים;

(2) תנאים למתן היתרים;

(3) נהלים למתן היתרים, חידושם, שינוים או ביטולם;

(4) אגרות שישולמו בעת הגשת בקשה להיתר או חידושו.

(ב) תקנות כאמור בפסקאות (א)(1) ו־(2) יותקנו בהתחשב בהוראות אמנה.

13. תחילה

תחילתו של חוק זה שנה מיום פרסומו.

דברי הסבר

הים וחופי הים מהווים אחד ממשאבי הטבע החשובים של המדינה, והם מוקד עיקרי לפעילויות נופש ותיירות. בעבר נהוג היה לראות את הים כמאגר בעל כושר קיבול אין־סופי, אך כיום כבר ברור, כי הדבר אינו נכון וכי הים וחופיו הם משאב טבע פגיע מאוד העלול להיהרס ולהתכלות, ויש לשמור ולהגן עליו.

סוגים רבים של פסולת ושפכים, תוצרי לוואי של פעילות האדם בעידן המודרני, מוצאים את דרכם אל הים ומזהמים את מימיו וחופיו. הזיהום פוגע קשות בחי ובצומח הימי ומפריע לדיג, לשיט ולפעילויות קיט ונופש, ומהווה גם סכנה לבריאות האדם.

זיהום הים ממקורות שונים הוא בעיה כלל־עולמית, אולם לים התיכון יש בעיות ייחודיות בתחום זה, הנובעות מהיותו גוף מים סגור אשר כמויות גדולות מאוד של מזהמים נכנסות אליו. מצב קשה זה גרם לכך, שמדינות אגן הים התיכון תתאגדנה במסגרת אמנה ותוכנית פעולה אזורית, לשמירת איכות הים התיכון. ישראל, בהיותה חברה באמנת מדינות הים התיכון, חתמה ב־1980 על הפרוטוקול החשוב ביותר של אמנה, הוא הפרוטוקול העוסק במניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, אשר נכנס לתוקף ב־1983, אך היא אינה יכולה לאשרר אותו ולקיים התחייבויות בין־לאומיות בנושא זה, בהעדר חקיקה מקומית בנושא.

אין בישראל חוק האוסר הטלת פסולת או הזרמת שפכים מהיבשה לים. החוקים הקיימים — פקודת מניעת זיהום מי הים בשמן [נוסח חדש], התש"ם — 1980, וחוק מניעת זיהום הים (הטלת פסולת) התשמ"ג — 1983 — מתייחסים בעיקר למניעת זיהום הים מכלי שיט ואינם כוללים הסדרים הולמים ומקיפים למניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים. הצעת החוק המוצעת מיועדת לענות על הבעיות האמורות.

הצעת החוק משקפת גישה העולה בקנה־אחד עם הוראות האמנה הבין־לאומית, אשר לפיה ניתן לסלק לים סוגי פסולת מסוימים, אבל יש לעשות זאת בזהירות מרובה ועל סמך בדיקות ושיקולים מקצועיים. לפיכך, מוצע הסדר דומה לזה שקיים כבר בחוק מניעת זיהום הים (הטלת פסולת).

מוצע להטיל את ביצוע החוק על שר הפנים, כמי שאחראי כיום לחופים ולשמירת איכות הסביבה הימית ובמשרדו קיים פיקוח וכוח אדם מקצועי בנושא. במשרד הפנים מופעלת גם הקרן למניעת זיהום הים, אשר במסגרתה ניתן יהיה לבצע את הפעילויות הכרוכות בהפעלת חוק זה.

יז. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון), התשמ"ח — 1987

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

1. תיקון סעיף 9

בסעיף 9 לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) התשל"ה — 1975 —

(1) בסעיף קטן (א) בסופו המלים: "ובלבד שקיבל לפחות 40% מאותם קולות" יימחקו.

(2) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"קיבלו שני מועמדים או יותר מספר שווה של קולות כשרים, יקיימו כעבור 14 ימים מיום הבחירות בחירות חוזרות לבחירת אחד מהמועמדים שקיבלו בבחירות הראשונות את המספר השווה של הקולות הכשרים. המועמד שקיבל בבחירות החוזרות את המספר הגדול יותר של קולות כשרים — הוא הנבחר".

(3) במקום סעיף קטן (ג) יבוא:

"קיבלו המועמדים בבחירות החוזרות מספר שווה של קולות כשרים, תבחר המועצה, ברוב חבריה, באחד מהמועמדים כראש הרשות".

(4) במקום סעיף קטן (ד) יבוא:

"(ד) היה מועמד אחד בלבד, יהא הוא הנבחר".

דברי הסבר

הרעיון הגלום בהצעה זאת הוא ביטול הצורך בסיבוב בחירות נוסף בין שני המועמדים לראשות המקומית שצברו במבחן הרגיל את רוב הקולות, אולם איש מהם לא חצה את מחסום ה־40%.

הניסיון המצטבר מלמד כי אין כל הצדקה בהשקעת משאבים לאומיים כדי לתת גושפנקה לקואליציות בין־מפלגתיות. השיטה הקיימת גרמה בעבר לבחירת מועמדים בלתי ראויים בהשפעת המשקעים השליליים שהצטברו אצל רוב המתחרים בסיבוב הראשון כלפי מי שניצח להלכה בסיבוב הראשון.

לדעתי, אין הצדקה ציבורית ותקציבית ל"שיטת הסיבוב השני", ויש לבטלה.

יח. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: האירועים החגיגיים לציון שנת ה־40 למדינת ישראל

מליאת הכנסת העבירה לדיון בוועדת החינוך והתרבות את ההצעה לסדר־היום בנושא האמור.

הוועדה שמעה דברים מפי נציגי משרד החינוך והתרבות, מרכז ההסברה ויושב־ראש ועדת ההיגוי לחגיגות שנת ה־40 למדינה.

הוועדה למדה לדעת את העובדות הבאות:

ועדת ההיגוי לחגיגות שנת ה־40 מונתה על־ידי ועדת השרים לענייני סמלים וטקסים, שבראשה עומד שר החינוך והתרבות. הוועדה מורכבת מנציגי הממשלה, הסוכנות היהודית ונציגי ציבור. תוכניתה אושרה על־ידי מליאת הממשלה (כ"ד בחשון התשמ"ח — 6 בנובמבר 1987).

לרשות החגיגות הועמד תקציב של 16.5 מיליון שקלים, שיחולק לשלוש שנות תקציב.

הוועדה פרסמה לוח, שבו מצוינים גם אירועים של גופים וארגונים המתקיימים בשנת ה־40 ומורשים להשתמש בסמל ובכותרת החגיגות אך מימונם אינו מוטל על תקציב ועדת ההיגוי.

במקביל מקיים מרכז ההסברה ועדה בין־משרדית, שבה מיוצגים כל משרדי הממשלה, והיא מתכננת, מארגנת ומתאמת את הפעילות הממשלתית בחגיגות ה־40.

נוכח הביקורת שנשמעה בוועדה הסבירו נציגי ועדת ההיגוי, כי התגיגות מתקיימות בכל המדינה ופיזורן רב מבחינת מגוון הנושאים, המקומות, סוג האירועים והאישים המשתתפים בהם.

להלן מסקנות הוועדה:

1. ועדת החינוך מברכת את ועדת ההיגוי של חגיגות ה־40 למדינה על העבודה שהשקיעה בארגון החגיגות ובביצוען.
2. ועדת החינוך מציינת, כי אכן הובא בחשבון המצב הפוליטי הרגיש במדינה, והושקע מאמץ בבחירת הנושאים, האישים, מיקומם של האירועים וגודל התמיכות באירוע, אך התוצאה לא עלתה תמיד יפה.
3. הוועדה מציינת, כי נוכח ההודעות הסותרות של שרי הארצר, הכלכלה והחינוך אשר לשיעור ההוצאות הכרוכות בחגיגות ה־40, טוב תעשה הממשלה אם תפרסם מידע מוסמך לציבור בנושא זה.
4. ועדת החינוך והתרבות הקימה צוות מתוכה ללוות את אירועי שנת ה־40 ולשמש כתובת לתלונות ולהשגות.

הוועדה מניחה מסקנות אלה על שולחן הכנסת ומבקשת משר החינוך והתרבות, משר הארצר ומשר הכלכלה להשיב עליהן בתוך שלושה חודשים.

יט. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: סיקור המהומות בטלוויזיה

מליאת הכנסת העבירה לדיון בוועדת החינוך את ההצעה לסדר־היום בנושא האמור.

הוועדה שמעה דברים מפי נציגי רשות השידור, ועדת העורכים ודובר צה"ל.

מציע ההצעה טען, כי סיקור המהומות בשטחים גורם נזק רב לפעילות צה"ל, למאמצי הרגעת ההתקוממות והשלטת הסדר.

לטענתו, הטלוויזיה נודמת לתסיסה, ומצלמותיה יוצרות אירוע בפני עצמו, אשר עלול לסכן חיי אדם.

חלק מהדיון בוועדה נסוב גם על השאלה, אם זכות הציבור לדעת שקולה כנגד אפשרות של סיכון חיי אדם.

הוועדה שמעה מפי הדוברים, כי האירועים האחרונים ביהודה ובשומרון הביאו בעקבותיהם 700 כתבים וצלמים זרים, נוסף על 350 הכתבים המשרתים את סוכנויותיהם דרך קבע. בדרך־כלל נשמעים העיתונאים להוראות הצבא, ומספר החקריות שהיו בין צלמים לבין חיילים הוא מועט. למפקד במקום יש סמכות להפעיל שיקול דעת ולהחליט אם לסגור שטח מטעמים מבצעיים.

הוועדה שמעה מפי דובר צה"ל, כי מדיניות הצבא היא לאפשר סיקור חופשי של הנעשה בשטחים.

הוועדה גם למדה לדעת, כי בשני מקומות בארץ פועלות סוכנויות ידיעות פלשתיניות, המספקות מידע לעיתונאים הזרים.

להלן מסקנות הוועדה:

1. ועדת החינוך והתרבות קובעת, כי עקרונית אין לסגור בפני העיתונות את השטחים שבהם מתקיימים אירועים.
2. ועדת החינוך והתרבות מאמצת את שיקולי צה"ל אשר לסגירת שטח מסוים בשעה מסוימת על־ידי המפקד במקום, משיקולים ביטחוניים.
3. ועדת החינוך והתרבות קוראת לציבור העיתונאים לכבד את החלטות צה"ל ולפעול לפיהן.
4. ועדת החינוך והתרבות קוראת לצה"ל להגביר את ההסברה הניתנת לחייל בנושא התקשורת ותפקידה באשר לסיקור האירועים ומתן המידע לציבור על המתרחש.

הצעת מיעוט של חבר הכנסת גרשון שפט:

בסעיף 1 ייאמר: ועדת החינוך והתרבות קובעת כי יש לשקול סגירת שטחים בפני העיתונות שבהם מתקיים אירוע כלשהו.

הצעת מיעוט של חבר הכנסת מנחם גולדשטיין:

בסעיף 1 ייאמר: ועדת החינוך והתרבות קובעת, כי ככלל אין לסגור בפני העיתונות שטחים שבהם מתקיימים אירועים, להוציא אירועים ביטחוניים. לגבי אירועים אלה מאמצת הוועדה את עמדת צה"ל, המסמיכה את המפקד במקום לסגור שטחים בגלל אירועים ביטחוניים.

הוועדה מניחה מסקנות אלה על שולחן הכנסת ומבקשת משר החינוך והתרבות ומשר הביטחון לענות עליהן בתוך שלושה חודשים.